

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკევობით

ფასი 1,50 ლარი

15 აგვისტო 2008

№17(69)

1516
2008

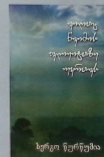
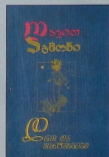


მარია კალასი – ნოველის პერსონაჟი
შექსპირის სამოცდამეექვსე სონეტი
შეხვედრები წიგნის სამყაროში
ჯანო ჯიქიძის მოთხრობა
ბორხესის საღამოები
ლორთქიას მამალი



გიორგის მარიათების
ბრწყინვალე დღესასწაულს

წიგნის თარო





როსტომ ჩხეიძე

შეიქმულები მკრთალ გაელვებად მიიწი

ორიოდ შეინიშნება ბაბრიალ ჯაბაშასნარის მემუარისტულ ჩანაწერებზე

ვისთვის რა და ვისთვის რა და, გაბრიელ ჯაბაშასნარი-სათვის მემუარული ჩანაწერების შესაძგენად საბაბი ნიკა აგიაშვილის თხოვნა აღმოჩნდებოდა.

ის „ჩვენი თაობის“ პოეტებზე აბრეშება მოგონებათა წიგნის შექმნას – უშთაერესად ლადო ახათიანიზე, მიჩნა გელაშვილსა და ალექსანდრე საჯიანიზე – და მათთან ერთად ფურცლის ირგვლივ შემოკრებილ ახალგაზრდა შე-მოქმედთა ზოგადი წარმოსახვა ცანეზრახა.

მასალებს რომ აგრეებდა, პირად დაკვირვებებსა და მოგონებებთან ერთად სხვათავე გამოკითხვად რადაც-რადაცებს, ზოგს სულაც შესთავაზებდა, დაენერათ, რაც ყველაზე ცხოვრად შემოკრებოდა მესხიერებას, რათა იმ ტრადიციული თაობის სამხერლო ცხოვრების სურათი უფრო სრული და დასამახსოვრებელი ყოფილიყო.

ბეჭერა რამ ვიცო და ბეჭერაც დაბეჭეროდა, მაგრამ სხვისი დახმარებაც ძლიერ მჭირრო, – აღაღადა გაუმტლავებდა ეკრძა წერილში გაბრიელ ჯაბაშასნარს და თხოვნით შეთხოვდა:

– ზომ ამ შევიძლია შენც გაიყრა ვაიბეს ხელი და ერთი რამდენიმე სტრიატონი ჩასწერო ნიკა აგიაშვილისათვის; უშთაერესია შენი შეხედვლა-ურთიერთობაში შენს უახლეს მეგობრებთან, „ჩვენი თაობალებთან“, მე უფრო მაინტერესებს მიჩნა, ლადო ბალიაური, ალექო შენგელია და მისი ძმანი, რომლებთანაც უფრო ახლო იყავი.

ასე შეგულაინებდა გაბრიელს, ვინც თავის ჩანაწერებს 1967 წლის ზაფხულში ჩაუგდებოდა საცდელ დილ-ლოში და წარსული სურათებს ცოტა შორიდან, 1925 წლი-დან გაიხსენებდა, როდესაც მამამ თბილისში ჩამოიყვანა და 11 წლის გმანველი მთიელთა საბავშვო სახლში მიაბა-რა.

ამ მემუარულ ჩანაწერებში გავიღვებურ კოტე ბიშპაშვილიც, ლადო ბალიაურიც, გიორგი ძიგამევილიც – წინა-აღმდეგობის მოძრაობის მომავალი მონაწილენი.

კოტეს მამომ გაიციზობდა, როდესაც 1929 წელს ამ სა-ბავშვო სახლს თბილისიდან კოჯორში გადაიტანდნენ და იქ სხვა საბავშვო ახალმეიებს შეუერთდნენ.

ასე აღმოჩნდებოდა მეცქვეს კლასში მასთან ერთად კოტეც.

როგორ ახსენებდა მისი სიყმნაველი?

– კოტე გამბდარი, სულ თეთრი, თითქოს უსისხლო, ნა-ზი ავებუნებლის წყნარი და მორცხვი ბიჭი იყო. სწავლით კარგად სწავლობდა, საბავშვო ახალმეების ბავშვებთან რა-ნიე ახლო ურთიერთობა არ ჰქონდა... მე და კოტე მაინც მეგობრები ვყოფილი.

ორიადე დეტალით მკაფიოდ იხატება საკუთარ თავში ჩაკეტილი, მეოცნებე ყმანელი, ვინც, შინაგანი განდგო-

მილობის მოუხედავად, მაინც პოულობს თანაზარ სულს გაბრიელის სახით.

ვერ კადეე არ იცინა, ისე დამორგუნეველად ვერ გრძობენ, რა რეალობაში არგუნათ ბეჭმა არსებობა მა-ღალე გამოციდან მის სამწარეს – კოტეს შეთქმულებებში გარეგანზე და დაპატომრებაზედ უკვე მოიხსენიებდნენ ხალხის მტრად, იმ უმძიმესი ბრალდებით, ადამიანის მსხვერპლმწიფრავს რომ გულისხმობდა.

მოხსენიებდნენ, ცხადია, საჯაროდ, უნივერსიტეტის ფილოლოგიური ფაკულტეტის საერთო კრებებზე, რომლის ზოგადი სურათი და სულისკვეთებაც არეკლავდა იმ გან-წყობილებებს, ასეთ კრებებს რომ სჩვეოდა, მიდგნილს ხალხის მტრების გამოვლენისა და უკვე გამოვლენილთა საჯარო გაკიცხვისადმი.

ხალხის მტერი იყო ყველა, ვისაც შინასაკომი ამოიღებ-და თვლიდა ანდა კომკავშირი გადაკედიებოდა, ვისაც პარ-ტია და ხელისუფლება გამოუტყდა ამ მორალურ გა-ნაჩენს – სამოქალაქო სიკვდილთან გაიციებულს. ცინი, გაფასებულს, დაფრტვა, უკეთეს შემზღვევით კი საგ-რძნობი შეწინააღმდეგება და სულისმწიფრავი შექმნილი იქვე ჩასაფრებულყოფა და ვრეველ ასეთი კრება ამტკობდა გან-მსტყველყოფა ძალმომრეობითა და შიშით, სისასტიკითა და დამორგუნეველობით.

გარდა წესიერი, პატიაოსანი, გულმართალი ადამიანე-ბისა, ამგვარ პოლიტიკურ თავგროვებებზე უკვე ერთმა-ნეთსაც დარეოდნენ კომუნისტები და კომკავშირელები და ვინც წინა დროებში სხვისს სდებდა ბრალს მტრებმარად და დაუნებლად ისტუმრებდა ექვალოტზე, მაღალ მისი თავიც შეიძლება გაგროვებულიყო იატაკზე.

სრული განრეულობა ყველაზე ხელსაყრელი გზა და შეყოფია ამ ყვიდის სახელმწიფოს მართვისათვის.

„ცხრავგზის წყველი გველები და წუნკალი ძალღებობ“ – ამ და ამგვარი ეპითეტებით იხსენიებდნენ ხალხის მტრე-ბად მონათლულ ადამიანებს და პოლიტიკისაგან შორს მდგომი მხცოვანი და სტუდენტებისათვის საჯარული სწავლებლებიც ითვლებული იყენენ აპულოდნენ კრების მოთხოვნას და წველა-კრულვა ეგზავნათ შერისხულ-თათვის, თორემ თვითონვე ისე ერთბაშად შეირაცხებო-დნენ ხალხის მტრებად, გონზე მოსვლასაც ვერ მოსწრებ-დნენ.

სხვა მემუარისტებიც და გაბრიელ ჯაბაშასნარც გან-საკუთრებულნი გულსტკივლით იხსენებენ მათ გამოს-ვლენისა და უკიდურეს უხერხულობას, რაც ამ მეცნიე-რებს ეუფლებოდათ ტრინუხანსთან დგომისას: გიორგი ახ-ველდიანსა თუ კორნელი კეკელიძეს, ვარლამ თოფჩიანიასა თუ აგაქო შანდის, არნოლდ ჩაქობავასა თუ სხვებს.

წითელი პროფესორები კი არიბოდნენ დადი ხალხისი ტრანზიტზე და არც ენაზე ვკადებოდათ ქალი „ტროცკისტ-ბუბარინელ დივრსანტ-მავლებებს“ სიტყვების აღაიაში რომ ატარებდნენ, მაგრამ ზელისუფლება და მონასხუმი ამას ანაგრობდა და სწორედ თვალსაჩინო და პოლიტიკისგან შორს მდგომ მცენერთა ჩათრევა სურდათ ამ საზარელ ვაქანალიაში.

ამ ყუილის კრებებისა და უშუალოდ იმ თავყრილობის სულსკვეთების წარმოსაჩვენად, სადაც კოტე ხიმშიაშვილსაც დაუნინებლად ჩამოკიდებდნენ ხალხის მტრის იარაღის, ჩანანურების ატორი ერთ მრავლისმეტყველ ფეტალს მოიხზობას.

„აქტივისტი“ ბტუდენტი ანტონ ყურუა უტყვ სცენაზე ადის, პრეზიდენტს მიუხალოვდება და უნივერსიტეტის რექტორს კინაძეს თითის ფაქენვით კულისებისაკენ გაიძობებს.

მართლაც ვაუგნორი თავბედობა - ხალხმრავალი კვების თვალწინ უნიჭო და უქნარა სტუდენტის მიერ რექტორის ასეთი დამცირება-შურრაცხყოფა, სათათბიროდ იწვევს და თანაც თითის ქნევით. ასეთ წრეგადასულ უხამობას სხვა შემთხვევაში არამყო რექტორს, ვერავის შეებედადენენ, და, თუკი ვინმე ასე გათავფედებოდა, საკადრის პასუხსაც მიიღებდა. მაგრამ... საქმე ისაა, რომ სტუდენტ ყურუა საინო ინფორმატორად და მონაურ კაცად მკავდათ მიღებულენი შინაბკომში და ძალიანაც ენადღვირებოდნენ პარტიული სიფიზისათვის. ისიც ტრანაზობდა და გაფხორილი დაიარებოდა: შინსახკომში უკვე 50 დაცვბადება მაცქს მეტბილოო.

არ დაწყებოდა რექტორი მის ნებას? მინებულ მერქმეოდა ხალხის მტრების დამქმბი და სიკაერმდიან პირფაირ ნარზე გაიარასკვლებდა. ამიტომაც მიიღის სახანთილებული და შეტბუნებული „აქტივისტი“ სტუდენტთან, რომელიც რაღაცას მოახსენებს საიდუმლოდ პრეზიდენტის უკან, კულისებთან, და რექტორი კვლავ დაუბრუნდება კრების თავმჯდომარის ადგილს.

მაგრამ ათი წუთიც არ იქნება ვასული, რომ „აქტივისტი“ კვლავ კულისებში ვაინწევს. დარბაზი აჩოქოვდება, ამას უკვე აღარავინ ელოდა, მაგრამ რექტორი კვლავც მორიელი მტარდევით დაწყებდა სტუდენტ-შინსახკომელის ნებას.

ამ კრებანზე, კოტე ხიმშიაშვილის წინააღმდეგაც რომ აღმოაღებდნენ ხმას:

- გამოივდა რომელიღაც კომკავშირელი სტუდენტი და თავის ხიტყვაში ხალხის მტერი უწოდა მას. კოტე, მოლად გაფთხრებული, ბრაზისა და მოსალოდნელი შედეგისაგან

თავდასაცავად გამოვიდა. ის ამბობდა: რომ ხალხის მტერი არ არის, რომ მის წინააღმდეგ ახლახან გამოხსული ორატორის კომუნისტური სიფიზლის გამოვლინება საფუძველმოკლებულია.

ეჭვობა, უფრო უარესს ვერ არ უპირებდნენ, ვიდრე მკაცრი გაურობილება, ქუთით იყავი, თვალს გადავებდით და მენთვისიც სვობა, კომკავშირულ თარგს მოვრეო. მის პოპულარიობას მეუფიკრიანებით და ეს შემადრწუნებული იარაღი საკმარისი უნდა იყოს მის გონზე მოსაგვინად. არ იკმარებს? არ იკმარებს და... მერე თავის საშარბლებელი სიტყვა აღარ უშველის.

კოტეს სახელი ჩამბათვალბიც გამოჩნდება, როდესაც მემუარისტი რამდენიმე პაროუნებას დაასახელებს, დასავლეთ ვეროპული ენისა და ლიტერატურის სტეციაზე სწავლობდნენ, ჩემზე ერთი კურსით წინო.

რევე ამოვიკითხავთ გიორგი ძიგაძეშის სახელსაც, ვინც კოდვე ურთხვბაა მოხსენებული გაბორულ ვახუშტანურის მემუარულ ჩანაწერებში. ეს მამბი, როდესაც ჩამოთვლის ამ ახალგაზრდა მწერლებს, 1938 წელს რომ გამოჩნდნენ „მეწი თაობის“ ფურცლებზე.

მეწისმთქმელი სახელები, - ამ ეპითეტს მუარჯეს მათი ზოგადი იერისათვის და მისთვის გიორგი ძიგაძეშის სახელიც ბეერის-მთქმელია და ღლეო ბალაურისაც, ვინც კიდევ რამდენჯერმე გამოჩნდება თბრობისას.

ერთბელ მამბი, როდესაც მემუარების ატორი ანობტში იხეობება თინგუნობის დღესასწაულზე და იქ გამოცმცნაურება ვანათლების სახაზხო კომისარიატის ბრეგანის ენა-ერთ წერად ამოსულ ფრიდონ ნაროშულსა, ყოფილ მუფაკელს, გამოემწაურება, როგორც მორიდან უკვე ნაივნობს. ეს მორიელი ნაცზობობა კო ლადო ბალიაურის მემუევობით გამბადარა შენააღებელი. ლადოც მუნფაკში სწავლობდა და, ეჭვობა, გაბრიელი მასთან ამ ღროს უკვე მეგობრობდა.

რეკოლუციის შვილად მიაჩნდა თავი ფრიდონ ნაროშულის და კალე ფეოდოსიშვილის ერთად თავგადასკული ცულობბა ახალი ეპოქის შესატყვისი პოეზიის შექმნას, ანგარიშს რომ გაუსწობდნენ და ნამდფული რეკოლუციური უფობობლობოც ვეუღას, წინაპირბუტსაც და თანამედროვესაც, ვინც რეკოლუციურსა და საბჭოთა იდოლოგის ნორმებში ვერ თავსდებოდა.

სხვა ღრო დამფგარეო და იმით სიტყვას აღარ უნდა აქმტრია ხალხის ენობირება, მკითხველის მხოლოდ ნაროშულელ-ფეოდოსიშვილისა და სხვა პროფესორული წარალაა შემოქმედებაში უნდა ეპოუნა სულიერი საზრდოც.



გაბრიელ ვახუშტანური

ს ა თ ა რ მ თ ე მ ა ლ ი
პ ა რ ლ ა ბ ე რ ა ტ ი ა
ს რ ე ლ ე ზ ე ლ ი
გ ი ბ ლ ი ო ტ ი შ ა

და ქვეშაირტი ფასეულობანიც და საგანგებოდ ამისათვის შეიქმნებოდა „პოლიტიკური პოეტის ბიბლიოთეკა“, რომელსაც ფრიდონ ნაროუშვილი არხოვლებსავე დაუბრუნებდა და ლაღოსა და გაბრიელს ავტორსაველი წარწერი-თაც უსასხარებდა.

ამათ დოქსიკაციდებოდა და ქსენიც ათენგენობის ლა-მისთეფაზე მონივედნენ მასაც და სხვებსაც, მაგრამ ბრი-გადის სხვა წევრები აირიბდებნენ მიახტივებსა, ძალიან დაულოებელი ვართო.

ახალი ეპოქის პოეტი თავს გამოიღებდა და, დამთვრა-ლი, ლექსების კითხვასაც მოჰყებოდა, კიდევ ავირდებ-ბოდა და მათრალ ხეესურებასც დაუწყებდა მიზაქას.

მერე ლაღო და გაბრიელი შინ რომ წამოიყვანენ მოსას-ვერებლად, გაბრიელს „მთაბოას“ რამდენიმე ნომერი აღ-მთაჩვენა 1927 წლისა და, მათ შორის, ისიც, ვალაკტო-რის ასი ლექსი რომ გამოქვეყნებულიყო.

ადელი მისაბუდარი, როგორც მოიქცევა სტუმარი იგი დაუდგრედ ვადამლის თურნალს, ვალაკტორის ლექსს – „ვარ გენია რიმაქელი“ – მანჭით ნაიკთხებს და განაცხადებს: სისულელეა ამნარი ლექსების არ არის.

ამ მხრე ნაროუშვილი გამოხატული არ არის, რადგა-ნაც პროლეტარულენი ყოველივე არაპროლეტარულს ხს-ისულელედ ისწავებენ და ეს მუშურისტაც ხშირად გაუ-გონია. ამიტომაც დასაქნა: მოდამი იყო დროის არამესა-ფერისა ყოველი მხატვრული ნაწარმოების ხელალებით უარყოფა. ზოგიერთი ასეთ რამეში უზუგობამდეც მიდ-ოდნენ და ამით ამაყობდნენ კიდევო.

მისი იმდღეადადელი სტუმარი ამ შორე თურმე ყველას ნაქარბებას ცდილობს და გაბრიელი არავითხელ დარ-მწინდელა მის რადიკალიზმსა და კიდევ უარსობს.

– ფრიდონი ამათგან ყველაზე მეტად იჩენდა მეზარ-ტუნობისა და უკიდურესობის ზღაპრამდე აღწევდა. ასე, მავალითად, ვრიგოლ ორბელიანს, ილიას – მხედვებს, სის-ხლისმამებლებს და ტირანებს უწოდებდა...

უნებურად ხომ არ გადაფუჭეთი ჩვენი გვიდან?
სხვა რა გვიწოდდა – ამოფეკრისა ის ცნობილი გაბრიელ ჯაბუშაშვილის „მოგონებათა ფურცლებიდან“, 40-იანი წლების ეროვნული მოძრაობა მონაწილეთ რომ უბეობდა, ვიდრე უმეფავს მოველნათა შუაგულში აღმონებდნენ. ამასობაში კი... ვიღაც ყურუაო... ვიღაც ნაროუშვი-ლიო...

... ვარს, ახლა მიგვიჩინა ვიღაცეხად, ახლა არა გვეოფ-ნის სახაცილოდ მათი ფართი-ფურთი, თორემ მამინდელი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური რეალობის ყველაზე სამიმ ტენდენციებს განასახიერებდნენ და იმ რეჟიმის თავინე-ბურ სიმპოლოებადაც გამოადგება მათი სახელები თუ მოქმედება მკვლევარსაც და მწერალსაც.

და ეროვნული მრწამსის პიროვნებათა ტრავიკული ბი-ოგრაფიების კონტრასტულ ფონად თუ რამიმ ნავთადგება, სწორედ ყურუა-ნაროუშვილები.

მითხრობს, სულიერ მემკვიდრეთა გარემე სულაც არ გადაშერებულან და ყოველივისაც მოველენიან ჩვენს სინამდვილეს – ხან უფრო გათამამებულნი და გახუდულე-ბულენი, ხანაც ცოტა თავმოკატუნებულნი, მაგრამ იმ მზა-მიანი მარცხლებს კიდევ ერთხელ და დაუსრულებლად დამთავანი საზოგადოებრივი.

რაო, გვახსენდათ და ბოლოსდაც გვახსენდათ ჩვენი დროის ყურულები და ნაროუშვილები?

მარცხდამინაც დიდი დაკვირება არც გჭირდება ადამიანს, თუთონივე გასკეპვიან სახეში და ირწონული ღიმი-ლით მიგანინებნენ, რომ მოჩვენებათაა წუთისოფლის ცვალებადობა, მოწყენილობა და მაცდურიც, ვარეგნუ-ლია მისი ბრუნვა-ტრიალი, თავისთავად დიდი ზეგავლენის მქონე ადამიანის გონებაზეც და ფსიქოჯაზეც, მაგრამ ვადაფტეც თუ არა ზედაპირს და სიღრმესა და სიღრმეში წამირებას მიონდომებ, სულ ერთი და იგივე პერსონალები გამოვცხადებთან სხვადასხვა ეპოქის სამშობი გამოყო-ბილი.

ახლანაც შეიძლება გავიკვირდეს, რა საერთო შოუებს გაბრიელი ჯაბუშაშვილი და ფრიდონ ნაროუშვილიაო.

ორი სხვადავად განსხვავებული ხასიათის ადამიანი, განსხვავებული მისწრაფების, განსხვავებული იდეალები.

არადა, არხოში დაწყებული ნაცნობობა თბილისშიც უნდა გაგრძელდეს და გაბრიელმა სწორედ მათ ნაკითხობს თავისი ლექსები და მსჯავრიც სთხოვოს.

მისი იმ სამარცხვინო გამოხატუებებით შესაძლოა დი-დად მოხიბული არც დარჩენილიყო, მაგრამ რადაკით მაინც მოწებდებდა ასეთი აზრები და გამოხატუებები მის შთაბეჭდილებათა წარმოსახვაზე. რა ვასაკვირაო – ახალ-გაზრდა კაცია და ხიბლავს რადიკალიზმი, თუნდაც ყვე-ლაზე უსამოვნო სამშობი გამოხვეული. ბოლოსდაბო-ლას, ფელტონისტიტი კი გამოიწვივდნენ წინაპორნული მამართ პატრიუსტებით? ანდა ცისდერყანებლები?

და ფრიდონ ნაროუშვილიც თავის მხრე გულს გაუბ-სინდა დაწმენდს პოეტებს: არა ვარ ჩემი პოეზია ქსაყოფილი, ნაქარევი და დაუმეშაუებელიაო. „პოლიტიკური პოეტის დელარაციას“ გულისხმობდა. ცტყობა, გულს ავლდა, მე-ტე სიმკაცრე და უღმებლობა რომ ვერ გამოიჩინა, და სა-კუთარ თავს პირდებოდა, ვადამუშაუებია და დახვეწა მარ-თლა ქვეშაირტი დელარაციადა აქცევს, ჩემს ნამდვილ ტროუზად, ახალი თაობებს მასში რომ შოუვდნენ პოეტუ-რი გზის ორენტროსო.

თუ გვიგონდ ორბელიანი და ილია ჭავჭავაძე მხედვები, სისხლისმამებელი და ტირანები იყვნენ მის თვალში, რა დაუწულია, მათი სულიერი მემკვიდრენიც შესაფერისად მემეკო:

**თუთი პროფესორი ვაეხაშივილი,
და სხვა მრავალი ჯურის „ისტებნი“,
კაცოქამია კოტკომევილი –
პლადეა წუნკალ შოეინისტიების.**

ანდა:

„ვამი – გა-ჟუ. – შენი განაჩენი ბოლშევიკურად არის და-ნაროლი!“ – მხოტბედ დასდგომდა საიდუმლო შრებებს, ამართლებდა უღმერთო ტროროს და, თავის თვალს, ეყო-ცებოდა: „როგორც პოეტმა – პოლიტიკურმა უნდა შეას-რდოს შენი გაკვეთილი, სოციალიზმის ყველა მანგებელი დიქტატორის ტვიკით იფოს დახერცილი!“

არც ეს და სხვა სტროქონები პროლეტკულტად პოეტ ნაროუშვილის მიერ გალექსილი პარტოული მოთ-



ხილვებიდან შემუარებში არ არის დამონებული. კარგი კი იქნებოდა თვალსაზრისითაც მათი მოხიზვა, მაგრამ გამორიდ ვახუშტაშვილის ჩანაწერები თეხსურთი მოხაზუბნი უფროა, მართლაც დღევანდელი ვერცხვი - დასრულებულ თხზულებას კი არა ქმნის, თანდათან ახსებს, რაც აგრძნობს და როგორც აგრძნობს. მასალას უზნაბებს ნიკა აგიაშვილი...

ასევე მისწორდა: „ერთი იმას, რაც ახლა, ერთბაშად მომაგონდა. შენ აბრევი, თუ რაზე გამოყოფილება და გამოიყენე როგორც მასალა“.

და საკუთარი თავსაც მასალას უმარაგებდა - თუ იდეაზე ვრცელ შემუარებას მოჰკიდებდა ხელს, პირვანდელი მოხაზუბნი უკვე ხელთ ეჭმობდა, ცვალებული ეპიზოდები თუ ხასიათი ჩანასახები.

ვფაჱ ვულე ვწყდებო, ასე სახიერად, როგორც პროლეტკულტული ნაშრომელი, სხვა არავინ არის გამოკვლილი, ლადო ბალიაშვილი კი, ვისაც ყველაზე მეტად დახლოებული ვარ (ესაბრეთ, ეს გარემოება ნიკა აგიაშვილის პირად ნერვიოდეს საგანგებოდ იყო აღნიშნული), სხვა რომ არაფერი, თბილისში სწორედ მან შეიფარა უნივერსიტეტის ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე ვასტუტენტობით გამრედილი, ეინც დასაუფალი ვერსიული ლიტერატურისა და ენების სექტორი ახვობინა კერძოვლი ენის შესასწავლად.

მაშინ არის, რომ:

- სტუდენტთა ქალაქში საცხოვრებლად ლადო ბალიაშურმა არ გამოშვა. ლადოს პეტონდა საკუთარი ოთახი და სარეფი იქ დაიკავებ ცხოვრება. ეს რეჟიმის ფრიალ ხელსაწყო იყო. მე მაშინ პირველად ვაფიცე, რომ თურმე ლადო ბალიაშურც სამწერლო სენით იყო დათავალებული. მანამდე ლადო ერთი სტრიქონში მე ნიკაიძელს არა მტონდა. მაშინ ჯემზე ერთი კერსით წინ იყო და სწავლობდა ქართული ენისა და ლიტერატურის განხილი.

ლადო როგორ მორიდებულ და თავის თავში ჩაკეტულ კაცად მოჩანს. მოუხედავად სიბილივისა, სიტყვად რომ არ დავცენია თავის მწერლობაზე, და მხოლოდ ვერ ოთახში გვერდი-გვერდ ყოფნისას ვეღარ დაუშაღეს შემოქმედებითი ვაჭაცება. ან უკვე როგორი დასაძლი იქნებოდა?!

მანამდე კი ერთად რომ დადიოდნენ ერთ ლიტერატურულ წრეში, რომელსაც აკაკი ვანერელი ხელმძღვანელობდა, გამრეილს ალბათ ეცნობა, ლადოს მწერლობა მხოლოდ უფროა, როგორც უნივერსიტეტის, და თვითონ კალამი ერთხელად არ მოუსწავსო.

ესე რაკილა ეს სიყვარული შეატლო, ტერენტი გრანელის პოეტური კრებულებები იმას აბუტ, რომზე მეტად მენ გიტაკეებს მათი კითხვაო. ეს ის დროა, როცხვაც ვარსებობს საჯაროდ კეთილი სიტყვილი ვერ მოიხსენებდა - ან მზარედ უნდა ვაღიარებინა, ანდა დადებებულყოფი.

ლადო ბალიაშურის ხახელი გამრეილ ვახუშტაშვილის შემუარებას სხვა რაკილიც ვადავდიოდა, ასე რომ დასათურებულა მწერლობაში მოვიდნენ მირზა და ლადო, ოღონდ ეს ლადო, სათაურში ნავტლისხმევა, ასათიანი. მოგონებთა ეს რაკილი 1965 წლის ნოემბერში დაინერგობდა, თბილისში, კარდიოლოგიის ინსტიტუტის სტაციონარში ყოფნისას და უშუალო გამრეილებად წარმოგვიდგება დიღობში შექმნილი შემუარული თხზულებებისა.

რაც ვულეს აქვდა, თანდათან ასე უნდა შევსებულყოფი... ნიკა აგიაშვილისაგან მოთავსებული მოგონებანი ჩვენთანავე ლიტერატურული ყოფის დასაბეგინად თურმე აქ უნდა შევხედარიყო.

აქ არის გახსენებული ის ეპიზოდი, თუ როგორ ვაუტრედედათ სერობა გამრეილს, ლადო ბალიაშურს, ალექსო მერეველიას, მირზა გელეჯიანსა და არხოტას სასოფლო სამუქის მამრედელ თავმჯდომარის გამრეილ წარსოვლას. გათხენებას ერთი-ორი საათი რომ დააკლებებოდა, მთანმინდაზე ახლას ვადანყუტდნენ, რათა სერობა იქ ვანეგრძით. ფარდულიან მთინებულ ლუდის გამყოფედს ვაპლემებდნენ და ერთ მომცრო ლუდის კასრა მოღზე გამოავორებდნენ.

- ივლისში ფედა. მზე შახათას მთის მიღმა სიხილისფერ ღრუბლებში იყო მიშაღული. ქვეწარფრად თინებდნენ რეენ ახალგაზრდული ბალისით დაბანგვლები ლუქსებით, სიმწერით და სადღვერდებოებით ლაღად ვეგებობოდი დიღას. მაშინ, იქ, ნავთვიოხა მირზამ თავისი ბრწინილუ ბაღდა „აონი“. ამ ბაღდას რეენ უკვე ვიცნობოდი, მაგრამ ვარიცრავის ვამს, მთანმინდაზე იმ ვანწყობილებასა და ვარეშიში შის მიერ ნაკითხული ეს ნანარეილი პირდაპირ მომჯალბებული ვეცენია: ავტორის აბრთოდებულ და გულმომამწვეენ ხმას უერთდებოდა ფრინველთა სახავურელო საგაღობელი.

მირზასაც ნაკითხებენ სხვა ლექსებს, თვითონაც ჩაურთვეენ თავინათხას და არანა მიერაღნი პოეზიით, სასმელით, სიტხატკითა და ვარეშით.

მზეც თამდასაგით უნდა შემოეფეგნ შახათას მთაზე. თუკი ლუშიმ ვაჭეფენა მზეა, ფრანგი სიმბოლისტიკისაგან როგორც შევთოსებინათ რეენს პოეტებსაც, რაღა დაიუშლის ან გამრეილს ანდა მის თანამრეილები, მახათას მთაზე ვამომდგარი მზე თავინათი სუფრის მასადად აიღვიარ.

ამ შეტყობინა ხელმძღვანელებად შევირძინება მზისადმი ყველაფრმა, ყველაზე ინტანური, გულთხედილიდან ამოსული ვანქვამა.

ამასობაში თბილისზე უნდა აქოთქოთიფენ, მოსიერენიც მომრადლდნენ ვარეში, ამათი პოეტური ვანკერობაზე დანიღვეს, სერობასაც ფერი ვაეცერციოს და დაოკებულნი დარეშენენ ქალასქაც.

და კიდევ ორი მასაგი, სადაც „შურისგების“ ავტორიც ვაიღვეებს თბირობისას.

- რეენ სიხილის სულ ერთად ვოყვიო ხანაც მირზასთან, ხან ლადო ბალიაშურთან, მთანმინდაზე, ხანაც მწერალთა კავშირში ვხვდებოდიოთ ერთმანეთს.

განსაკუთრებით კი ეს:

- მირზა გელეჯიან, უფრო ხშირად, ჩვენთან (ლადო ბალიაშურს, ალექსო მერეველია და მე), „მთანმინდელებთან“ იყო. მთანმინდელი იყო რეევა მარგანიანი, მაგრამ ის უფრო ლადო ასათიანთან მეტობობდა, თანაც ისინი ერთად მუშაობდნენ ვაზეთის რედაქციაში და ხამსახურის შემდეგ ერთადვე სერობობდნენ. ხშირად ეს ქვეჯალფუბი რუსთაყვიალას პირობეტზე ვხვდებოდიოთ ერთმანეთს, ვერთიანდებოდიოთ და „მირზას ხის“ ქვეშ მმართებოდა და ხელდახებლო ლიტერატურული დისპუტი, დეკლამაცია თუ მუშაობა.



ამდევ რეალში გამოირჩეული პატივისცემითაა მოხსენიებული ნიკა აგიაშვილი: ეს კაცი ყველა ჩვენთაობელსათვის გაბეღდათ უფროსი ძმა, კეთილი მჩრეველი და გულითადი მეგობარი. ასაკობრივი ზღვარი ჩვენს შორის თითქოს არც კი არსებობდა.

ეს ჩანარითი მადლიერების გამოხატვაცაა მამინდელი გულთაობისთვისაც და იმისთვისაც, რომ მოგონებითაა ეს მრავალმხრივი საგულისხმო ფურცლები უიშისოდ იქნებ არც არასოდეს დაწერილიყო.

არადა, გარდა ლიტერატურის შეკვლევართა თუ მკითხველთა ინტერესისა, თვითონ გაბრეულ ჯაბუმანურისთვისაც უჭირდა ამ მოგონებებს ის განსაკუთრებული მნიშვნელობა, რომ იმ წლებში იღუპებოდათ ამყოფებდა, მიწინაცვლდ, გადქართულდებოდა დეტალებს ძალაუნებურად აღადგინებდა და მზუსტად - ძველებურად - თანამეზობლებს და თანამედროშეობადაც წარმოადგენდა.

ამგვარი განცდები რომ არა, კარდოლოგის ინსტიტუტის სტავრონარში ყოფნისაა ნამდვილად არ მოპოვებდა ხელს ღღღღღში ნაშთიშეხული ფრაგმენტების შეესებას.

ასე ვინ აღარ არის ნახსენები „მოგონებითა ფურცლებში“ და ვცვლას ბუდე ცნობილია ბუტურისათვის, გარდა ბასილ მელიქიშვილისა, რომლის მოთხრობებიდანაც სინამდვილად ასახელებს „მკერდმებოლოდ მერცხალს“, და დასძენს:

- საოცრად თავისებური მანერა უჭირდა წერისა, რაც მზიხდავდა.

იქვე კი გულისხმობს:

- ბასილ მელიქიშვილი ისევე უცხად გაქრა, როგორც მოვიდა. ნეტავ რაქნა, სად წავიდა, რა დაეწარნა? ეს კითხვები დღესაც მანუხებს.

ქვეტექსტში გამოჭერავალია - მემუარისტს ეცევი არ ეპარება, რომ „მკერდმებოლოდი მერცხალის“ შემოქმედიც საბჭოთა რეპრესიებს ემსახურებდა, მაგრამ რაკილა წარმოდგენა არ გააჩნია, მიახლოებითაც ვერაფერი გამოუკვლია მისი ხედვისა, ეს ტანჯავს სწორად. თითქოს გადასახლებისა თუ დახვეჭების წელი და დატუსალების გარემოებანი ასე თუ ისე რომ იცოდეს, ეს რაიმეს უშველივც მის სულიერ ფორაქს. ფსიქოლოგიურად საგულისხმო დეტალია - ბასილ მელიქიშვილის გაქრობა საკუთარი თავისათვის ვერ უსატყობია გაბრეულ ჯაბუმანურს, თითქოს მას მოეცოვებინოს უპატრონოდ ბასილის სახელიც და საფლავიც.

ეს ფრანა დღევანდელი თუ მომავალი მკითხველისათვის - გარდა ფოკურ-წინორივე მნიშვნელობისა - ამ მხრივაცაა დამაფიქრებელი, რომ 50-იანი წლების მინუტურული, როდესაც არაერთი სახელსა თუ მოვლენას ავხსნა ტაბუ, ჯერჯერ როგორ არის ნაკლები საზოგადოებრივი ცნობიერება.

ბასილ მელიქიშვილი უმუალო მხვერვლი არა ყოფილა პოლტიკური რეპრესიისა (თუმც არამირდამირ 1924 წლის აჯანყების მონაწილეს), ქლემსა მოულო ბოლო ახალგაზრდა კაცს. არც მისი საფლავი დაკარგულა უცვალოდ და მეგობრებში - ერეკლე ტატიშვილის მონაწილაცაა წრე - ყოფილნილოურად აკითხავდა ხოლმე და ქიქავდა ნაუქცევდა სამა-

რისთან, მაგრამ ამ რიტუალურ აქციას იმზანად არავითარი რეზონანსი არ მოპოვალა და იმ წრეში იყო ჩაკეტილი.

გამბარება სასიკეთოდ არ ნაადგებდით რიტუალის მონაწილეებს და ავტო გამოირეულ ჯაბუმანურც, გარკვეულ ძავეტებით ვაძებამელი ამ წრესთან, ვერ გარკვეულა, ასე უცვალოდ და უსახელოდ სად შეიძლება გამქარალიყო ის ნაქოვლად და ორიგინალური შემოქმედი. ბოლოსდაბოლოს, რაკილა მოხდა ცალკეულ მერიხულ მწერალთა რეაბილიტაცია, ნუთუ არ შეიძლებოდა, რომ ბასილ მელიქიშვილის ხსოვნაც ამოზიდულიყო დაინეციების ბურთიდან? ამიტომაც ახსენებს, იქნებ ნიკა აგიაშვილმა მოაკლდოს იმის ბიოგრაფიის დეტალებსა თუ სიკვდილის გარემოებებს.

ლადო ბალიაშვილის, კოტე ხომშიშვილის, გიორგი ძავაშვილის ბედსმერა რომ არ იცოდეს, ასევეც გულისხმობილი ამითქვამდა: რა ქნეს, სად წავიდნენ, რა დაემარათათო... მაგრამ მოქსენება და კარგავდაც მოქსენება მათი ხვედრა. თუმც მემუარები ჩანანდელი მათი ხსენებას გაურბას.

მერე, ოვესმე აღბათ...

ჯერ კი ფრთხილობს, ზემდგმმა ლაპარაკში ვითუ გაართულოს ამათი რეაბილიტაციის საქმე - რაც უნდა იყოს, ანტისაბჭოური შედეგებების, სინაიდლებების მოძრაობის მონაწილეთი არიან - და მათი ნაწერები კოდე დიხანს იყოს ჩავარდული „ჩვენი თაობის“ ფურცლებზე, განმეორებით რომ ვეღარადაც განმეორდესო.

დააკვირდით, როგორი მორიდებით მიანიშნებს გიორგი პატეტისთვის გადასახლებას:

- მალე, ასპარეზიდან ვაიყანეს, მაგრამ როდესაც შემედე მწერლობას კვლავ დაუბრუნდო...

თვითონ სტალინის შეგვარებისა, გიორგი პატეტის მიხედვით საფლავი ითარბანთ ქერივის სიკეთებითა და მიზანსწრავლობით რომ მიადნედა კრემლის მბრძანებლამდე და შეიღს გარდევალი სიკვდილისაგან, უკეთეს შემთხვევაში, ნანგრძლივი ტანჯვისაგან დახსნიდა.

მწერალს მინაპატემობის ეადე კარგა ხანია გათავებია, ადრევე ღვესებისა თუ მოთხრობების გამოქვეყნება უკრძალება და ახალდარსებულ ყურნალ „ცისკარი“ რედაქტორის მოადგილეობაზეც აღარ უთქვამთ მისთვის უარი, მაგრამ მემუარისტი მინე სიფრთხილეს არჩევს. განა რა აუცილებელია დაპატიმრებისა თუ გადასახლების ხსენება და რაიმე განმეავება, როდესაც მართალი მინიშნებაც საქმისათვის: ასპარეზიდან გაიქვეანესო.

სხვათა შორის, ერთდროულად დააპატიმრებდნენ გიორგი პატეტისთვისაც და ფრედონ ნაროშვილს. 37 წელი ჯერ ცოტა იქით არის, მაგრამ რეპრესიები უკვე განუწყვეტელია და გეუ თავის გეგმას მიჰყვება. როგორც ვცვლა ორგანიზაცია საბჭოთა სინამდვილეში, სადღეშო საჩხაბურიც, რასაკვირველია, გეგმით მუშაობს და გეგმის გადაჭარბება აქაც დიდად საპატიო მოვლენად და მიღწევად მიიჩნევა.

ვამა გეუ - შენი განაწინი ბოლშევიკურად არის დანერვილით, - სხვათა თავების დაგორება ადარდითავანებდა ფრიდონ ნაროშვილს და ყველაზე კომმარული ფორის დროსაც ვერ წარმოადგენდა, ამ განაწინი მისი გვარ-სახელიც თუ ჩიბოქცემობა. თუმც კომმარები რას შეანუხებდა - სინარაღისა და ბედნიერების განცდის აელტაცა

და კომუნისტური საზოგადოების მშენებლობისათვის გულმოდგინედ აგრძელებს ავტრებს – პირველს მას უნდა ეხარებოდნენ ქვეყნიერებასათვის ამ არნახული საზოგადოების მშენებლობის დასრულება.

ამე მოხებოდავინ გვერდებევრ და, ვისთვისაც ვეცდები საძულველ სახელად ქველყოფა ქვეყნა ჩოლოყაყილი, და ის, ვინც მოუდამტელად მიელოდა მის გამაჩრის და გადაამწყვეტ ბრძოლას საქართველოს სახელმწიფოს აღსადგენად და ვამტყორაველ ქრანგით კიდევ მიანინებდა ერთ ლექსში (დვასამყისი განათიადისა) გმარის ამ განცუქვას სწორედ ეს მოლოდინი გაუხდებოდა სახელმწიფო...

აირვი, თუ რამე გამოვადგება და გამოიყენე როგორც მასალა...

რეპრესიების თემა ისეთნაირად ჩაერთოდა ამ მახალურში, ვარაუდით რომ ვერაუდობდა გაბრიელი, ამ სახით დახმედა აღარ უნდა განმედეგს და ასე თუ ისე გაუსხლტეს ცენზურის მარტოქელს.

საფრთხილეს, მოხმობლობას თითქმის უნდა გადაერჩინა ეს და ამგვარი მასალები.

ალბათ ნიკა ავიამოლოც მეტყველებოდა მერთალად მანრც გამოხატულოვი ის ისტორიული რეალობა და ფონი მის მხატვრულ-ლოკუტენტურ თხზულებებში «ჰაბუცები დაჩრინე მარად». შესაძლოა თავიდან კიდევ გამოიზიდა რებრესიების თემა, შესაძლოა წინასწარვე გამოითხა და გააკეთა, რომ ასეთ მასალებს ამ ამოულოდინენ, ანდა ნიკის გამოქვეყნებას გადაეღებოდა მარტორად გადავლობებოდა.

ამტომავე არ მოჩანს არსად ამ თხზულებაში ისტორიული ფონი და ლიტერატურული ცხოვრებისაკ ორიოდე მტრისა დადგენილი – თითქმის მერსონავეები საბჭოთა სახელმწიფოსაგან მორეულ კუნძულზე ცხოვრობენ, რეპრესიების ტალად მათ სრულებით არ ენებდა და არც მათ მხატვრულ ქმნილებებს ელთი რამიმ დაბრკოლება.

ნაცვლად სულსმეზუთიყო ყოფისა, თითქმის თავისუფალ ვარგებში სუნთქავენ და ლიტერატურისათვის თავმშენირვის, ბოქებისა და პირად ურთიერთობათა გაღრმავების ვარადა არც არავფერი ადელეგებთ.

თითქმის არ დაეჭრათ ლადო ახათანის პირველი პოეტური კრებულ «წინაბრები», და თუდაც მსავე სატანჯველად არ გადაქცეოდა თვითოფლო ლექსის გამოქვეყნება «ჩვენი თაობის» ფურცლებზე.

და თითქმის არც არსებობდნენ და იმ ახალგაზრდულ ფურხანასა თუ ნიგნში მოსაზინებულ ჰაბუცე შემოქმედებთან არც არავფერი აკავშირებდათ კოტე ზიმშიაშვილს, გიორგი ძივაშვილს, ლადო ბალაიურს...

ის კ არა, ეპოქაში პოეტურ თარგმანებზე (ჩემთვის ლექსის თარგმანები ისე არის შექმნილი, როგორც ორჯერ ნაქმარე ქალი), ნიკა ავიამოლოცს ნიგნში მირზა გელვანისა რომ მიერეზება, სინამდვილესა... გიორგი ძივაშვილისა, მარტოფენ სხვებს კ არა, საკუთარ თავსაც რომ გამოიყურებდა ორიოფლო მშერთი, თითქმისადა რომეტი ზერხისა და მიზიად ლერმონტოვისათვისა რომ შევებოდავს, წინასწარვე განმირული ეგ შეინი მცდელობა და ორნაქმარევი ქელს უნდა დაყაბულდე ბეკისა სამანიშვილიყო.

პარადოქსის ეფექტზე ავტრებს ეს მოხდენილი ეპიგრამა როგორი დვასკარცია და არც გამოტყვევებოდა თხრობისას, ოღონდ მისი არსებობა მირზა გელვანის სახელს უნდა ვადგორჩინა, დროებით შედარებოდა მერთო მსოფლიო ომში ნიოტელარმიელს ფორმშია გამოხატული ჯარისკაცის ფარჯებს, ამა, გერმანიის არმიის მომლოდინე და ამისათვის მხადამყოფი კაცის ავტორობას ხომ არ იყაბულებდა ცენზურა.

სხვას ჩანებდა ნიგნში ნიკა ავიამოლოც და სხვას ამცნობდა მერთალადა ახალ თაობებს პირადი საურბრებისა და მიხახსოვრით და შეხადფერისი დრო თუ დაფაგება, თქვენ დაულოდინეთ ნამდვილ ავტორსო.

მეგრამ... გაბრიელ ჯაბუშანიურიც ამ ეპიგრამის ავტორად მირზა გელვანის რომ მოახსენიებს მემუარების იმ რკალში «მწერლობაში მოვიდნენ მირზა და ლადო»?

თარგმანი ლექსებისა არავფერი სწამდა, კარგი ლექსის სრულყოფილი თარგმნა სხვა ენებზე შეუძლებლად მიჩნედა და ამ ეპიგრამას ამბობდა ხოლმე.

«ჰაბუცები დაჩრინე მარად» ამ დროს უკვე გამოქვეყნებულია და იქნებ გაბრიელ ჯაბუშანიური ამ ნიგნს დაგინდო? ან რა განსაკურთა, მირზა გელვანის არაერთხელ რომ გაემეორებინა მეგობარი პოეტის ეპიგრამა, რაც მისსავე შეხედულებას აფასტურებდა და გაბრიელს თავიდავანე მისი მკონობოდა?

ისიც საფიქრებელია, რომ დიდღერი პოეტური ციკლის მეომრებსაც დროებით გადაეცოცა ეპიგრამა მირზა გელვანისათვის... უკეთესი აქამის მოლოდინში.

გინსვაელებით ამოგონებთა ფურცლებსაგან, ეტკობა, მწერლობაში მოვიდნენ მირზა და ლადო! მხოლოდ მასალად აღარ მიჩნედა და გამოქვეყნებაც ჩავფიქრებინა. ამტომაც ჩამოაქვლებდა ესტორიულ ფონს, ამტომაც აღარ გაიფლევებს აღარსად რეპრესიების თემა და ეს შემუარულად ნარკვევი ნიკა ავიამოლოცს ნიგნის განქმნილებათა რკალში ტრიალებს.

და აღარც კოტე ზიმშიაშვილი იხსენიება. აღარც გიორგი ძივაშვილი.

ლადო ბალიურის სახელის გაპარება კი უფრო იმტომ ენიშნება, რომ ლადო – იმ ორი მკვდობისაგან განსახლებით – არ დაუხერხტიათ, სასჯელში მოიხანდა განსახლებება და ნადირობისა დაიღება მოულოდინელად... თუ მანინ ამომოღდნენ, რაღა ჩინა იქნებოდა, მეგრამ მცდელობა კიდევ შეიძლებოდა, თუკი თხრობისას ძალიანაც არ წამოინიყვდა ეს სახელი და ლიტერატურულ ფონს შეერწყმოდა.

თითქმის ბოქებისა და პირად ურთიერთობათა გაღრმავების ვარადა არც არავფერი ადელეგებთ... საბოქმეო მსა უქონდით?

ჯერ ყოფითობისაგან გასაქცევადა მოუშველებით შემოქმედით პატარ-პატარა სერობები ცივილიზებულ ქვეყნებში და, მიოუშვტეს, სასტიკი პოლიტიკური რეჟიმის პირობებში დათარგმნულ სულს ასეც თუ ვერ მოითქვამდნენ, იქნებ სულად დახმრევალიყვენ.

ამ მემუარულ თხზულებებში კ – ჰაბუცები დაჩრინე მარად და «მწერლობაში მოვიდნენ მირზა და ლადო» – ახალგაზრდა მწერალთა ბიოგრაფიის ეს მხარე მათი



ცხოვრების მანძილზე უფრო მოწინააღმდეგე და ისტორიული ფონის წარმოსახვის გარეშე დაიბრუნებოდა სულის მოთქმის მოტივი სრულიად იკარგებდა.

მაშ რა ხდება – მემუარისტთა მიერ მრუდდება და სხეიფერდება მამინდელი – 30-იანი და 40-იანი წლების მიჯნის – სურათი?

არც მრუდდება და არც სხეიფერდება. ცხოვრების ერთი მხარე ერთი მხარეა, რასაც თავისთავადი დოკუმენტური თუ მხატვრული ღირებულება აქვს.

მიუთმტებს, დღევანდელ თუ მომავლის მეითხველს ამ მემუარისტულ თხზულებათა გაცნობისას ძალდაუტანებლად შეუძლია გონებაში აღიფხვინოს ისტორიული ფონი და აქ მოთხრობილი ამბები ამ გადასახველიდან გაიხაროს.

ის, რაც ბუნებრივად მოთავსდება იმ ეპოქის ზოგად პანორამაზე და მდღევანე მოვლენებს, დრამატულსა თუ

ტრაგიკულ სიუჟეტებს ყოფითობის ხალისს შეურყვს, ყოველთვის საგულგანძობს იქნება და გასათვალისწინებელი.

ამის იმედად შეიქმნებოდა „ქაბუკები დაწმინდ მარა“.

და თანამოავლელებზე ამის იმედად უმნიშვნელოა ნიკა აგიაშვილი თქვე კია ხალხი, გაციართი ყინვის ხელი და ვრცლად თუ არ აღვადგენთ, ჩემთვის მაინც ჩაინაწილოთ ირონივ ბტრიქონიო.

მაინცდამაინც რაღაც განსაკუთრებულსა და უჩვეულოს ნუ გამოვიდებოდნენ მოკონებთა გადატანისას ფურცლებზე და წერილმანებში ეძებნათ ეპოქასა თუ ადამიანური ყოფის ქუმწარატი სული – იმგადად ერთმანეთს შეკახებულნი, და ნეტა რომელი რომელს გადაიხადებდა ეპოქა, თავისი ბუნებრივადი ძალით, თუ ადამიანური ყოფა, თავისი დაუმრეტელი სულიერი ნიშანით... რომელი რომელსა და...

გამოსხაურება

ნინო ვახანი

ერთი ყლუპი ჰაერი

„ღმერთო, გვიხსენ სწავლა-განათლებისგან და დაგვიბრუნე უცოდინარობა და უმანკობა“ – რა-რა კრუის ეს ცნობილი გამონათქვამი მომავლის იტალიელი მწერლის, სტეფანო ბენის ორმა ნოველამ, რომლებიც „ჩვენი მწერლობის“ მე-15 ნომერში დაიბეჭდა („დოქტორი ნიუ“, თარგმნი ზაღ ქუასელმა, და „ერთი ყლუპი ჰაერი პასახათეს“, თარგმნი შია მამლარაშვილმა).

კაცობრიობას ციცილიზაცია დაღუპავს, – განგაშის ხარის არისებდა რუსო. აქტურად, უტიფრად შემოჭრილი გლობალიზაცია, ნიუ – ზაცია ფებფაფე მოგვედეს, გააქანს არ გვიადღეს, ნინ ვეფხედება, ველში მარნახებს გვიტყოს და გვიარჩობს. დედამინის განაფგურების მომასწავებელი ხმა ისმის სტეფანო ბენის ნოველებიდან და მათუდებდად ლალი, თამაში, გაგაფდები იუზობისა (ან იქნებ სწორედ ამის წყალობით), ეს ხმა გვეფრთხობს, გვეფხიზლებს, ერთ ბერო ხანსაც თვალის მოხუჭვის უფლებას არ გვიადღეს.

ვის შეიძლება ენა მოუბრუნდეს მეცნიერების, ტექნიკის განვითარების წინააღმდეგ (დავებსნათ რუსოს, თანამოქალაქებს რომ მოუწოდებდა ხელოვნების ძველების დარგურეისიკენ, სურათების დაწვლას და მეცნიერების საზოგადოებიდან გაძევებისაკენ). მძიმე ფიზიკური შრომა, რაც ამბებობის ადამიანის სულსაც და სხეულსაც, მანქანაში მეტევალი (უნდა შეეკალოს). კაცობრიობის დიდი ნაწილი აძრძკია, იღვწის, შრომობს, არსებობს იმისთვის, რომ სრულყო ტექნიკა, გაათავისუფლონ ადამიანი, დაუბრუნონ მას ადამიანად ყოფნის სიბარული და... ამასობაში ანადგურებენ, სპობენ, თრგუნავენ, ხასიანს უმძიებენ და სულს აღდგან ღვთის ხატად შექმნილს.

ყოველდღიური ცვლილება ყველანაირი მანქანა – დანადგარ-აპარატება, დაბუნა, გაამალმინება, აქტარება და ატაცება ხდება რას უნდა ემსახურებოდეს, თუ არა ადამიანის კეთილდღეობასა და ბედნიერებას? კი, მეც მახსოვს და სხვასაც, რომ ყველაფერი წარმავალია, რომ არ არსებობს კაცი, რომელიც ამაღლიერი იყოს ამ წუთის-სოფლისა... და მაინც კანამ მოსჯელი გვაქვს ზორციელი არსებობა, რადგან „მარადისობა, გაციართი სიცოცხლის ნაშა“ (უხუშტი კოტეტიშვილი), რა სჯობს ჯავის შემსუბუქებას, თურცა ფრთილად, ბატონებო, თავისუფლად ამოსუნთქვის უფლებას ნუ წავართმევთ ისედაც ხანმოკლე მცხოვრებ ადამიანს. კიდევ უფრო ნუ დაეორგნავთ ისედაც სულდამიმეზულ ცოდვილს. მას კი ბევრი არაფერი უნდა, ბედნიერებისთვის ზოგჯერ ერთი ვლუმი ჰაერიც კი საკმარისია (სიცოცხლის ხანგრძლივობის საშუალოდ ათასი ვლუმი კი უნდად ჩაუთვლია ჩვენი წინაპარს, ჩვენი რაღა უნდა ეთქვას?) ... და მოდეს წელიწადი კი არა, დღეობით, დღეობით კი არა საათობით მოდეს საახლე-დოქტორი ნიუს საბით პერსონიფიცირებული იტალიელი მწერლის ნოველამა.

მასსოვს, ჩემს ბავშობაში, როცა კალკულატორი ახალი ზლი იყო ჩვენი, მასწავლებლები გვეკრძალავდნენ მის გამოყენებას იმ მიზეზით, ტურის ატურნგებს, ახროვნებას აფუნებს, გონებას, მეხსიერებას განვითარების საშუალებას არ აძლევს (საზაფხუო ჩე. ნ. აღ-მდელი მასწავლებლები). მას შემდეგ რა სწრაფად შეიცვალა ყველაფერი... დღეს ისიც არ გვიკვირს, რომ არსებობს მეტერსასარტრა, რომელიც თავისი პირდაპირი დაინიშნულების გარე არტყებას, ხეხავს, ამორობს, აეთიოებს, მასაჟს აკეთებს და რა ეიცო, მგონი, კიდევ ცეცხლს და მღერის... მავრამ, საკითხავია, გვჭირდება კი ასეთი მტერსასარტრა? ასუფთავებს სახლს, გვრავგვიანებს თავს, სულს, გულს... აკეტომობილი მუშაობისთვის კი არა, საჭრუნებლად შექმნილი, რომ მასზე მეტობრებთან ისაუბროთ. მუშობაში მრწმინდად შეორებაარისხოვანია“, – დოქტორ ნიუს მიერ სახალისოდ გამოთქმული ფილანსოფია ჩვენი ეპოქისა ნი-



ვლეს ბოლოს შემთავრებულად გაისმის: „ეს სამყარო გადავასულია, იგი ვეღარ უძლებს ტექნიკურ საშუალებათა მოწოდებებს. ერთი სიტყვით, მოწვევებულ მატერიაა“. ეს მისი, დედამისის, ჩვენი სამყაროს განადგურების უფიქროსი, გარდაუვალი პირობაა და პიერში უბასუბოდ გამოკრულად რჩება სასონარკვეთელი ვაციბორიისის შეკითხვა: „დედამინა ხნაერი იყო, მაგრამ მხოლოდ ეს გვეკონდა და ახლა, როცა ის განადგურებულია, რითი შეცვლილი მას?“

ვაჰ, თუ რაც ნახვდა...

მცირე, მაგრამ ტყეად ნინათქმაში, რომელიც ნოველებს პუბლიკაციას უძღვას წინ, ნათქვამია: „ევროპის ქვეყნები ყოველმხრივ ცდლობენ ამ [გლობალიზმის] წინააღმდეგობას: პოლიტიკაშიც, ეკონომიკაშიც, ხელოვნებაშიც“. დიახ, ცხოვრების ყველა დარგში, ყოველ ნახევრზე საფრთხე რეალურია.

არ ეიცი, საგანგებოდ შეიქმნა და აუცილებელი შემთხვევითობაა, რომ ჟურნალის ამევე ნომერში გამოქვეყნებულია გუჩა კვარაცხელიას შესანიშნავი ტექსტები. პოეტურ ქალბატონის მიხედვით ერთ მთავრად ამევე გამოვლენებულა:

იქით რა ჩანდა?
კრედიტორების
ინვესტორების,
ბიზნესმენების დაბურული ტყე.
[ვაიმე! იმით არ დარჩეს ჩვენი ქვეყანა!]
უფრო იქით – ფხიზელი მგვაბოლისი,

მიმინარე მეტროპოლიტებით გამძღარი.
[რა ვენა, იმან არ ჩახეტქოს ჩემი სამშობლო!]

და აქვე, ამევე ნომერში გრიგოლ სენეკურის მრავალმხრივ საფულისებში და საინტერესო ესეი „პოსტმოდერნის შესახებ“ [სიხვედრეული შემთხვევითობა?]:

„ისინი [ირანისა და შარქი] შესაძლოა ფილოსოფოსისა და ხელოვნების საშუალებები იყოს და არა თეოთმხანისი. პოსტმოდერნი კი სწორედ ამნაირ თეოთმხანურ ნგრევად წარმოგვიგვება რაღაცისა თუ ეივაცისა. ამ რაღაცისა და ეივაცის სახელი ადამიანია“. სხვა საკითხია, სრულად ვეთანხმება თუ არა, მთლიანად, უკრიტიკოდ ენიხარებ თუ არა ამ მოსაზრებას. ჩემთვის საყურადღებოა თავისთავად ფაქტი, ასეთი შეხედულება, მიმის, სოფრთხილის, საკუთარივე, ეროვნულზე ზრუნვის ასეთი გამოვლენა.

„პოსტმოდერნიზმი, გლობალიზმი, ნიუ იზმ ადამიანის ებრჭერს. დაუცველ და საბრალო ადამიანს კი გახაქცევია, თავნებადარ არადა აქცია და თავის გადარჩენის ერთადერთი გზა შეუროგებელი წინააღმდეგობა... თუნდაც სულიერი.“

„რომ მქონდეს მცირეოფენი შესაძლებლობა დამოუკიდებლად არსებობას, მე მაინვე დეტრეებელი საზოგადოებას თავისი უძღვები სურვილებით და ცხოვრებას გაეცატრებდი მარტვი ბუნების ნიაღვრა“, – ოცნებობდა ბარათაშვილი.

ჩვენც მტვი კი არაფერი გვეჭრებდა – ერთი ყლუბა პიერი, ერთი ნეილი ზღვა, მისი ნამცეცი, მთეიანის ნამცეცრევი და ... ერთი ადელი მინა საშვილოობა.

ასე, მეც რომ მქონდეს მცირეოფენი შესაძლებლობა...

ქაქარას-ინტარქი

პარსკვლავები
და
შუქ-ჩრდილები

საუბარი
ზურაბ აზმაიფარაშვილითა

გვეოდნობა, მოქადაგე ვენეკეობა, თანაც ექსტრა კლასის დილისტატი, ასე რევიორ მოუადეგნდით, ერთი-ორი „შესაფერისი“ მტრეფე არ დაეკუხეფარებოდა, მოთმუნებს, ამნაირი შევცებდა ყოველდღის მწეი ვახლდათ ჩვენი რედაქციოსა.

მაია ლომინაშვილი, ნანა იოსელიანი, დევიდონ ზურაბ აზმაიფარაშვილი ველნაქვლად არაახდროს ვეისტუმრებია დახმდურებოდა არე ბათისი გამო ნაცვლას ბოლმე, არე ვაიში შეუთავაზებია ადელიად.

მოქადაგეებთან სტუმარმსხინძლობის ტრადიცია ასე-თი ვახლდათ.

ეილისის ერთ მებტად გამოანგველ შუადღეს მოულოდნელად ზურაბ აზმაიფარაშვილი ვენეწია. ეხადია, ზემოთ ნაცვლადიორი მებტეფრა ვერ მებტად მანცეფამინც აღარე რედაქციოს ორ ფეორიტს გამოუდგია თავი. ასე არჩვის – ცივი ყვავა მალაღი ფინენებთი, და საუბარს ქაქარაქე კონდიციონერთან დარბაზში, მრეველ მადეიასთან სტუმარი, მეგობრულ და მონატრებულ ვარკაში აღმოჩენილი, ნაცვლას აღიანად ჩქარობდა ნებაც დაგვროთ, გულამდილი და საინტერესო საუბრისას ჩაგვევრო დეტრეფინი.

ვთავებოთ ჩანამერის შემეიერებულ ვარკანტს ამ საუბარიდან.

– ბატონო ზურაბ, აინტერესებს ჩვენს მკითხველ საზოგადოებას, ხად არის აზმაიფარაშვილი? ამევახად რას საქმინაობთ?

– ნღვენანგელი იანერიდან კონტრაქტი მიქცეს სინგაპურის საქაფარაკო აკევემეიასთან. ეს არის მსოფლიოში პირველი აკევემეია, ფედეს მერ დოფუნებულე, და უნდა ვითხრაო, საქაზოდ წარმატებულიც. მოუხედავად იმისა, რომ ქაქარაქე პოპულარული არ ვახლდათ სინგაპურში, მანცე ოროქცამევე მწერთვლად დაიქირავეს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან. ისინი ანტარტებენ მასტერ-კლასებს, აძღვევენ კერო გაკვეთილებს, შესაბამისად მუშაობენ ფედერაციასა და აკევემეიაში.



- ამ საქმეს სახელმწიფო აფინანსებს და განაგებს?
- არა, ყველაფერი ეკრძა სახსრებით ხორციელდება. ადამიანები ამიდან საკუთარ ფულს და ამის გამო ტყვენი არა ძვრებიან, რადგან ეს სახელმწიფო, გინსხევეებით ჩვენგან, სულ სხვა მექანიზმითაა მართული. მუშაობს ყველა ოჯახში სრულყოფიანი და ჯანმრთელი შედეგი - მონარდის მშობლები, ბებიის-პაპაც კი. შესაბამისად, ნაშობიერება დროს პრობლემა, მაინცაა, რომ ბავშვი მაქსიმალურად უნდა იყოს დაკავებული სპორტის ნებისმიერ სახეობაში. თუმცა ეს არ გულისხმობს, მიიწვედნაირად, მათ პროფესიონალებად ჩამოყალიბებას. მთავარია, დრო უქმად არ შემოხარჯოთ, და ბავშვობიდანვე დროის დადრი ისინი.

- თვითონ როგორ ანაწილებთ დროს, ანუ რას გააკლებულეთ თანამშრომლობა უცხო ქვეყნის უმაღლეს საჭადრაკო სკოლასთან?
- ჩემი ურთიერთობა ჯერჯერობით ორნლიანი კონტრაქტით შემოიფარგლება, რაც გულისხმობს შემდეგს: წელიწადის 6 თვე უნდა ვიყო აკადემიაში. დავაზუსტებ, რომ ეს არ ნიშნავს, არ გავტყვევებ ნინგაპურის სახლებს. თუმცა მიუხედავად იმისა, რომ საყოფაცხოვრებო ხარჯები უკვე მასწავლებელთა მიერაა გასტუმრებული, მევალემა გავტყვევებ ნინგაპურს სხვადასხვა ქვეყანაში, თუკი აკავების დასაჭირდება. ხშირად ვარ მივლინებით მეზობელ ქვეყნებში.



ზურაბ ანაშიაშვილი (მარცხნივ) მწერლებთან ერთად ტატი ალბა ზამბელ, ეახტან ჯავახიძე, დავით ნერუდიანი და თეიმურაზ დიაშვილი

- დანარჩენ 6 თვეს კი ვატარებ ვეროპასა და საქართველოში. მოწყვეტე ჩემს ქვეყანას ხანგრძლივად, მითხლა არ შემიძლია; აგრეთვე ვერ შევძლებდი ვეროპულ საჭადრაკო ცხოვრებას - ფიდე საჭადრაკო ტურნირებს. ასე რომ, ეს კონტრაქტი ჩემთვის ხელსაყრელია.
- სინგაპურის შეზღუდულ ქვეყნებში ვმოგზაურობო, იქაური რეგიონები ჩვენს მასშტაბებს არ უნდა შეესაბამებოდეს.
- რასაკვირველია, რეგიონი შეიძლება იყოს 500 კმ-ით დამორბეული და შეიძლება 5000 კილომეტრითაც. 6 საათიანი ფრენაა საჭირო, უტყუათ, სინგაპურის მეზობელ ქვეყნად მიმწვეულ კორეაში, სადაც ხშირად ვიმყოფები.
- აქტიურ ქაჭარაკს დაანებეთ თავი თუ გაქვთ გაცემები ამ მხრივ?
- ძალიან აქტიურ ქაჭარაკს დაეანებე თავი. სხვათაშორის, განუწყვეტელი ვითამაშებ ბერძნულ კლუბში. წელ-

საც ემონანილეობდი. სინგაპურშიც ვითამაშებ, ოღონდ არა წრიულ ტურნირებში, რომელიც გულისხმობს გადაჭარბებულ აქტიურობას; შენი სახელმწიფო ორგანიზატორს პირზე უნდა ეკუროს და ამითვის ვაითკეცებით უნდა იბრძოლო. ამას, მე რომ ვითამაშებ, უფრო პასიური ქაჭარაკი შევია, სახალისო. არ დაგინდობავ, შემოვიავაზე შენთვისაა ჩვენს ნაკრებში, მაგრამ უარი ვიტყვ. მიამზნია, რომ აღარ უნდა ნარმოვაგდენდე იმ ძალას, საჭადრაკო ნაკრებს რომ სჭირდება.

გარდა ამისა, გუნდური პრინციპი სულ სხვა რამეა. გუნდი უნდა იყოს მტკიცედ შეკრული, ერთიანი, ერთმანეთის გატანა უნდა შეეძლოს. დღეს ჩემი შვილის თამაშობები თამაშობენ და მოუხედავად იმისა, ყველასთან კარგი ურთიერთობა რომ მაქვს, შეტყუდულებებით ძალიან განსხვავდება. რეალური კარგი ურთიერთობა არის... უმცროს-უფროსობის ვითი კურსი ნორმები ნამდვილია. ყოველთვის და ყველგან მართლები არიან, ასე უნდათ დამკვიდრდნენ...
- გინდათ თქვათ, რომ ზნეობრივი და ზოგად-საზოგადოებრივი ყოფა ქაჭარაკშიც აირველა?
- ძალიანაც აირველა. ნიშეში

ამასწინანდელი ფედერაციის პრეზიდენტობას არბევენტი გახლავთ. ორი კანდიდატურა დასახელდა და რაც იქ ამანუ დატარდა, მოსაუბრადაც აღარ მიწნა გავისისეო. კიდევ კარგი, ბოლოს საღმა აზრმა გადაიარა.

ყოველდღეობაში დამკვიდრებული ამ ასე მიწნა, მორჩა და ვაითადა* საქმისათვის დამუშეველია.

- დღევანდელ საჭადრაკო მსოფლიო პირველობას როგორ შეაფასებდით, მოწინააღმდეგე თუ არა ან საბოლოოდ როგორი მომავალი იხსებება? მსოფლიო საჭადრაკო სამყარო აღიარებს თუ არა ანანდს თავის ჩემპიონად?
- მიწნა აქედან დავიწნო. დაინგრა საბჭოთა კავშირი, სადაც რუსეთი ძირითადი ბაზა იყო საჭადრაკისა. ქაოსმა საჭადრაკო ცხოვრებაც მოიცვა. ცალკე აღმოჩნდა კასპაროვი, რომელმაც შექმნა თავისი ასოციაცია, ცალკე იყო ფიდე. კასპაროვთან მოლაპარაკებისას შედეგიც გამოკვეთებოდა ხოლმე, რომ მატჩი შეემდგარიყო ერთი მსოფლიო ჩემპიონის გამოსაუღლენად. 2002 წლიდან, როდესაც ეს ტენდენცია გამოკვეთა, მასწინდელი მსოფლიო ჩემპიონი კასპაროვის ვერსიით იყო ელადმირ

კრამნიკი, რომელმაც გარი დაამარცხა. ფიდე აღიარებდა სხვებს. ჯერ პანამაროეს, მერე კასინჯაროეს. კასაროეი თანამხა იყო, მატჩი ეთამამა ფიდეს მსოფლიო ჩემპიონთან, ხელო თუ გაიმარჯვებდა, შესაბამისად კრამნიკთანაც, უკვე საერთო ტიტულზე. მაშინ ერთმა ჩემმა მეგობარმა იცოვანა, ასეთი მატჩი არ შედეგდება, რადგან კასაროეი პოლიტიკური შეტოვება შეტეხისო. ილუმინიზმს დაეკლებდა გარი ქაფარაკში აღარ მუშაოვდესო. სანუნუაროდ, გამართლდა ეს ვარაუდი, რადგან დადგინდოდა მატჩი ზაიშალა ჯერ იალტაში... მას მერტუც მოგვია, შემთხვევით არაფერი ხდება. გარი მიხვდა, დე-გალურად ტიტულს ევლარ დასაბრუნებდა და 2005 წლიდან საბოლოოდ დატოვა ასპარეზი და თქვა: ჩემი წასვლით საბოლოოდ გავხსენი გზა საქაფარაკო ცხოვრების გაერთიანებისთვისო. ეს ბრძნული გადაწყვეტილება იყო. მართლაც, შეესაძლებელი გახდა ტურნირი მ მოჭადრაკეს შორის, კრამნიკი მიწვევას არ დასთანხმდა, ამიტომ 2005 წელს ჩემპიონი არგენტინაში ტოპალევი გახდა. ლუფტი მაინც დაუტოვეთ კრამნიკს. მოყოფიერეთ ასეთი დებულება. მსოფლიო ჩემპიონი ვალდებულია მატჩი ითამაშოს ნებისმიერი მალაიზი რანგის დაფოსტატთან, თუ იგი საპირიზო ფინდს - მილიონ დოლარს გადაიხდის. ამ თანხის დადება რომელიმე ვჯუფში ილუმინიზმს დაეკლება. ასე გადაწყდა ცნობილი მატჩი ელსტამი, სადაც გამოხდებოდა ტრთიანი მსოფლიო ჩემპიონი ელადიშირ კრამნიკი.

ახმატოვა ხაბუბაზრად პირბაიის შესახებ

გასული საუკუნის 60-იანი წლების დასაწყისში წიყურთი ახალგაზრდა პოეტო ცდილობდა, მათი შემოქმედება მკაცრი კრიტიკული სტატეების განხილვის საგნად ქვეყნული და ინტერნაციული კომიუნისტური პარტიის ასპარეზებზე.

იმავედ კრიტიკის რისკზე სასიყვობელი საფრთხის აღარ წარმოადგენდა, პოეტარობა კი აღარ მოქმედებდა. ახმატოვა ამის შესახებ ამბობდა: „აქმურთო, გოლგოთაზე რეგი დაგება.“

- და ამ გარემოებებში შევინარა ილუმინიზმი?
- ღიას, ძველი სისტემა დაინგრა. თუმცა ფიდეშ ილუმინიზმის დაქინებული მოთხოვნა შეასრულა: შეცვალა ევლდამარი დებულება, შემდგომ მთავარაკლებათა საფუძვლზე, საბედნიეროდ, ახანდე ვიხდა ზემპიონი. დიას, საბედნიეროდ, რადგან 2007 წელს შექსკამი გამართულ შეჯიბრებაზე ელადიშირ კრამნიკი რომ დანინა-ურბეშელიყო, შევერმონია ერთი პირფუნებისა, და შეიძლება ითქვას ერთი სახელმწიფოსიც კვლავ აღმოჩნდებოდა უსაჩუროდ.

ანანდე არ არის ისეთი ადამიანი, რომელიც რაღაცას კარნახობს ან ცვლის თავის სასარგებლოდ. იგი ნამდვილი ინფლუა, ბუღისტი, განოხანსარებული, უკონფლიქტო პირფუნება, რომელიც ემორჩილება წესს და არა პირიქით, თავის თავზე რომ მოიროეს.

- გადამიცვალა რობერტ ფიშერი - 64 წლისა. როგორ შეაფასებდით მის მოღვაწეობას, მის ეპოქას, მის ფუნომენს?
- ფიშერი მართლაც ფუნომენი იყო, განსაკუთრებული ადამიანი. მისმა გამორჩენამ, ფაქტურად, საქოთია სისტე-

მის უძლველობის მითი დაამსხვრია. რას ვგულისხმობ? თუ თვალს გადავავლებთ გასული საუკუნის 50-იანი წლებიდან, უფრო ზუსტად მერე მსოფლიო ომის შემდგომი ხანიდან, ქაფარაკში ყველაფერი წყვეტოდა ცეკას უძაღლეს ემელონებში. ისინი ამკვიდრებდნენ საბჭოთა კავშირის უპირატესობას, მიუთმეტენ, ქაფარაკში. ბოტკინიცა, სპისლოეი, ტალი, პეტროსიანი... ფაქტურად ტალანტე-პის ცვლნას შეკავდა. და ამ დროს გამორჩნდა ფიშერი, რომელმაც მერეო არაკომპოტურულ ეპოქაში მარტო გამკლავებოდა საბჭოეთის ამბიციას. ახლა ასეთი რამ ადვილდია. არის კომპოტურული ბავები, თითო-ოროლა მწერთნელიც რომ დაიქორეო, ტალანტი და შრომის მოყვარულით მოახერხებ ყველაფერს. ფიშერს ამ დროს ერთი მწერთნელი შეკავდა, უფრო კომპოტუნტი ვთქვოდა, თანაც საშუალო მოჭადრაკე. სასაკის კი გზამრბოფენდ და ჰქონდა კომპოტუნტიცა.

- სადაც ვწერა, სასაკი ამბობდა, ფიშერის გარდაცვალებისას მეგობარი დავაჯერებო.

- დიას, სამსიკ დღესაც არ მალავს და ამბობს, რომ თუ ვინმეს წყალობით ცხოვრობს, ფიშერია. ეს იყო პიროვნება, ვისთანაც მეგობრობდა.

ქაფარაკში ფიშერის მეორედ დაბრუნება, იყო კორმეტიული მოუ. თანაც იუგოსლავიულ ბიზნესმენს უნდოდა თავისი მილონების გაპირება და ამ მიზნით დაუკავშირდა ფიშერი. ამ ფაქტს გამო, თითონ ამერკელებდა გადაწვეტილებები იყო უცნაური, რადგან იუგოსლავიაში კომუნისტური მატჩი ითამაშა სასაკთან, ფიშერი დასავლეთი და მოვალეობა ჩამოართვეს. შემდეგ დაიჭირეს იპონი-აში. ეს ყველაფერი ხომ ასახა მის ცხოვრებაზე. ამას ისიც დავერთო, რომ მაინცდამაინც არ ზრუნავდა საკუთარ ფანმითლებობაზე. იკით, აღბოა, ისლანდიის პარლამენტის გადაწყვეტილებით ამ ქვეყნის მოქალაქე გახდა, მიეცა თავშესაფარი, და არა მარტო თავშესაფარი. შვილებაც ითქვას, ხელსკულებზეც ატარებდნენ. უცნაური, აკუატიბული მანია კი ჰქონდა. გულის ოპერაციაც არ დათანხმდა და 7 მილიონი ფუნტის ოქროს ზოდები დაწრა. რომ დათანხმებულყო, გადარჩებოდა.

- რატომ არ მოინდომა, აჯიე განირა?
- არ ვიცი. ის სხვა კაცი იყო... აღბოა გადაწვეტილი სწორედ ასე ჰქონდა. ისე რომ ვთქვათ, ისტორიისთვის რა მნიშვნელობა ექნება, რამდენი წელი იცხოვრა ფიშერმა.

დიდი ადამიანი წვადა. ასე დაარტება მისი ლეგენდარული სახელი.

ესაზურა
6060 დავაგოიკა



ჯანო ჯიქიძე

ორლესული

ანუ

**ფრანკფონიური დიქტატორის
პათანატორიის სახელმწიფოაწესრიგით
ილუსტრაციები**

რა უფრო ღირსეული, კეთილშობილური და გამართლებულია - ის, რომ, კაცია ვარკვენი ისტორიულ პირობებსა და ფსიქოლოგიურ გარემოებებში ფსიქოპათია იქცეს თუ ის, რომ სამსხვერპლოზე მიტანის გველა თავისი იდეალი და მდგრადი გახედვს?

ჰერმან ჰესე

რანანარი, რომელიც პრემიერ-მინისტრის დაპატიმრების მიზნით გახდა

ხალხი, რომელიც ერთპიროვნულ წინამძღოლს ირჩევს, თვითონვე ბაძებს დიქტატორს. ამ უკანასკნელს ზურგს მატარი აქვს, რადგან არსებულია და თამაშად და მინანქრულად აყალიბებს ერთგულ პოლიტიკურ გარემოებას, რომელიც, თავის შიგნით, ზედმინეწით ცდილობს მასკინდორად მოერგოს ერთპიროვნულ მმართველს.

ურწს დიქტატორი ზოგიერთს სამაგალიდად ხეის და განაგებენ თავისი გარემოებიდან, ერთგული დაჯგუფება კი მასკინდორად ცდილობს დიდხანს იყოს ქვეყნის პოლიტიკური ელიტა და მის შემდეგ, როცა დარწმუნდება, რომ ხალხის ნების ბოლომდე დათრგუნვა შეუძლებელია, ცდილობს შეინარჩუნოს დიქტატორი - როგორც საკუთარს არსებობის გარანტი. ამას აგულებს ნებისმიერი ზურვის გამოყენებით იმ დრომდე, ვიდრე მმართველი გონებრივად ან ფიზიკურად არ დასაზარალებია. ამის შემდეგ უკვე დიქტატორი კი არ ვახდებს ქვეყანას და ხალხის ნების, არამედ ერთდროს მისი მორჩილი გარემოცვა, ესეიშვერალიც დიქტატორი ხდება. ამ უკანასკნელს თავისი შეცდომების გამოსწორების საურთიდე კიდევ რომ გაუქნდება, არაფერი გამოუვა; პირიქით, ეს მიხთვის საბუღისწერი იქნება და, რადგან დასაზარალებული დიქტატორის გარემოცვა ამას არ დაუმეფებს; უფრო მეტიც, ხალხისგან ისედაც იზოლირებულ მმართველს სრულ იზოლიაციამ მოაქცევს და მინაპატიმრობას მიუსჯის.

ამას არ შეიძლება მორსმტყუტეული პოლიტიკა ეწოდოს, მაგრამ გარემოცვის გველაზე გავლენიანი პირებიც ცდილობენ, დიქტატორის სიცოცხლეშივე გამოეხდინებინათ მისი ნაშინების საურთიდე კიდევ რომ გაუქნდეს უნიჭო, მაგრამ ისეთი ადამიანი, რომელიც გარეგნობით, ქვეყნით, ხალხით შესაბამისი იქნება ამ მყოფდთ სა-

ხელმწიფოს შეუფერხებლად მართვისათვის. ქვეყნის შიგნით მორეწენითი სტაბილური მდგომარეობის შექმნით, დროდადრო პოპულისტური ლოზუნგების გახმოვანებით, ფსევდობატრიტული მუხტის გაღვივებით, თავისუფალი აზრის და სხვაგვარად მოაზროვნების ნების დათრგუნვით, დიქტატორა რამდენიმე გადაიტანს პოლიტიკურ კრიზისს; ხოლო მამის, როცა ყოველგვარი რესურსი ამოიწურება თავისი არსებობის გახანგრძლივებისათვის მმართველს უკიდურეს ზურსს - ნამოინყებს ომა - სამოქალაქოს („უკუდაბნებზე“ ნადირობის, ხალხის მტრების“ მხილების მიზნით) ან მეზობელ ქვეყანასთან, რომელთანაც კონფლიქტის საბაბის გამოებნა არ ვაძურდება; განამტკიცებს „რკინის ფარდას“, გაამკაცრებს „რკინის ხელს“ და დროდადრო საგანგებო მდგომარეობის შემოღებით, გაფილტურება, სტრუქტურული ინფორმაციის მენიუზე აქისაჟამ“ ისედაც ინფორმაციული მიმართის მდგომარეობის მყოფ საკუთარ ხალხს.



რა მოხდება ამის შემდეგ (სახალხო რეჟიმულიცა, სამხედრო გადატრიალება, კომუნისტის წინააღმდეგ ადაპტირება თუ სხვა), არ აქვს მნიშვნელობა. მთავარია ის, რომ დიქტატორს დაბადებიდან, ზრდის ჩათვლით, მონიფულულობისას, სიბერისა და სიკედილის მომენტებზე თან ახლავს სისხლი. დიქტატორი ნიშნავს ადამიანთა მსხვერპლს ან, უკეთეს შემთხვევაში, ადამიანთა მიერ რაღაცის მსხვერპლად გაღვებას - თავისუფლებას, ღირსებობს, მეოცნს, თვითმყოფადობის დაკარგვას. თუ მსხვერპლშეწირვის პირდაპირი მფიციანეც ჩაერია, პიროვნულ დონეზე შედეგები შეზარადაც უარესია. ნორმალური ადამიანისგან დიქტატორს გამოჟავს სულით ავადმყოფი - ენაქარტავდა გიჯი ან იოლად მანიპულირებადი მორჩილი, ან კიდევ გამოყოფილი ინდიფერენტული ნიპოლისტი. დიქტატორს სათავისოდ შეუძლია განავითაროს და მოკაცმარედ გაიხადოს ეკონომიკა, მეცნიერება, ლატერატურა, ხელოვნება. დიქტატორა ეცდება, ფსევდოსტორიკოსებს ხელით დაწეროს უახლესი ისტორია და სკოლებში მოსწავლეებს ისე ასწავლოს, რომ მათგან ზრდასრულ ასაკში ერთგული ჯარისკაცები, უფრო სწორად, საზარაბანე ხორცის მასა მიიღოს.

დათრგუნული საზოგადოების წევრებს - დიდებს, პატარებს, მხოლოდ ძილასა ეძლევათ შანსი, ცენზურის გარეშე ნახონ, გაიცილონ, დააგვიშინონ დიქტატორისგან აქრსაწული ხელი და ამით ისამოწონ გავლენებამდე თუმცა, არცთუ იშვიათად დიქტატორა მათი სარწმინდობა ადლებს და მისს წერგავს. ამ მომის მსხვერპლი ხდება

თვით დიქტატორიც, რომელიცაც ასაკის მატებასთან ერთად მიუტოვებ ძალი და თავისუფლად სიზმრების ნახევრად აღარ შეუძლია.

შინაპატიმრობის მესამე წელს, გამოთინობას, ყოფილმა პრემიერ-მინისტრმა ნანა სიზმარი, რომელმაც სახელმწიფო გადაარჩინა.

გადაარჩენა ყველაფერს ცუდს – პოლიტიკურ და ეკონომიკურ კრიზისს, თანაც ისე უმტკივნეულოდ, უმტკბურ-პლუდ და ისე ბანშიკლედ დროში, რომ... მოკლედ ისე, როგორც კარგ და ნათელ სიზმრებში ხდება ხოლმე.

ძილი ეკს-პრემიერი ნეტარებად, თვითონაც კმაყოფილი იყო და ჩაბლივ, მაგრამ ვალდებულებასთანავე გამოიჩინა, რომ სიზმრიდან ვერაფერი დაამბახორა, უფრო სწორად, თითქმის ვერაფერი.

შინაპატიმრობის გული დაწედა. სიზმარიმ ვეღვაფერი ისე რეაქტორად ექცეებოდა, რომ გამოლიქებულს სინამდვილეობას შეუცუბა გაუქორდა. ღრმად ჩაფიქრდა. ცდილობდა ვაებუნებინა ჯადოდსიური სიზმრის დეტალები, თუმცა ამაოდ... დროდადრო მის მუხსიერებაში სიზმრის საერთო ბატიკიდან ამოტოვდებოდა ხოლმე რაღაც დეტალები, ფრგმენტები, რომლებიც ერთმანეთს არ ემ-ბოდა, არ ეთამბებოდა, არ ეხამებოდა.

ერთი რამ კი დაარწმუნებოთ გაიხსენა, სიზმარიმ ის ილუსტრირებულ წიგნს ათვალეირებდა, რომლის (თუმცა თვითონ პროფესიით ეკნის იყო) არსებობას შესაბამ არ სჩუქნოდა. ერთი შეტევათი, ეს წიგნი სამედიცინო დანიშნულების სამბელმუძაუნელოს შეაედა, რადგან იმპლანტოლოგის მიერ იყო რედაქტირებული, თუმცა სათაურად „დექტატორის პათოლოგური ანატომია“ შეინდა. მასში დეტალურად იყო გახანდული თეალები, ფილტვები, კიდურები და სხვა წყვილი ორგანოები. ტექსტი რუსულ-ესპანურად იყო შედგენილი და მასში ჩართული იყო ზობტა (ლექსად) გინკუო ბოლომბისაბში, როგორც შესაეურების შენარჩუნების საუკეთესო საშუარზლო მეტნარისაბში და წვევლა (სანვე ლექსად) მის მტერზე და მანვეტელზე – მომპარა-გუნზე. ამას მოსდევდა მოკლე მონაცემები შინარც ცხოველებზე – ცუცყირებზე, გარკულ ფრანველებზე – მეტნრი-კებზე. საუკუნო ფურელის მოლოს, გავრდის აღმნიშვნელი ნომრის ნაცვლად დასმული იყო სისხლთან თითის ანაბექტი.

ექს-პრემიერის სიზმრის ზედად არის გახანაკლევად საკანონო ერთი მბატორული ტრილი; მაგრამ თუ არ დევიზარებთ და სიზმრის ინფორმაციის მრავალგანზომილუბმან მოკლეობაში რამდენიმე ვერტიკალურ და მოიზონტალოვ ტრილს გაეატარებთ, ილუსტრაციების სილ-რმიდან ზედაპირზე ამოტანას შეუძლებთ და შინარის დამბახორებზე არ გაჭირდებთ.

ჭრილი | ვერტიკალური
იკუ

დღეისათვის ედუ ნორმალურ ქვეყანაში რომ დაბადებულიყო, ბეთილი გამოიფიქოდა. თუმცა ახლა, ამ ვარაუდს

ძალი აღარ აქვს, რადგან სინამდვილეში ის ბედკრულ კასტრულიაში დაიბოდა. წერა-კითხვის შესწავლა ძლიერ მოასწრო მშობლიური სოფლის ეკლესიასთან არსებულ სკოლაში; რის შემდეგ, ისე როგორც სხვები, დედ-მამასთან ერთად გინგო ზილიბის პლატარებებში მუშაობას შეუდგება ასგზის მენება ნაგერა-დამცირება და ნაღლევა. ისე მოინოდა, თითზე გადასახვევი ძაფიც კი ვერ დაინარჩუნა თვის-თვის; დაასვენა, რომ სამედიცინო იყო; გადამწყობა, იარაღიან ხაზებს მერეობოდა და ერთხელ და სამუდამოდ მიატოვა დედ-მამა. სანამ პოლიტიკურ მიმდინარეობებში გაურკვევოდა, რამდენიმე ბანია გამოიყვანა, მერე კი ყველაფერს თანდათან აუღო აღღო. მასზე უფრო დაბატონირანი აზროვნების ბაღში შემოიკრება, მერე თავისი შეიარაღებული ფორმირებით ომს პარტიას მიეხზო და თანდათან ყველაფერს მოხვეჭა დანიყო. არც ფულს იკლავდა და არც დროსტარდა. ამასთანავე ედუ გველარებიანი სულაც არ იყო, როცა საქმე საქმეზე მიდგა, ისეთი გამბედაობა გამოიჩინა, რომ აღზვევბამ არ დასუენა. ერთხელ, მთლიოდ ერთადერთხელ, როცა ომს პარტიის თავმჯდომარე შეყოფამინდა და გადაამქრელი ნაბიჯი ვერ გადადგა, ედუმ ლოდერს მიტოვონი ნარათო და ყველას ომსკენ მოუწოდა.

ამის შემდეგ პარტია ორად გაიხლირა. ედუს მხარეზე მოდევნებ ყველაზე რადიკალურად გარწმობილები, ექსტრემისტები, რომლებმაც ის ნინამბოლად აჩრჩიეს. მიდამარტოული დამარსპარება სამოქალაქო ომში გადებოზარდა. ედუმ დაჯვრელებამ ღივი მსხვერპლის ფსად გაიმარჯვა. დინარჩუნა ომის პარტიის და კასტრულის რესპუბლიკის ჰომი, გერბი, საცე და უკლავგარი სანინაღმვეყო შინარობა (მშეუბობიანი ედუ შეიარაღებული ჩახაში, ქვეყნის მართვის სადევრე ხელი იდგო. ედუმ სახელმწიფოს კონსტიტუცია ფსევედოპარლამენტს ისე გადააკეთებინა-გაბმოკეთებინა, რომ საკუთარი მთავრებით მოიროც და ვითომარე ხიდეტმა უყვედომოკრატის გარდენული იერთ ნამდვილი დიქტატორა დაიშარა.

მთხედვად ამისა, რომ ქვეყანას რკინის ხელით მართავდა, არჩევნებს თავისი იმონბრლებს ნასარტებლოდ აყალებოდა, ქვეყანაში ბოლომდე შარც არ ცხრებოდა საპროტესტო ტალღები. უაჭვლოდ იყო, დიქტატორის ბეგრი მტერი შეაედა. მთავარი ზოგი ქვეყნის მზრბნებულს მისივე ნაცვად ზერზით ებრძოდა. თთხჯერ ტერორისტული აბტივი მოწვევს, მეგრამ ედუ ოთხჯერეე გადარჩა. ამ თავდასხმებში, აფეთქებებში, ნატყვარებში, ნაღმის ნამსხვრევებში, დიქტატორს გავრინად შურსყო ჯანმრთელობა. სამოცო წლის ასაკში, ფატკობრებად, მინიმე ადამყოფი, ის ვითომ ძველეთორ რიხით განაგებდა კასტრულის, მაგრამ ყველფერს აქვს რესურსი და დიქტატორის ჯანმრთელობის რესურსიც ამოიშურა. ამან ედუ კიდევ უფრო გააბმოროცა. ის უკან დახევის არ ამირებდა, პირიქით, მას სურდა, სრულ მორჩილებაში შეყოლოდა მიელი რესპუბლიკა და ამისთვის ჯან-ღონეს არ იმურებდა, თუმცა, სიღლა იყო ჯან-ღონე. ესეც სხვისი მორჩეობით უნდა აღედგინა.

შან პარად ექიმთან მოთათბირების შემდეგ შეადგინა თავისი სიცოცხლის და აქედან გამომდინარე, დიქტატორის გახანგრძლივების არანდამინური გეგმა. ჯანმრთელობაზე ზრუნვა კიდურის ამბუტაციით დაიწყო. პირველი რიგში ედუს ფეხს მოკვეთა სჭირდებოდა, რადგან მრ-

ვალდურ ნაჭრილობზე, სანახევროდ ატროფირებულ კიდურს განწინადა უღობობა.

შემოდგომის ფლუგისკვეციმის დღესასწაულამდე ორი თვით ადრე სრულიად გააიადმულოებულ ვითარებაში დიქტატორს დასაბრუნებელი კიდურს მოკვეთეს და სამაგიურად, სუბერთანამედროვე სამსახურისანი ამერიკული პროთეზი მოარგეს.

როცა ამ ამბავმა წარმატებით ჩაიარა, დიქტატორმა ბრძანა, რომ მისი ფეხი შესაფერისი პატკით დაეკრძალა და შიგლი ქვეყნის მასშტაბით სამდღიანი გლოვა გამოაცხადა. ამ ჩანაფიქრს თავისი აზრი შექონდა. სანამ დიქტატორი უსუსური იყო, ნაოპერაციულ ტაკვს იმუშებდა, მასმა მონინააღმდეგებმა ამის შესახებ არაფერი იცოდნენ. შემდეგ კი, როცა დიქტატორი ფეხმოკვეთილი და ავადმყოფის სარეცელს მოეჭაფებოდა ევროსი, ედუს უკვე ამერიკული პროთეზის წყალობით ფოქატროტის ცეკვაც კი შეძლო ნიძლავზე. ასე, რომ, როცა ქვეყანაში გლოვის მაგიურად აქა-ქა ვარვის სურე დატრიალდა, ნინასთან შემწავილებლმა სპეცსამსახურების თანამშრომლებმა, დიქტატორი-პრეზიდენტის მონადღებისთანავე მისევე გამოამკარავეს და დასაჯეს ნინაღმდეგობის მოთხოვნებზე და მომხრეებზე.

ედუს ფეხის დაკრძალვადან ორმოცდაათი დღის შემდეგ კასტრულიაში სისხლის ჩაბარების საფრეულით გამპანია გაიშალა. ეს უპრეცედენტო პროცესი სამ თვეს გრძელდებოდა. ამ აქციას თავისი შედეგებით უნდა მოეხდინა ედუს დონორების იდენტიფიკაცია. უფრო ვახანებდავ რომ ვთქვათ, დიქტატორს თორმეტი პანსუბედა და სჭირდებოდა დონორი, რომელიც თავისი ფიზიკური მონაცემებით მისთვის მაქსიმალურად შესატყვისი იქნებოდა...

ჭრილი II (პორიზონტალური)

სტაფიზაბრია

სტაფიზაბრია* ნაადრევად დაქრევიებული მამის ერთადერთი ქალიშვილი იყო. ის რომ ნორმალურ ქვეყანაში დაბადებულიყო, საბავშვო ბავშვი აღმზრდილად იმუშავებდა. კასტრულიის მითარბეული სხვა ქილებისგან განსხვავებით გინგო ბოლობის ქლანტაციებში არ მუშავებდა და მშობლებს ენაბრებოდა. ოჯახს დაერაოდისში პატარა ორსართულიანი სახლის პირველ სართულზე ცოცხანა კაფე-ბარის შექონდა გამართული. მამა დაბოდიშობდა, ქალიშვილი კი მიმტანივ იყო, დამლაგებელიც და ქურჭლის მრეცხავიც. ას თხიხი ოთხადგილიანი მაგიდა, რაც კაფეში იდგა, იშვიათად იესებოდა მომსახურებელთ. თუმცა, როცა ხელფასის დედი დადებოდა, ორ-სამ დღეს გრძელდებოდა ხოლმე ახალგაზრდების ღრიანცელი. კაფეს შემოსავალიც ძირითადად ამაზე იყო დამოკიდებული. ამ დროს სტაფიზაბრიას კლიენტებისგან ზღვარსგადასული ხუმრობების, ბილსატყუარების, ნათამარების ატანა უხდებოდა ხოლმე; მაგრამ ეს, ასე ვთქვათ, ბარის სამუშაო რეჟიმის შემადგენელ ნაწილად ითვლებოდა.

* სტაფიზაბრია – მცენარე, რომლის ექსტრაქტს სამკურნალოდ პომეპოპები იყენებენ

ასეთ რამეებს მამა თვალს არიდებდა და აზორიცილებული მითარბების ნაბობახილებს წაუყრებოდა ხოლმე, თუმცა, დღესინამდღე, თავისი სანადირო თოფით ფხიზრად იდგა შვილის ღირსების დაცვის სადარჯულებზე.

ხუჭუჭა სტაფიზაბრიას გარეგნობით არა უნებდა. არც მადლი იყო და არც დებადი, არც მსუბუქი არც გამბდარი, ყველაფერი თავის ადგილას შექონდა და ყველაფრისთვის მზად იყო. ერთი უცნაურობა კი სჭირდა: ყოველთვის ცდებოდა გრძობების პითოკვას – რაიმე სასამოვნოს ან უსამოვნოს განცდიასს კი არ იღიმებოდა, ან იღუმებოდა, არამედ ტუმებს ეცნებოდა ხოლმე.

სამოქალაქო ომის დროს, როცა გარეთ ყველაფერი აორია, კაფე-ბარის შიგნით თითქოს არაფერი შეცვლილა. სტაფიზაბრია მორჩილად უძებნებოდა თავის საქმეს, თანადულუნული პროზობა და აუტანავლეს იტანდა ოცნების ახდენის მოლოდინში. მისი ოცნება კი სულაც არ იყო რომანტიკული. მას უნდოდა მხოლოდ ერთის მორჩილ ყოფილყო, მხოლოდ ერთისგან დატანა აუტანელი და ეს ერთადერთი უნდა ყოფილიყო მისი მომავალი შვილების მამა.

ედუ რომ ის არეგნარეტი გამოჩნდა, შემოსევითი არ იყო. ომის პარტიისგან მომხრეების ნახალისება და მონინააღმდეგების დასჯა შექონდა დავალებული. თავის საქმეს იოლად უძლებოდა. თანამებრძობელთან ერთად უზირად სტუმრობდა კაფე-ბარს, ბევრს სვამდა, ბევრს ქსამდა, ზოგში სიძულვილს იწვევდა, ზოგისთვის, პირიქით, სამაგალითო იყო, როგორც კასტრულიის ნათელი მომსახურის მებრძობი. ზოგს მის შურდას, რადგან ედუს არც ცოლი ანუხებდა, არც შვილი და არც სინდისი. ათქალაქელებისგან განსხვავებით, რომელმაც სტაფიზაბრიას დაიკრიტიკა უკრუტა ბლასტა შეარქვეს (რაც ადგილობრივ დიალექტზე „ათეჩაქინდრულ ხუჭუქას“ ნიშნავს), ქალიშვილს მოერებოდა სტაფის ენახდა.

სტაფიზაბრიას ედუს ანახანებავს ეუფოშეული მოსდოდა ხოლმე. სანამ რამეს მიაჩნებოდა ბარში შემოსულ კლიენტს, ტურები უკვე დაქებნილი შექონდა. მისი ნასტლის შემდეგლი გრძობაზე ტკივილს და ნეიშურის ნეიშით იამებდა ჭრილობებს. ედუს მოსწონდა სტაფიზაბრია, მაგრამ ბარში მის სტუმრობის მიზეზი მარცხ იყო. მას, ზოგადად, მოიწონებოდა გინგოს გინგო არ უჭირდა – ერთად გამჭოლი მხრით შეეძლო ამოეცნო, მომხრესთან შექონდა საქმე უფო მონინააღმდეგეისთან. აი, მამა-შვილს კი ვერაფერი გაუგო. იმედინად ნეიტრალურები იყვნენ ზოგადად და ლლიაურები – თითოეული კლიენტის მიმართ, რომ ბარის მებატრონე ოჯახის ნეიტრის პოლიტიკური ორიენტაცია ედუს დაუხუსტებოდა დაჩრია. ვერ უნდოდა, სადასტური მეთოდებით დაკითხვა მოეწყო, მაგრამ მერე ვადიდებოდა და რადგან სტაფიზაბრიას მიმართ ატებულ ვნებას გრძობდა, პრობლემის გადაწყვეტა ხეადურად აშკობდა.

დეკაპოლისში მიფრელების ედუა ინურებოდა. ედუ კაფე-ბარში გეიანობამდე დაჩრია. იმ დამეს, ყველა კლიენტი რომ გაიკრიტა, თავისი ადოტანტივი მოიძიოდა და სტაფიზაბრიას მამასთან ერთად სვა. ყველაფერი მოაყოლა, გაშიფრა, ომის პარტიისთვის უსადრთობად ჩათვალა ბარის მებატრონიც, მისი შეარაბებოც (შეცუნიკების საფანტოთ დეტეხილი თოფი). „მასპინძელი“ გამოათარდა და დასაბრუნებლად გაისტუმრა. როცა მამას დავიძინა, ქალიშვილი მი-

ჭრილი III (პორიზონტალური)

კაპუსტო

ადგა, დაიმორჩილა, ზედ დახლზე გადაიწანა და მისცხო და მისცხო. ცალ ზელში ღვინის ბოთლი ჯვარი, მჭორები – ქალის დევი. თან სტაფიხაგრიას აკუნესებდა, თან ბოთლს ფრონდური მორზე იყუდებდა და ღვინის ტყამბალ-ტყამბალით სავადა. სტაფიხაგრიას პირი მოყვება, ტურები დატყვნილი, ღვინის დატყვნილი ჰქონდა, ედეს ბიძგევიანთან შეგნებული უღაფლაფებდა, მისი წვერულევიანთან ჩამონურნერებული ღვინის შეფებებით თავ-ტახი ენამბოდა. ფრონა ვადიდა, ედურ არ ცხრებოდა. ახლა უკვე ზელში ღვინის ბოთლის მავთვრად მისტოლუბი ექირა და ფრონადრო სახეში უმიზნებდა შიშისგან ისედაც დახაფურულ ქალს. ბარის დახლზე ტყეები წყრილებდა, ბოთლები კანკელდება, როგორც მინისქერასის ხედებოდა ზოღმე. ამა-სობაში სტაფიხაგრიას მამას გაეღვიძა, მართლა მინისქერა ეცნა და დაფურთხული ზეზე ნამოქრანა. შიშისდაცის თავის შვილთან ნასანრო, თოფი დათარია და მარტოდაცნადოლ ედეს, რომელიც ის-ის იყო მოსწედა ნადავგს, სარცხერულბო ესროლა ბუცხრეკების სადამტი. ედურ შეუცვლია ესროლა მომხდურის, რომელიც შემდეგ ექიმებმა სიკვდილს კი გადაარჩინეს, მაგრამ გაუფელაობის გამო დაფნა, დაფნა და თვინაბერის შემდეგ შიშისლით გარდაიცვალა. ედურ შეშინველით გაფარჩა. რაც ამ ამაჯა შემდეგ მწარედ ახსენებდა, ის იყო, რომ ასო ცერად უდგებოდა...

ამ სამხედროების შემდეგ სტაფიხაგრიას შექმნილიდაგ-ვარად უსწლებლობა ბარის საქვის, დანაშაულის გრძობის სტანდადებ, ყველაფერს საკუთარ თავს ენაჯებდა, ამა-სობაში შეუცვლი უზრუნველდა, საზრუნევი ემტკებოდა. დედაქალაქიდან ისეთი ამბები მოვიდა, რომ ედურ (რომელიცაც უკვე „კონის ედურ“ ენახდენი) მწვე დიდი კაცი გახდებოდა. სტაფიხაგრიას თავებულს იწვევლიდა, თითო-შეკვლილობაც სცადა, მაგრამ ბოლოს ეიხე გადაარჩინა, ამას გაეცა ცოლად. ერთხანს ქვართან ერთად უსწლებოდა შიშა შეფურთხობას, მერე კაცი რომ გაიარა, მთლიანად მიუღღეს გადააპარა კაფე-ბარის პატრონობა.

სტაფიხაგრიას ქმარი, პიკო, ერთი უფროსი კაცი იყო. მათი ზეუტუბა ცხერების ფერმა ჰქონდა, მაგრამ მას მერე, რაც სტაფიხაგრიას გადაარჩინა და ცოლად შეირთო, ათბალქში ჩამოსახლდა. იქეთ მთაში ფერმა გაუყვინდა, აქეთ ბარში ბარის პატრონობას ვერ აჯლი აჯლი და სმას მიჰყო ხელი; ერთბა ნინდაუხედევი კაციც იყო – დათყვებოდა თუ არა, სულ ედურს და მის მომხრეებს ავიხედა. ერთხელაც ამის გამო გაფორქეს და საბავალითად დასაჯეს. შემხინგულს და დაბოლბილი დაბრუნდა შინ, მაგრამ არ გამოისწორებულა, პირიქით, სმას უმტკა. თეთრთი უშვილი იყო, სტაფიხაგრიას ვაჟი კი, რომელიც სათარია ეცნა – პატარა კაპუსტო, მოიძულა, ბარის გააკორჩა, ვალი დაიღო, სტაფიხაგრიას სახელ-კარი გათვიდინა და დედაპოლსის ექიმზე კრივდნი აქრავებოდა შინა. სანამ უმეშუცარი იყო, ცოლს უკრავდნი ავირებდა და გვემდა, შვილს ყოველ მჭორე დღეს სახლადნი ავადებდა. მერე ეთოთშამაზურა იმედა და გინჯყო ბილო-ბის პლანტაციების ღვინის დარაჯად დაიწყო მუშაობა (უფრო სწორად, ღვინის ლოთობაც გადავიდა).

სტაფიხაგრიას ბედს შეურყვია. თორმეტი წლის შვილი მთაში გახიზნა, ფერმაში დაბრინა და პიკოს ნიშნობა. მას იმედო ჰქონდა, რომ მთლიან ქმარი ერთ მშვენიერ დღეს სულს გააცხებდა, დედა-შვილი კი ახალ ცხოვრებას დაიწყებდა.

კაპუსტო რომ ნორმალურ ქვეყანაში დაბადებულიყო, ეტტ-ბუთილი გამოვიდოდა. გარეგნობით ბოლომდურ მამას შეავდა, ხასიათით – კი ფედეს, ძალიან უკურად ცხოველები და ფრინველები (მინაურაც და გარეუღიც), თუმცა სატირონიდან გამომდინარე, მათი მოყვდენის სწრაფად და ტანჯვის მიყენების გარეშე შექვლო. თითხმეტ ღვამდე ცხერებს მწყეშავდა. შემდეგ ასაკი, ძალა და გამოცდილება რომ მოემატა, ცუცქირებიც მოაშენა. ზამთარში კი, ჩვეულებრივ, ბუცხრეკებზე ნადირობდა. კაპუსტოს მრავალჯერ დაუცდავის ბუცხრეკიც და ცუცქირიც და გოაცეულები იყო ამ მსგავსებით, რასაც გამომგ-ენისას ხედავდა. მიწვეულობა ერთმანეთს აგავდა, თუმცა ერთი ცხოველსა იყო, მჭორე – ფრინველის. ზეუტუბა ცხერებზე ყველაფერი ზემამწენიდა ქვართა შესწავლილს. მასი ნინასწარ დახმული დაიგნოხი არავრთხელ და-დასტურებულია გაეცეთის შემდეგ, რასაც დიდი გულმოდ-გინებით და ღვინის შეგნერული თანამმდერობით აკუ-თებდა.

რადგან კაპუსტო გარიყულად, მარტოდმარტო ცხოვ-რობდა, საკუთარი თავს მოწინედა დამწამების და არა სხვის. მთელ თვის ისე ატარებდა, დაძინების სხვა და უს-დებოდა. ამის გამო თავისი (მცდარი თუ სწორი) ვრავადის გადაშიწმების საშუალებას არ ჰქონდა. იმპოთად მთის-წინეთის ბაზრობაზე ჩადიოდა. ჩაქონდა ის, რაც ვასაცი-ლი ჰქონდა და მისი ყიდვლობდა, რაც სჭარებოდა. ფერ-მის მახლობლად ეთხა ამებდა. არც ელუქტრობას ითხოვდა და არც მისგან გამომდინარე სიკუთხეებს. წერა-კითხვა თეთრთი ისწავლა და კითხულობდა ხოლმე ცხოველებზე, მით ავი-არებზე, ვანმითხლობასა და ავიდმყოფობაზე. ამასთან თავს ვალდებულად თვლიდა, რომ წელწინადმი თო-ხურე დეკაპოლისში ჩასულიყო. სტაფიხაგრიას და პიკოს (რომელიც სიცოცხლის ბოლომდე საკუთარ მამას ეცნა) ყველს, მატყლს და შებოლოლ ცუცქირებს უზიდავდა.

დედამისი დაახევერებდა თავისი ხელის მოქსოვლი ამოდატლიერ ხელთაწმენებს, გინჯყო ბილობის დამაქ-რული ნავენიო სავსე ქილებს, რასაც კაპუსტო როგორც საქუქარს, დიდი მადლებრებით იღებდა. პიკოსგან მორჩი-ლად იტანდა მურჩაქციხეობას და ავიდმყოფებს (ფერმა ვაქს-ქცე შე უმადურთო). აქივებდა ტვირთის თავის ერთხულს სახედობა და ზრუნდებოდა მთაში, იქ, სადაც ზამთარ-საზღვლ ერწინარად გროვობდა, ბარში გარეცვლებული მომსპარავებები არ მრავლდებოდა და ბუცხრეკ ისეთივე ხელუხლებელი იყო, როგორც საუკუნეების წინ...

როცა კაპუსტოს იყი წელი შეურთულდა, მის იდილ-ურ ყოფას ბოლო მოეღო. სისხლის ალების კამპინამ მთა-ში მოსწარა. თანახმა სულაც არ იყო, მაგრამ მისულებს მანინე დათინამდა, არაგან სისხლის ამღვრე ქეთანს არი შეიარაღებული სისხლის შემგროვებელი ახლდა. მისუ-ლებმა სისხლ ნაიღეს და სამი შემოდილი ცუცქირიც თან გააყოფა. ამ ძარცვამ გართულების გარეშე ჩაიარა. მოვიანებით, დაახლოებით, არი-სამი თვის შემდეგ, მთისწინეთის ბაზრობაზე, სადაც კაპუსტო ჩვეულებრივ

გაპოხილ საბრანდეტებს აბარებდა ხოლმე, პატრულის გამ-
ყოფელისაგან შემთხვევით გაიგო, რომ დიქტატორის ისე-
თი იმპათია სისხლი შქონდა, მისი შვავისი არადა მოიხე-
ნებო. სახელმწიფოს საქეთმყოფობის, როგორც ერთა-
დროის და განუყოფრებლის შეხაზებ აზრი დრძამდ იყო ჩა-
ნერგული ხაზბში და კაპუტისტ ვაჭრის ნათქვამში არაფე-
რი განსაკუთრებული აღმოჩურენა.

შეორე დღეს ბაზრობიდან მთაში მიმავალი კაპუტსო
სახაზლო ლაშქრის წარმომადგენლებმა გზაზე აიყვანეს
და დედაბაბალები წაიყვანეს. უზეზად არ მოქცევიან, მაგ-
რამ მისი წაყვანა დაპატარებებს უფრო ჰგავდა. დედაბა-
ბაქის ტყე-პარკის განაძირას შვეტარე უღაბში დაბბინა-
ვნი, დაბბინე, გაკრიჭეს და აღმოაზინეს, რომ ეს მწყემსი
აღნაგობით, სიმძლით და იმერთი დიქტატორს ჰგავდა; ეჭ
არი, გაცოლებით აბაღაზრდა იყო და პოლიტიკოსივით
ეერ შეტყველებდა, უფრო მეტიც, ღაპარაკისა ენას უკო-
დებდა, პირიპობდა და სრულიად უდავლიდ პაუზებს
აკეთებდა. რესპუბლიკის მთავარი იმპლიანტოლოგის დას-
კეისის მიხედვით, ის საუკეთესო დონორი იყო.

ყველაფერი გაიწყო სისხლით – ყოველ მესამე დღეს
კაპუტსო მამყავდით პრეზიდენტის რეზიდენციაში, ვე-
ნის ვენაზე შეართებდნენ და აბაღაზრდას სისხლს შეშ-
ქნარი დიქტატორს უსხამდნენ.

დოტა ხნის შემდეგ ეთიმოლოგა შერთეს, რომელიც
არავასთვის მოულოდნელი არ იქნება, თუ ვიტყვით, რომ
დაზვერვის შტაბტარზე თანამშრომელი იყო, მაკორად
იყავდა ინსტრუქციას, ასი თვლიდა და ასი უფრი შქონდა
გამოსხმული, და შამინაც კი, როცა ვინ მოუვლდა, კა-
პუტსოს ზემოღან კი არ აბეჭდდა აბაღაქელი ბოზასკა-
ლეოთი, არამედ მაქსიმალრად დაშვერი იყო და ზედმი-
წევნით ზოგავდა და დონორის ენერჯიას.

მთავარი განსაკდელი მარცხი იყო.
გაზაფხულზე დიქტატორს თირკეღში უღაღატა. დი-
ალიზით გააძლებინეს, რამდენ ხანსაც შეიძლებოდა. მერე
კაპუტსოს აუზნეს, რომ საჭირო იყო თირკმლის გადა-
ნერგვა. დონორის ნება ჰქონდა დარბული, თვითონ აერ-
ჩია, მარცხენას იძლეოდა თუ მარჯვენას. კენჭისყრისას
კაპუტსომ იარღუნდა აირჩია, მაგრამ მაინც მარჯვენა
ამოჭერეს, რადგან დიქტატორის სწორედ მარჯვენა თირ-
კმელი სჭარჯებოდა.

გადაწერვის ოპერაციამდე ედერ რამდენჯერმე გამო-
ედა ტელევიზიით, ხალხს დაეხაზე; ყოველი შემთხვე-
ვისთვის მილოციის ტექსტის უდაყო-ჩანანერე წინასწარ
გაკეთდა მოახლოებული გაზაფხულის ფლეგმისგემის
დღესასწაულები და ეკაფორიზი.

კაპუტსომ კარგად აიტანა თირკმლის გაცემა, სის-
ხელიც ბლომად გაიღო. დიქტატორმა ოპერაცია ძლივ გა-
დაიტანა, ისეთი ენაბრეული გახდა, რომ მისი ტელევიზი-
ით ან უტულოდ ხალხს წინაშე გამოსვლა ეჭვიმე დადა
და შორული მომავლისათვის გადაიღო.

მომდევნო სამი თვის განმავლობაში დიქტატორს
ფილტვი რამდენჯერმე ზაეფუმა და ფილტვის გადანერ-
გვაც საჭირო გახდა. დრორი დაითანხმეს (არ დათან-
ხმდებოდა და მისი აჯობებდა) და ფილტვი დიქტატორს
გადაუნერგეს. კაპუტსო მაინც უწრაღად იყო – ზაეფუმა-
რივად სუნთქავდა, მარდვდა, ოღონდ ცოტა შემინებულ

თვალები კი შქონდა, რომელთაგანაც ერთი ცოტა ხანში
მოულოდნელად დაბრმავებულ დიქტატორს დასჭირდა.
დონორის მარცხენა თვალი ამოართვეს და ავადმყოფს გა-
დაუნერგეს; მაგრამ თვალმა ბოლომდე ეერ გააშაროლა
თუ ოპერაციამ, დიქტატორს მარცხ არაფერი ეტედა.
სხვისი ფილტვით, თირკმლით ცოცხლობდა, მაგრამ სხე-
ლი თვალთი ცხოვრებაში აუცილებლის დანახვა მაინც ეერ
შეძლო.

ჭრილი IV (ვერტიკალური) პუდრა

პუდრე ნორმალურ ქვეყანაში დაიბადა, ნორმალური
სამედიცინო განათლება მიიღო, მაგრამ პოლიტიკით გა-
ტაცებამ ზაეფუდნერი ცხოვრების კალაპოტიდან ამოაგ-
დო, ერთი და იგივე იდეს ერთგულებაში რიგირაბობი
რამდენიმე ქვეყანაში აქცია იმიგრანტად. იმ რამდენიმე
ქვეყანაში საკუთარი სიცოცხლის რასკის ფსახდ დაამშო
დიქტატურა და მთელს დედაწინაზე ამ სენის აღმოფერა
შქონდა მიზნად დასახული. პუდრეს დიქტატურასთან
ბრძოლის მეთოდებს არაეინ აღარებდა, ამიტომაც მარ-
ტის უნეედა ყველაფრის კეთება.

ის კაბტრულიაში დაბრცხებული მარქსისტების ემიგ-
რანტთა ტალღას შემოჰყვა და მალევე მიხედა, რომ გა-
რინად გაუმართლა. მისმა ნიჭმა ღრმად გაივდა ფესვები
კასტრულიის პოლიტიკურ ნადავში, ბოლო გამოვიდეს
ბის ფორმად ფარული გაგაუნა და მიმირკია აირჩია. პუდ-
რე თავიანდებ ომას პარტისა მიეზნო, რომელიც საკუთ-
რების ნაცონალიზაციის იდეას ირქმებდა. მოგვიანებით
იღეს მიმზრევის შუეურება, ნახდა დაიმსახურა. ჯერ
დიქტატორის პირადი ექიმი გახდა, შემდეგ – საგარეო
საქმთა მინისტრი, მერე დიქტატორის სექცსამახურე-
ბის შუეფთა დაივალა, ბოლოს კი ნორმალური პრემიერ-
მინისტრიც იყო. დიქტატორი პუდრეს ყველაფერში ენ-
დობოდა; უმარეველეს ყოფილი იმპოტო, რომ პუდრე წარ-
მოშობით კასტრულიელი არ იყო, ტვეცის კონსტიტუციის
მიხედვით პრეზიდენტობის თოროელი მანსიც კი არ გა-
აზნდა და აქვანას გამომიღნარე, მისი კონკურენტე ვერას-
დროს გახდებოდა; და კიდევ, მის პუდრეს აზროცების
სიღრმეც მოსწონდა, რადგან ნორმალუბით ზეთილს ექი-
მის ნაახზევე უფრო მწამუნელოვნად მიაზნდა.

კასტრულიის რესპუბლიკის ედერ განაგებდა, თუმცა
ყველა წამონეების კოორდინატორი უფურე იყო. სისხლის
იღების საუფელეთო კამპანიის განხორციელება, მო-
ლომდე მიყვანა პუდრემ ითავა და რიგინად გაართვა თა-
ვუ დაკისრებულ მოვალიცობა.

რესპუბლიკის მთავარი იმპლიანტოლოგის შერჩეული
პოტენციური დონორებიდან პუდრემ შოლოდ კაპუტსო
ამოარჩია და დაწარენების საა სარეზერვოდ შეინახა.
მოგვიანებით იმპლიანტოლოგი დაწმუნდა, რომ პუდრეს
არჩივანი ერთადერთი და სწორი იყო. ის გაცოცხლე-
ეკათებოდა: ბატონი პუდრე, როგორც მახეული, რომ დო-
ნორებიდან საუკეთესო სწორედ ეს ოცი წლის ყმანალია?
თქვენ ხომ ჯერ კიდევ არ იცოდით დნმ-ს ანალიზის მასუ-

ხი? იწებენ ეს მოქალაქე ხელაყ ქვეყნის პრეზიდენტის ახლო ნათესავთა?

პუდრე მხოლოდ ილიმებოდა, ორაზროვნად ილიმებოდა და ისე პასუხობდა, როგორც სხვა ღრის ინტუიციის, ბატონებო, ინტუიციის გველავ მნიშვნელოვანი გავამწვტვტვლებების მისაღებად მთავარია ინტუიციის.

სინამდვილეში კი ვინ-ვინ და პუდრემ, როგორც საეკლესიასაბურქების შეფმა და კოორდინატორმა, სათანადო გამოძიების შედეგად დანამდვილებით იცოდა, რომ კამპუსტო დიეტატორის ბიოლოგიური მშველი იყო. სიმართლე რომ ვთქვათ, ეს შეიძლება სხვისთვის, მელიდრამების მოყვარული გულჩაყვილი ადამიანებისთვის უოჯილიყო მნიშვნელოვანი, თითონი კი ამას არსებითად არც მიიწინედა. რაც შეეხება დიეტატორს, მან მხოლოდ ის იცოდა, რომ მისი დონორი ერთი მთისწინეული გავნათებებელი უპატრონი მწვეში იყო.

პუდრემ, პირველ რაგმში, კამპუსტოს შეგავიხსენა, რომ სახელმწიფოს ერთადერთი და განუყოფრებელ მმართველს და აქედან გამომდინარე, ქვეყნის მომავალ კეთილდღეობას, სწორედ მისი სახელი სჭირდებოდა, რამდენათი ცუცქორის ტოლფასი გასამრჯელო შესთავაზა, იმდენიარად ნინასწარ დაამუშავა ჯონორი, როცა კორიითი ცუცქორის ფასად თირკმელ დასტყვა, მოგვიანებით ოთხთასასად კო - ფილტვი. ერთხელ, როცა დიეტატორმა აღნიშნა, ეს ნიჭი ზემს ორქულად გამოადგებოდა, ცოტა ხნერი რომ იყოსო, პუდრემ პასუხად უფორა, პრობლემას ეცხეცხევა - დავაძეგრობო.

კამპუსტოს ერთდროულად გაუკეთეს სახის პლასტიკური ოპერაცია და კიდურის ამპუტაცია. ლოყა ედუს მსგავსად ჩაქვრებს, ნაიარევი დაბნის, შუბლი დაუნათქვს, თვალის უღებში ჩამოუხვს და ფეხი მოკვეთეს. მარჯვდგიად იმისა, რომ ქვეყნის მმართველს დონორის კიდური არ მოუთხოვია, დიეტატორს აპროკული პროლეზის მაგურად შხა ფეხი შესთავაზეს. ედუმ ამხე დიდესლოვნად თქვა უარი, მაგრამ პუდრემ პრეზიდენტი კედვი ერთ ოპერაციაზე დათანხმა და ამგვარად, თორკმლის, თვალის, ფილტვის შემდეგ იმპლანტოლოგს კამპუსტოს ფეხი გადამანერგინა.

ამას შემდეგ პუდრემ ისე, რომ მამა-შვილისთვის ნინასწარ არაფერი გაუმხელთა, ორივეს მკურნალობა დაიწყო. ამპარტვან ედუს პლატინის ფსევდოკოლოიდს ასწვედა, ზეჩე კამპუსტოს კი - სტაფიზაგრისს წვეთებს.

დროდადრო ტელევიზიით ხან მამას გამოაჩენდა, ხან - შვილს. როცა ჩაუტობა იყო საჭირო, დიეტატორის ორჯულს იყენებდა. როცა პოლიტიკურ თემაზე მლუკური - თვით დიეტატორს.

ნახევარი წლის შემდეგ მკურნალობამ შედეგი გამოიღო. ედუ თითქმის მოტყდა, თავის ერთადერთი მამობი და განუყოფრებლობა გვეკი შეეპარა, მაგრამ ეს არ იყო მთავარი. პუდრე დიეტატორის ორჯულის პირველად ცვლადებებს ელოდებოდა. შედეგი არ ჩანდა. პუდრეს მოთმინება ელყოდა.

ერთი მწვენიერ დილას შეატყობინეს, რომ კამპუსტო გაპარაზებულა; ისე გამწვინვარებულა, რაც ხელმა მოხლოლა, ყველა ნივთი მოსახურე პერსონალისთვის დაუშინა; ასე რომ, როცა პუდრე სასწრაფოდ მივიდა კამპუსტოს საცხოვრებელ კვლამში, იქაურები - ვითომცოლი, დაცვის ბიჭები და მათი უფროსიც გვარინდნად დაამფრთხალეს დახედავან შენობის წინ ეზოში. რა ვქნათო, რა ეუყათო, ეკითხოოდნენ სამველად მისულ მინისტრს. შენობის მეორე სართულის დახურებიდან ჯერ კიდევ მსხერვატების ხმა ისმოდა. ახლა ჭალს მივდგავო, ამზომდენი მცველები, მანდლებს ესერბის ჭალსო, აზუსტებდენ. უცხად სირუმე ჩამოვარდა. პუდრეს ცერემონიობა არ უყვარდა, ცოცხად თქვა, არვიც ნამომცყსო და მარტო

შევიდა შენობაში. სასტუმროს ოთახი დარბეულს ჰგავდა, ყველაფერი ნამსხერვეებად იყო ქვეული, ოთახის შუაგულში სატკაცუ ჭალი ედო, განთხლებული რვაგვეხასავით. გადამეტდობიერება, - გაიფურა პუდრემ. თქმით კო შორდანვე უფორა სათქმელი საწოდ ოთახში მიკეტლეს კამპუსტო, შენივთის მოსალოცი ამხავი მომეტეს. საძინებლის კარი გაიღო. კამპუსტომ თავი ორიზად გამოყო, ცალი თვალით გამჭოლი მხერჩა სტყორცნა მისულს და უყვარა: ეს რა მიქნით, თქვენც...

პუდრე აღტაცებისგან შეხტა. სხვა დროს შემეგინებელს მჭებე სამხიეროს მიუხლავდა, რადგან ღირსების დაცვა საკუთარ სიცოცხლეს ერჩია, მაგრამ ამ შემთხვევაში ავადმყოფის ფერხსვლებით ისე იყო გაპარებულუ, რომ სახარულს დამალვა გაუჭირდა. უნდოდა ეთქვა, ერთხელად კიდევ მივიწყო, მაგრამ თხოვნა აღარ დასჭირდა. კამპუსტომ პირი მალაო და ვინც იმ დღემდე ახყენდა, ყველანი მამალ ცუცქარებთან და მამალ ბუცხირი კებათ შეავდარა.

პუდრემ ბოლომდე აცადა. როცა დიეტატორის ორჯულმა ღანძლვა-გინება მოათავა, იმდენი ავეყის და ქურ-



მხატვარი იანა ზაალაშვილი

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი
30 აპრილი 2013

ქლის-ქალიანად მსხერვეით ღონებისძილმა ამერიკულ პროლეტზე ჩაიროტა, პრემიერ-მინისტრმა დაუფეხავა, და-პროშედა და უბრა: ვალის გადახდის დრო მოახლოვდა, ყველაფერს დაგიბრუნებ, რაც ნაკვარამყვია.

- მიიხტ რას, - ღრნდა დაიწყო გაბუსტომ.
- რაღვამ ღირსებას შეინი ბზრუნებ, მე ვლადიშვილი ვარ დაგიბრუნო ვეფლადფერი: თვალის, თირკმელის, ფილტვის და ფეხის, - უპასუხა პუდრემ.

ქაბუსტო დაწყანარდა, იატაკზე ჩაეგდო, კეველს ზურგით მიეყრდნო, გაეღიმა, ცალი თვალით ხეცით ახებდა, იქ, სადაც ცეცხლელობდა, მაგრამ ახლა სასტუმრო ოთახის ქერი ეფარებოდა. მერე უცბად მოიღუმა და თქვა, ეს შეუძლებელია.

შეუძლებელი არაფერია, - შეეპასუხა პუდრე, - თერთმდე დარწმუნებები, რომ შეუძლებელი არაფერია, ოღონდ მანამდე ერთი ვიდრე-ჩანანური გააკეთოთ ხალხისთვის. შენი გამოსვლის შინაარსი ისეთი იქნება, კიდეც ერთხელ დარწმუნდება, რომ არ გატყუებს.

ბოლოსინა ქრილი (პორიზონდალური)

ნასადილეს პრეზიდენტმა და პრემიერ-მინისტრი ერთ პარტია ჭადრაკს თამაშობდნენ ხოლმე. ჩვეულებრივ, ედუს უნდა მოეგო, თუმცა თამაში მამათით არასდროს დაუმთავრებია.

ამ დღეს პრემიერ-მინისტრმა გაუგონარი თავხედობა გამოიჩინა, პრეზიდენტს ერთმანეთს მიყოლებით დაუბოცა მხედრები, პაიკები და მერე ისე, რომ ზემგრანობიარე ფარულ მიკროფონებსაც უკრ გაეცანათ, ჩურჩულით უთხრა ედუ, თქვენი აღსახრულის დღე ახლოვდება, ხომ შეთანხმებულია?

დიქტატორი შეკრთა, გაირინდა, ჭადრაკის დაფას დაამტვრდა.

- ედუ, ხომ გინდათ, დიქტატურამ თქვენზე შეტ ხანს იცოცხლოს?

დიქტატორმა თავი თანხმობის ნიშნად უხიტიყო და იქნია.

- ცალფება, ცალთვალა, ცალფილტვა და ცალთორკმლა დიქტატორის ორეული, თუნდაც ახალგაზრდა იყოს, არცხან ედუ ვერ გახდება, ხომ მართალია? - ისეც ჩურჩულით აკითხა პუდრემ და ედუს ლაზიერის მოსაკლავად სელა შეაშაბა.

- კი, - ამოკენსა პრეზიდენტმა.

- მამ, რაღა ვუცვიოთ! - თქვა პუდრემ და მონანაღმევეგის ლაზიერა აიყვანა, - დაუბრუნოთ თქვენს ორეულს თავისი ორგანოები, თქვენ კი მშვიდობით გაეცალეთ სააქოს. ედუმ თავი ასწია, ქაბუსტოს თვალით შეხედა პუდრეს და უთხრა: ყოველივის მშურდა თქვენი - ექიბების.

- რატომ? - გულწრფელად გაუკვრა და ექიმ პრემიერ-მინისტრს.

- იმიტომ, რომ ჩვენზე, დიქტატორებზე ხშირად ეღრთა ადამიანის სისხლს და მინდ მართლები ხართ, არაფერ გუბრძობთ ამისათვის, - ამოიჩინა დიქტატორმა.

პუდრემ პრეზიდენტს მუფე დაამამაბა. ადგა. ვითომ ნახელა დაბარა, მაგრამ ედუს შეკითხვა შეაჩერა.

- როდის? - იკითხა დიქტატორმა.
- ამაღამე, -უპასუხა პუდრემ, შემდეგ ზურგიდან მოუარა ედუს, დაიხარა, პირი ყურთან მიუტანა და მიგ ვესტახის მიღოდან ჩაუბუდრა ტუნიში, - ამაღამე ვუბრუნებთ ყველაფერს იმ შეპეი ბოქს, მითუმეტეს, რომ ის თქვენი სვლიანა...

...საბურავიო მაგიდაზე უკვე მერამდნედა, ანგერად უკანასკნელად ინეა მიშველი, უსუსური დიქტატორმა. მას დიდი სიფრთხილით და რუდუნებით თავს დასტკრიანლებდნენ ექიმ-ექიმები.

- პუდრე შემოვიდეს, - ითხოვა დიქტატორმა; შესულს ხელით მოუხმო თავისკენ, ანიშნა, დაიხარო და ვერძი უჭურულა: ვერ წარმოვიდგენდი, თუ ასე მოცქვედობდი, ასე ამკრდა, ექიმების ხელში. ეს სიყველით დასავსა შავია.

ედუ საცხენის გამოგანმრთლებელი მიდგოდა საიტორსკენ - ეს უკვე ამკარა იყო. პუდრეს გაეღიმა. ნუგუნისცემა მიიხტ საჭიროდ ჩათვალა. ექიმ-ექიმებს უბრძანა, ხელათმანინი ხელისგულებით თავიანთი კურები დროებით დაეცმანათ, რათა მერე დღეს მისი ნათქვამი მომსპარავსიგიათ არ მოსდებოდა მთელ ქვეყანას და დიქტატორს უბრა:

- საბურავიო მაგიდაზე ავადმყოფები არც თუ იმეათად კვებთან, თქვენ არც პრევიერ ხართ და არც უკანასკნელი. საბავშვო ბუნის ნუ იფარდებით, თქვენი მემკვიდრე თქვენს ვახს განაგრძობს, მითუმეტეს, რომ თქვენი შვილია.

ედუს გაეღიმა. თავისი შვილისგან ნათხოვარი თვალით მხურა გაესწორა პრემიერ-მინისტრს და აკანკალუბული ხმით აკითხა:

- იმან თუ იცის, რაც შენ მათხარა?

- არა!

- არ უთხარა.

- როგორც თქვენ ბრძანებთ, ისე იქნება.

ედუ ნეტარი ღიმილით აღიმებოდა (მორჩილი მოქმედებას იწყებდა). ის უკვე მხად იყო საბურავიო. მადლობელი ვარ პუდრე, - ლუდლულებდა დროადირო.

მეორე ოთახიდან უკვე გამზადებული, ღრმად ჩაძინებული პრეზიდენტის ორეული შემოგარტხა ბორბლებიანი საკაითი, გადმოაწინეს და მამის ნევერდით გამოიტყდა.

- პუდრე, თქვენი შვილი არ გვაფეთ? - იკითხა ძილ-ბურანში ნასულმა მამა-ედუმ.

თქვენი მამაშვილობის შემხევედარეს აღარაფერი მომინდება ადამიანს, - გაფიქრა ნონანალურმა პრემიერ-მინისტრმა; თქმით კი არაფერი უთქვამს, შილოდ თვალით ანიშნა ოპერატორებს, დაიწყოთ.

იმბალანტოვებმა ყველაფერი თანმიმდევრობით გადაწყვიტა: ვერ თვალა ამოიღო და პატრონის დაურთუნეს, მერე ფილტვი გადაიტანეს ერთის ყაფხილან მიკროფონს. თან ისე დაპოფონებინდნენ დიქტატორს, როგორც საუკეთესო დონოსონ. მერე თორკმელ ამოკვეთეს, ფეხი მოჭრეს, აცადეს სისხლისგან რომ ბოლომდე დაწერტილიყო, მერე სახელდახელოდ გადაკერეს გამომიგნული გულფეხი, კიკლერის ტაკვი ისე მომლანდეს, როგორც ნახერხით გატყნული თოყანის ფეხი. ამას ასე უადაფერად რომ მოცქეცენ, მეორე ავადმყოფს, მათი აზრით მომავალ დიქტატორს, ლამის ზედ გადააკვდნენ, ისეთი გულმოვადინე-



ბით და ოსტატობით ჩაუტვირთეს თითოეული ნაკერი... სულ ბოლოს საბის ნაკეთებაც აღადგინეს. ღვთაებზე ხანა-რევი გააქრეს, მუბღზე – ხაოტები. თვალის უმეტი დან-რიტეს, შეუღოტებულ თავზე თმები ჩაუნერტეს; ასე, რომ იგი წლის კაპუსტო, რომელიც მანამდე სამოცი წლის დიქტატორს ჰვადოდა, ბუცბრიაკზე ხე ორმოცი წლის მონადირეს დაამსგავსეს.

ბოლო ჭრილი (დიაგონალური)

რამდენიმე თვის შემდეგ არჩენებმა დიქტატურა დააშლი. კაპუსტო მთას დაუბრუნდა. მალე ცოლიც შე-რიოთ – სახელად მონმარტრისა. ზუსტად ცხრეტის ფერ-მა აიღორბინა, ზუსტუბა ბავშვებზე გაიჩინა. მონმარტრისა ისე ზნორად აჩენდა შვილებს, რომ მისი ცუტყიერებაც კი შერდებოდა.

დაქრევებიც ვათავისუფლებული სტაჟინაზერია შე-ღლიშვილებს გააჩენს მთლად ზედწიერი გახდა. შინ, დეკა-პოლისის მესხად რაიონში სამიწათ ბავა-ბალი გახსნა – თავის შვილიშვილებსაც ზრდოდა და სხვისასაც.

„რკინის ედუ“ და მისი ომის პარტია, ხალხის-და გასაქ-ვორად, სადაც ვაჭრთა.

შედრე დამარცხებული მარქსისტების ტალღას ემიგ-რაციონი გაჰყვა და იმ ქვეყანაში წავიდა, სადაც იზნადად დიქტატორის დამყარების სამიწოება მიიღებოდა...

მინაპტიკის მიყვებამთ თადარიგი წინასწარ დაიჭი-რეს. შერბის ქუჩისკენ მხარეს ცელფანის ფარდები გაჰიშეს, კედლებზე და ფანჯრებზე დამაშვრეს, რადგან მეორე დღეს კეს-პრეზიდენტის ერთგული მომხრეების

მშვიდობიანი დემონსტრაციის შემდეგ თოხლო კერვებ-ბის სეტყვია იყო მოსალოდნელი.

კერვებების სეტყვია მინაპტიკის საცხოვრებელი ადგილის არმარებში წელიწადში სამჯერ მოდიოდა: და-მოსუკიდებლობის დღეს, რევოლუციონების დღეს და დამო-უკიდებლობის გამოცხადებულ პრეზიდენტის დაბადე-ბის დღეს. სწორედ იმ პრეზიდენტის დაბადების წინა დღეს კერვებების სეტყვის მოლოდინში ყოფილმა პრე-ზიდერ-მინისტრმა გაიბნენა თავისი ვადორწერი სიზმრის ბოლო კადრები. ეს იყო ვადეორანანერს – დიქტატორი ედუ, უფრო სწორად მისი ორგული, ხალხს მიმართავდა; ატყობანებდა, რომ ნიშნავს რევოლუციონ სამრეზიდერტო არჩენებებს, პარალელურად კი ატარებს საერთო-საბაღ-ბო რევოლუციონებს მუკითხობით: „აორჩევა თუ არა დიქტა-ტორს“, მახუტებით: „კი“, „არა“, ამჯვარად, დიქტატორი ხალხს აკონრებდა მთელ პასუხისმგებლობას. შემდეგი მუკითხვა: „აუკისრავებთ თუ არა მთავრობას“. პასუხი: „კი“, „არა“. ამას მისდევდა რეკომენდაციები გადმარეზი-ბათვის; გაბუნებულ მოლტიკოსებს (მოტენიერ დიქ-ტატორებს) ენიშნებამთ პლატინის ფსევდოკოლოიდი უფასო მკურნალობა ამსპრატეობისა და ცრუბუნტე-ლობის დათრუნებამთ; ბოლო დანაჯრულ, დამრჩევე-ბულ მოქალაქებს, ასევე უფასოდ, ენიშნებამთ სტაფი-ზავრის ნეულოზ მათი პაროქნიული ღირებების აღდგე-ბამთ.

სხვა დანარჩენი კეს-პრეზიდერ-მინისტრს აღარ ახსოვ-და, მაგრამ ჩვენ ზომ გვაბნოსს...

პირველი შთაბეჭდილება

თანამედროვე ქართული გროტა

აღბნი ხშირად ვიყოქობთ იმის შესახებ, თუ რა არის ის დან-რი, რომელიც ყველაზე მეტად მესხავება თანამედროვე ქარ-თულ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ კულედოლორობას. ეპიკა თუ ლირიკა, ტრაველით თუ დრამა, სატრა თუ იმბოი, დიკუ-მენტალიტიკა თუ ალეგორია, ანბრჯი თუ ბერლეკა, ფრანსი თუ ბუფონადი და ა.შ. ფორსი ფორად, ვარანტები ვარანტებად, მაგრამ საბოლოო ფაში მათაც იდია იმდენი „დაკეთავს“, საითაც უმხზნებს მწერლის ტენდენცია, მხატვრული ხორცესხნავ ცილიკმ გადაბრუნება.

ეპიკა რომ თქვას, დღევანდელი, აშწოთერი თვალსაზრისით თუ შეუღეავთ, საუკეთესო ვარანტად გროტესკი უნდა მთარინი-თო და თუ რატომ, ეკონბ, ამას მუკითხვა არ სჭირდება. ის საზო-გადოებრივ-პოლიტიკური „მედიუმ“, რომელიც აქამდე ვიყო-დებოთ, ნამდვილად? გაეს რაფავლის დრინდელ რომაულ გრო-ტას, სადაცაც კარგი გროტესკის გამოყვანა შეიძლება.

რატომღაც მგონია, ვაზო ვიქოსე მოდერნიზმზე უნდა მსოფლო იმ აზრამდე, რომ თავისი მიზნობის დახრდ გროტეს-კი აქერია, ოღონდ არჩვენას ადუბთ მათაც ინტეკიცია განაპრობებ-და. ასეუ შემთხვევაში, როგორც წესი, ადლი იმარჯუებს ხოლმე.

ზოგი, პირდაპირ ვთქვით, გროტესკი ვაზო ვიქოსის სტიქიაა, მისი ვინბეაინწობილება. იგი შესაძინავად ახლებს ვრთმე-ნეოთინ ღია კარკატურის, ნახერად ფარულ ალეგორიის, თავ-დაქრულ იუმორისა და ცოტა ფანტასტიკას.

სათავრადან მოყოლებული ბოლო ამხადამდე გროტესკი ჩა-კვბად სტრუქტურად რჩება, ღიაობის, სტრუქტურის განსწრა-ვილობად ვრთლერ ფრანს მუხილქს „ქუენ ზომ ვეხსოსის“!

დაბ, ვიციო, ვეხსოსეს და სწორედ ეს ცუდენ და მსოქნა არის ის, რასაც ვაზო ვიქოსე ოსტატურად ვარდასახავს მხატვრულ ფაქტად.

ვაზო ვიქოსის როგორც პრიზიციონის ღირსებად მამაწინა ზომირების ვრწობა, რაც, სხვათა შორის, მოცემული დანრის შემთხვევაში მწლი ვადაცხად იდგმა ხოლმე.

მას მუდღელა კარგად გამოცვეთის და განაზოგადოს სინამ-დელოს კონტრასტები, სივად აფილად ამოსაცნობი ქვბბე-სტებო შეხვედრებთ და საშოულად სართოლს რტებუბეც, მაგ-რამ მთავარი ის არის, რომ ყველაფერი ზომიერი და ვასებეობა, ვასებეობა ისიც, რაც ვრთი შეუღეავთ ვიჯგეცხარა, მავალითა, მკითხველს უფოდ დათრტებს, თუ რანინ არინ ეს ცუტყი-რებუბე და ბუნტრებუბე, რა რატომ? ქვბათ მკრანაწეებს მხე, კა-პუსტო, სტაფიზავრია, ბიკო, პუდრე, შერამ მღლევი ვიჯგეცხა, რომ ეს არის ჩვენი, თანამედროვე ქართული რტეობა – გრო-ტესკად ქვეული.

მალხაზ ივანიძე



შეიძლება თუ არა, რომ მწერალი მუდმივად პოეტურ ასაკში იყოს?
ამ კითხვაზე ფრიდონ ხალვაში ერთმნიშვნელოვანი პასუხი აქვს – შეიძლება!
მეორე კითხვა რატომ?

აქ პოეტი ვერ დაგვეხმარება, ჩვენ უნდა გავცეოთ პასუხი. ფრიდონ ხალვაში აქვს ერთი გამორჩეული თვისება – ჰაბერერეალისტურ სამოქალაქო თემატიკას ისე გარდასახავს პუბლიცისტურ კომპოზიციებად, რომ არც პოეტურობის საზღვრებს არღვევს და არც აქცენტების საზუსტეს. მას შეუძლია იყოს თანამედროვე ისე, რომ ძველს არ უღალატოს.

მკითხველი უფოვდ ყურადღებას მიაქცევს „სამყურებს“, ფრიდონულ სამსტრიქონდებს. ჩვენს ასრია, ეს არ არის ფორმალისტური გატაცება. აქ სხვა რამე უნდა დაეინახოთ, უპირველეს ყოვლისა, აღბაძოს ის, რომ ეს არის ხასიათი, პოეტის ხასიათი, რომელიც ახალგაზრდული ენერჯის სახით შემორჩენილა ამ სტრიქონთა სამართან სამკვირვებო.

ფრიდონ ხალვაში

კაჭა „თბილისი“

აღარ არიან დამფასებლები,
ცილას უფიხარ თუნდ იფე გმირი,
ცარიელ „სტულოთან“ ესხმდებოთ ბებრები,
სადღაც, ხმელ ნაბეზე, გორანი ვეირის.

თითქოს მიტომ ვართ თავისუფლები,
უპატრონობის ვიყოთ პატრონი,
თავის შიმშილით, თავის სუფრებით
დაროს მოენატროს ისევ სხვა დრონი.

გულს ქაშის და ყურს ქრას ბიჭბუჭელებს
ხელისუფლურა ლაპარაკები,
ლაპარაკები დაუჯერებლის
და ამისმეტა – აღარაფერი.

ეთიშავთ რადიოს და ტელევიზორს...
კართან დგას ბაეში, რომელსაც შია
ზორია, მადრამ ვინ ხედავს იმ ზორს,
ან ვინ კითხულობს საქმე რაშია.

ეთ ფერნასული, ძეგლი აფიში,
ბერაკები ზანგართ კაფეში,
სხეულზეც, სულშიც ჩვენ, ღამთა ნიშნად,
გვატყვია ბერი ნაცემ – ნაბეჟა.

მაინც ხშირშირად ვბრუნდებით უკან,
რადგან წინ არსად აღარ გველიან.
ჩვენივე წარსულს ვტყვიათ და ვლუკავით,
წარსული ჩვენი ობლის კვერია.

•••

შენ ნახევედი, მე მარტო ვარ
და ეუფელი შენს დანატოვარ
მთელს ამ უქონობის ქონას.

ეუფელი, რაც რომ მოატეს – მოატეს
გვაღვა – ღვარვას, წვიმა – თოვას.
ეუფელი ლხინს და ეუფელი გლოვას.

ეუფელი, ნუთიბოფლის ტოლას,
ამ თვალზეზე წვეთის ორვას,
ამდენ ბატონს, ამდენ მონას.

ეუფელი და ვიბრებები მოვლას,
სამშობლოს, გატუტულს ყოვლად,
გამოეგლოჯათ რაც ყვეა – ყორანს.

ნატაპრალზე ტაპრის დგომავ!
მოვალ... ვიცი, როცა მოვალ,
დამაილოცავ ცრემლის ოღარს.

მანდ შექეთის ჩადრის თრთოლამ,
ჩრდილი ისევ დამატოლა
და თვალს მწვარის ვამე, მოლა.

მაგრამ, ჩემო მთა – ბარბუ,
რა ხანია უკვე დროა,
მოლამ თავი დაგვანებოს.

•••

შენთვისა ზაფხული, ჩემთვისა ზამთარი,
შენთვისა დარი და, ჩემთვისა ადვარია...
ახეთი იგი შენ სამართალი?!

•••

ნუთების მწკრივი მინინილგებს, წყალივით მიდის,
გული კი მიტირს, – ილვია დღე სიცოცხლის მითას
და მინც იმდენ იმედი აქვს რაღაცის, დიდის.

•••

დღეს ბათუმის ბაზარში დემირა და ბექტაქური
ჩეჭებუ, ჩვენებურმა მითორა: თურქმა დახეტაო,
ჩვენი კაი მიატ, მასი გონჯი მუატ...

თურქი ბექტაქურს ყიდულობს,
თურქი დემირას ყიდულობს;
ბაჯადლო გიდაზადულობს, ნაგაივი გიმონზადულობს.

ნასოსის წლისთავი

წინადაღვა. ტყვის ფოთლები ნელა ცვივა.
შენი დღეა, შენი საყვარელი წვიმა.
დღე დაბრუნდა, ის დღე, შენ რომ გვატოცლა.



ჩემი შენობა

რა ქარებად არცერთი, რა ფერებად იღვევით,
ვერცხლად მოღობარებო, ფოთლებო – ყველივებო.
მღვებთ თქვენი ინებობა, აგერა ვარ, – თნებეთ!

• • •
ანგელოზების ფიქრებზეთ მოფრენილ ფიფქებს
შინა იკვრავს და ტანზე იცვამს, –
შენ გზაძავე იქნებ?!
• • •

• • •
ძვირფასო, იცი, შენა სიმორცხვე,
სიღამაზეზე უფრო ღამაში,
დაფასდა. – მისთვის უნდა ელოცო.

• • •
მე ფანჯარაზე მოგვაფდა, გვათვალერა, ნავიდა.
გაიბრიალა შინაში, – შინა რომ იყო ცა შინდა,
ისიც ხომ ცისკრე მიწვეს ხე – ბაღას – ეაზ – ლერწამაია.

• • •
შენ ჩემი შხას და მთვარის ზეცა ხარ,
გულში და ხულში ბევრი გესხა...
შენ ნახველ, მაგრამ ჩემგან ვერ ნახვდა.

ნიკო კაცხორძის ნიგონი კითხვისას

1
მინაწავით ბრგე, საფა, ხავეს სიზუვის მადლით
კვლავ მითებში დადის; უბრაოთ გზებს, ხმებს, ნყაროებს,
რომ შეემფუფუნენ მის ნაწარმოებს.

2
როგორ უყვარდა, საქართველო ვისაც უყვარდა!
იყო გოფერაზე და ხულოურ ყაერის ყომლებში
ლაპარაკობდა ისტორიის იაღლიძებზე.

3
ფილაქსის შთაში, იაღლაში, იფდა ბუბართან,
თვალი ძღებობდა, – ვეარდაკრული მქადა ცხვებოდა...
როგორ უყვარდა, საქართველო ვისაც უყვარდა!

მიტოვებული სახლის სევდა

ჩემს ბუბარს ჩემი ვურაფლება ჩანს ეცოტავა, –
საცეცხლორმა თქვა, –
უცეცხლოდო შეო ცოფდა ვარ.

და, რომ არ იღებ – იბურებინა,
ფანჯრები გზისკენ, როგორც ბავშვები,
სველი თვალებით იფურებიან.

მე და თარბა

ექვსი სამურა აფხაზეთს,
იფანე თარბას ხსოვნისათვის.

1
ჩემს მთიურ სახლში, ძველ ოჯახურ აღბრის თუ გამლი,
ზღვისპირულ ორი კუთხის კაცთან, ღმერთ ნეერულეაშით,
თვით გალაკტიონს იცნობ, შეაწი.

2
ეს იყო მოსკოვს. მე და თარბას გვთხოვა პოეტმა...
ის ნუთო ფოტომ შეინახა გრძნულ მომენტად, –
შეენდა ბრძენს „სრული საქართველო“ გვერდით რომ ეფდა.

3
გაფიდა ხანი და მეოცის ოთხმოცათან,
თარბა – სტუმარი, ჩემთან, იმ ძველ სურათს მიაფდა
და იმ დიაღმი დღემ მეორედ იგაბთიფდა.

4
დღეს ჩემი ვრობის ოდის კედელს უბარას, რადგან
თარბას გაკრული მინაწერი ქართული ქარგავს.
ის წერს – „კარგი ხარ, ჩემო ფრიფონ, სოფელს არ კარგავ“.

5
გთხოვთ, მეგობრებო, რომ ნუ დავსჯით წარსულს დემოლით.
ჩვენი ფიქრი ზომ დასტრიალებს იმ ფაშს მუშვივით,
მე და თარბა რომ საქართველოს ერთად ეუფლივით.

6
რა ძმობისთვისაც ეწამო გულით დაბარჯა გული,
ეწამო ბევრი, მაგრამ მინც ვერ მოკლა ვერც
ის ქართველობა, – აფხაზური და აჭარული!

სიყვარული და სიბერე

სიყვარულს ლექსის რათ უნდა წერა,
როცა ლექსია უბრალო ცქერაც.
როცა თვალების ხანათლის ჩქერი
ისე განათებს, სხეული მღერის.

ზოლო სიტყვები, ნათქვამ – უთქმელნი,
პატარ – პატარა სულის შუქები,
ვისკენც მიდიან, მიზურულებენ, –
არ ჩაფურვებით, არ ჩაფურვებით.

ლექსია? ის უფრო უნდა სიბერეს,
წლების სიბერეს, სიყვარულამხმარს,
როცა დუნის ციფ ნაპირებზე
ხარ და არცა ხარ. უბრალოდ ჩანხარ.

გოლოთმეა „100 ლქსისა“

ჩვენს მხარეში, შენ, გახსოვს, – ასწლობით,
ლექსო, ქართულად არ გვიწერახარ.
შენ ობოლ სიტყვას ძუტუნს აწოფდი, –
ვისთვის მღერა ხარ, ვისთვის ცრემლი ხარ.

ხან, ჩვენებურის მორიამ – მოწნული
სიტყვა ცოცხლობდი უწერაკითხვოდ,
ჩვენზე ერთგული, ჩვენზე მოწმუნოდ,
მგონია დღესაც შენ შევლას ითხოვ.

შენ, ქვეიანი და პატოსანი,
ხატა ვერ მიველ, იქაც მიხველი.
ვარ, არა მიტომ, რომ ვარ მგოსანი, –
ვარ, რადგან ვოფე შენი მკითხველი.

გუგული საყრდნიაში

გუგული გალომა.
ტყვედომინდერებზე
დულს გაზაფხული,
დღემ გაიღვიძა.
მაგრამ ყორნები გაჯაგრად – გაკურდნენ, –
გუგულს აქ მღერის ნება ვინ მისცა?!

ემიზუნებთან მუხის წვეროვებს,
გასროლილები დამისფერ ფრთებილი.
ზევებიდან ხმებს სასაიმღეროებს
ჰყრიან ძირს ზიზღით, სისასტიკეთი.

და, მიდევნიან გუგულს ყორნები...
დაგებარ და ფიქრობ... ვისთან იდგები?
უბრალოდ, ერთი თვალის მოვლენით
გრძნობ, – ვის ხელშია ტყე და მიდამო.

„გამული, ენა, სარწმუნოება“

ილიასაღბი არა მხოლოდ საბავშვო ჟურნალზე
თავყვანი მთხოვს გულში.

ისეთ ალაგას და ისეთ დროში
მე დავიბადე, რომ წარსულმოწილის,
თითქმის მტოვებდა, ვერც სულ მტოვებდა
მაშული, ენა, სარწმუნოება.

არადა, სევდა ენას, მამულის,
როცა სისხლივით სხეულს დაუღლის,
გადამაყინებს იმ ძველ მონებას –
მამული, ენა, სარწმუნოება.

სანამ მივედი ნამდვილ გზაკვლამდე,
კილამ რაც ვიყავ ისიც დავკარგე.
მაგრამ მისწვლილი ამ სულს მოება –
მამული, ენა, სარწმუნოება.

მას, ვინაც ჩემში ვერგე, ვით ვენახი,
მე, ობზოცისაც, მამას ვეძახი,
და საში სიტყვა გულში ღონებ, –
მამული, ენა, სარწმუნოება!



ვადაქარბება არ იქნება, თუ ვიტყვი, რომ უპირველესი რამა, რაც გამოარჩევს მურმან ჯგუზურიას ლექსს, ეს არის ქრესტოპოიული უბრალოება. საიდან მოდის, საიდან მნდება, საიდან „სწავლობს“ პოეტი ამ უბრალოებას, არვიცი, თუმცა იმას თქმა კი შეიძლება, რომ პოეზიაში უბრალოება არის ერთ-ერთი ისეთი ელემენტი, რომლის სწავლა შეუძლებელია.

სადგომლო აღბათ ისაა, რომ მურმან ჯგუზურია კარგად გრძნობს პოეტურობის, საერთოდ, ლიტერატურულობის დინამიკას და შეუძლია ზუსტად და დროულად მოაზარავოს ლექსი ესთეტიკური „ქერტომატარებლებით“.

რაც მთავარია, გვერბა.
კითხულობ და გვერბა, რომ ეს არის ფიქრა ლექსის, პოეზიის, ადამიანის, ქვეყნის ბედზე და შენც აქ ხარ, ამ ქრესტოპოიულ უბრალოებაში.

მურმან ჯგუზურია

ვფიქრობდა გამოით-გრანდელის ბედზე
და, რა თქმა უნდა, კვლავ ვნერდი ლექსებს,
და, რა თქმა უნდა, კვლავ ვცემდი ნივინებს,
ვფიქრობდი თანაც... „ეინ ღვის, იქნებ“...
მეონდა გრანდელთან კვლავ ჩემი ჟაბრი...
„ხომ ნიკითხე შენ ჩემი ნივინი?“

ტექითებოდი დიდი ხნის ნაცნობს,
ის კი ჩვეულად მაძვედა პასუხს:
„მე მიყვარს ყველა პოეტი ქვეყნად,
მაგრამ გრანელი – ყველაზე მეტად...“

და არ მაკვირებს მე უკვე დიდად,
ჩემმა ნაცნობმა ქალმა რა მითხრა:
„მე მყვარა, აღბათ, გუჯარვართ დღემდე,
მაგრამ ხომ იცით, რომ მე მყავს ქვარი,
ვინაც დღედაღამ ჩემს გვერდით არის,
თუმცა მივთხოვი სიკვდილის შემდეგ...“

სიყვარულის ღვინო

„მე მიყვარს ყველა პოეტი ქვეყნად,
მაგრამ გრანელი – ყველაზე მეტად“.
ამრთად მითხრა ასულმა ნიორჩმა
და დაუფიქრო დღესაც კოცნა,
არ მაკოცნიან... და მახსოვს დღემდე,
ვით გააპარა თვალები ცისკვან...
ენახე ასული ერთი წლის შემდეგ
და პირველ სიტყვას მოვიცა ისევე:
„მე მიყვარს ყველა პოეტი ქვეყნად,
მაგრამ გრანელი – ყველაზე მეტად“ –

გავიდა კიდევ ათობი წელი,
მანჯღრეუდა მძიმე ცხოვრების ხელი,

ჩემს მკითხველას

მე მეცოდება ახლა ეს ლექსი.
უნდა რომელსაც თქვას რაღაც მწარე
(რაც ჯერჯერობით არავის ესმის)
და კვლავ დაამირჩეს ცხოვრების გარეთ.

ამიტომ ვარწმუნე იმდაგვარ სიტყვას,
არის რომელიც დღეს-დღის ღირსი,
შენ რომ გგონია, რომ შენთვის ითქვა,
სხვას რომ ჰგონია, რომ ითქვა – მისთვის...

•••

ასაკთან ერთად თურმე ლექსის რიტმიც იცვლება
და მფორედ მიღის ლექსი ზემი, ვით ალაზანი...
გაეიდა ჩემი გაზაფხული, ზემი ზაფხული,
გადაიგრგვინა და სირუმუმ დაისადგურა...
ცვივია ფოთოლი... შემოიფარებინა ალი-კვლევი
შვიდ პითელთან თანდათან მიახლოება...

ღმერთო, უბოძე შენ ზამთარი ყველას თავისი,
მიაგე ყველას ნუგეზონი და სასიუბა,
ხელს რა შეგაპლის, – ნება არ გაქვს შენ საქმარისი
თუ ცოტა დაგარჩა და დრო აღარ მოგეპოვება?..

ძარბაზი 36

33 ცხვარია –
33 ასო,
მიშველე, მზეო მარიაჲ,
არ ნარმეცივეთო სახო.

ჭრიჭინებს ჭრიჭინობელი,
ღამემ გაიდგა ფესვი.
ფარას ფარებსში მოდენის
ქრისტესპერანგა მწყემსო.

რომ მყუდროდ დააბინაოს
33 ცხვარი,
მოუძღვის წინ ერეკმელი –
ასო-მოაერულის დარი.

ბათუმში

გალაქტიონის აქ ხსენება თუმცა ხშირია,
განსაკუთრებით უფიქრო ვიქტორ გაბესკირია.

გალაქტიონი ზეესია და მუხის გრუზუნი,
გაბესკირია – ციციქვა კაფე და სათუთუნე.

ესევეთარი შედარება თუმცა მწირია,
მე ამდაგვარი შედარების არ მემოწინა:

გალაქტიონის აქ ხსენება თუმცა ხშირია,
განსაკუთრებით უფიქრო ვიქტორ გაბესკირია.

**გამისუალი სახლი
(დვენილის ლექსი)**

აი, მე რაც დაიქვადე
და რაც უნდა გითხრათ მოკლედ:
მე იმ სახლში დაეობავე
და იმ სახლში უნდა მოვეკედე!

კითხვა-პასუხი

ალექსი ქიქვიანი

კითხვა:
მე ვკითხვები ალექსის
(უნახავს ზემზე შეტო),
გვიშველის რამეს იანი,
ვისაც მიუხანდეთ ზედი,
ანუ: თუ გამთლიანდება
ჩვენი მამულის ხედი?

პასუხი:
როდესაც ერთს გვეუბნება
და მეორე აქვს გულში,
ამას მაკონებს ამჯერად,
რასაც გეპირდება ბუმი:
დღეს გაემგზავრო ხევერეთის
და იქ ჩახვიდე გუმინ!

საკუთარი თავისადმი

პატარა სახლი გვედგას, ნეტაგი,
სადმე, მოსა ძირას,
ზღვა პტონდეს ბანით გასახედავი
და ცა ციმიცია.

მზე დილაობით უფლივეს სარკმელს,
აფრე ვეგებოდეო,
შენ აბურებდე ცხოში ქათმებს,
წამი შრებოდეო.

მე ზხნავდე მინას, ვთესდე და ემიკდე,
ეუვლიდე მესერს,
ეკვირდებოდე მგალობელ ჩიტებს
და ენერდე ლექსებს.

შემეძლოს რჩენა მე ზემი თავის,
ოფახის მოვლა...
რა სანატრული ქვეყნად ეს არის, –
ვაგლახ, რა დროა!

ხორხე ლუის ბორხესი

შვიდი საღამო

მეორე საღამო
კომპარია

ქალბატონები და ბატონები!

სიხშირები - სახეა, კომპარია - სახეა. ჯერ სიხშირებზე ვილაპარაკებ, მერე - კომპარებზე.

ამ დღეებში რამდენიმე ნაცნობ გადავიციხეთ ფსიქოლოგიაზე და თავგზა ამერია. ყველა წიგნი ლაპარაკი იყო სიხშირების ინტერუმენტალისა და თემატიკაზე (შემდგომში შემიძლია დავასაბუთო ჩემი განცხადება) და ერთი სიტყვად არ იყო ნათქვამი იმაზე, რასაც ველოდი - ამ მოვლენის საკვირველებზე, უცნაურობაზე.

ასე მაგალითად, ფსიქოლოგიის საკითხებზე ვუსტაქვ შინდლერის წიგნი „The Mind of Man“ ნათქვამია, რომ სიხშირები შეესაბამება გონებრივი მოქმედების უშუალებლს დონეს (შე ეს მოსახერხებელი მგონია), და ნაამბობია, თუ როგორი არაინფორმაციული, მუსიკალური სიხშირების ფაბულა. მანდა შევასხენო გრუსაკოს შესანიშნავი ნარკვევი (ოღონდ თუ მოვახერხებ მისი გახსენება და ფასახელება) - „სიხშირებს შორის“. ეს ნარკვევი ინტელექტუალური მოგზაურობის მეორე ტრიპი უნდა იყოს მესული ნარკვევის ბოლოს გრუსაკი ამბობს, საკვირველია, რომ ყოველ დილით სრულ ქუაზე - ამ მშობრებით სრულ ქუაზე ვიღვიძებო, მას მერე, რაც სიხშირისეულ სფეროს, სიხშირების ლაბირინთს გადავლახავთ.

სიხშირების შესწავლას განსაკუთრებული ყაიღის სიმდიდრეს ვაწყდებით. არ შეიძლება წამით უშუალო შესწავლა. შეიძლება ლაპარაკი მხოლოდ მესიხერებაში ჩარჩენილ სიხშირებზე. იქნებ ხსოვდა სრულად არც შეესაბამებოდა თვით სიხშირებს. XVIII საუკუნის დიდი მწერალი სერ ტომას ბრაუნს მიიწინედა, რომ ჩვენს მეორე დამახსოვრებული სიხშირები უფრო მშობია, ვიდრე ამით დიდებული რეალობა. არსებობს საინფორმაციო მართი: რომ ჩვენ ვალამაზეხები სიხშირებს; თუკი სიხშირებს გამოინაგონის პირშიშო მეიჩინეთ (და მე მგონი, ასეც არის), მაშინ შესაძლოა გამოიჩინებინა ვალეიძების წაშლივ განვადრდობდეთ და შემდგომაც, როცა მათ ევყვიბით. მახსენდება დანის წიგნი „An Experiment with Time“. ამ თეორიის მიხედვით არა ვარ, მაგრამ ისეთი კარგია, რომ ღირს მისი მოყვანა. თუმცა მანამდე სიხშირებისთვის (წიგნიდან წიგნზე გუბადვივარ, მესხიერება ახრს უსწრებლ) მინდა ვახსენო ბოუციუსის მშვენიერი წიგნი „De consolatione philophae“, რომელსაც, ისევე, როგორც შესავალკენებებს მთელ ლიტერატურას, უფუჭვლია, ხშირად კითხულობდა დანტე. ბოვიციუსი, „უკანასკნელ რომაელს“ რომ უახდენდ, სენა-



ტორი ბოვიციუსი, ნარმოადგენს დოღზე მოსულ მაყურებელს. იგი იპოვრომის ტრიპონიდან ადევნებს თვალს ცხენებს, დოღს დასაწყისს, ცვალებადობას, ერთ-ერთი ცხენის მისვლას ფინშითან - ყველაფერს თანმიმდევრულად. მაგრამ ბოვიციუსი სხვა მაყურებლებსაც ნარმოადგენს. მეორე მაყურებელი პირველ მაყურებელსაც ადევნებს თვალს და დოღსაც; სავარაუდოდ, ეს დმერთია. უფალი ხედავს დოღს მთლიანად, ხედავს დოღს ერთ მარადიულ ნაშში, დოღს წამიერ მარადიულობაში: ცხენების სტარტს, დოღის მსვლელობას, ფინშის. ვეღლაფერს ერთი მშერთი მოიციავს, ისევე, როგორც საშუალოს მთელ ისტორიას. ამგვარად, ბოვიციუსი ინარჩუნებს ორივე ცნებას: თავისუფალი ნებასა და განცხადებას. მწვერებელი დოღს თავიდან ბოლომდე უცქერის, მაგრამ მის მსვლელობაზე ვაძლენს არ ახდენს (შელოდ თანმიმდევრულად ადევნებს თვალს). უფალიც ასევე ხედავს მთელი ცხოვრების მსვლელობას, აცხადებს საშარის კარამდე იგი ვაძლენს არ ახდენს ჩვენს მოქმედებებზე, საკუთარი ქცევისას თავისუფალი ვართ, მაგრამ უფალი უწყის - უფალიმა უყვე უწყის ამა თუ იმ წუთში - ჩვენი ცხოვრების დასასრული. ამგვარადვე ხედავს უფალი ქვეყნიერების ისტორიას, ყოველი იმას, რაც მოხდება ქვეყნიერების ისტორიაზე; ხედავს ამ ერთადერთი, ბრწყინვალე, თავებრუდამხვეც ნაშში, მარადიულობა რომ ქვეია.

დანი ჩვენი საუკუნის ინფლისელი მწერალია. ჯერ არ გამოვიტანო წიგნი უფრო საინტერესო საშაურს, ვიდრე მისი „დროს ცდა“. დანს მაინია, რომ თათოფულ ჩვენგანს აქვს რაღაც პატარა, საკუთარი მარადიულობისმგვარი: ეს მარადიულობა ყოველ დამით ჩვენს განკარგულებშია. დასაძინებლად უნებობთ და გვეჩიხშირება ოთხშობათით. გვესიხშირება ოთხშობათი და მისი მომდევნო სუთმობათი, შესაძლოა პარასკევი ან სამშაბათიც კი... ასეთი შესაძლებლობა ნებისმიერს აქვს - საკუთარი, პატარა მარადიულობა, რომელიც ცოტა ხნის წინანდელ ნარსულს და ახლო მომავალს დაგვიპახებს.

სიხშირში ადამიანი ყოველფე ამას ერთი მშერთი მოიციავს, როცა - უღლის მსვლასად - ქვეყნიერებას თავის უხილავი სიმაღლედან გადასოცქერის. ვალეიძებისას რა ხდება? ცხოვრების თანმიმდევრული დინების ჩვევისამებრ, საკუთარ სიხშირს თხრობით ფორმას ვინაქვით, თუმცა ის მრავალპლანიანია და და დროშიც არაა გავრცობილი.

ავილოთ ძალზე მარტივი მაგალითი. ვთქვათ, მესიხშირა ადამიანი, უბრალოდ, ადამიანი (ლაპარაკია სულ უბრალო სიხშირზე) და მანამდე - ხე ვაგიჟებოდა და შემობრუნდა ამ მარტივ სიხშირს შევიძინო სირთულე, რომელიც სრულიდაც არ გააჩნია. შეიძლება მომიჩვენოს, რომ სიხშირად ვნახე ვაგი, რომელიც ხედავდა, ხე ვახდა. მე ფაქტებს გარდავქმნი, ვიხსავ.

პირველი საღამო ახ. ჩვენი მწერლობა N99

ზუსტად არ ვიცით, რა ხდება სიზმრის დროს: შესაძლოა ზეცაში ვართ, შესაძლოა – ვჯოჯობებით, იცნებ ისა ვართ, რასაც შექსიარმა დაარქვა „*what I am*“ – ეს, რაც ვარ“, იცნებ საკუთარი თავი ვართ, იცნებ – ლესთავბა. ვალევიზინისა ეს დავიწყებულია. და სიზმრების შესახება შეგვიძლება მესსიერებისა, ჩვენი მწირო მესსიერების ვკლავდავკლავ.

კიდევ ნაითხული მაქვს ფრეზერის, ამ უდავოვ ნიჭიერი, მაგრამ მეტსმეტად მალეზმზენი მწერლის წიგნი. ფრეზერს, როგორც ჩანს, მოგზაურებისათვისაგარი ნამაზობი სვედურიდა. ფრეზერის, ამ ამ მოგზაურთა აზრით, ვსაც იგი კითხულანდა, თუკი ველურს უსიზმრება, რომ ტლმის მიდის და ღობაა პელავს, ვალევიზინა პეონია, რომ სულმა სხველი მიატოვა და სიზმარში ღობი მოკლავ. ამ თუ ცოტად ვავართულებთ, შეიძლება მივინოთ, რომ ღობის სიზმარი მოკლავ. ვკლავფერი ეს შესაძლებელია და რა თქმა უნდა ასეთი მსველობა ვითრევა მსველობის ზავმებზე, მაინდავამინოვ რომ არ ვანასხევაებენ სიზმარსა და ცხადს.

მახსენდება, როგორ მიამბობდა თავის სიზმრებს ყოველ დღითი ჩემი ვისწული, როცა ხუთი თუ ექვსი წლის იყო (ზუსტად არ მახსოვს). ერთბელ (იატაკე რომ იყდა) ეკითხებ, რა გსიზმრა-თო, რაკი ჩემი hobby იყდა, მორჩილად მიამბო. კმაზიზმრა, ვითომ ტყეში ვაფიქრებდი. შემუშინდა, მაგრამ მაშინვე მველოზე ადმოწმენდი. იქ ხის თეთრი სახლი იდგა, ვარმეში კობე უვლიდა, ვერვადანი-თი, კარო იყო. მერე იმ კარიდან შენ ვამბოვედი. "უცბე ვაქრედა და მეკითხა: „იმ სახელში რა აკეთებ?"

მისთვის ვეკლავფერი ერთ სივრცეში ზებუნდა – სიზმარის და ცხადს. ამას მივყავართ პიპოფიზასთან – მისტაკოსია პიპოფიზასთან, მეტადფიზიკოსთა პიპოფიზასთან, რომელზეც საპირისპიროა პიპოფიზისა, წინას რომ უკავშირდება.

ველორისთვის ამ ზავმესთვის სიზმრები – ცხადის ნაწილია, პოეტებისა და მისტაკოსებისა ვი შესაძლებლად ეწვენებათ, ცხადი სიზმრად მივინოინ. ეს ლაკონურად ვამოთქვა კლდეგრონი: ცხოვრება სიზმარია. იგივე, ოღონდ სხვა სახეებით ვამოხატა შექსიარმა – ჩვენი იმევე მატერი-ისგან ვართ, რისგანაც სიზმრები; დიდებულად ამბობს ავსტრიელი პოეტი ვალტერ ფონ დერ ფოტკლერტი, რომევედ სხვათა კითხვის ამ ფრანზას ვერ ჩემი დამატრუფელი ვერმანულით ვიტყვი, მერე უსაზურად: „*Ist es mein Leben getraunt oder ist es wahr?*“ – „ჩემი ცხოვრება დამეისმარა თუ მე ვიყავი სიზმარი?“ ამ კითხვის დავუთხრობით ვერ პასუხობს. საბოლოოდ, მივდივართ სოლონიზამაზე, ვარაუდავდა, რომ არსებობს მხოლოდ ერთი სიზმრისმთილველი და ეს სიზმრისმთილველი ნებისმიერი ჩვენგანია. სიზმრისმთილველი – მოდი, ჩემზე ვთქვათ – ამ წუთში სიზმრებით თქვენ, ეს დარბაზი და ეს ლექცია. არსებობს მთლად სიზმრისმთილველი; მას ესიზმრება მთელი კოსმიური პროცესი, ქვეყნიერების მთელი ისტორია, ესიზმრება საკუთარი ზავმავთა და ვრბობა. შეიძლება არავფერ არ მიმზდარი: იგი იმ წუთში იწყებს არსებობას, სიზმრების ნახვას იწყებს, და ყოველი ჩვენგანი ასეთია, ჩვენი არა, ნებისმიერი. ამ წუთში მესიზმრება, რომ ლექციას ვკითხვლობ მარკასის ქუჩაზე, თემებს ვებრბ და შეიძლე-

ბა თავსაც ვერ ვართმევი; რომ თქვენ მესიზმრებით, მაგრამ სინამდვილეში ასე არ არის. თითოეულ თქვენგანს ვესიზმრები მეც და ეპიზმრება დანარჩენებიც.

და აი, ვგუფებს ორი პიპოფიზა: ერთი – სიზმრები ცხადის ნაწილად უნდა მავაზიონო; მეორე – ვდედებული, პოეტების კეთილი – ცხადი სიზმრად უნდა მივინოინ. მათ შორის არავითარი ვანსხევაება არ არის. ეს არი ვრუსაკოს ნარკვევამდე ადის: ჩვენი ვინებრე ქვედაში არავითარი ვანსხევაება არაა – ვუფხობობთ თუ ვეცინავს, ეს ქვედაზე ვოველევის ურთიანია. იგი სწორედ შექსიარის ამ ფრანზას იმეველება: „ჩვენ იმევე მატერიისაგან ვართ, რისგანაც ჩვენი სიზმრებია.“

არსებობს კიდევ ერთი თემა, რომელსაც გვერდს ვერ ავეულით – წინასნარმეტყველური სიზმრები. ეს აზრი დამახასიათებელია ვინებისთვისა, რომელიც იცნებდა, რომ სიზმრები სინამდვილეს შეესაბამება, ანუ ვანასხევაებენ ამ ორ პლანს.

„ოდისეში“ არის ფრავმენტო, სავაე ლაპარაკია ორ კარზე – რქისა და სპილოს ძეღისა. ადვანიანებთან სპილოს ძეღის კარიდან მატყუარა სიზმრები შედიან, რქის კარიდან – ქვემარტივი ამ წინასნარმეტყველური სიზმრებია. კიდევ არის ერთი ფრავმენტო „ენეიდაში“ (უპირაგი კომენტარი რომ ვამოინვა). ეს ეპიპოფი მეცხედი თუ მელორ-თებტე წიგნშია, ზუსტად არ მახსოვს. ენეასი პერავლეს სვეტებს იწით, ელისეს მანფერებზე წადის, ატილევისია და ტირისისა დიად არჩილებს ღვარაკაზეც, ზედას დედამისის აბრეღის, სურს მიხევისის, მაგრამ არ შეუძლია – ეს მხოლოდ არჩილია; ხედავს მომავალ სიდიდეს ქალაკისა, რომელსაც მძღვლად აქვებენ. ხედავს რომელურს, რემს, მიწოდის და ამ მანფორზე ღლანდებს მომავალი რომული ფორუმს, მომავალი აყვებებს რომისა, ავტუსტუსის სიდიდეს, ხედავს სრულ იმეტირულ დიდებულებას. და ვეკლავერ ამას რომ ნახავს და თავის თანამედროვეებსაც ვაელაპარაკება, რომელზეც მისთვის მომავლის ადვანი-ნები არიან; ეწეოსი დედამისივე ბრუნდება. აქ საინტერესო რამ ხდება, ის, რაც ჩვეულებრივ, არ ექვემდებარება კომენტატორის ვანმარტულებს; ვამინოინთა ერთი ინონიმი კომენტატორის, რომელმაც ვიგოი, რამისა საქმე. ენეოსი რქის კარით კი არა, სპილოს ძეღის კარით ბრუნდება უკან. რატომ? კომენტატორი ვდატკობინებს, რატომცა – იმბოტი, რომ სინამდვილეში რეალურ სამყაროში არა ვართ. ვერგილეუსისთვის ქვემარტივი სამყარო შესაძლოა პლატონური სამყარო იფოს, ირექტიბია სიმყარე. ენეასი კი სპილოს ძეღის კარს ვაივლის, ირინადი სიზმრების სამყაროში შედის ანუ იქ, რასაც ჩვენ ცხადს ვეძახით. რა იგი, ვეკლავფერი ხდება.

ახლა ვდავადეფთ სახეობაზე – კომპარზე. აქ უპირაინია ვაივსენით კომპარის სახელწოდებანი. ესპანური სახელწოდება „*pesadilla*“ ვერ არის მინივდამინდ ნარმატე-ბული, კინონითი სუფიქსი „*illa*“ იწიერებას აკარავინებს. სხვა ენებზე უფრო მძღვარად ვღერს. ბერძნულად კომპარს პეია „*phantasia*“, „*Elates*“ – ესაა კომპარების ვანომ-ნევი დებინი“. ვერმანული – სინამდვილეში სიტყვა „*Alp*“ აღნიშნავს ველსაც და მის მიერ მოვარდლ დარჩენუ-ვასაც – ისევე მნდება აზრი დემონზე, რომელიც კომპარებს ვვოჯავინს. არსებობს სურათი, რომელსაც ხედავ-

და ჯე კუნისი, ერთ-ერთი უდიდესი სიზმართმზილველი ლიტერატორი. ვგულისხმობთ ფიუსლის (Fusion ან Fusion), - სინამდვილეში ესაა XVII საუკუნის შვეიცარიელი მხატვრის (სახელი) ნამუშევარს, რომელსაც ჰქვია „The Nightmare“ - „კოშმარი“.

მისწინვე ცალმხილი თავზარდაცემული იღვიძებს: ხედავს, რომ მუცელზე პატარა, შავი, ბოროტი არსება აზის. ეს ჯოჯო - კოშმარია. ფიუსლი სურათს ხატვისას ფიქრობდა სიტყვაზე „Alp“, ელვის ზემოქმედებაზე.

მიგაღწიეთ უფრო ბრძნულ და მრავალმნიშვნელოვან სიტყვას, კოშმარის ინგლისურ სახელწოდებას - „the night mare“, რაც ნიშნავს „ღამის ცხენს“. შექსპირის სწორედ ასე ეწოდება ერთი სტრიქონი აქვს, რომელიც ასე ეწოდება: „I met the night mare“ - „შეხვედი ღამის ფაშატს“. სხვა ლექსში კიდევ უფრო მკაფიოა ნათქვამი: „The night mare and her nine folds“ - „ღამის ფაშატი და მისი ცხრა კვიცი“.

შავრამ ეტიმოლოგებს მიანიჩთა, რომ სიტყვის ძირი სრულიად სხვაა. ძირია „nicht mare“ ან „nicht maere“ - „ღამის ფემონი“. დოქტორი ჟონსონი თავის ცნობილ ლექსიკონში წერს, რომ კოშმარი ელვის ზეგავლენად მიანიჩთა ჩრდილოურ - მოდი, ვოლტი, საქსონურ - მითოლოგიაში; განმარტება ემთხვევა ან შესაძლოა წარმოადგენს ბერძნულ „efialtes“-ის ან ლათინური „incubus“-ის თარგმანს.

არსებობს სხვა ეტიმოლოგია, ისიც შეიძლება გამოგვიადგინოს ამის მიზნად, ინგლისურ სიტყვა „nightmare“ უკავშირდება გერმანულ „Marchen“-ს „Marchen“ აღნიშნავს ჯადოსნურ ზღაპარს, გამოცდის, „nightmare“ კი „ღამის გამოცდისა“. „Nightmare“-ისთვის „ღამის ცხენის“ მნიშვნელობას მინდაც (ამ ცხენში რაღაც ძრწოლისმომიგერელი იმალება) ექტორ პილგოსთვის მივხვებოდი იქცა. იგი ინგლისურს ელობდა და შექსპირზე დანერგა ნიგის, რომელიც არსებითად მიერწმუნებულია. კრედიტის „Les contemplations“ ერთ-ერთ ლექსში, როგორც მახსოვს, იგი ლაპარაკს „le cheser noir de la nuit“-ზე - „ღამის შავ ცხენზე“, კოშმარზე. უძველესა, რომ მას ინგლისური სიტყვა „nightmare“ გაახსენდა.

უკვე მოყოველით სხვადასხვა ეტიმოლოგია. ფრანგული სიტყვა

„Cauchemar“ უძველესად უკავშირდება ინგლისურ „nightmare“-ს. ყველა ეტიმოლოგიაში ტრიალებს ერთი და იგივე აზრი (ასას კიდევ დაუბრუნებელი) ფემონზე, რომელიც კოშმარს შობს. ეფიქტრობ, აქ უზარალოდ, ცხოვრებისეულზე არ არის ლაპარაკი: მე მგონია, ამ აზრში - სახვებით ვუღრმურელოდ და გულდახდილად ვიპაზო - ქვემარტების მარტეალია.

მოდი, კოშმარში, შიგნით, კოშმართა შორის აღმოვინდეთ. მე სულ ერთი და იგივე კოშმარები მესიზმრება. უკვე იცი, რომ ჩვეულებრივ ორ კოშმარს ვხედავ, შეიძლება ისინი ერთმეორესა აიროს. პირველი - ესაა სიზმარი ლაბარბოზი, რომელსაც, ნაწილობრივ, ბავშვობისას ფრანგულ ნიგნში ნანახ გრავიურას ვუმახლო. გრავიურაზე აღბეჭდილი იყო მხოლოდის შვიდი საოცრება და, მათ შორის, კრეტის ლაბარბოზი. ლაბარბოზია წარმოადგენდა უზარმაზარ, ძალიან მაღალ ამფითეატრის (ამას იტიდან მიხედვებოდათ, თუ რამდენად სცემებოდა სიმაღლით

გვერდით მხატვრულ კეიპაროსებსა და ადამიანებს). ამ უკარო და უფაჯირო შენობაში ღრტოები დატყანებინათ. ბავშვობაში მერქნებოდა (ან ახლა მეჩვენება, მაშინ მერქნებოდა-მეთქი), რომ საკმაოდ მძლავრი გამაფიქრებელი მუთით თუ შეხედვადი რომელიმე ღრტოში, შეიძლება იყოს მინორტორიც დამინება ლაბარბოზის საზარელ შუაგულში.

მეორე კოშმარი სარკესთანა და კავშირებულა. პირველისგან არც ისე განსხვავდება. ლაბარბოზის მიმხრებდა, აღბთ საკმარისია, ორი სარკე ერთმეორის პირისპირ დადგათ. მახსოვს, ბელგრადოში, დორა ჯე ადვერის სახლში, ენახე მრგვალი ოთახი, რომელსაც კარები და კედლები სარკეებით ჰქონდა მოპარკეთიშული, ასე რომ, იქ შესული ადამიანი მარალად უსასრულო ლაბარბოზის ცენტრში აღმოჩნდებოდა.

ლაბარბოზები და სარკეები ხშირად მესიზმრება. სარკიან სიზმარში მივხვებოდა სხვა ხილვა, რემა ღამეების სხვა სახეობაში - ნიღბები. ნიღბები ყოველთვის მამიჩნებდა. აღბთ ბავშვობაში მეგონა, რომ ნიღბის ქვეშ რაღაც საშინელობა დამალავს ცდილობენ. ხანდახან (ეს ყველაზე მძიმე კოშმარებია) ხედავდ კაკუთარ გამოსახულებს ამკვენი, მაგრამ გამოსახულება ნიღბიანია, და ვერ ეტყვი ნიღბის ჩამოგლეჯას, მემიჩია, დავინახო ჩემი ნამდვილი სახე, რომელიც საზარელი წარმოიგებდა. შეიძლება თვალნინ დამიშდეს კვირი, ან უზედურება ან რამე ისეთი საშინელი, რომ შეუტყველებია წარმოედგინა.

არ ვიცი, თუცხვე ჩემსაღივს სანტიტრესო მდგეყენებათ თუ არა, რომ რემა სიზმრებს ზუსტი ტოპოგრაფია აქვთ. მაგალითად, სიზმრად ყოველთვის ვხედავ ბუნდის-აიფისს ვირკველვება ვიზუალიზაციის. ლაბარბოზია და არცხელსის ან ბალკასება და წილის ქუჩების კუთხეებს. ნამდვილად ვიცი, სადა ვარ, და ისიც ვიცი, რომ სადღაც შორს უნდა ვაგეგვზავირო. სიზმარში ეს ადგილები ზუსტად და ცნობილი, მაგრამ სრულებით არ ჰგვანან საკუთარ თავს. შეიძლება გამოდგეს სხვები, ჭანქრობი, გაუკული შამბინი - არა აქვს დიდი მნიშვნელობა, დარწმუნებული ვარ, რომ ბუნდის-აიფისას ამა და ამ გზავჯარიდანზე ედგავიან. და გზის გაგნებას ცდილობენ.

როგორც უნდა იყოს, კოშმარებში სახე არ არის მნიშვნელოვანი. მნიშვნელოვანი ისაა, რაც კოლრიჯმა აღმოაჩინა - დღეს სულ პოეტებს ვიშეგებებ - შთაბეჭდილება, სიზმრებს რომ წარმოქმნის. შთაბეჭდილებები ციკლებში მნიშვნელოვანია, ვიდრე სახეები... დეტეციის დასაწყისში ვამბობდი, რომ უმარე ტრაქტატს გადავიხედი ფსიქოლოგიაზე და ვერსად ვერ ვნახე ურეველოდ ილუსტრაციული, პოეტური ტექსტები.

გავისენთო პეტრონოუსის სტრიქონი, რომელიც ციტრირებული აქვს ადოსის. მასში ნათქვამია, რომ სხეულის სიმომისგან გათავისუფლებული სული თამაშობს. „სული უსხეულოდ თამაშობს“. გნოვარა კი ერთ-ერთ სონეტში სრულიად ვარკვეითი გამოთქვამს აზრს, რომ სიზმრები და კოშმარები - გამონაკონია, ლიტერატურული ნაწარმოებები.

სიზმარი წარმოედგინის ავტორია, თავის ლია თვარტონი

აჩრდილეს კახაკებს და გადააქცევს მშვენიერ ქანდაკებად.

სიზმარი – ნარმოდგენია. ეს იდეა განავითარა ადონისმა XIX საუკუნის დასაწყისში, ჟურნალში „The Spectator“ გამოქვეყნებულ სტატიაში.

ფაიონომბეს ცოტაბის ტომის ბრანდენად. მის შიამშია, რომ სიზმარების წვლილით ვხვდებით სულის დიდებულებას, რადგან იგი, სხეულისგან რომ თავისუფლებდა, თამაშობს და ოცნებობს. ჩემი აზრით, სული თავისუფლებით ტკბება. ადისონიც ამბობს, ნამდვილად, სხეულის ბორკულთაგან გათავისუფლებული სული ოცნებებში ეფლობა და ის ელანდება, რაც ცხადში არ შეუძლიაო. იმასაც ჭახდენს, რომ სულთა (ჩვენ ვიტყვით, გონებათა, ახლა არ ვიყენებთ სიტყვას „სული“) ქმედებაში ვერაზე ძველია გამონათქვამი. თუცა სიზმარად იგი სწრაფად ეფანტებათრობით, რომ ვინცა იბღანდება ჩვენს ნარმოსახულ ამბებში, სიზმარად უბედა, რომ წინსვს კითხულობ, სინამდვილეში კი ნარმოივგან თითოეულ დანართს სიტყვას, მაგრამ ამას ეერ აცნობიერებს, სიტყვები შენად არ მიგაწინია. არაერთხელ შემიძინავეს სიზმარები ეს ნინასმარი, მოსამზადებელი საშუალო.

მასხენდება ჩემი კიდევ ერთი კომპარი. ამბავი სერანოს ქუჩაზე ხდებოდა, ადრით სერანოსა და სოფერის ქუჩათა გახჯვარეფინზე, თუმცა ადგილი სრულებით არ შეგავდა სერანოსა და სოფერს, საცხებიტისხევაგან ჩანდა, მაგრამ ციკოდი, რომ ეს ნაცნობი სერანოს ქუჩა იყო პალერნოში. შეშებდა მეტოქის, ისე გამოვლელიყო, რომ ძლიეს ციკანა. მისი სახე არახოფეს შეწანა, მაგრამ ციკოდი, რომ ასეთი სახე არ ჰქონდა. ძალანამ შეველელიყო, ნალველი შორფავდა. სახეზე დელი ესეა – აჟად-შეფოტისა, სეველისა, იქნებ დანამაჟლისაც. შარჯვენა ხელი ქურთოესი ბორტქვეშ პქონდა შეყოლილი (ეს სიზმრისთვის მნიშვნელოვანია), ხელს მუ ვერ ვხედავდი, გულს აფეხისას ეფო. მოეხეიერე, გასატყობა, რომ დახმარება სქირდებოდა. „ჩემო საბრალო მეტობარო, რა დავეცარათ? როგორ გამოვკვლიდარ?“ მიპასუხა: „ჰო, შევცდებით!“ ნელა გამოიღო ხელი... და ბოლოს კლანჭი დავინახე.

აქ საკუთრული ისაა, რომ ადამიანის ბილი თოვადვანე დამადელი პქონდა. გაუქნობიერებლად მოვანადვე ეს გამონადგონი ვითომ ადამიანს ჩიტის კლანჭი პქონდა, ერთიმ ხედავდი, როგორ შეიკვლიდა ეს ადამიანი, როგორ ოტხებდა და ვითომ ჩიტად იცხა. სიზმარში ხდება, რომ რაღაცას გვეკითხებიან, ჩვენ კი არ ვიცით, რა მივუცაოთ და საკუთარი მასული სახტად ვეტოვებთ. პასიუტი შიოდობს, უაზრო იყოს, მაგრამ საზმარში სწორია. ბოლოს მივდივართ დასკვნამდე (არ ვიცი, რაი იქნება თუ არა, დეი ვიცნობრულად ჩაითვალსო), რომ სიზმარის ესთეტიკური მონადირეობის ყველაზე ეფელი საბოლოა.

ცნობილია, რომ ცხოველები სიზმრებს უბედავენ. არსებობს ლათინური ლექსები, სადაც ლამარკაა მწევარზე, კურდღელზე რომ უფლებს. სიზმრებში ალექსარულეთ უძველეს ესთეტიკურ ქმედებს. ის უჩვეულოდ საინტერესოა, ვინაიდან დრამატული ხასიათისაა. შინდა დავამატო ადონისის სიტყვები (შენ, თითოეულზე არ იცოდა, ისე დადას-

ტურა გონგორას აზრი) სიზმარზე – სექტაკლის რევი-სორზე. ადისონი აღნიშნავს, რომ სიზმარში ჩვენ ვართ თეატრი, მაყურებელი, სოუდები, რეჟელია, რომელიც გვესმის. ყოველივე ეს სრულიად შეუცნებელია და ფივე-ლივე ეს უფრო ცოცხლად ჩანს, ვიდრე ცხადია.

დაუბრუნდეთ კოლარეს. იგი უმნიშვნელოდ მიიწინებს იმას, რაც გვეჩინებრება. მისა აზრით, სიზმარს ახსნას სქირდება. კოლარეს ასეთი მავალით მოპყავს: ლომის დანახვავზე ვეგლის თაზზარი გვეცემა – გვემონია. ან ასე ნარმოიფიგნით: მიძინავს, ვლეთებ, ხედავ, რომ ჩემს ნინ შეიცი ხას და შიში მაყრობს. სიზმარში კი შეიძლება პირიქით იყოს. შიში მაყრობს და ამას ახსნას სქირდება. მაშინ სიზმარში ვხედავ სფინქსს, რომელიც მყველტას სფინქსი თაზზარს არა მცემს, მისი გამოჩენა განმარტავს დამბორუნველ გრძობას. კოლარეც დასძენს, რომ ადამიანად, რომელიც მოჩვენება ულანდებათ, გაიფიქრება. მაგრამ თუკი ადამიანს მოჩვენება ეხმანება, გალეთებულ რამდენიმე წუთსა ან ნამში მოდის გონს. უამრავი კომპარა დამსიზმარება და შეიხმარება. ყველაზე საზარელი, ის, რაც ყველაზე სამიწული მეჩვენა, ერთ-ერთ სონეტში გამოუყურე. სიზმარი ასეთია: ჩემს სახეში ვარ, თუნდელი (შეიძლება გამოთქინიას შესიზმარება), სანოლითან დგას უძველესი დროის მუფე და სიზმარში ვიცი, რომ ეს ჩრდილოელი მუფე, ნორმდეელია. არ მიყურებს, არაფრის-დამნახველი შზერა ცისკენა აქვს აფრობილი. ვხედავდი, რომ ეს მუფე უაქვლით დროდნადა, ნარმოიფიგნელია ახლა ასეთი სახე ჰქონდა ვინმეს, მზავარს მის გვერდით ყოფნა. ვხედავ მეფეს, მის მახვილს, გვერდით მუფომ ძალს. ბოლოს ვიღვირებ, მაგრამ ერთხანს კიდევ ვხედავ. მოყოლისას დიდი ვერაფერი სიზმარია, მაგრამ რთუც გე-სიზმარება, სამიწელია.

შინდა ვაიმბით სიზმარი, რომელიც ამ დღეებში სუსანა ბომბლისაგან მოეხმინე. არ ვიცი, შოამიწედავად შო-გვეჩვენებთ თუ არა. თურმე ესაზმარა დარბაზი, სადაც თა-ლები ნოსელი ექარტებოდა. ნოსელიან ეცემოდა შოვი ფარ-და. ხელში მტარი უზარმაზარი, მოფერებულელი მარტატე-ლა და უნდა მოეჭრა ფარდთან გამოორილი უამრავი ძა-ლა. თვალთ გაარჩევედით ფარდის პატარა მინაციისა, დაახლოებით ერთი მეტრი სიგანისა და სიგრძისა, დანარ-ჩენი ნოსლი იძირელებოდა. სუსანა ბომბელი ჭრიდა ძალებს და ესამოდა, რომ ამ საქუს დასარბული არა აქვს. შევ-ჩნუნდა. კომპარი, უპირველეს ყოვლისა, სამინილეობის, ძინოლეობის მეტრობება.

ორი სამიწელი კომპარი მოვაყვით. ახლა შინდა ვაიმ-ბით ორი, ლიტერატურაში აღწერილი, თუმცა, შესაძლოა, ასევე ნამდვილი კომპარი. ნინა ლექციამი, დანტეტზე საუბ-რისას, ვახსენე noble castle „ჯოჯობეთში“. დანტე მოა-ვითხრობს, როგორ მოძღვის ვურგოლუსი და როგორ შე-დის პირველ ნრუბი, როგორ ამწინებს, ვერგოლუსის სახეზე მკეერსფერი რომ დასდებია და ფორტისა. „თუკი ვერგო-ლუსი ფიორდება თავის საბუდამო საცხოვრობში – ჯო-ჯობეთში შესვლისას, მე როგორ არ შემეშინდეს?“ მაგრამ ვერგოლუსი ამქარებს: „ახლა ვიგარბეთი“. და ჩაიდას შეუშინეველნი, ყოველი მხრიდან ესმით ეცნება, აღმო-ხდარი არა ფიზიკური ტკივლით, არამედ სხვა რამით, რაც უფრო შიშია.

მიიდან კეთილშობილ ციხე-კოშკთან, *nobile castello*. იგი გარემორტყმულია შვიდი კედლით. ისინი, შესაძლოა, აღნიშნავენ ტრიფიუმსა და კვათარფიუმის შვიდ თავი-სუფთლ ხელოვნებას ამ მხედ სიკვდილს – ამის არა აქვს ნიშნავლობა. შესაძლოა, დანტე გრანდმა ამ რიცხვის მაგიურ თვისებას, რომელიც უდავოდ შეიძლება, სხვა-დასხვაგვარად აგხსნათ. აქვე ლაპარაკია ნიაროსა და ხას-ხასა მდებარე, რომლებიც ქლია. როცა დანტე და გერ-გილუსი მოუახლოვდებიან, მგელი მინანქარი აღმოჩნდება, ცოცხალი კი არა, მკვდარია. უახლოვდებით უძველეს დროის დიდ პოეტსა ოთხი აჩრდილი. ცენი არიან პომპროსი, ზელმი მახვილით, ოვიდიუსი, ლუკიანე და პორაციუსი, რომელთაც დანტე უდავლს მონინებით ეკიდება, თუმცა არასოდეს ნათქვამია ისმის ხმა: ადგილ-უდიდესი პოეტი“. პომპროსი მიესალმება დანტეს, რომელიც შეუცქესს ამ საკრებულებით. დანტეს ვერ „კომედია“ არ დაუწერია. – სწორედ მაშინ წერდა, – მაგრამ იცის, რომ შეუძლია ამის აღსრულება.

აჩრდილები ეუბნებიან დანტეს რაღაც ისეთს, რასაც იგი არ იმიერებს. შეეცადება, ეს ფლორენციელის თვამდაბლობად მიიჩნოთ, მაგრამ აღბათ უფრო ღრმა მიზეზიც არსებობს. იგი ასახელებს კეთილშობილ ციხე-კოშკის მკვიდრს. ეს ნარმითთა და მამამდიანთა სახე-ლოვანი აზრდობებია; მტკყველებენ მკვლრად, აურქარებ-და, სახეზეც სიმშვიდე და ღირსება ადრიათა, მაგრამ მოკლებულნი არიან უფალს. იცინან, რომ განმარტლნი არიან ამ მარადიული ციხე-კოშკისთვის, მარადიული, სა-პატო, მაგრამ შემზარავი ნასაფუფელისთვის.

იქ არსებობდა, ამოღებულა მასწავლებელი“. იქ დროურატკოსი ფილოსოფოსები არიან, იქ პლატონია, იპარაბელის განმარტებულა დიდი სულთანა საღადანი. იქაა ყველა დიდი ნარმითთი, დიდი მოუწინაღობა, ვინც ვერ მიიღებს ცხონებას ქრისტიანებად, მისგან, ესხვეც ვერ-გილუსი ლაპარაკობს, თუქცა მის სახელს უჯოხობთმა არ ახსენებდა მაშინანებულს უსიფლებს. შეიძლება ვიფიქროთ, რომ დანტეს აქ არ გამოუღებია თავისი დრამატულ-ლი ტალანტი, არ იცოდა, რაზე ილაპარაკებდნენ მისი პოემის პერსონაჟები. შეიძლება გული დაგნადებს, რომ დანტემ არ გაგვიმორას ის სიტყვები, რომლებიც უთუოდ პომპროსის სავერი იქნებოდა, და რომლებითაც დიდმა არჩილმა მიმართა. მაგრამ იქნებ ნარმითადიანთი, რომ დანტემ დუმული არჩია, რომ ციხე-კოშკი ძრწოლამ დაი-სადგურა. დანტე და ვერგილიუსი დიდ ადამიანთა აჩრდი-ლებს ესახელებიან. დანტე ჩამოთვლის მათ სახელებს: სუ-ნეცა, პლატონი, არისტოტელე, კლავდინე, ავეროუსი. მაგ-რამ იჩენაშედ ერთი სიტყვაც ვერ აღწევს მათი საუბრი-დან. და ასე სჯობს.

უკვე გვიხანათი, რომ თუკი ვჯოხობთის ნარმითად-გებულ, აღმოჩნდება, რომ ის კომპარო კი არა, მხოლოდ და მხოლოდ ნაშენის საკანია. იქ სასტიკად ანამებენ, მაგრამ არ არის კომპარის ატმოსფერო, რომელიც გამყვებულია კეთილშობილ ციხე-კოშკში“. შესაძლოა, ლიტერატურა-ში დანტემ ეს პირველმა აღწერა.

არის სხვა მაგალითაც, რომლითაც აღფრთოვანებუ-ლი იყო დე კუნისი. ის შეიძლება ვნახოთ უორდესუორითის „პრელუდიის“ მეორე ნიგმიში. ავტორი წერს, რომ შემოქო-

თებულა (შემოქოთბა იმითითი რამბა, თუ გავითვალის-წინებთ, რომ უორდესუორითი ცხოვრობდა და წერდა XIX საუკუნის დამდეგს) ხიფათით, რომელიც ემუქრება ზე-ლოლო კოსპოსრაც და მცენიერებს, ვინაიდან მათი ზედი შე-საძლო ურსისმორე კატაკლზმზე და მოკიდებულე. ამ დროს არც ისე ხშირად ფიქრობდნენ ამგვარ კატაკლზმ-მებზე; ახლა ვჯივთ, რომ ყველაფერი, რაც ადამიანის ზე-ლოლო შემწინაა და თუთი კაცობრობაც შეიძლება ნებს-სითე შემწინა განადაგვრდეს. ასე რომ, უორდესუორითი მკვე-ბა თავის საუბარს მეგობრობას და ამბობს: „რა საშიშრელე-ბაა, იფიქრო, რომ კაცობრობის დიდ ქმნილებათა – მკე-ნიერების, ხელოვნების ზედი დამოკიდებულა რაღაც კოსმორ კატაკლზმურაზე!“ მეგობარი პასუხობს, მაგისი მეც მუშინიო, და უორდესუორითი უამბობს: „ეროდედ მე-სიხმარა...“

და ამის მოსდევს მადალით, რომელიც კომპარის ნი-მუბია, ყველა დამხასათბებელი თვისებით გამცველი გა-მონვეული ფიზიკური ტანჯვა, ძრწოლა ზებუნებრივის დამახვისას. უორდესუორითი მოგვითხრობს, რომ შუად-ბაბა, ზელისთან, გამოქცაბულნი, კიბხელობს და მოკ-ხობს“, თავის ერთ-ერთ საყვარელ ნიგნს, სერვანტისის მიერ მოთხრობილ მოზტალოდ რარინდის თავდადასავლს. ნიგნს არ ახსენებებს, მაგრამ ყველაზეათვის გასავლბა, რა-ზეა ლაპარაკი. შემდეგ მკვება: „ნიგნს თავი მივაწებე და ნავეტირად, სწორედ მცენიერებასა და ზელოვნებაზე ფიქრობდა, როცა დადგა ტამი.“ თავარს, ყოვლისმცმდე გამი შუადელსა. ზღვის პირას, გამოქცაბულნი მჯდომი უორდესუორითი იხსენებს: „ძლიე მომერია და მეც თავი მა-ვეცი.“

იგი იბინებს გამოქცაბულნი, ზღვის სიახლოვეს, ყვი-თელ ქვიშით. სიხმარში გარს ქვიშა არსობს, შავი ქვიშის უდაბლი. ნეალო არ არის, ზეაა არ არის, შუადელ უდაბლი-ში გამოფიხიზლებულს (უდაბნოში ყოველთვის შუადელში აღმოჩნდება ხოლმე) თავზარი ტყვამა. ცდლობს იქიდან გამოღრცვას და უცებ გვერდით ადამიანს შენიშნავს. ენაა არაბა, ზედური, აქლემზე ზის და მარჯვენა ხელში შუბი უჭირავს. მარცხენა იდაყვით ქვას იტყვებს, ხელისაგულზე კი ნივარა უდევს. არაბი უცხადებს თავის მისისა – ხე-ლოვნებისა და მცენიერების გადარჩენას – და პოეტს უჭრთან მიუტანს ნივარას; ნივარა უჩვეულოდ ღამნიოა. უორდესუორითი ამბობს, ზემოეთს უჭრთან, მაგრამ გასაბებ ენაზე გავიგონე რაღაც მგზნებარე ოდეს მსგავსი წინას-ნარმებდებულა, რომელიც გაუგონებლად, დედამიანა შუთი-ნურთ ზუნდა გაანადგუროს უფლის რისხვით გამოწვეულ-მა ნარლენამო. არაბი ადასტურებს, რომ გაგონილი სი-მართლად, რომ ნარლენა ახლოვდება, თუთინო კი ხელეო-ნებისა და მცენიერების გადარჩენა არცუნა ზედმა. იგი აჩ-ვეენებს ქვას, რომელიც რაღაც უცნაურად აღმოჩნდება ევკლოდეს აკეომტროსა“, თუმცა, ამადრროლოდ, ქვაც არის. მერე გაუწენდის ნივარას, რომელიც ასევე წიგნი გა-მოადგება, სწორედ მისი ნარმოთქმულია სამიწული წინას-ნარმებდებულა. ნივარა შეიკვას მთელი მსოფლიოსი პოე-ზიას, მათ შორის (რომამაც არა?) უორდესუორითის ნიგ-ნსაც. ზედური ეუბნებს: „უნდა შევიხანო ორივე წიგნი, ქვაც და ნივარაც.“ მერე მოიხდებებს და უორდესუორითი იხილავს ზედუინის ძრწოლით დაბრეცილ სახეს. თუთო-

ნაც მიტრიალდება და ხედავს, რომ უდაბნოს არაკვეულ
ღებრივი შუქი ეფინება. სინათლეს აფრქვევს ნარღვის
წყალა, რომელშიც უნდა გაანადგუროს ქვეყანა. ბედური
გამკურნალებს, უორადსურათი კი ზედება, რომ ბედური
ამავე დროს, დონ კიხოტიცაა, აქლემი კი – რისინანტი,
ისევე, როგორც ქვა და ნიგარა – ნიგნები. ბედუნი დონ
კიხოტი აღმოჩნდება, ერთდროულად ორივე და არც ერთ-
თის ცალ-ცალკე. ამ გაორებითაა სიხარო შემზარავი.
უორდსურითი ყვრილით იღვიძებს, რადგან ნარღვის
წყალა ნაშოქნევა.

ჩემი აზრით, ეს ყველაზე ლამაზი კომპარია ლიტერა-
ტურაში.

შეგვიძლია დასკვნები გამოვიტანოთ, ყოველ შემ-
თხვევაში, ამ საღამოს, თუნდაც მერე შევხვედვალის აზრი.
ჯერ ტებით, სიზმრები – ეს ენათეტორი, შესაძლოა, უპვე-
დესი ქვედება. იგი ფლობს დრამატულ ფორმას, უნიკ-
დანი, როგორც აფისონი ამბობდა, ჩვენ თითონა ვართ
თატარი: მატურბელიც, მსახობებიც და შოქმედეაც.
მეორეც, კომპარის დაშხასათიებელია საშინელება. ჩვე-
ნი ცხადი დაბუნდლულია საშინელი მომენტებით, ყველას-
თვის ცნობილია, რომ დროდადრო სინამდვილე გუორავუ-

ნაც, გვანადგურებს. ქვირფისი ადამიანის სიკვდილი,
საყვარელ ადამიანთან გამორება – რამდენი მიზეზია
დარდისა და სასონარკვეთისათვის... მაგრამ ეს მიზეზები
კომპარის არა მკაცრ; კომპარში განსაკუთრებული სახის
შაშია, და ეს შაში დაბულაშია გამოხატული. ის უორდსუ-
რითის ბედუნი-დონ კიხოტიც ჩანს, მაკარტელსა და ძა-
ფებშიც, ჩემს სიხარშიც შეფეხზე, პოს სახელგანთქლე
კომპარებშიც. არსებობს კომპარის გეგმა. იმ ნიგნებში,
რაც ვნახე, ამავე არატერია ნათქვამი.

ჩვენ შესაძლებლობა გვაქვს თეოლოგიური ინტერ-
პრეტაციისა, რომელიც ტემოლოგიის შეესაბამება. ავი-
ლით ნებისმიერი სიტყვა – ლათინური „incubus“, საქსო-
ნური „nighmare“, გერმანული „Alp“. ყველა რაღაც ზებუ-
ნებრივს გულსხმობს. ნუთუ კომპარები მართლაც ზებუ-
ნებრივია? ნუთუ კომპარები – ფოლკლორის შუქრულა-
ნაა? და როცა კომპარის ეხედავთ, სწორედ ფოლკლორში
ვიშოვებთ? რატომაც არა? ყველაფერი იმდენად საკ-
ვირველია, რომ ისეც კი შესაძლებელი ჩანს.

თარგმანი
ნიკო ავაქიანი

მომრეხათა სპიხი

ემზარ კვიტიამიელი

ბევრი ანაფერი
დასავსულა

ფურნალ „ჩვენი შერელობა“ 2008 წლის მეთხუთმეტე
ნომერში (რუბრიკა: „სხვა რაკურია“) სიაშოვნებით ნაი-
კითხე ბორის დარჩიას ცოცხლად, საქმანად, აბურუსის
გააფანტაიად“ დაწერილია წერილი „მეცნიერი და მიზ-
ნაშესტევე (ოთარ ტაბიძის გახსენება)“. განსვენებული
ოთარ ტაბიძის სახუმარო ლექსებზე მე მასვე განსხავე-
ბული თვალთხედავთ თუ რაკურსი არ გამანია, მაგრამ
ბურუსი რომ ბლომდე გაიფანტოს, ოროდღე უწყნარი
შენიშვნის გამოთქმა მომიწევს, რამაც არა მგონია, ახალი
გულგრობა გამოიწვიოს.

ფორფეხი ბორისი უნებლიეთ შეუცდენით ბატონებს
– გივი სამსონაძესა და ვაჟა გოგებერძიძე, აკადემიურ
კურსებში, ფილოსოფიის სერის „მაცნეში“ 1998 წელს,
ოთარ ტაბიძის ფუნაგორიებთან ერთად, „ცნობილი სხარ-
ტულა“ რომ დაუთქვიათ. ეს სხარტულა ცნობილი ნამ-
დვილადაა და ასევე ნამდვილად გუთუნის მახელსიტ-
ყვაობით გამოჩრეულ ჩვენს სახელოვან პოეტს ჟანსულ
ჩარკვიანს. პოეტმა იგი, ახალგაზრდობისას, გვარის მოუ-
წერულად, ფურნალ „ჩინებში“ გამოაქვეყნა და სველას პირ-
ზე ეყერა. ფორნალ „ჩინებში“ ვარიანტში ერთი სიტყვა („გა-
ლენილი“) შეცდომით წერია; დარღვეულია ალტერაციცა,
ღერადობა. პირვანდელი, ავტორისველი ტექსტი ასე გა-
მოიყურებოდა (ნახატი-კარიკატურაც ერთვოდა):

„არაგვი“ ვართ, არა გეშოვა,
არა გვიდა რა,
გაღვილი გამოვდივართ
„არაგვიდანა“.

კარგად მახსოვს, იმ ზემრობის მონორარით დასტულმა
ზაურ ბოლქვიამ და მე მტკავრიანა ლულის რესტორანში
დაგვკატეცა. მაშინ „არაგვი“ არ შეესულვართ, თუმცა
საკმაოდ ეისამოვნეთ. იმავე დროს „ნიანგმევე“ დაიბეჭ-
და ფილიპ ბერიძის სატორა ლექსად „პაპუ, ტო, აზრზე
არა ვარ“, რომელშიც ქურური ფარგონის ზემეცად მოყ-
ვარული ახალგაზრდები იყენენ კილეკაკურული. ეს სალა-
დობო ლექსი, სხვათა შორის, გაიხსენა თენგიზ ჩხაიძემ,
სტუდენტობის წლებზე დაწერილ თავის მშენიერ, სანა-
ხევროდ ავტობიოგრაფიულ რომანში „სტუდენტობის ხა-
ნის ზღაპარი“.

ქართულ სხარტულებს ხომ არნახული რაოდენობით
წერს ჟანსულ ჩარკვიანი, ბოლო ხანს რუსულ „ჩასტუბ-
კემშიც“ გაიწავა ხელი. თბილისში ჩამოსულ რუს პოე-
ტებს მისებურად ჩაუნისკარტა: საბჭოთა კავშირი დამიშ-
ლა, მარქსიზმ-ლენინიზმმა ქორი აშკვავა, ღრთა რუსეთ-
მა დერეფორდელი, იმპერული ამპერული მოშიროსო
და ეს აზრი ორადორ მოსხლტელ სტრიქონში მოაქცია:

He заигрывает заново,
Лампожи Ульянов!

რუს პოეტებს ძალიან მოსწონებიათ ეს ექსპრომტი
(იდეი ცოდავა არაა, რომ მეორე სტრიქონში ერთით მეტია
მარცველი) და მოსკოვში სწრაფადაც გაერცვლებულა.
ჯანსულმა სინანულით მითხრა – საქართველოში არ ვამ-



ბოზ ამის და სხვა აწმარებებს, რადგან მაშინვე მოითვისებენ. არ ეარება ახელი ტყეობა, უთოფო ყაბალობა – კაცს თაგისი ნაკეცები ხმაბაღლა ვერ უთქვამს.

ზემოთაც აღენიშნე – ბორის დარჩის პოლემიკური მასალა ზოგი რამის დასაზუსტებლად და აღსაფგებლად არის დაწერილი და თაგის დანიშნულებას ჩინებულად ახრულებს. ნამალად ნათარგმნი მარქსის „კაპიტალიზმს“ არ იფის, მაქსიმალურად იცავს თაგისი გარდაცვლილი მეგობრის ოთარ ტაბიძის საავტორო უფლებებს და თითქმის ყველაფერს თაგისი ადგილი აქვს მიყენილი. გარდა ამისა, ბორის დარჩია გვაწვდის ოთარ ტაბიძის შინაარსიანი ცხოვრებისა და მოღვაწეობის არაერთ საყურადღებო ცნობას, რაც უთოფოდ სამადლო საქმეა.

არსებითი და დიდად პრინციპული ხასიათისა არც მეორე შენიშვნა გაბლავთ. მთლად დამაფრებელს არ ჰგავს ბორის დარჩიას კატეგორიული დასკვნა, რომ სამოსკოვც დეკადაზე დაწერილი სხარტული ოთარ ტაბიძის ნახელავია. „ტენი მწერლობის“ რედაქტორს როსტომ ჩხეიძე ალბათ სწორად იხრება იმ აზრისკენ, რომ იგი კონტრამახელომით განთქმულ, მწერალთა კავბორს შინაურ საქმეებში უფრო ზახებულ კარლო კაღაძეს ეკუთვნის. სენსაციური და დაფრებელი აქ არაფერია, მოთმეტეს, შედარებით განვრცობილ ვარიანტში ფიგურირებს მწერალთა კავბორის მამინდელი საორგანიზაციო მდივანი სერგი ჭილაია, ვისაც მოსკოვს გასამგზავრებელი მწერლების სია უნდა შეედიგინა. ეს ზღვიბოდა ქართულთა პათოლოგურად მოძულეს, ყველში და სისზღვიანი ნიკიტა ხრუშჩოვის დამოზობამდე. მაშინ ითქვა, რომ მან უკვე მოზხადებულ ქართული კულტურის დეკადა პირადად ჩამალა, რაც კიდევაც აისახა ფინალში იმ ვარიანტისა, ზემს მესიერებას რომ შემორჩა:

ატყდა ცვაბა ღა ტყა და, სერგისმაც ბუერი რეკა და მოსკოვს ნავიდა დეკადა, მუხლების მოსადრეკადა, ბოლოს ნამოფდა ნიკიტა, საჯდომი მოიქეცა და ქართველებს უთხრა: „ნეკაგდა“.

ფუქობრ, ეს მოკრახლებული, არცულ მთლად ჰაერში გამოკიდებული ვარაუდი, ბორის დარჩიას ძირითად სწორ

მოსაზრებებს, საფუძვლებს არ ურღვეს და, ცაცმა რომ თქვას, მავგვი მიზანი არცა მქონია.

ცხადია, ბეერი არაფერი დამავეებულა იმთაც, ჯანსულ ჩარკვიანის ექსპრომტი სხვას რომ მაანერგოს (ახელი შენუთხვევით, ჯანსულის მიმართ, ბოლო დერს ერთობ განხმირდა), მაგრამ რადგან ვიცო, ბორის დარჩია სიხუსტისა და სიმართლის თავგადაკლული მომხრეა, ჩემი გულწრფელი აზრი ამიტომაც გამოთქვია. არ მინდა იგი რეალისა რეალიკად ჩამეთვალოს. დაწმწმუნებული ვარ, სანუცხად არ დარჩება.

ბორის დარჩია, საუტელესო მეცნიერი, ამავდარო რუსთველოლოგი კონკრეტულად არავისი ბრალი არაა, მაგრამ სამწუნბარო გაუტვბრობად ვთვლი, რომ ეს უმატეოსნესი კაცი რუსთველის ქართული ლატერატურის ინსტიტუტში აღარ შეუბაბს) ჩემი უნივერსიტეტის ამხანავია, სტუდენტობის დაუციყარი წლები ერთად გავატარეთ და მასთან ბეერი სახალიხო მოვონება მაკავშირებს. ხშირად, როცა ძველ ქართულ პოეზიაში რაიმეს დაზუსტება მჭირდება, მას ვურეკავ და მუდამ უტყუარი ცნობებს მანვლავ.



ჯანსულ ჩარკვიანი და კობარ კეიბაძე, 1983 წელი, აბრლო

უნივერსიტეტში ვოფნის დროსაც უღალბოვით ლექცია ერთად გვერინდა. ქართულ ენაში ლექციების კურსს უბრწყინვალესი პაროვნება და სამაგალითო სწავლული ივანე გიგინეიშვილი გვიკითხავდა. ერთხელ ბატონმა ივანემ დოფაზე ცარციოთ რაღაც წრეები დახაზა, იქეთავე ისრები გაუკეთა, კორულატი სიტყვის ამოწმობა უნდა განსავლეთო და დაახლოვებით ნახევარი საათი გველაბარაკა. მერე იკითხა, აბა, გამოდიო, რაც აგისხენო, როგორ აითვისეთო. რუსო ჭვიმილმა, თებურ მადლადფერტემ, პავლე ჩარკვიანმა და მე თავემ დაეხარეთ. ბორის დარჩიამ მუცხეც ასნია ზელო, დაფასთან გავიდა და ყველაფერი შეუცდომლად ჩაარაკაკა. ლექტორმა შეპქო, ნახალისა წარმწმნებული სტუდენტი, ვინც ასეთი საზრანობა გამოიჩინა. რეუო ჭვიმილმა და მე (რევაზ სირაძესა და გრივერ ფარულავაზე ივანეს ვერ ვიტყვი) დაბრეულებით ახლაც არ ვიციოთ, ის თავსატეხი „კორელატი სიტყვა“ რას ნიშნავს.

ახლომეტველ ბორის დარჩიას, იმ დღეს „ბორის კორელატი“ შეუარტევი გავიწო, ოდნავადაც არ სწენია. ვართობასა და დროსტარებასაც არ ვიკლებდიო. მახსოვს ნეტარსწმუნებულ გრინა გამსახურდიას, კთილ, ხუჭუქთმინან, გაქალღარავეებულ კაცს პარტისტორია ჩავაბარეთ და

უნივერსიტეტის უკან, ზო-
მპარკთან, დასაღვრად ნა-
ვედით. კაკო ბრეტაძეს ქუ-
თასიდან ზორბაღი და ერ-
თი ჩემოდანი პორტუგალი
გამოუღებენა უფროსმა
ძმამ. გზად, მდინარე ევ-
რზეტ გადასვლისას (დადი
მორი იყო გადაღებული) პარ-
ტისტორიის სახელმძღვან-
ელოები ტყაპა-ტყუპით
გადაიყარეთ ნყალში. მერე
მწიანზე მოვკეცეთ ფეხი

პასტარნაკი და ფილინი

კონსტანტინე ფედინმა ბორის პასტარნაკს „ლოტორი
ფილაკო“ ხელნაწერი უკან მოუბრუნა და უთხრა:
„შენ ცხელაღური გიყურო ენით ვინერია. შენის აზრით,
რუკეთი საეკვოს სიმწანა?“

ნაწყენმა პასტარნაკმა უპასუხა: „შენ კი ცხელაღური
უფრო ენით ვინერია. ესე იგი, რუსეთი უნდათბას
ნიწანა?“

და უფროდ დეთფერით. ორ-სამ დღეს ადამიანებს არ
ვგაფიქთ. ასე იყოს პორტუგალიზე მძაღლებამ.

ძმური ტრამპეზს დროს მოღუბნა გვიცვარდა. რა სასა-
ცლო სიმღერებს არ ვიგონებდით. სავანებოდ დაგამუ-
შავეთ ერთი ტემპრამინტანი, ძველ ფერხულს თუ „ფარ-
ცა-კუკუ“ მიმსგავსებული დაჯგმა „სტალინმა ისადი-
ლო“. სიღერის ჩქარა, გასურებული ტაში მოაყვებოდა.
სიუფეტად გამოფიყნეთ ხალხთა ბედღაის ბოლო ჩამოს-
ვლა საქართველოში. მოქმედების ადგილად მთიანი რაჭა
მვეარჩიეთ. ჩანახტყირი ასეთი იყო. მადლოერი მშროშელე-
ბა ღმერთკაცს ნასადილევს, ახალდასარებულზე, ეთომ
სახელდახველ კონცერტს უმართავდნენ, თან საქმინამო-
დნენ. სცენაზე უნდა ყოფილიყვნენ სიმანდის მოთხნელე-
ლი. კონცერტს, ნიღოს გასამაგრებლად, ქაშარიში, უკან,
პარტისტორია (მოკლე კურსი) უნდა შექმნოდათ გაჩრილი.
ტექსტე პრიმიტაული იყო, მაგრამ ეჭვგარეშე სავანის ახ-
დენდა. ყანის მუშები ოროყიან თოხებს იქნევდნენ, თან
ჩიზუხაბოლებული, თეთრ კიტვლიში გამოწყობილი გენსე-
კის საპატვიცეპულიდ მფროდნენ:

**სტალინმა ისადილო,
დილ-დილო ისადილო,
რა კარგად ისადილო და ა.შ.**

ამ ნომერს, რომელზედაც სტიქიურად ემუშაობდით,
თანდათან ეძმადირებოდით და ეხევედით, იმპროვიზაციის
მეტ და მეტ გასაქანს ვაძვედით. ცხადია, არც ქორეოგ-
რაფი და არც ლობბარი არ გყავოდა. ელექტორობას ვერ
აყვდით, მაგრამ, მთლანობაში, მონტაჟი უფრო არ იყო.
უფროსი ბიჭებსაც ვაჩვენეთ და შიქსამენანეთ ერთ-ერთი
პურობის დროს და ძალიან მოგვიჩინეს, ბევრი იხარხა-
რეს. ემზაი შესვლებმა სენური ფერხულის ელემენტებიც
გამოფიყნეთ. რეზო ტვიშელს ცეკვა ეხერხებოდა. მჭიდ-
როდ შემოტანაილ ხალხთა მარჯვენა ხელს ცერს ჩაი-
ყოფდა, მარცხენას ხალხს მუხრთავდა, თავს გვერდზე
გადაწვდდა და ისე ჩაახვევდა იღუთებს: „შინა-ორკილი-
ორკილი-ისა-ო-შინა-ო-კეკი!“, ამის შეხვევას არავფერი
სჯობდა. ომხიანი რეფერენი – „სტალინმა ისადილო“ –
ჩვენი თვითმშობქმედების მარგალობს თავიდან ბოლომ-
დე გასდებდა და გარდასული ეპოქის სურათებს აცოც-
ხლებდა.

ახლად რომ ვუკვარდები, მინაღერის ბოლოში მოქცეუ-
ლი „ო-კეკი!“ დღევანდელი გადასახედღანს, ცოტა ხნეა-

ნაირად ეღერს. როგორც
ეტყობა, ქვეცნობიერად,
სტალინის მშობილ დედის,
ქეკე ჟელაშვილს ვუმღე-
როდით პიანს.

სიქიურები დამაბიწყდა
და ამის გამოჩრქანა, არ-
თქმა უთუოდ ბევრს დაა-
კარგვინებდა ჩვენს პერო-
იუვლ კანტატას, რომე-
ლიც დაიწყნების ღირსი
ნამდვილად არაა. უფრო-
სებისგან, ჟანსულ ჩარკვა-
სებისგან.

ანის ეგზომ ცნობილი თაობისგან (ისინი საუცხოოდ მღე-
როდნენ!) გადმოივლიეთ, ვისცხებთ და შემოქმედებთთად
აეთუთესო – ჩვენი ნაცოფღღარში მარჯვედ ჩახებთ
ნარმართული ხანის კოლხური სანესო სიმღერის პარო-
დულად გადაკეთებული, გაგრმეღღებული შექახილი,
რაც ამკარად უხდებოდა სიმანდის ყანაში კოლექტიურად
მომხმედ, მიტკლით თავნაკონილი მოთხნეღღების ერ-
თობლივ მომართბას:

**ოფოიააა!
ღვეწინ-სტალინი
ღვეწინ-სტალინი
ღვეწინ-სტალინი
შარქსი!**

ამის მღერო, რიზიანი ხმა სჭირდებოდა, თანაც მარ-
ქსი სწრაფად, მოკვეთილად უნდა თქმულყო. ეთეკაცურ
შეძახილს ისეც მოაყვებოდა, ენბადა ტაშს აყოღებული
„სტალინი ისადილო“ (გული მწუფდება, იმ ტექსტის რამ-
დენიმე კვანტი სტრიქონი ეღვარ გაგახსენენ). აფიელი შე-
სამწნევი, რომ მეცნიერული კომუნიზმის კანონიზირე-
ბული თოხებუღღანს, ტექნიკური მიზნებს გამა, ამოფარ-
დნილა ფრიდრიხ ენჯელსი, რაფგან მისი ხსენება სიმღე-
რის მძაფრ რიტმს საგრანობლად დაახლოლებდა, შე-
ბორცავდა. თუმცა ასეთ პატარა უზერხულოდას ჩვენი ნამ-
ზადის იღვერ-მხატვრულ ხარისხზე დიდად არ უმოქმედ-
ნია. ჩვენს იმდღევანდელ გამოცდას სე, პორტუგისის
უზომო სმა რომ მოუადგენეთ, გოჯღღევე ზემოთ აღწერი-
ლი ზედმდწყნით ესაშვებოდა.

ვინმე ისეთს რომ ენება და მიწემინა ჩვენი ნრესვა-
დასული გიფოტის, ცოტა ხნით მონრც დაგვაპატგონებ-
დნენ, ხუღღგონბას მუხლს მოკვეთებდნენ. ცხონე-
ბულმა ოცია მაქსიორამი [გადასახლებიდან დაბრუნებუ-
ლები, ისა და გივი მალულარია ჩვენიამ დასავსე, მესამე
კურსზე] ნელღღანადა გეთიხბრა ერთბულ – მშურის თქვე-
ნი, რა ლაღ და მხარული თობა ხართ, შაბი არ გინა-
ხათ, არაფერს არ ერადებთი. მე და გივი რაღაც ანევა-
დობის გულსთვის დაგვეჭობეს და მუა აზაბაში რვა წე-
ლი ციხე გეახებნენსო. ვილა დაბარუნებს იმ უწინაურ
დროს? ახალგაზრდობის ფხას ამქვეყნად მოვთბავ
არაფერი ყოფილა. შე მგონი ჩემი სიჭაბუკის ამხანაგი
ბორის დაჩრიაც, ვინც იმ ნეტარეი ნლები გამახსენა, ამ
აზრისა უნდა იყოს.

ლელა ოჩიაური

როდესაც ერთ სიტყვაზე გვერია დამოკიდებული

**„ქალას ჩიტი მოგვადარიყო“
ბათუმის თეატრის სცენაზე**

ქართული დრამატურგია გოველეთის იყო (და ძალიან მნიშვნელოვანი, რომ იყო და არის) ქართული თეატრის (დასაბამიდან, მთელი ისტორიის განმავლობაში) ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი და არსებითი ნაწილი. ქართული რეჟისორების შემოქმედებითი წარმატება, უცხოურ დრამატურგიასთან ერთად, ქართველ ავტორთა ნაწარმოებების სცენურ წარმოდგენასთან იყო და კვლავ რჩება დაკავშირებული. ის კი არა, მხოლოდ ნღვითა, ინტერესსა თუ სწრაფვა და ქართველი დრამატურგებისა და მწერლების ნაწარმოებთა სცენაზე „გადატანის“ ტენდენციას კიდევ უფრო გააქტიურებულისა, მიუხედავად იმისა, რომ რეჟისორები ხშირად უჩივიათ ახალი და საინტერესო პიესების სიმწირეს.

ბათუმის ილია ქაქუცაძის სახელობის სახელმწიფო დრამატულ თეატრში მისმა სამხატვრო ხელმძღვანელმა, გიორგი თავაძემ თამაშ ქილაძის პიესა „ქალას ჩიტი მომკვდარიყო“ დადგა, რითაც კიდევ ერთხელ დადრამატიზდა, რომ თამაშ ქილაძე ის დრამატურგია, რომლის შემოქმედებასაც საოცარი შიშვინელობის ძალა აქვს, რადგან ყოველთვის (ყველა დროში) თანადროული და ცოცხალია.

ამის ისიც აღსატყობს, რომ თამაშ ქილაძის იგივე პიესა რუსთაველის თეატრში, ღრის იგივე მონაკვეთში რობერტ სტურუამ განახორციელა. ნამდვილად არ ეციც, მოლბარაკეს თუ არა მათ (რეჟისორებმა), რაც, რეალბიდან გამოიმდინარე, გამოარცხული არაა, რომ არჩევიანი ერთი და იმავე დრამატურგის ერთსა და იმავე პიესაზე ერთდროულად გაეკუთვნინათ, მაგრამ მსგავსი შემთხვევები (მას შემდეგ, რაც რობერტ სტურუა ბათუმის თეატრის სამხატვრო კონსულტანტი გახდა და შემდეგაც, რაც გიორგი თავაძე ამავე თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანე-

ლად დაიწინა და ამ ფაქტს ბათუმის თეატრის არნახული გამოცოცხლება და მეტად საინტერესო, წარმატებული შემოქმედებითი ცხოვრება მოჰყვა) ადრეც უოფლა.

ამ ხნის განმავლობაში, „პარალელურ რეჟიმში“ - თბილისსა და ბათუმში ერთდროულად დაიდგა დაიუთ კლდისა და აშულის „დარისბანის ვასაქირი“ (რეჟისორება ორივეგან - რობერტ სტურუა და ზაზა პაპუაშვილი არიან). შემდეგ, ერთი სტილითა თუ ხასიათის, ბევრი ანალოგიის შემცველ ირავლი სამსონაძის ორი პიესა - გიორგი თავაძემ ბათუმში - პირობითად, დილოგიის ნაწილი - „საფხულის ბაღში, როგორც ფერად სიზმარში“ და რობერტ სტურუამ „რუსთაველში“, „ვანილის მოტკობი, სევედანი სურნელი“, „წყული“ თუ „ტყუმი“ სპექტაკლების „ციკლი“ (მით გადამწვეტის განსხვავებულობის მიუხედავად) თამაშ ქილაძის შემოსხვენებულმა, „ქალას ჩიტი მომკვდარიყო“, დაასრულა.

აქვე ვიტყვი, რომ ირავლი სამსონაძის პიესები - „იქ, სადაც ღვარამ მოედინება“ და „აღდგომა გაუქმებულ სასაფლაოზე“ - გიორგი თავაძემ რამდენიმე წლის წინათ და ღრის ინსტერვალით, რუსთაველის თეატრში დადგა.

რობერტ სტურუა და გიორგი თავაძე პირველად (დამოუკიდებლად თუ ერთად და ასევე სხვადასხვა დროს) არც თამაშ ქილაძის შემოქმედებით დანიტერესებულან. რობერტ სტურუას „როლი დახვეწილი მახიობი გოგონასათვის“ აქვს მსახველი (რომელიც მაშინ, 80-იან წლებში, ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული სპექტაკლი იყო ქართული თეატრის სცენაზე); აქ მოუღწიდან წლების შემდეგ კი ერთმანეთს ერთ სივრცეში (რუსთაველის თეატრის სცენაზე) უკვე სამივე ხელოვანი შეხვდა, როდესაც თამაშ ქილაძის „ჩახვის დღე“ სტურუამ და თავაძემ ერთად განახორციელეს.

საერთოდ მერამდენე სპექტაკლია „ქალას ჩიტი მომკვდარიყო“ რობერტ სტურუასთვის (რომელსაც სხვათა შორის, 31 ივლისს 70 წლის იუბილე უკონდა) რუსთაველის თეატრში, ნამდვილად ვერ დავივლით (თუ ჩამოთვლილი და არც იმას ვავისებენ, რამდენა მათგან სატკაბა თუ ღირებულა), თავაძისთვის (რომელსაც თბილისის სხვადასხვა თეატრში, ჭუათისა თუ რუსთაველი განხორციელებულ დადგმებს აღარ გაუტყენებ) კი, ბათუმის თეატრში (რომელსაც 2006 წლიდან ხელმძღვანელობს) - მესამეა - ზემოხსენებული „საღლის ბაღში, როგორც ფერად სიზმარში“-სა და ღამა ბუღლის „სუფხარი და მეფისტოფელის“ (რომელიც 2007 წლის საუკეთესო სპექტაკლიად აღიარეს) შემდეგ, და წინამორბედთა მსგავსად - წარმატებული.

არც იმაზე საუბარს გაიმერებ, სად და როგორ იცნობენ და რა ადვილზე დგას თანამედროვე ქართულ მწერლობაში პოეტა, პროზაიკოსი და დრამატურგი თამაშ ქილაძე; სად, როდის, რომელ თეატრში და ვის მიერ დაიდგა მისი



გიორგი თავაძე



ბიჭები; სად, როდის და რამდენი ნივთი გამოაქვეყნდა. არც იმაზე ვისაუბრებ, რამდენი ნარმატიც მოუტანიათ ამ ნივთებს და დადგმებს დრამატურგისთვისაც და რეჟისორებისთვისაც. საერთოდ, მე-20 და 21-ე საუკუნის ტართული მწერლობისა და ქართული თეატრისათვის.

თუმცა, სანამ უფულოდ ბათუმიდან დავემხვებ ვისაუბრებ, ერთსაც ვიტყვი, რომ რომელიც სტურუასა და გიორგი თავაძის სექტალებს კიდევ ერთი რამ აერთიანებს. სტურუასთვის და მახასიათებელი კორეისთვის პირინის" (რაც მის შემთხვევაში, საქმაოდ ხშირად ვხვდებით, თუნდაც, იმავე, თავაძეთთან ტანდემში). ქალს ჩატი მომკვდარივო" მუშაობისას გიორგი თავაძე მიმართავს.

მან „ქალს ჩატი მომკვდარივო“ ბათუმის შოთა რუსთაველის უნივერსიტეტის ხელოვნების ფაკულტეტის (ყოფილი ხელოვნების ინსტიტუტი) ფრანს რევიორის ფილოლოგიკურ ფაკულტეტზე ბერძენულთან ერთად დადგა. სცენაროგრაფი ალექსი შვილაძე და კოსტუმების მხატვარი მარია მახარაძეც (რომლებსაც, შეწყველვ რევიორის მსახურად, კარგად აუღეს მათი რევიორების ჩანაფიქრის) ამავე ინსტიტუტის კურსდამთავრებულნი არიან.

პოეტური ერთი ოდის შესახებ
კულტურის ერთი და ლიტერატორმა ნათქვამი ოდა, რომელსაც „მთაწმინდალთის“ ვრცელ კულტურაში იგი ასე შეაფასა: „კუფურბო, ეს ოდა დინამიკულების მისამართის ვერ მიაღწევს“.

სექტაელი მუსიკალურად თენგიზ შამილაძემ გააფორმა, რომელსაც არერთ სექტაელზე (მათ შორის, სამეგრეოზე) უფრო მეტი და აქვს ატმოსფეროს, მუსიკით აზროვნების შესაძლებლობა უნარი. მუსიკა გიორგი თავაძისა და თე ნებისმიერ, სექტაელში ყოველთვის ატეიურ როლს თამაშობს და ცოცხალ სახეობით ატეილენი მოქმედების მრავალსექტეული „კომენტარია“.

სათქმელია (და ფორმის) თანადროულობა და იმ პრობლემებზე, თემებზე საუბარი, რომლებიც გააღელვებს, იმაზე, თუ რა უნართება საზოგადოებას, რა ენართება პრობლემებს (პოლიტიკოსი იქნება თუ ნებისმიერი ადამიანი), იმაზე, რა კომპრომისებზე მდის იგი საკუთარ თავთან, რისკენ უბიძგებს სხვისა და მას რისკენ უბიძგებენ, ბევრად მნიშვნელოვანია, კიდურ რაიმეს ცალმხრე დანახვა. სწორედ ეს ნარმოადგენს გიორგი თავაძისა და ვახტანგ ბერიძის სექტაელის საფუძვლს.

სექტაელი ბევრ ასოციაციას ადვილად და ბევრ მანიწინებამზე, ალტერნატივაზე აწყობილი. მასში საქართველოს უახლესი ისტორიის რამდენიმე ხაზი შეფიქსირდა და იკითხება და არა პირდაპირ. ეს ხაზები ზოგადი იდეების მატარებელია, კონკრეტულ ამბავს კი არ გვიამბობს (დრეტიტური გადარჩოთ), არამედ წვენი ცხოვრების, რეალობის, თანამედროვე სამყაროს განზოგადებულ სურათის ქმნის. იმის მიღმა, რაც ზედაპირზე დგის და რაც შეიძლება მოწვევებით იყოს, მოვლენათა ნაშეული არის, თანამედროვე ადამიანის ნამდვილი ხანება, თვისებები, სწარმედები, სურვილები შეიძლება აღმოაჩინოთ და იმ რეალობის სურათი დაგინახოთ, რომელშიც ისინი (ჩვენც) ცხოვრობენ (ვცხოვრობთ). სექტაელი დროის ბევრად

დად მონაკვეთსა და პრობლემათა უფრო ფართო სექტრის მოიკვს, ვიდრე ეს შეიძლება ერთი მეტყველი მოგვეჩვენოს და თუნდაც, ვიდრე ამის გადმოსაცემი და განკუთვნილი.

„ქალს ჩატი მომკვდარივო...“ თანადროული და, ამავე დროს, განზოგადების მალე ხარისხში ავსებული მხატვრული ნაწარმოებია. მასში ნაქვეყნები ამბავი, რომლის მიხედვითაც რამდენიმე, ნათესაური, მეგობრული და ახლოზღვრული კავშირებით დაკავშირებული ადამიანია, ამავე, რომელიც ზეინი ნინამე იმლება, მათი ფარული და ამკარა ზრახვების, მიზნებისა და ქმედების უცხად ნარმოადგენს. ისინი კრებით სახეებს, ტიპალებს ნარმოადგენენ და არა კონკრეტულად ხელისუფლების რომელიმე მადალიონის, მათი გარემოცვის განსაზღვრებას.

დადგამი (დაკერ, როგორც პიესაში) არც მოქმედების დროს დადგა (საქონელებული, არც აფექტი და არც პერსონაგოთა პროტოტიპები (თუკი ასეთი არსებობს), თუმცა ყველა დეტალი რაღაც ნაცნობ ვითარებაზე, ნაცნობ ამბავზე, ნაწილობრივ სურათებზე მიგვიითოებს თანამედროვე ცხოვრებიდან, ოღონდ განზოგადების მიღმა ხარისხში აყვანის.

ესაა სექტაელი იმის შესახებ, თუ რა უნართებათ ადამიანებს, რა ნაბიჯებს დგამენ, როდესაც საზოგადოება მორალურ დაცემას ვეძებთ, თუ რა ენებები ტრიალებს მათ სულში, როგორ უპირისპირდება საზოგადოებათა თაყინი იმ ნაწილს, ვისაც დინების მიმართულებით სულა არ სურს.

ამაზე, რომელზეც პიესა ადგებული, თითქოს მარტივი და ყოველგვარ სირთულეს, არატანჯურობას მოკლებულია. თუმცა გარკვეული ინტრიგის შემცველი. პოლიტიკურ მოღვაწის, მადლი თანამედრობის პირის (მისი სტატუსი დეუკონტრებელია, მაგრამ მადლი პოსტის რომ უკავია, ამკარა) და ყოფილ დისიდენტს - ანდროს (ზაალ გოგუაძე), მეგობარი ბაადური (ბიძინა მიქელაძე) - ყოფილი პოლიტიკური თანამებრძოლი და დღეს ასევე დისიდენტი, სავეტო გარიგების დოკუმენტზე ხელის მოწერას და, სახველოდ, დიდი თანხის მოცებას სათავაზობს.

აღმოჩნდება, რომ ამ „მეტიკულებში“ ანდროს ყველა ახლოზღვრული ჩართული - ცოლი (ქეთი ვეტუხიძე), შვილი (თინათ მამილაძე) - ანდროს ყოფილი საყვარელი, იმ ბაადურის ცოლი და ანდროს შვილის „მოქმედი“ საყვარელი (თუმცა ეს შეიძლება ანდროს მორალურად გასაანდერებლად გამოგონილი სიცრუე იყოს, თუმცა ზნობადაკარგულ სამყაროში არც ეს იქნებოდა გასაკვირი), შვილი (რომელიც არ ჩანს, მაგრამ არსებობს), პარადი და ცეცხლი (გოგიატა მეგრული) და ლეონ თელავანი და ლტოლვილი ქალის სახმელეხელი სიკვდილი (მარინა ბურჯული), რომელიც სასწარმკეთის უკიდურეს ზღვრამდე მისულ ანდროს დროდადრო ეღიონება და ბოლოს კლავს კიდევ ფიზიკურად ახადგურებს. დანარჩენები კი თვითმკვლე-

ლობის ინსტრუქციას ახდენენ, გულცივად, საქმიანად და ყოველგვარი ნუზილის გარეშე.

მათ არაფრად უღონო ადამიანის სიცოცხლე, როდესაც საქმეში მატერიალური დაინტერესება ერთება და, მიუხედავად, სრულიად არ აწუხებთ ქვეყნის ბედი, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც პირად სურვილები ამოძრავებთ, რისთვისაც ნებჰსმიერი სითვის ჩასაძვება მზად არიან.

პერსონაჟთა ასეთი განლაგება და ასეთი ჩაკეტული წრის გარემოში მავალი ვჯუფი, ნებისმიერი საზოგადოების თვისებების, საქციელის გამოხატულება შეიძლება იქცეს, მათი ჩაკეტული გარემო - სამყაროს მიკრომოდელად, რომელიც თვითონ ღირსეულად, რადგან მისი წარმომადგენლები მხოლოდ საკუთარი თავისა და კეთილდღეობისთვის ცხოვრობენ.

ესაა სპექტაკლი იმის შესახებ, თუ როგორ კარგაგს ადამიანი სახეს, როგორ იცვლება მისი ფსიქიკა, იდეალისტიდან პრაგმატიკოსამდე, ერთგულებიდან - ღალატამდე, როგორ გადადის სინათლიდან სიბნელეში, უფსკრულსკენ, და როგორ მიაორებს სხვადასხვა თავისკენ, როგორ იფენებს ამ საქმეში სხვებს, როგორ მართავს და ამორჩილებს მათ ავი ძალა, ობობას ქსელში ახვევს, და როგორ მიმართავს სხვათა ნებას ბევრი, ძალადობრივი გზით ბოროტებისა და ღალადობისკენ.

ამ სამყაროს შესაქმნელად გიორგი თავიანთ მინიმალისტურ ხერხებს იყენებს, თავშეკავებულ, ლაკონურ გამომხატველ საშუალებებს. სცენაზე თითქმის არაფერი ხდება, თითქმის არაფერი მოძრაობს, დრო და მოქმედება მხოლოდ მივიწყება, სამყარო თითქმის გაყინულია, ვაშა სახელები შავ-თეთრია, კინემატოგრაფიული. სტუმრები ერთმანეთს ცელის, მდუმარებას, უცვარი ჩაბნელებების შემდეგ - განათება და ამოხრავებული გამოსახულება, როგორც ზღაპარსა თუ სიზმარში. ყველაფერი ეს კი პირობითობის, ირეალობის შეგრძნებას იწვევს და ყოფითი სიტუაციები განზოგადებულ, იკავურ ხარისხში გადაიქცევა.

ანდრო და სტეა დამარჩენი უფსკრულის სხვადასხვა ნაპირს დგანან და რაღაც ძალა მათ (ორივეს) ფსიქერისებე ექვანება, მათი ორთაბრძოლა ანგრძობს დამარცხებულ შიარვრება, მაგრამ ვინაა სინამდვილეში გამარჯვებული, ნიშნავს თუ არა სიყვდილი დამარცხებას, თუ მთავარი მ-

ანც მორალური გამარჯვებაა, რომელსაც ანდრო თავისი სიმტკიცით აღწევს?

„ქალას ჩიტა მომკვდარიყო...“ ესაა ამბავი ადამიანის შესახებ, რომელიც, მნიშვნელოვანი ზნეობრივი არჩევანი უნდა გააკეთოს და თქვას - „არა!“, მაშინ, როდესაც მთელი სამყარო მის წინააღმდეგ ამხედრდა, ყველა ერთად, ერთ გუნდად შეკრული დაუპირისპირდა და მისი პიროვნული, მორალური და, ბოლოს, ფიზიკური განადგურება განიზრახა. ანდრო აკეთებს იმას, რასაც ზნეობა კარნახობს, რასაც ღირსება „აიძულებს“, ხოლო საზოგადოება, რომელსაც ასეთი „თვისებები“ არ გააჩნია, ვერ იცვლიობს ანდროდ თავისინაირად აქციოს, ყველა საშუალებით მოისყიდოს (სული გაყიდვის), აქვთკენ უბიძგოს და შემდეგ, როდესაც მიზანს ვერ აღწევს, მეტად იოლად გაიმეტოს, გზიდან ჩამოიშობოს.

განაჩენი მავრებულმა უნდა გამოიტანოს და ნამდვილი მავრებელიც ირჩევს, იღონდ მანამ, სანამ გვათხვეტილებს მივიღებთ, იქნებ არ ვერქართო, იქნებ ჩავფიქრებთ - არამარტო სპექტაკლის პერსონაჟების ნაცვლად, არამედ იმაზეც, თუ რა მოხდება მაშინ, როდესაც ასეთი არჩევანის გაკეთება ცხოვრებაში მოგვიწევს. ასეთი არჩევანის წინაშე ყოველთვის შეიძლება აღმოჩნდეთ, განურჩევლად იმისა, სახელმწიფო მოხელე ვინმე თუ უზრავლად ადამიანი, რომელიც საზოგადოებაში ცხოვრობს და თვითონვე უნდა გადაინფეტოს, როგორ იცხოვროს.

მავრებულის ასეთი არჩევანი, თუმცა სრულიად სხვა მატერული ფორმით, სრულიად სხვა მატერული ამოცანების დასახლება, გიორგი თავიანთ ერთხელ უკვე შესთავაზა, როდესაც „ნუგზარი და მეფისტოკლედი“ დაეგება და თანამედროვე „ფაუზტის“ ისტორია გვაშაბო.

ანუჯრად „ქალას ჩიტა მომკვდარიყო...“ დადგმით იგი კიდევ ერთ „თამაშს“ გვთავაზობს, რომლის წესების თანახმად, ჩვენი გადასაწვევტია - ვისი როლი გვირდა ვიტყვართო - ჯალათისა თუ მხხვერქალის, გაყვილით სულ თუ შევინარჩუნოთ, ვთქვათ - „არა!“ თუ ვთქვათ - „აი-აი!“ მაშინ, როდესაც ამ ერთ სიტყვაზე ბუტრია დამოკიდებული, მაშინ, როდესაც ყველა ჩვენს წინააღმდეგაა და, თანამშობის საფასურად, კეთილდღეობას გვთავაზობს?! და ორივე შემთხვევაში საკუთარი თავს განაჩენი თვითონ გამოუტანით.



ზაღ ვოჟუაჟი (ანდრო) და ჰიძინა მოქუტაჟი (ჰაადერი)

რიტა მაინდურაშვილი
ეკა ბუჯიაშვილი

შახვედრები ნიგნის სამყაროში

უკვე ტრადიციად ქცეულ ნიგნის ფესტივალს, რომლის ორგანიზატორია „ნიგნის გამოცემველთა და გამავრცელებელთა ასოციაცია“, ნელს საგამოფენო ცენტრი „ესპოზორჯია“ მასპინძლობდა. განსხვავებული ფორმის ფესტივალის მასშტაბებზე – მასში ქართული საგამოცემლო სივრცის ფართო სექტორთან ერთად მონაწილეობდნენ შავი ზღვის ქვეყნები: რუსეთი, უკრაინა, მოლდოვა, ბულგარეთი, თურქეთი და ასევე გამოცემელობები სომხეთიდან და აზერბაიჯანიდან.

ფესტივალის მენეჯერის ირმა გურაშვილის თქმით, ამ ქვეყნიდან წარმოდგენილი იყო კოლექტიური სტრუქტურის სხვადასხვა გამოცემელობის პროდუქციით. სულ ღონისძიებებში მონაწილეობდა 80-ზე მეტი გამავრცელებელი. იმართებოდა პრეზენტაციები, შეხვედრები ავტორებთან, სახალისო გათამაშებები ბავშვებისათვის და დაჯილდოებები – გამოცემელობებს პტიფული თავიანთი პრინციპი სხვადასხვა ნომინაციაში, მათ შორის ერთგული მკითხველისთვისაც.

ფესტივალზე ნიგნით დაინტერესებულ საზოგადოებას არაერთი საინტერესო გამოცემა დახვდა. თუ როგორი იყო თავად გამოცემელობების მსვლელობა განწყობილმა, ამას მათთან ვასაუბრებინად შეიტყობთ:

თამარ ლებანიძე, გამოცემელობა „დოიჯნე“:

– წლებადნულ ფესტივალზე წარუდგინეთ ახალი გამოცემების ბლოკი, ვარდა ამისა, როგორც ყოველთვის, ვეცადეთ ფასდაკლებების მოქნილი სისტემა გექნოდა. ამ თვალსაზრისით შემაოყიეთ სიახლეები, მაგალითად: „ლელიანი ჩანთი“, „დედი ფასდაკლებების ათი წელი“, „ერთი ნიგნის დღე“, „მწვენი შაბათი“...

ეს ყველაფერი ვარძლავდა ფესტივალის ფარგლებში. ეფერობ, ჩვენმა ერთგულმა მკითხველმა მოახერხა სწორად დევიტემა ყველაფერი და რაც შეიძლება ბევრი ნიგნი წაიღო „დოიჯნედან“.

ისე, ზოგიერთი, ძალიან გული მწყდება ერთ გარემოებაზე – მიუღებელია რიცხვის მკვეთრი ზრდას, რასაც ჩვენ ნინა წლებიდან გამოდინარე ეკოლოგიური, პირადად მე ვერ ეხებოდა. ამის მიზეზების დადგენის დროა ახალიზი სჭირდება, თუ შივა საბაძი შეხაძლია სწულიად მარტივი იყოს – მაგალითად, ის, რომ მართალია საგამოფენო თვალსაზრისით „ესპოზორჯია“ იდეალური სივრცეა, მაგრამ მაინც მოშორებით არის ქალქის ცენტრებიდან და მყიდველების დაუწილათ კიდევ ამის გამო. აი, როცა ფესტივალში ფილარმონიის შენობაში ტარდებოდა, ეს პრობლემა არ იდგა.

შესაძლოა იყოს სხვა ლაფსუსებიც, მაგალითად, დრო – მე მაინც გგონია, რომ ასეთი დიდი ფესტივალის ჩატარება იენისის ბოლოს სასურველი და მზახნიწონილი არ უნდა იყოს. სჯობს ეს ყველაფერი მაისის ბოლოს, იენისის დასაწყისში მოხდეს. ამ დეტალების გამომართება შეიძლება, თუკი ჩვენი პროფესიული ასოციაცია დაფიქრდება და უფრო სწორად დაეგმავს ყველაფერს. და რაც მთავარია, უნდა გაგრძელდეს მუშაობა კთხვის მოპოვარნიზაციის თვალსაზრისით. დიდი იმედი მაქვს, რომ ამ საქმეში ყველა გამოცემელობა შეიტანს თავის წვლილს.

წლებადნულ ფესტივალზე ჩვენ წარუდგინეთ ახალი ნიგნები: რომერტ მუხლის ცნობილი რომანის აუთენტიკური კავის“ პირველი ტომი; კენ კიხის მსოფლიო ბესტსელერი ... გულულის ბუდეზე სხვა გადაფირიდა“; ვან შარი გუსტაფო ლუქაშვილის „უდაბნოს“; ქართული პროზა, რომელმაც ბევრი ახალი გამოცემა გავრთოდა. ესენია: „მართალითა 2007“-ის მონაწილეთა ნაწარმოებები; ასევე: ნანა კაციაშვილის „მხსის სივი“ – ზღაპრების კრებული; საბავშვო პოეტის ვასილ გულაყუის „ჩიტის მოტანილი ამბები“; იზო შავაძის „გარაკების ძაღლის თენაზე“; ვლანტინ ტყეაძის პოეტური კრებულა „უკუცევა“; პირველად ქართულ ენაზე გამოცემული საგმანულო ენციკლოპედია „მსოფლიოს რელიგიები“; ასევე ხანტურესო მონოგრაფია „ეცენტრალური კავკასია – გეოლოგიკური ევროპის წარკვევები“, ელიდარ ისმილოვისა და ელადიმერ შავებას ავტორებით.

თამარ ნინაკაშვილი, გამოცემელობა „დილა“:

– ჩვენ ვავაგრძელებთ სერიულეტი ციკლებსა: „საქმანელო უნიკალიუმი“ და „საქმანელო მიბოლოთეკა“, მათ რამდენიმე ახალი ნიგნი შეემატეთ. მაგალითად, პირველი სერიით გამოცემით „ქართული წერილობა“, „საქართველოს ბუნებრივი რესურსები“ და „ფილია“...

საერთოდ რომ გითხროთ: ნელს რამე განსხვავებული და ახალი-მეტი, ასე არ არის, თუმცა, როგორც ყოველთვის, ფესტივალზე ძალზე სასაოპონო გარემოა, ამ დღეებში უფულო შეხვედრები გვაქვს მკითხველთან. მოდიან, თავიანთი შიავიჭილებები გეზიარებენ, სურვილებს გამოთქამენ – ერთგული დაკვეთის ვლენენ მათგან. მაგალითად, ნელს პატარა ბჭები გვთხოვდნენ გამოცემით ნიგნის ტექნიკის შესახებ (მანქანებზე, გემებზე, თვითმფრინავებზე). ამდენად, ფესტივალს, თვითმკარი ღირებულების გარდა, ეს მნიშვნელოვაც აქვს – ძალზე საინტერესოა მომადნო საშუაოს დასაგვემავად.

ანა მარქაროვა, აზერბაიჯანული გამოცემელობა „ყო-ყო ფალანო შაუხ“:

– ამ გამოცემელობაში ფესტივალზე წარმოადგინა როგორც საბავშვო ნიგნები, ასევე სახელმძღვანელოები ინგლისურში, კიდევ – ფოლკლორული მასალა: ნაციონალური საკრებების აუდიო-დისკები; გამოცემები ძველი აზერბაიჯანული ხალისების შესახებ; მართებულე თეატრების კლენდრები; ვაზის დისკები.

ეს გამოცემელობა პირველად მონაწილეთა საქართველოში გამართული ფესტივალზე სხვათა შორის, აზერბაიჯანული ნიგნის მსვლელები დაფრთოვანებულები არიან ქართული საგამოცემელო საქმიანობის დონით,

პროფესიონალიზმით და ამბობენ, რომ კიდევ ისურვებ-
ნენთ ახეთ ფესტივალებზე ჩამოსვლას.

ლეგან თითქმისა, გამომცემლობა „საბარი“:

– მივეცხვებ ნულო, რაც ამ ტრადიციულ ფესტივალებში
გეგმიანი ღვთისა. ყველაზე მთავარი, ჩემი აზრით, ის არის,
რომ ეს ყველაფერი ყოველწლიურად იზრდება მოცულო-
ბით, მასშტაბებით და გაცოლებით ფართო და მნიშვნელო-
ვან სახეს იძენს.

„საარი“ ერთი პატარა ნაწილია ამ საგამომცემლო სიე-
რცისა და ევდებობით ფეხი აფუნყო თანამედროვეობის
სიახლებს. მავალითა, ნელს ფესტივალებზე წარვადგი-
ნეთ ჩვენი ახალი გამოცემები: გურან ჩჩუღლიშვილის
თხზულებების ექვსტომეული; არჩილ ქვირის მოთხრო-
ბების კრებული „მეუღრო“; ვახტანგ ჯგაბაძის „უცნობი“
– გალაკტიონის ცხოვრების ამსახველი ბოლო შეგნებელი
გამოცემა. ყველასთვის ცნობილია, რომ ბატონი ვახტანგი
25 წელია მუშაობს ამ წიგნზე, გალაკტიონის არქივზე... და
ეს იქნება ყველაზე სრულყოფილი გამოცემა პოეტის შე-
სახებ.

კახიკა კუდავა, გამომცემლობა „ინტელექტი“:

– ეს არის მათი ზღვის ქვეყნების ფესტივალი და აქ
იხუმრეს კიდევ: წიგნების „მაჰ“-ში მივიღეს. ძალზე
მნიშვნელოვანია ის, რომ ამ ტრადიციის მასშტაბები და
მოცულობა იზრდება. ჩვენ საგანგებოდ ვეზადებოდით
ფესტივალისათვის. ნობელიანტების სერით ექვსი ახალი
ავტორი გამოვიყვით; რამდენიმე წიგნი შეემატო ციკლს
„პოეზიის ასი ლექსი“; ნელს ჩვენს სტენდთან მკითხველს
შეერთო შეფინა მარკვის მოთხრობები, კიკლინგის
თხზულების კრებული, პერ ლაგერკვისტის „ქორწილი“,
თავარის „ტანკალია“; სტაინბეგის „ზაბათი ჩვენი მღელ-
ვარებისა“; გოუნტერ გრასის „ქემი საუკუნე“ – ეს წიგნი
საინტერესოა იმიტომ, რომ მასში ახახულია ნობელიანტე-
ბის ურთიერთობები ქართველებთან. მავალითა, გოუნ-
ტერ გრასისა თუნგიზ აბულაქისთან, დეთო შაივასი –
გაბრიელ გარსია მარკესთან. ფესტივალის ფარგლებში
გვერდა რამდენიმე პრეზენტაციაც – ნარკვადგიეთ სა-
ლომე შიქაძის წიგნი „პანანია“. ახალიშობის მოვლა“;
„ნობელის პრემიის ლაურეატები“ სერთი გამოცემული
ახალი ავტორები; ასევე მუხრან მჭავარიანის თხზობე-
ული, რომელიც რამდენიმე თვეა მზად ვეცხვებ, პრეზენტა-
ციი კი ფესტივალის დღეებში გამართა. წარდგინებებს
ჩვენა გამომცემლობის მნიშვნელო, თავად პოეტის ესწრ-
ბოდა. ლიტერატურათმცოდნეები ბატონი მუხრანის შე-
მოქმედებაზე საუბრობდნენ, თეთრი პოეტი კი შეკრები-
ლებს თავის ლექსებს უკითხავდა.

რამდენიმე სიტყვა ჩაწერილი მუხრან მჭავარიანთან
შეხვედრათზე:

ლეგან ბრეჯაძე:

– სასიხარულო დედა ქართული პოეზიის მოყვარულ-
თათვის – მუხრან მჭავარიანის შემოქმედება, გრანდიო-
ზული თავისი მნიშვნელობით, ამ ოთხ ტომში ყოფილა
თავმოყვრილი. პირადად მე 50 წელზე მეტია, რაც ეს პოე-
ზია მომიცხვია. დიდ გასაქორწინებლ ამომცემობა გვერდით,
მრავალი სიხარული მოუძიებია. პირველად რომ წავი-

კითხე (მასხოვს, თბილისის იუბილე იყო და გამოიცა კრე-
ბული, რომელიც რამდენიმე ლექსი ბატონი მუხრანისაც
იყო), გოუნტე – თურმე ასეთი ლექსიც შეიძლება დაინე-
როს-მეთქი, – ვიფიქრე. მანამდე ლექსი მუხრანზედა პათე-
ტიკური იყო ჩემთვის და პროზა მერჩინდა. ეს მოუხია კი გან-
სხვავებულად აღმოჩნდა. გამორჩეული სხვა ლექსებისა.

იმასად ვიტყვი, რომ იშვიათია ქვეყნაზე პოეტი, ერ-
თამაშად ამდენი სიახლე რომ მოეცანოს – როგორც ლიტე-
რატორები იტყვიან: სტრუქტურის ყველა დონეზე კიდევ
უფრო იშვიათია ის, რომ ამდენი სიახლის მომტან პოეტს
ერთბამად მოეპოვებინოს მკითხველის სიყვარული. საერ-
თოდ, პოეზია ძალზე კონსერვატიულია – მანცვამანაც
არ უფერია სიახლები. ასეთია ხალხური პოეზია და, ჩანს,
პროფესიულ ლექსშიც ის იძლევა ტონს. მუხრან მჭავარ-
იანთან კი ასეთი უცნაური რამ მოხდა – იგი ერთბამად
აღიარა მკითხველმა და მას შემდეგ მასი შემოქმედება
ქართველი ხალხის სულიერ ცხოვრებას აწონსაბრუნებ...

რაც შეეხება ამ ობიექტივებს, მრწამსიდანვე გამოცე-
მა თავისი მნიშვნელობითა და ხარისხითაც. ასეთი წიგ-
ნები საძებარი არ უნდა იყოს, ისინი უნდა ეწყოს მალახის
თაროებზე და აუცილებლად გაიყვანება, აუცილებლად
გამოუნდება მკითხველი იმ წიგნის მოყვარული ქართვე-
ლის სხვით, რომელსაც უამისოდ ცხოვრება არ შეუძლია.
ამ ყველაფერისათვის დიდ მადლობა მიხდა ვუთხრა გა-
მომცემლობა „ინტელექტი“ და მის ხელმძღვანელს, ბა-
ტონ კახიკა კუდავას:

წაწა აბხიანიძე:

– ამ შეკრებს ერთი პათოსი აერთიანებს – თაყვანის-
ცემა იმ ადამიანისადმი, რომელთანაც დაკვირვებული
საქართველოს უახლესი მკითხველის ერთი ბედნიერი პე-
რიოდა. აღბათ არ შემეშლება თუ ვიტყვი, რომ სიმბოლო
საქართველოს ერთწელე-განმათავისუფლებელი ბრძო-
ლისა, გამოსახტული პოეზიაში, ამ ერთი სიტყვითაც გამო-
ითქმოდა. ამიტომ, ვფიქრობ, სიმბოლურია ის, რომ მის
„ას ლექსს“, „მუხრანი“ აწერა.

არ დაჩაიხნელება, უკვე აგორებული იყო ეროვნულ
მოძრაობა. ბატონი მუხრანი აბოპოქრიტულ აუდიტორიას
ხუტებოდა უნივერსიტეტის დიდ დარბაზში. მუხრანედა ის-
მოდა მისი შესანიშნავი ლექსის სტრუქტურით: როგორ
წვეთ-წვეთობით იესებოდა საქართველოს მოთმინების
ფული. მასხოვს, როგორ იყო დარბაზის რუკები. აღბათ
ბედნიერება, როცა პოეტს შეუძლია ერთი მტკაფორთა
გამოხატოს ერის სულიერი მფარმარობა, თაობების მი-
წანსწარფვა და ახლა იმ ათასობით თვისტობის სახელით
მადლობა მინდა ვუთხრო ბატონ მუხრანს.

ნოდარ ტაბიძე:

– როცა გალაკტიონ ტაბიძემ თავისი კრებული ასეთი
წარმართი გამოცემა „გალაკტიონი“, მწერალთა კავშირში
ლაშქრობა დაიწყო მის წინააღმდეგ: როგორ თუ გვარს არ
ინერსო. დღეს ბედნიერები ვართ, რადგან თავისუფლად
შეგვძლია ვთქვათ: მუხრანი, ანა, მჭერმანი...

ბატონ მუხრანს წარადგენა არ სურდა, და მიიწე,
მინდა ერთ დეტალს მივაპრო თქვენს ურადელბა: მან
ქართულ პოეზიაში შემოიტანა „სასაბურთო ინტრინაციები“
და უნაღლებ დონეზე აიყვანა. მანამდე ეს არავის გაუქუ-
თებია.



მერი ტიტლინიძე, თვა ვეასალია, კახაბე კუდავა (ვაშომცემლობა „ინტელექტი“ დირექტორი), ეთერ ბერძანაშვილი, ქვეყანა ტომარაძე



თამარ ლუბანიძე (ვაშომცემლობა „აიოფენს“ დირექტორი)

იმდენი თავისებურება, იმდენი ორიენტირება ახასიათებს მის პოეზიას, ამაზე საუბარი ახლა შორს წავიყვანს, თუმცა ერთი რამ მაინც მინდა ვთქვა:

ბედნიერებაა, როცა დიდი პოეტი დიდი პირსონაჟად არის და მიხარია, რომ ბატონ მუხრანს ხელს ვართმევ და გვერდს ვუვლი ზოგიერთ პოეტს, რადგან ის, რემი აზრით, მთლიანი არ არის...

რეზო ავაშია:

– მნიშვნელოვანი დღეა ქართული პოეზიისათვის, რადგან პოეტი გვთავაზობს თავის ოთხ ძეგლს, რომელზეც მარადიული იქნება საქართველოში. მინდა ბატონ მუხრანს საზღვრად ვადაეცე რემი ნახატი „მზე და ბაზილიკა“. ამ მზესა და ბაზილიკას ვადრი მას მოვლენებს ქართულ პოეზიაში.

იგორ ჩხვიძე:

– ერთხელ ბატონმა მუხრანმა მითხრა: მე რამდენიმე ვარ. რამდენიმე მუხრანს ვცნობთ ზეცეც და ვეღვას ნინამე ვიხრით ქვეს.

ესე ერთ-ერთი პირველი იდეა დამოუკიდებელი საქართველოს ტრიბუნაზე და ერთ-ერთმა პირველმა დაასახელა ქართველი ხალხის ეროვნული ლიდერი. ის დღესაც ბურჯი და კლდეა ჩვენი ერისათვის და ვფიქრობ, ბევრნიერი ადამიანი, რადგან თავისი პოეტური შემოქმედებით უდიდეს მემკვიდრეობას უტოვებს მთავრობებობას.

ლალი აფშელავა:

– მე იმ თაობის წარმომადგენელი ვარ, როცა ქუხდა პოეზია – ერთად გააზონდნენ ანა, მუხრანი, მურმანი... სასახლის ეედლებში მხატვრული კითხვის წრის წევრები აღფრთოვანებულნი ველოდიოთ ახალგაზომებურ ლექსებს.

მინდა ვაგახსენოთ ის პერიოდი, როცა უნივერსიტეტში ქართული ენის საკითხებზე იხილებოდა. ბატონი მუხრანი მუხლარაზრედი იფეა თავისი ერის საუბრის დასაცავად.

ძალიან მინდა დღესაც ისევე უყვარდეს პოეზია ახალგაზრდობას, როგორც მაშინ. ახლაც იმ ალტკინებით სუნთქავდეს ქართული ლექსი და ამ გრძნობასატანელი ქელაქის ქუჩებში დღიოდეს „ლელა, ლონდა, ნათია, ნანი... და იარონი, იარონი, იარონი, ამინ!..“

ვიოი პოჯგუა:

– ბატონი მუხრანი ამ პოლო დროს იშვიათად ჩნდება საზოგადოების, ფორმალსტების წინაშე, ამიტომ ძალიან გვიხარია, რომ დღეს ის თავისი პოეზიის თავყანისმცემლებს ხეგვდა.

ერთხელ ფოთში ერთ-ერთ საღამოზე ყოფნისას მას გამოცნაურება ადამიანი, რომელსაც ზეპირად სცოდნია მუხრან მატყვარი ყველა ლექსი. ის ერთი ჩვეულებრივი პედაგოგი იყო თურმე, თანაც ქართულის კი არა, გერმანული ენის. ასე უყვარდათ და უყვართ მუხრანი საქართველოში. ამის დასტურია ვაშომცემლობა „ინტელექტი-სა“ და ბატონი კახაბე კუდავას, ასევე ამ ოთხტომეულის სპონსორის ბიძინა ივანიშვილის ძალისხმევაც. ეს ის საქმეა, რომელზეც რჩება ქართველი მკითხველისათვის წაწქარი ბრწყინვალე ვაშომცემის ხასით.

ფესტივალის ფარგლებში ბევრი ახალი, მალალ პოლოგრაფიულ ფონზე ვაშომცემლი წიგნის პრეზენტაცია ვაშართა. ჩვენს სალიტერატურო სივრცეს, ქართულთან ერთად, უამრავი უცხოური წარმომოვაც შეუშტა. ამ საქმეში უთუოდ დიჯი მთარგმნელთა ძალისხმევა, ზოგიერთი მათგანი ფესტივალის დღეებში ვაშართულ წარდგინებებში მონაწილეობდა. თავიანთი რაული მისიის შესახებ ახლა ისინი თავად ვეამბობთ:

ქეთევან ტომარაძე:

– ორამ ფაშუქის მიმართ ჩვენი მყოხელებ ვანა-კუთრებული დამაკდებულეა აქვს, რადგან მწერლის წინამძე კავასიდან ყოფილან. მათთვის ფაშუქი შეურწმუნეთა, რაც ამ ენაზე თეთრს ნიშნავს. ორამ ფაშუქ-



მა, დიდი სურვილის მიუხედავად, საქართველოში ჩამოსვლა ვერ მოახერხა. მისი ნაწარმოები „ლეთრი ციხესიმაგრე“ განსაკუთრებით ახლოსა ჩვენთან, რადგან მთავარი გმირებსა – თურქისა და იტალიელის შავალთზე, რომლებზეც ტყვეობაში ხუდებიან ერთმანეთს, ნაჭევნიბა არი საშეაროს – აღმოსავლეთისა და დასავლეთის შეხედვრა. ნაწარმოებში განვითარებული მოვლენების ფონზე ავტორის სურს დავაანახოს, რომ ნარწარმოების მიუხედავად, ყველანი ერთნაირი ადამიანები ვართ, უნდა გავიყვარდეს, ეცნარადყოფეთ ერთმანეთს და ამგვარად შევიცნოთ საკუთარი თავი. რომანზე მუშაობამ დიდი საინფორმაციო მომანიჭა და კიდევ ერთხელ დამარწმუნა მწერლის გენიალუბაში, რის გამოც მას 2001 წელს ნობელის პრემია მიენიჭა.

მერი ტიტელისიძე:

– ლუჯი პრანდელიმ ნობელის პრემია მიიღო როგორც დრამატურგმა, თუმცა მას ტექსი სრულიად აქვს დაწერილი. მას ნაწარმოებებზე ორი სპექტაკლი დაიდგა, „განსუწერული შატია პასკალის“ მიხედვით ფილმის გადართობას კი, სამწუხაროდ, იგი ვაკიციდა და ვარდაცივადა. რომანში ისეთი მნიშვნელობა და მარადიული პრობლემა დასმული, როგორც არის საკუთარი თავის ძიება. საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ იტალიურიდან ძალიან ცოტაა ქართულად თარგმნილი, ამდენად, გამოცემილობა „ინტელექტი“ ნამდვილად ხელს უწყობს იტალიური მწერლობის პოპულარიზაციას საქართველოში, მადლობა მას ამისათვის.

თეა გვახაიალი:

– გახარებულ ვარსია მარტინოს პოპულარობა საქართველოში იმიტომ არის განპირობებული, რომ კოლუმბაური ხასიათი საქაშიად ახლოსა ქართულთან. ჩვენი მკითხველსათვის სრულიად გასაკვიბი ის მაგიერი, ზღაპრული რეალიზმი, რომელიც მწერლის სტილი გახლავთ. ჩვენი იგი ცნობილი გახდა რომანით: „მარტოობის ასი წელიწადი“, თუმცა ნობელის პრემია 90-იან წლებში დაწერილი მოთხრობებისათვის მიიღო. მათი ნაწილი დღეს ნარწოდგენილ კრებულშია შესული. დაწმწერებული ვარ, მარკუსისეული სიაზონებას ქართველი მკითხველი ამ მოთხრობებითაც ვართყვდის. რაც შეეხება დრამატურგიას, იგი თავისი ნაწარმოებების დადგმის უფლებას არავის აძლევდა. ეს მხოლოდ ერთხელ და ისიც ქართველი რეჟისორის შემსრულებით მოხდა: დავით შაპაია კოლუმბოს სცენაზე დადგა „მარტოობის ასი წელიწადი“, თუმცა ვერ ვეტყვი, როგორ მოახერხა მწერლის დაყოლიება.

წიგნის ფესტივალის დღეებში გამართულ პრეზენტაციებს ესწრებოდა მწერალი და კრიტიკოსი როსტომ ჩიქოვანი, რომელიც უნივერსული მწერლის ჯონ სტიინბექის რომანის – „ზამთარი ჩვენი მიღწეაგებისა“ – წინასიტყვაობის ავტორი გახლავთ. თავის გამოცემაში მან ყურადღება გაამახვილა გამოცემილობა „ინტელექტის“ ღვაწლზე და ასაუბრა იმ როლზე, რომელსაც ეს გამოცემილობა ქართულ ლიტერატურულ სივრცეში ასრულებს.

– გაუმჯობესება ქართული წიგნის ფორმები, ვარცხნული შარავ. შინაარსი ხომ ისედაც ყოველთვის გამოირჩე-

ული და საინტერესო იყო. ახლა ამ შინაარსის აღარც გარეგნული შარავ ჩამოუვარდება. ძალიან ბევრი დავაროდა ისეთი წიგნი, რომელზეც იტყვი, რომ ნამდვილი ხელაწერების ნიშნობა უამრავი გამოცემილობა, ზოგი დიდი, ზოგი პატარა, მაგრამ გველა ცალკობს, ყველა ზრუნავს, რომ საუკეთესო იყოს მისი გამოცემა. მათ შორის მართლაც გამოირჩევა „ინტელექტი“. შინაარსი, რომ კიდევ ერთხელ შემიძლია დავადასტურო ჩემი პატივისცემა მისი ხელმძღვანელის და გველა იმ თანამშრომლის მიმართ, ვინც იქ მოღვაწეობს. ვასეულ საუკუნის ოციან წლებში არსებობდა ასეთი გამოცემილობა „ქართული წიგნი“, რომელიც მანამდე მოქმედებდა, ვიდრე ახალი რეჟიმი დაამხოდა. დღეს რომ მოძებნოთ გამოცემა, რომელიც თავის დროზე „ქართული წიგნი“ მოახზავდა, ერთი შეხედვითაც დარწმუნდებით, რომ ის თავის დროზე შესანიშნავი, ნამდვილად საუკეთესო იქნებოდა – ქართული კლასიკის ნიშნობა. ასეთივეა „ინტელექტი“. მისი ყველა გამოცემა მნიშვნელოვანია და ქუშიარტად ქართული კლასიკის ნაწილია. იგი ღირსეულად ასრულებს თავის საქმეს, ერთი ერთმანებდა სუიციდი გამოცემებს გვთავაზობს.

არ შემიძლია, ორიოდე სიტყვა არ ვთქვა მთარგმნელებზე, რომლებიც დღეს ამ პრანდელიან: ქალბატონი ქეთევან ტომარაძე, შესანიშნავი მთარგმნელია. კარგი იქნება, თუ თურქული ლიტერატურიდან სხვა ნაწარმოებებსაც ვამდგავთარტულდება; თუ ვასკალია, ახალგაზრდა შემოქმედია, რომელიც თავის ავტობს იმკვიდრებს ქართულ მთარგმნელობის სივრცეში; გახტანგ ქვლიანის თარგმანები, თარგმანის კლასიკური ნიშნობა, რომელიც გვატყვენს, თუ როგორ უნდა ამაოებს ხარვეზები, რაც დღეს მთარგმნელობის ხელაწერებაში არსებობს და როგორ დადგენი ისინი საკუთარი მთარგმნელობითი ისტატუსით, შემოქმედებით უსწარა. ამ მხრაც პატარა გახტანგის ღვაწლი ვსადაუბეჭავია.

რაც შეეხება ჯონ სტიინბექის ნაწარმოებს წინასიტყვაობაში, აქ, ძირითადად, საუბარია ქართულ-აშერიკულ ურთიერთობებზე და იმ როლზე, რომელიც ამ ურთიერთობებში მწერლობას აქონდა. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ როდესაც სტიინბექი საქართველოში მოვიდა ჩამოვიდა, ნათელი გახდა, რომ იგი გამოგზავნილი იყო ჯონ კენედის სპეციალური დაუღებობი – შექნავდა ქართველი ხალხის განწყობა, თუ რამდენად იყო იგი მზად აღსდგომოდა საბჭოური სისტემის და თავისი პროტესტის ცხადად გამოხატება. თუკი საქართველო გახედვდა თავის დაღწევის საბჭოური ურწმუნობასაგან, ამერიკა მას გასაქონა ამ მიატყვებდა. ამ დავალების შესახებ სტიინბექს ამკარად არავერი უთქვამს, მაგრამ პირად შეხედდრებში და საუბრებში ნათელი ხდებოდა, რომ პარსკატეტიკა ამ ორი ქვეყნის ურთიერთობის მხოლოდ ასეთ შემთხვევაში შეიძლებოდა შექონიდა და რომ ამ პრიოლუბა განსაკუთრებული როლი მწერლობას უნდა ეტვიროთ.

როგორც მწერალი, სტიინბექი მართლაც საინტერესო და ნიჭიერი შემოქმედი, ქართველი მკითხველის სიყვარულით სარგებლობს და ეს გამოცემაში, „ზამთარი ჩვენი მიღწეაგებისა“, ანობლის პრემიის ლაურეატებას სერისის სხვა წიგნების მსგავსად, მკითხველის მოწონებას დაიმსახურება.

ფესტივალის ფარგლებში ჩატარდა აგრეთვე **დაიო (დაიო) გოგიბედაშვილის** რომანის **"დემნა ჯაფეჯანაშვილის"** პრეზენტაცია, რომელსაც მწერელს თავისი მშვენიერები უმზარებდნენ. პრეზენტაციაზე ავტორმა აღნიშნა:

- ნიჭი დანერგულია ჩემს ფაქტში, ჩემს სისხლში, ჩემს გრანოპეტიში, ამ სამყაროში რომ განმიტყდა. მისი მისჯანი საზუდაშო შეყვარებულად გაქცილია. ეს არის ჩვენი განცდების უცნაური ფარდა სააქთასა და სააქთოს შორის. რომანის გმირი, 21-ე საუკუნის ადამიანი, ყოველ ჩვენგანშია, მაგრამ მაინც ყველასავე გამოირჩეულია. ხოლო თუ რითია იგი გამორჩეული, ამაზე თავად მკითხველი დაფიქრდეს.

ფესტივალზე რომანის თითქმის მთელი ტირაჟი გაყიდა. ავტორს მის გამორჩეულ დახშირდა მკითხველს და ახალმშენებელ ნიჭებზე ავტორგარეუბი უახსოვრა.

საანტიტრევი გამოცემებში იყო წარმოდგენილი **გამომცემლობა „პეგასი“**, რომელიც 2006 წელს დაარსდა და საქართველოს მაცნეს შეიღობილი კომპანია გახლავთ. იგი, ძირითადად, სერულ გამოცემებს ბეჭდავს, მგეტნოდად კლასიკას. ეს გახლავთ: მიხეილ ჯავახიშვილის, კონსტანტინე გამსახურდიას, ვაჟა-ფშაველას, რეზო ინანიშვილის, ოტიია იოსელიანის, გოფერძი ჩოხელის არამკვეთებური ნიჭები. სულ მალე კი გამოცემლობა „პეგასი“ ვაჭტანგ ჭელიძის და ლევან გოთოას წანარმოებებზეც გამოცემს. სერიათა შორის ერთ-ერთია „კამოქინლი ადამიანის ბიოგრაფიები“ - ლესტიარტული, ახალ-სასაღებთი შეესებული გამოცემები აკაკი ჰაქარაძის „ალია ჭეჭეჭაძე“, სტანისლას-ლუიარად და ენიჩი“, გამოსაცემად მზადდება ნიჭის ღადო გუდაშვილის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ, ხოლო გურმანულიდან ითარგმნება ზემუნდ ფრიდიის ბიოგრაფია.

ფესტივალზე მოსული მკითხველის განსაკუთრებული ყურადღება დაამსახურა გამოცემათა სერიაში რეპრესირებული ქართულების შესახებ: ღიჯიკა ქეთარაძის „28 ნელი გულავში“ და ზაბო ადვიანის „მოკონებათა დელიკი“, რომელსაც უნიკალური ფოტოარქივის სიდიდე თან ახლავს 120 ფოტოთა. ორივე გამოცემაში მოთხრობილია უმძიმესი ხეადრის შესახებ, ხალხის მტრად შერაცხებულს რომ ხედათ ნილა და იმ გუდასდის პირობებზე, გადმასხლებში რომ უხედაზოდ ცხოვრება. უნიკალური ფოტოარქივი ასახავს პიროვნებებს, რომელთა სახელის სხნებზეც კი საშიში იყო იმ ქვემარტი რწმენისათვის, რომელიც ურწმუნოების საყუველთათა ეპოქაშიც კი ზაბო ადვიანს არსოდენ დაუმალავს, უწმინდესმა და უნეტარესმა, კათალიკო-პატრიარქმა ილია მეორემ იგი მინდად გიორგის პირველი ხარისხის ორდენით დაავიღოვა. ასეთივე რწმენით აღცხადი, ნარსულსა და მომავლის წინაშე გადმოხდილი გორდაიყვანა იგი ღრმად მოხუცებული, სიცოცხლის პოლომდე შემეღი არისტოკრატული ღირსებთა და ქალური მშვენიერებით.

მარინა ცხადია, „პეგასი“ ხელმძღვანელი

- საქართველოში ძალიან ბევრმა ოჯახმა გამოცხადარეპრესიების მწარე ხეადრი. ბევრ მათგანს შვსაც გადასახლებები ნაშრომი ახლოვდება, რომელთა შესახებ ამ გამოცემებში ამოიკითხვენ. აქ ბევრი ცნობილი და ნაკლებად ცნობილი ქართველი მოხსენიებული, მოთხრობილია მათი ისტორიები. ამიტომ მკითხველს ვთხოვთ, თუ ამ გამოცემებში თავიანთ ახლოვლებს აღმოაჩინენ ან თუ აქვთ, საერთოდ, მასალები ამ თემაზე, გამოაცხადებორონ, აუცილებლად დაგვიავებოდნენ. სერიის მიმართ ინტერესი საგნოდ დიდია და გადაწყვეტილი ვაქვს გავაბრძელით იგი.

გამომცემლობა „ლამპარი“ აჭარაზე ეტბურთა თბილისს. მისი ხელმძღვანელის დავით ბარამიძის თქმით, ეს გამოცემლობა ყოველ წელს მოწინაღობს წიგნის ფესტივალში, რაც მათ კონტაქტების დამყარებაში, ამ სფეროში სხვათა მოწოდებებს გაცნობაში, მუტი ინფორმაციის მიღებაში ეხმარებათ. აგრეთვე საკუთარ გამოცემებს წარუფგენენ თბილისელ მკითხველს. წელს განსაკუთრებით დიდი ინტერესი გამოიწვია ნიჭმა „ქართული წყველი“, რომელიც „ლამპარმა“ აჭარაში გამოსცა.

დაიო ბარამიძე:

- წველიც ჩვენი კულტურის ნაწილია, ეთნოგრაფია და, ზემუნდობია, ხალხს ანტერესებს. ნიჭში ძველ, ცნობილ გამოხატვაებს ის ახალი, ფრისთან ასოცირებული წყველებიც დაეკმატით, რომლებიც ბოლო ხანს აჭარაში გავრცელდა. ბა, მავალითად, შენი სურათი ენაზე „კურიკის“ შედგელო... [ჭეჭიან, 25-ე არხზე, „კურიკის“ შემადგე მიცვალუბელთა განცხადებებს აქვეყნებენ ხოლმე]; ან კიდევ, შენ ვნახე ზასმასაეთი მიტოვებული (ზასმასა ახლან ამაშისა ძალია) და ა.შ.

ფესტივალის დასვნიით ფლებ „ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობაში“ დაასახელა გამარჯვებულები ნომინაციამ „წლის საუკეთესო მოთხრობა“ და წინასწარ შერჩეულ 15 ნომინატებს შორის სამი საუკეთესო გამოავლინა: პარველა პრენია მიწინა დათო ქართულიწვილს; მერიკე ზრენია - გურამ მეგრელიწვილს; მესამე კი **ზაზა ბურჭულაძეს** გადაეცა.

„ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობაში“ უკვე მოამზადა კრებული „თხოვთეტი საუკეთესო მოთხრობა“, რომელიც გაერთიანდა წინასწარ შერჩეული ნომინატების თხოვთეტი.

გარდა ამისა, გამომცემლობამ დაასახელა ინტერნეტ რწრული - თამაზ მელაშვილი; ჯეოსელის რწრული - გურამ მეგრელიწვილი; და მკითხველის რწრული - ირმა ტაყედიძე. ამ ნომინაციებში გამარჯვებულებია შესაბამის ნომერზე გავხანილი ეს-ენ-ესებით გამოვლინდა. პრიზები კი მათთვის დაიწესა რწრული ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობამ, ასევე მალაზია სასწრე ესენიანსამ, პარფიურერულ მალაზიათა ქსელმა „სიხ-პარში“, კულტურტეტიკის ფრამა „ფილამსა“ და კომპანიაში „ბადავინი“, რომელმაც, პარალელურად, თავისი რწრული დაასახელა და ჯოდლო ქალბატონ თამარი ფხაკაძეს გადასცა.

პაატა ჩხვიძე

უილიამ შექსპირის სამოცდაშეიქვსე სონეტი

ციკლიდან „შეხვედრა“

უილიამ შექსპირის სონეტების ორი სრული თარგმანი გვაქვს ქართულ ენაზე, ჩემი გააზრდადობისა და რეზო თაბუკაშვილისა.

გვი გაჩენილადისა პირველი სრული თარგმანია, ხოლო რვევს თაბუკაშვილისა – უფრო მოზულარული.

შექსპირის სონეტთაგან საჭარბოვლოში ყველაზე გავრცელებული და დაზემიერებულია LXVI სონეტი, ცნობილი ფლემის „შონანიაზე“ პერსონაჟის დეკლამაციისა და უფრო იმის გამო, რომ სონეტის შინაარსი და კონტექსტი საჭარბოვლოში ოდინჯელ და დღესაც არსებულ ვითარებას ენაზურება.

1998-99 წლებში უფრო „კლდეკარში“ რედაქტორასა და გამომცემლის, ოთარ ჩხვიძის ინიციატივით დაიბეჭდა LXVI სონეტის ძველი და ახალი თარგმანები, მანვე მორიგა ახალი მთარგმნელები და დღესათვის რვა თარგმანი მივიღეთ აღნიშნული სონეტისა.

სონეტი თარგმნილი აქვს მიოლე საუკუნის რამდენიმე თაობის მთარგმნელს:

გვი გაჩენილადე, რვევს თაბუკაშვილი, ინესა მერაბიშვილი, კოტე ყუბანიშვილი, გენადი მარგველაშვილი, მიაი ჯოჯიშვილი, ლელა სანიაშვილი.

Tired with all these, for restless death I cry:
As to behold desert a beggar born,
And needy nothing trimm'd in jollity,
And purest faith unshapely forsworn,
And gilded honour shamefully misplaced
And maiden virtue rudely strumpeted,
And right perfection wrongfully disgraced,
And strength by limping sway disabled,
And art made tongue-tied by authority,
And folly doctor-like, controlling skill,
And simple truth miscall'd simplicity
And captive good attending captain ill:
Tired with all these, from these would I be gone,
Save that, to die, I leave my love alone.

სონეტი ცვალებადი მეტრით არის განწყობილი, თუმცა ძირითადი ნაწილის საზომი იამბური მეტრატეტრუსი, პირველი და მეცამეტე სტროფონები ტროქეული მუხლით აწყობა Tired with—

... სასტაკი, დესტრუქციული ძალა, ნელ-ნელა რომ აქუნობს მწვენიერებას, შექსპირის პოეზიის დიდი ნაწილის შთამბავონებელია. მაგრამ როცა იგი სონეტებს წერდა, გმარული კაცი იყო, უყვარდა ეს მწვენიერი მსოფლიო... მისი პოეზია განთიადის, გაზაფხულის, შუის ამოსვლისა და ვევილების პოეზიაა, პოეზია აპრილისა და მაისისა... და თვითული სონეტი იფურცნება, როგორც ყვადილი“ – ნურს ფ. ე. ჰალიდაი (The Poetry of Shakespeare's Plays by F. E. Halliday, Barnes and Noble, Inc. 1964)

LXVI სონეტი არ არის ერთადერთი გამოხატული შექსპირის იმ სონეტთაგან, სადაც ყვადილთა ნადრევეად ქუნობას დასტორის პოეტი.

მეფე გენდლერის აზრით, LXVI სონეტში შექსპირი პარადოქსულ სონეტებს ეწმის. ამ სონეტში, მისი აზრით, ცხრა შემთხვევა მაინც მოჩანს პოეტური ხელოვნების ნაკლებობისა, და მაინც, ამავე დროს, შექსპირი მკითხველის ინტერესს არ კარგავს. იგი სძლევს პრობლემატურ ტემპის აქტუატივით, მკითხველის განებაში კითხვებს აღჭრინა და მძაფრი ემოციის გამოხატვით. და ყოველივე ამას მატერულობას მიკლებული ტემპით ახერხებს.

შექსპირი ძალზე გაბედულად მოქმედებს, ყოველი სტროფონის ბოლოს აზრს ასრულებს და ამით აჩვენებს ტემპს, თუმცა არცთუ ოსტატურად.

რად, სონეტის ხმოვანი მხარე უამური და ოსტატობის ნაკლებებაზე მიუთითებს, მაგრამ ტემპს აძლიერებს და მკითხველს მონყენის დროს არ უტოვებს. გენდლერი მიუთითებს ხამ და ოსტატულიდან რთიმებზე, როგორც კონკრეტულ შევდომებზე, მაგრამ აღნიშნავს, რომ ასეთი განმეორებული ხმოვანება სწრაფად აკითხებს მკითხველს ლეტუს. აღიტრიალია: beggar born and needy nothing; ასონანსი i cry და and captive, კონსონანსი and gilded, იგივე შინა აღნევის, ოლნდ კადეე უფრო ნაკლები ოსტატობით.

მკითხველის ინტერესს დევიდება თანდათანობით იფუშალებით, რაც პოეტის მიერ დასმულ მკითხვებს მოაქვს. როცა ეტორი ამბობს, Tired with all these მკითხველს აინტერესებს, თუ რა იფულისმება these-ში. ამ შეკითხვაზე შექსპირი თურთმეჯერ პასუხობს. და ეს პასუხები ახალ მკითხვებს წარმოშობს. მერვე სტროფონამდე მკითხველმა არ იცის, თუ ვინ სწამის ყოველივე ამას; მსხვერპლი და მზავრული თითქმისადა პერსონიფიცირებული ანტრატუციები და მკითხველი ეძებს ამ ანტრატუციათა კონკრეტულ გამოვლინებას; ბუნდოვანება ნელ-ნელა იკლებს და მკითხველს იმედი უნდვება, რომ პოეტი დააკონკრეტებს, მაგრამ მკითხველს იმედი უტრუდება.



უილიამ შექსპირი

ვენდღური მიზნებს, რომ ღვექას წარმართული გრამატიკული ფორმებია წარსულის მიმდევრობა და ან-მყოს მიმდევრობა. პოეტუ უძღურია ჩვეროს მოვლენებში და მხოლოდ შესტყურის, თუ რა მიზან უკვე და რა ხეგმა მის თვალწინ; ამ სონეტში ჩანს პოეტის ზინი და თავ-ზარდაცემა.

შექმარის მარჯვედ უკვეცს გვერდს ხალექსო ტენი-ქას LXVI სონეტში და ეს პარადოქსი კიდევ ერთხელ მიუ-თითებს მის დიდ ოსტატობაზე.

შექმარის სონეტები შეიცავს რამდენიმე თემას, რომლებიც პირდაპირ მომდინარეობს პოეტის ცხოვრე-ბიდან. და თუ პროზაულ პერიორაზებს შევექმნით ამ ღვე-სებია, იმ რავით, როგორც იხინი დაიხტება თორპის 1609 წლის გამოცემაში, მივიღებთ ამბავს, რახაც ფრაგ-მენტული ავტობიოგრაფიის მტანვეული იური ეწენება. LXVI სონეტზე ერთ-ერთი ფრაგმენტი შექმარის ბიოგ-რაფიისა.

1. Tired with all these for reuff death I cry:

ყველაფრით დაღლილი იმას ნიშნავს, რომ პოეტს არა მარტო ღლის არსებული ცოცხა, არამედ ვურაფერა უზერ-ხებს, ვერ მართავს, ვერ აუშვობსებს, რაც სიკვდილს მო-ანატრებს პოეტს.

2. As, to behold desert a beggar born.

ხლევა მათხოვრად მოხილი ღირსეულებსა – მიუთი-თებს უკიდურეს უსამართლობაზე, მაგრამ ეს არ არის სო-ციალური უსამართლობა; ღირსეული ადამიანი მათხოვა-რია, იმიტომ, რომ მათხოვრად დაიბადა. სიტყვა „აგ-პოლდ“ არა მარტო ამ უსამართლობას ეხება, არამედ ვვე-ღაფერ იმას, რაც სონეტშია ჩამოთვლილი. ამ სტრიქონში არის აღტრერაცია, behold... beggar born.

3. შევამე სტრიქონში იწყება სოციალურ უსამართლო-ბათა ჩამოთვლა.

And needy nothing trimmed in jollity.

ღარიბ-ღატაკი გამოწყობილია ძვირფას სამოსში. პა-რადოქსია და ამავე ფრის შეყრარა გამოხატულება სო-ციალური უსამართლობა – უთანაბრობისა. ამ პარადოქ-სულ სურათს აძლიერებს აღტრერაცია, needy nothing.

4. And purest faith unhelpfuly forsworn

ეს უკვე სხვაგვარი უსამართლობაა, რელიგიური უსა-მართლობა – რწმენა უარყოფილია და დაიწყებული. fi-thers... forsworn აღტრერაცია კვლავ აკეთიერებს უსამარ-თლობასა და მის შეერებას.

5. And gilded honour shamesitly misplaced

კვლავ სოციალური უსამართლობა. ქუწმარტივი ღირ-სების ნაცვლად მოქროვილ ღირსებებს სცემენ პატივს და ამას სჩადის ის, ვინაც ღირსებით მოაქვს თავა. სამარ-თლიან ქვეყანაში ყველას სამართლიანად მიეზღვება, მექ-სპირის დროს კი ყველაფერი უსამართლოადა; ვინც არ იმსახურებს, იმას აქვს და ვინც იმსახურებს, იმას – არა.

6. And maiden virtue rudely strumpeted.

კვლავ უსამართლობა. სექსობრივი ძალადობა. პატიო-სანი ქალბოილი მფრავად არის ქვეყელი. სიმხინჯე რვე-ნის მშენიერებას.

7. And right perfection wrongfully disgraced.

უფრო მეტი ზნეობრივი უსამართლობა. კეთილი, მარ-თელი ხალხი მურჩაბეყოფილი და სახელგაბეჭდილია.

8. And strength by limping sway disabled.

მთავარი აქ სიტყვა sway-ა. ეს სიტყვა ფართოდ გამოი-ყენება პოეზიაში და ნიშნავს „მძღვერობას“, „ხელისუფ-ლებას“, „სახელმწიფო ძალაუფლებას“; ეს ხელისუფლება კორუპტირებულია და გადავარცხნილია. ქუწმარტივი ძალა დათრგუნულია სწორედ კორუპტირებული მთავრობით. ეს უკვე პოლიტიკური უსამართლობაა, რასაც ავტორი იწერტუღავ და უმშველად უყურებს, გამოსწორების იმე-დი არ გააქნია.

9. And art made tongue-tied by authority.

უსამართლობა პირიქედულ სახეს იძენს. ხელოვნება, ავტორის გულისთვის, დაშინებულია, ენადამილია. ამ სატყეარის ეხვედებით სხვა სონეტებშიც, my tongue-tied (80), my tongue-tied muse (85), my tongue-tied patience (140). შექმარის ენა აქვს დაბნული და იგი არ არის ერთა-ნაერთი ასეთი კავი თავის ფართში, შესაძლოა ეს ესექსის შეთქმულების ბრალი იყო და მისი თანამონაწილეობისა შეთქმულები ამ თანაგრძობისა; ამ იწყებ იმ შეწმარე-ბათა გამო სწვედობა გულ, რაც პოესაში „სერ ტომას მორი“ უნდა შეეგებან, თავისი სურვილის სანაწილადე-გოვ. ყოველ შემთხვევაში, სტრიქონში ჩანს პირადი გა-მოვლენა ხელისუფლების დამაბრუნველ ძალასთან შეხვედრისა.

10. And folly doctor-like, controlling skill.

სისულღვე, ეთიომა განსწავლული, ფსევდო-ექსიმი, სინჯება, ამწმინდა ხელობა, ხელოვნებას; თითოს გვიცე-მი გამოშვითი საგვეთადინო სულელები განაბტენ ერთი-რებას. ხელოვნება დაუსაბურსებიათ. ესეც სოცია-ლური უსამართლობაა.

11. And simple truth miscalled simplicity.

უბრლო, პატოსანი სიმართლე პრიმიტიულობადაა მონათვლია.

12. And captive good attending captain ill.

სონეტის საუვეფო სტრიქონია. ექვს სიტყვაში ჩა-ტყულია უსაზღვრო ღირსი და მშვენიერება. ბევრე V8 ბოროტება. სიკეთე დატყვევებულია, დატყვევებულია ბოროტების მფერ, ეს ბოროტება არ არის ანსტრუქტული ცნება, ბოროტება პატივანია, ძალაუფლების მწყობრული პირი; არა მფეუ და დეფოჟალი, არამედ კაპიტანი, ვისაც შეუძლია ხელისუფლების კონტე მალადა ასეღა და მისი ბოროტად დატყვევნება, მანამაც, ხანამ გავუგედმწენ. დატ-ყვევებული სიკეთე შესაძლოა თვითონ ავტორია და ბო-როტე კაპიტანი კი რომელიმე თანაბეგების პირი.

13. Tired with all these, from these would I be gone.

შექმარის მკვლევარები ამ სონეტს სენდერის ამაგავ-სებებს პირველი და ბოლოდან მეორე სტრიქონები ერთან-ორად იწვება, შუაში კი უსამართლობის ნაქტერი ჩალაგე-ბულია.

14. Save that to die I leave my love alone.

კეთილი მოხუცი შექმარის. ეს არის მისი ნიხომი; ყვე-ლაზე მჭტად ეს აწუხებს;

არა სიმღიდრე და ხილბატკე, არამედ პატოსიანი ადა-მიანის ბევი, დატყვევებული სიკეთე, მშენიერების დამ-ფასებელი კავი და, ვეღლაზე მჭტად, თავისი სიყვარული, საყვარელი არსება, ვისაც ვერ ტოვებს, თმცა ყველაფ-რით დაღლილს, შუთისოფელის დატოვება სურს.

ამ სონეტში ისეთი უხეი წარმოსახვა და ენებათა სიმ-
დართვით, რომ მხოლოდ სონეტზე კი არა, პატარა პიესაა.

თუ ქართული მთარგმნელები წყარო ტექსტის ერ-
თვულ, საკომენტარო თარგმანის შექმნას მოინდომებ-
დნენ, ყოველთვის უნდა გათვალისწინებინათ: ხოლო
თუ მჭიდროდ ანალიზით თარგმანის ისურვებდნენ ანუ
გაქართულებას, მაშინ უნდა შეენარჩუნებინათ 1. ძირითა-
და შინაარსი, 2. გამოკვეთილი, არა სწრაფი, არამედ ჩეხ-
ვასავითი რიტმი, 3. სენდვიჩის ფორმა.

შექმნიან სონეტების პირველი ქართველი მთარ-
გმნელი გივი გაჩეჩილაძე თარგმანის თეორეტიკოსიც
იყო; მან შეიმუშავა „არქაილატური თარგმანის“ თეორია
და ნივთიერ დაწერა ამ თემაზე. რა თქმა უნდა, იგი თავისი-
ვე მიუთვლით თარგმნიდა და მისი მეთოდი ქართული
მთარგმნელობით ტრადიციიდან მომდინარეობდა. იგი
ესწრაფოდა ლექსის კონცეპტში ნედომას და განწყობი-
ლების გადმოცემას.

გივი გაჩეჩილაძე ცდილობს მიზანის სონეტის ავტო-
რის მეთოდს, თუმცა ამას მოლიანად ვერ ახერხებს; შეეც-
დნენ მეთორმეტე სტრიქონის ჩათვლით „და“-თი აწყობს
სტრიქონს, მაგრამ შევამბუტე სტრიქონის დასაწყისს
ცვლის; ასევე ცვლის იგი სტრიქონთა თანამიმდევრობასა
და სახეებს.

ვეძახი სიკვილს, დაქანცულმა როგორ ვუშვირო
მათხოვრად შობილს და დაირგუვილს ქვეყნად
ღირსებას.
როგორ ნთქავს ნდობას სიცრუის ზღვა, ვრცელი,
უძირო,

სულით ღაჭიკი ზღვა სიმდიდრით როგორ ავსება!
უღირსს პატივი მიეცება დაგმობის ნაცვლად
და დუნულია ჭეშმარიტი სრულყოფილება,
და თუნობა გათვლილი უხეშად, მკაცრად,
და ძლიერება უძღურებას ემორჩილება,
და ხელოვნებას ბრძანებებით დაპშია ვნა,
და ბრძნად გვაჩვენებს თავს რტვენი

გამობრძმედილი,
და სისულელედ ეჩვენება სიმაართე სიწინას
და საყის მონად უქვეყია ზოროტის კვილი;
დაქანცული ვარ და სიცოცხლე არ მსურს სრულებით,
მაგრამ ვერ ვტოვებ, რადგან ქვეყნად შენ მგეულები.

გივი გაჩეჩილაძის თარგმანში ყველაზე ღირსშესანიშ-
ნადად შეჩვენება 6-12 სტრიქონები სადავ „და“-თი დაწყე-
ბული სტრიქონებით შექმნიან ანალიტიკური რიტმი
მიღწეული, რადგან სხვა, განსაკუთრებით ძველად მისაღ-
წევი აქ არაფერია, არც რთული მეტაფორები, არც სიტ-
ყვის თამაში, არც ექვეუდუნე და არც კონსიტა, არც რთუ-
ლი ფილოსოფია; ეს არის ღია დეკლარაცია და დაგმობა
ქვეყნად არსებული უსამართლობისა. გივი რიტმისა,
შესანარჩუნებელია შინაარსი, რასაც გივი გაჩეჩილაძე
ნარმატებით სძლევს, თუ არ ჩაითვლით მერვე სტრიქონს,
სადაც ამკარად დაკარგულია შინაარსი და კონცეპტი,
რაც თარგმანს აზანებს.

And strength by limping sway disabled,

თარგმნილია:

და ძლიერება უძღურებას ემორჩილება,

ეს სერიოზული შეცდომაა, ძლიერება უძღურებას კი
არა, კორუმპირებულ ხელისუფლებას ემორჩილება.

რეცხა თაბუკაშვილი სწორად ჩანდა სონეტის მთავარ
პრობლემას და შექსპირული რიტმის სრულად შენარჩუ-
ნებას შეეცადა, რასაც მნიშვნელოვანილად მიაღწია კი-
დეც;

რეცხა თაბუკაშვილის თარგმანის შინაარსი თანამიმ-
დევრულად მისდევს ორიგინალს:

ყველაფრით დაღლილს, სანატრულად სიკვდილი
დამირჩა,
რადგან მათხოვრად გადაიქცა ახლა ღირსება,
რადგან არარა შვიფერა ძვირისანი ფარა,
რადგან სიცრუე ვრცელდებას გახად თვისება,
რადგან უღირსებს უსამართლოდ დააფხან დაფხან,
რადგან მრუშობით შეღაბულა უმანკობა,
რადგან დიდებას სამარხევირად უფხრიაან საფლავს,
რადგან ძლიერი დამონა კოტლმა ფროებამ,
რადგან უმინდეს ხელოვნებას ასობენ ღებავარს,
რადგან უფიცი და რევენი ბრძანობს აფიცილად,
რადგან სიმართლე სისულელედ ითვლება ახლა,
რადგან სიკეთე ზოროტების ტყვედ ჩააბრძნილა.
ასე დაღლილი, ამქვეყნიდან გაქცევას ვარჩევ,
მაგრამ არ მინდა ჩემი სატრფო ობლად რომ დარჩეს.

რადგან-ის შემდეგ ჩამოთვლილი უხეობანი კიდევ
უფრო ამბადრებს ღირსეული გმირის გადამგვეტილებას,
გისცილდეს ნუთისოფელს; მას გადამგვეტილი აქვს სიკ-
ვდილი და სატრფოს დატოვება კი არ აცლენიერებს გა-
დამწყვეტილებას, არამედ თითქოსდა დარდით სტოვებს ამ
ქვეყანას.

როგორც აღვნიშნე, ამ სონეტის რეცხა თაბუკაშვილი-
სეული თარგმანი ყველაზე პოპულარულია შექმნიან სო-
ნეტის მოცულობითა და არა მარტო მათ შორის. და არა
მარტო პოპულარულია, არამედ გავლენის მომხდენილია.
ამ თარგმანის გავლენა კოტე ყუბანევილის თარგმანში
ამკარად ჩანს.

სიტყვა „რადგან“ რეცხა თაბუკაშვილის თარგმანში არ
მხოლოდ რიტმს განაპირობებს, არამედ ლოგიკურად
გვამცნობს, თუ რატომ ნატრობს სიკვილის პოეტი; ეს
ლოგიკური გასაღები გივი გაჩეჩილაძის თარგმანში პირ-
ველესავე სტრიქონის ბილოშია, „როგორ ვუშვირო“, ხო-
ლო კოტე ყუბანევილია სტრიქონებს შუა გადაიტანა,
„როცა გტედა“;

ცხოვრობისაგან გაღადილი მე სიკვილს ვნატრობ.
ცხოვრობილის როცა ზედავ გამათხოვრებას.
პატიონსება ილახება როდენაც ვატყობ.

ან უეჭრისი როგორ იხედს კარვად ცხოვრებას.
სრულყოფილება აღარ ფასობს რადგანაც ახლა.
უშანკობა ითვლება რადგან უხეშად.
არარაობა რადგან ურცხვად მიიწვეს მალდა

და ძლიერებას სიკვდილია რჩება ნუფუადა. რადგანაც სიბრძნის სასულულემ მიიღო სახე. პირდაპირობას რადგან თლიან უბრალოებად. რადგან სიკეთეს პირობებამ დაჯგო მასზე და ხელეწიება გადაიქცა ამბოვებად. ჩემი გონება ასეთ ყოფას მშვიდ სიკვილს არჩევს, მაგრამ არ მინდა, ჩემი სატრფო მარტო რომ დარჩეს.

კოტე ყუბანეიშვილი ორიგინალის შინაარსის მიხედვებით უარს ამბობს და მეთოდის ანალოგიაზეც, მის თარგმანს შეიძლება თავისუფალი ენოდოს, მაგრამ იგი უარს არ ამბობს რევაზ თაბუკაიშვილის მიგნებაზე, „რადგან“, და სონეტის დამახასიათებელი რითმაც და ბოლო სტრიქონიც რევაზ თაბუკაიშვილის თარგმანს ეხმარება.

ინება მერბანეიშვილი უარს ამბობს შექსპირულ რიტმზე, თუმცა სენდვიჩის ფორმას ინარჩუნებს, მაგრამ მთლიანობაში მისი თარგმანი ნაკლებად მოწინააღმდეგეა და რიტმული, გადამადვილებულია სტრაქონები და რადიკალურად გაერთიანებულია პასაჟები, რაც ერთგვარად გუბინაურებს შექსპირის სონეტს:

And captive good attending captain III:
(ტყვე სიკეთე ახლავს კაპიტან პირობებს)
ვხედავ, კაი ყმა ტყვეობაში ისევ სულს ღაფავს,

თუმცა ტყუილის კონცეპტიდან დაშორებაც ვხვდებით:

As to behold desert a beggar born,
ეთი ავიტანო, რომ მათხოვარს ერგოს დიდება,

შექსპირი ნებს არა იმას, რომ მათხოვრებს დიდება ერგებოდ, არამედ იმას, რომ ღირსეული ადამიანები მათხოვრებელ იხადებიან. თარგმანი მთლიანობაში:

ასე დაღლილი მოსვენებას სიკვდილში ვეძებ: ვით ავიტანო, რომ მათხოვარს ერგოს დიდება, საბუკო რწმენა შემოგჩვიოს უღებლო ბეჭზე, დედნით ბრძოლები შემოსილიან ქვეყნის იმედად. უბინო ქაღალდის ძაღვობით ახლავს მამუსს და არაკაცო საზეიმოდ კვლავ მიირთვება, შეურაცყოფილ სრულქმნილებას ეინ გასცემს პასუხს, დაუძღურება ძლიერების საქმედ იფიქრება. დღეს ხელეწიება დაამუნჯა მმართველმა ძალიან, თავპირიანი, თუ უეციო, თრგუნავს გონებას, ვხედავ, კაი ყმა ტყვეობაში ისევ სულს ღაფავს, პირდაპირობა და სიპართლე არ სცნეს მონებმა. ასე დაღლილი ამ ყველაფრით არყოფნას ვნატრობ, მაგრამ, ვაი, რომ ჩემს სიყვარულს აქ ვტოვებ მარტო.

საკულისხმოა გენადი მარგველაშვილის ორი თარგმანი, თურხალის გვერდზე ჯერ მეორე ცდაა დაბეჭდილი და ქვევით მოსდგება პირველი ცდა; მართლაც მეორე ცდა პირველს სჯობს, ამ შემთხვევაში.

გენადი მარგველაშვილი თავისუფლად ეძევება სონეტის შინაარსს იგი ზოგადი კონცეპტივით გამოიზიარებს, ნებს ამქვეყნად არსებული უსამართლობის გამო, ოღონდ ორიგინალში ჩამოთვლილ უსამართლობებს ან ცვლის, ან აძლიერებს, ან თავისას უმატებს, მაგალითად:

to behold desert a beggar born,
სანამ ღირსება საბოლოოდ გამათხოვრდება.

ზოგიერთი სტრაქონის ორიგინალისეული შესატყვისის მოძებნა მწიფდება:

და მუღუბა უცნაური უცხო ნაყოფი,

სამაგეროდ, გენადი მარგველაშვილის თარგმანი შენარჩუნებულია სონეტის ზოგადი კონცეპტი, რიტმი და სენდვიჩიც მეთოდის ანალოგიით არის ჩამოყალიბებული.

სიკვილს დაეძებ გადაღლილი სიცოცხლისაგან, სანამ ღირსება საბოლოოდ გამათხოვრდება. ამ ყრფ დროიდან უზნეობა ამოიზარდა, და ბრწყინო ურდოს სათნოება არ აგონდება... და ნეტარია უბინოთა შეურაცხყოფი და ცოდვილი ღვთისმეტყველთა სრულყოფილება, და მუღუბა უცნაური უღვიო ნაყოფი და გლახაკა ქუშპირიტი უფლის დიდება. და სამართლისმომწველი ვადაიქცა შესანარ კრავად და ბოროტება დაატარებს სიკეთის ნიღაბს, და სინაძნელ ვაიმეტეს ნიხლის საკვავად და სიბრძნე ფუქმა დაპირებამ გააღარბა... სიკვილს დაეძებ ამ დაფიწყებ თავის მართლებას, მაგრამ რა ვუყო საყვარელი შენს მონატრებას?...

მაია ჯიჯეიშვილი ორიგინალის კონცეპტს ინარჩუნებს და, რაც მთავარია, ძალზე ახლოს მიდის რიტმთან და მეთოდთან, მაგრამ, რატომღაც სენდვიჩის ფორმაზე უარს ამბობს და რაგოვრც ინიცებს, ისე არ ამთავრებს სონეტს:

ავის მხილველი, შეგებას მხოლოდ სიკვდილში ვეძებ, მათხოვაროვით ვხვებები უდაბნოს გუზებზე. და არ მჭირდება ყალბი განცემა, ყალბი ვენებუბო, და უფლოო ფიციოთ შეიბინა დაპირებები, და გვამაუნად სხივობოლო ღირსება ძველი, და უბინობა შეილახა უწყალოს ხელით, და სამართლი ვააქვია უსამართლობაში, და ძლიერება დააკინა შესატთა გართობაში, და ხელეწიება იქცა მონად უნიჭო კაცოცა, და ვიღაც ბრფიო მოვლანობს ექიმის ნაცვლად, და მუჟაურია ქუშპირიტი სიამართლე ჩრდილებს, და რეკვენ ბატონს უფლებო ბრძენი მორილებს. ამ ჯოჯოხეთში მე სიკვდილის ცდუნება მათრობს, მაგრამ, ძვირფასო, ვით დატოვო აქ მარტოდმარტო?

ღელა სამინაშვილი მაქსიმალურად ინარჩუნებს შინაარსს და კონცეპტს, მაგრამ ყოველივე ამას მეთოდის ანა-

ლოგიით კი არ აკეთებს, არამედ თავისუფლად ეცეცევა სო-
ნეტს, შეესაიარის შეთოდს, ნაწილობრივ მოშლის სენდვი-
ჩის ფორმას, ნაწილობრივ შეინარჩუნებს მამოთვლას და,
რაც მთავარია, არღვევს სონეტის სტრიქონს; მას თარ-
გმანში აზრი ერთ სტრიქონში არ მთავრდება, რაც ცვლის
და ამარაველფეროვნებს რიტმს, მის თარგმანში ჩუხვის თუ
დაარტყმის ხმა გრძელდება, ინტელბა და სხვა ორიგინა-
ლურ რიტმში გადადის:

შე დავიღალე ამ ყველაფრით და სიკვიდის ველტვი,
რომ არ ვუშზრადე – ღირსება რომ მათხოვრად

არარაობა როცა ზეობს და იმის მუტო
რაც ვიერთვულვებს, – ყოველივე – ღლატის

იშეა, –

რომ სიამავე დაითრუნვა და რომ – მინებდა
ძალადობას და მსხვერპლად წნდებდა უბიწოება;
რომ სიმახინჯედ შერაცხულა სრულყოფილება,

ნონა კუპრევიჟილი

გამვლელ, პეჩირი

ჩვენს საკმაოდ სულსწრაფ დროში „პოეტი“ და განსა-
კუთრებით „პოეტურობა“ სულ უფრო ხშირად ყოველ-
დღიურობის რიტმიდან ამოვარდნილ, დამაჯერებლობასა
და სიზუსტეს მოკლებულ აზროვნებასთან ასოცირდება.
მოთუშვტის, თუ საემქ კულტურის რეგრეზენტაციას ებე-
ბა არადა, როსტომ ჩხვიძემ სწორედ ამ გზით შიაკვლია
შეფასების სახიერ ფორმულას – „ფოტოპოემა“, რომლი-
თაც ეთურ თათარაიძისა და ამირან არაბულის მიერ შედ-
გენილი ქართული ეპიგრაფიკული ძეგლების სამეცნიერო
კვლევის ამსახველი, საფლავის ქვების უნიკალურ ფო-
ტოგრაფიულ ილუსტრირებულ კრებულს „ქვემოთ მომხ-
სენილ“ წარმოვკვიფებინა (იხ. აღნიშნული კრებული, რ.
ჩხვიძე „საფლავთა პოეტიკა“, გვ. 201-204).

ეთურ თათარიანედ და ამირან არაბული კარგა ხანია
კულტურის გარკვეულ სფეროში ნაყოფიერ და წარმატე-
ბულ თანამოაზრობას განასახიერებენ. ერთი მხრივ,
ცნობილი პოეტი ქალი, ამასთან, მეცნიერ-ფოლკლორის-
ტი, ხალხური მეტყველების გამორჩეული ინტერპრე-
ტორი (გვახსენებთ მის მიერ „წაწერილი“ გულქან რაზო-
კაშვლის ნაამბობი, მამაშა ამირანის ჩამაპყრა სახელი“);
მეორე მხრივ, ასევე მეცნიერ-ფოლკლორისტი, ლტერა-
ტრისმყოფედ და პუბლიცისტი, რომლისთვისაც პოეტუ-
რობა, თუ განებდა, პოეტური მსოფლმკვირვება მისივე
სამეცნიერო საქმიანობის არა ხელსაშემშლელ ფაქტო-
რად, არამედ სტიმულად ქცეულა. თემქა დაკარბათა ასე-
თი წარფენს სრული ვერ იქნება, სანამ არ დაბრუნდებდა
ნიგნის რედაქტორის თენჯის მირზაშვილის სახელი, პრო-

რომ ძლიერებას უძღურების მუხლი მოგბა,
რომ ხილოენებას – შეფეების ამწუნებას კვეროხო,
რომ ბრიყვთა, უტიე მკურნალოვან პკვეოენ

გონებას;

რომ სიმაართლესაც ახლა მხოლოდ სულელი

გაქვფვის;

რომ თუ კეთილი სადმე დარჩა, – აეს ემონება.

მომმეზრდა – ასე; და აღარ მსურს – ვოფნას

ვადროყო,

მაგრამ ვიცი, რომ სიყვარული უნდა დაეცოვო.

დასასრულს, უნდა ითქვას, რომ LXVI სონეტის რვავე
ქართული თარგმანი პოეტისა და პროფესიონალთა მიე-
რია შესრულებული და ამიტომ თვითიერს საემარისად
აქტს მხატვრად ღირსებანი და კულტურული დანიშნუ-
ლებაც.

ფრთული თვალსაზრისით ზედწიერი მხატვრის, ყოვლის-
მხედველი თვალთა და სილამაზის უტყუარი შეგრანბე-
ბით, შიძიებელი ინტელიტუალის, რომელმაც, სხვათა
შორის, მხატვრად ყოფნის უპირველეს გამართლებას თა-
ვის დროზე სწორედ ქართულ მათში შიავსო.

იშვითად შინაბავს ასეთი ფაქიზი და უსუსტი კომპო-
ზიციით აგებული ნიწა. ქართული ეპიგრაფიკული ძეგ-
ლების ისტორიის მეცნიერულ კვლევას, ქვის ოსტატთა
მიერ შესრულებულ ბარელიეფთა თუ პირილიეფთა სტი-
ლისტიკის დაგვიანს, ეპიტაფის ჟანრულ თავისებუ-
ბათა სისტემატიზირებას ენაცვლება საგამგებოდ მოძი-
ბული სიკვდილის მხატვრული პერსონიფიკირების ამსახ-
ველი ნიმუშები უძველესი ქართული მწერლობიდან –
დღემდე ანუ მისტელ მოდერცილიდან – გაფერძი ჩოხე-
ლამდე; შემდეგ მონაკვეთში ეპიტაფისტო ნაიფიერი პოე-
ზიაა წარმოდგენილი. ეტყობს ასეთი: „სული ციკისა
შეგაკისა წყალთა/ციდან ჩამოღის, ცამი ბოუნდება“; ან:
„ამა ლოდმდე დანერგულ ვარ/წერგი მინისაა ამომტეე-
რალი“, ან კიდეც „ამ წუთისოფლითგან არა მშედა ნი-
ლი/ზედათ იწლითუ ჩემი ქარნილი“. მივლი ეს მასალა
კო, როგორც აღწინიწი, გაფერებულთა საქართველოს
შოისა თუ შირის ძველ, ძირითადად გაუქმებულ სასაფლა-
ოებზე გააღებულ ფოტოგრაფი, რომელთა სისადავე და
ენოციური ზემოქმედების ძალა იმდენად დიდია, რომ ამ
ნიგნის ფურცელი „ფუშობის ენის სნაალებას“, შეუცნო-
ბელსა და იფლამს იქით გახედვით მიღწეულ თვითწმე-
დას ენაცვაესება.

თვითწმეობა, ფიქრობს, თავისუფლების განცდვის გა-
ნუფოფული ნაწილი. თავისუფლების შოპოვიება ანუ გან-
თავისუფლება კო, როგორც წმენალი ამბობს, უპირველეს
ყოფლისა, დაბრძენებას გულისხმობს. ჩვენ ახლა, იმდია,
სწორედ ამ ეტაპზე ვიმყოფებით. ამიტომაც ქცეულა ჩვენ-
თვის „კულტურა იმ უნიკერსაღორ ფენობიდან, ერთიან
ინტეგრირებულ შეთანხმებულ სისტემად, რომლის ყველა
შემადგენელი ნაწილი ერთმანეთზეა დამოკიდებული“.

დარწმუნებულ ვარ, ეთერ თათარაიძეს და ამირან არაბულს ამ კანონზომიერი ურთიერთგანპირობებულობის, ურთიერთმოგაჭეულობის განცედი მთავითვე პქონდათ, ჯერ კიდევ თუმ-ხესსურული სოფლების, დანოსა და ჯუჯის ცისქვეშეთში გატარებული ტყინი-მხარე პვე-შუობიდან, სადაც არა მარტო მათი „დე-დი სამშობლოს“, საქართველოს, არამედ სამყაროს მთლიანობის და ამ მთლიანობაში ადამიანის ჩართულობას მეგრინება ესოდენ ბუნებრივი ჩანდა. მათ არნახულად უერთგულეს იმ პირველ უტყუარ მთაბედილებებს, ბუნების დიდი ნივინის ნაკთხებით მიღებულ გაკეთებებს, და-ულავე მელექსთა „გულდან ამოთ-ქმულსა“ და ღირსებით დამღერებულს. ამ მოსახრებს, ბეგრ სხვა მიზეზთან ერ-თად, შადსტურებს კრებულის გარკანზე გამოტანილი ჯუჯის გორაზე გადაღებული საფლავის ქვის ფოტო, რომელზედაც იარაღისმეული ჩოხოსანია გამოსახული: ფე-ხებთან გუთანი უსყვინი, მარჯვენა კი „დაბანწყალობებელ“ მოზრხისთვის თუ ფიხისთვის რქებში ნაუღლია. ეს გახლავთ იმ უნიკალური, გაუზნარავი სამყაროს მუნაჩვე ფოტურა, ერთგვარი ორიენტირი, რომლის იდეალა მი-ნარჩის სხვადასთავის გადაცემის სურვილი ფოტოგრაფი-ტითა და სათილქებით აღჭურვილი ავტორები წლების მან-ძილზე საფლავ-საფლავ ატარა და უმეტრონი მიცედე-ბულთა თანასუფლებად აცვია. აი, ამი მთლიანდება ჩემ-თისა ჭინფილილი, გენეტორი ცოდნა მეგრეთიდან, უნივერსიტეტის კედლებში იწებეს ეს განორკიდეებული თუ სხვადასხვაენივიანი სპეციალური ფილოლოგიურ-ფოლოკორისტული ლიტერატურის დახმარებით. ეს არის-მეტი, ამის თქმის უცდლობა, ის, რაც ვახავეებს ზღის ჩვენი შემთხვევაში როსტომ მჩვიდის მერე მეს-ტად შენიშნულ მეცნიერის პოეტობას, პოეტის მეცნიერ-ულობას.



ქრონიკა მომხსენებელი

ამ კრებულში უმთავრესი პრობლემის სახით სიკ-ველითან ჩვენი საუკუნოებრივი დამოკიდებულების სა-კითხი დგას. სიკველი, როგორც ქართული კულტურის, გარკვეული თვალსაზრისით, მეტანიშნა, თავად საუღა-უი „მარადიული სახლი“ ეს საფლავისათვის ჯერ კიდევ ვეგობებულობის მიერ შერქმეული სახელია, ზღვარ-სამანი ყოფილია და არყოფნის შორის. ფართად გავრცელებული ე.წ. „სულის წყაროებზე“, რომელთა შესახებ თავად ამირან არაბული მესაუბრობდა, გლეჯისა და დატყუარის რიტუ-ალი, ხშირ ნატირლები, მთელი სამსჯელოარო პოეზია ადასტურებს ქართველთა განსაკუთრებულ დამოკიდე-ბულებას, ვენახეთ, მონინებს მიცვალებულისა და საფ-ლავისადმი. რაც შეეხება სიკველის თქმის, ამირან არა-ბულის მიერვე რამდენიმე წლის წინამ გამოცემულ მო-ნოგრაფიაში „სამგლოვარო მოეზია“, ახალი სიკველი-სა“ (სხვედრე უნიტავიუბა) უმედიერესი ფოლოკო-რული მასალის ღრმა და საფუძვლიანი ანალიზის ფონზეა წარმოდგენილი. ცნობილი ფშაველი მელქისის ქრელა უძალაურის წიგნი დამონმეხული მოსახრება: ... სიკ-

ველითან გამარჯვებული კაცი არ მინა-ბა, სიკველის სიკველი ჯერ არავინ შესწრება“, ერთი შეხედვით სიკველის უძლეულობის დასტურია, მაგრამ არა მისთვის სრული მორჩილების გამოცხა-დება. ხალხური პოეზია იცნობს სიკ-ველითან შეუგუებლობის გამო წარ-მოთქმულ არავთ მუქარასაც („შენამც მაცვია სიკველიადა, სიკველი ადამიან-და...“). თუმცა საბოლოოდ მაინც ქარ-ბობს სიკველის არა სიციუხლის ანტი-თხად, არამედ ობიექტური აუცილებე-ლობად, ბუდისწერის, ფანტკობის წყენგან-დამოკიდებელ არტიკულატორად გა-აზრების ტენდენციას. თუ დავკვირდებ-ლით დამარჩვის ტრადიციულ წესს, სა-დაც მიცვალებულის მარადიულ ძილს ადასმითველი ან მისასამიშირებლად ფეხზე მდგომი ჭირსუფალი უპირასპირდება, იმავე ოპო-ზიციურ მდგომარეობას აღმოვაჩინთ საფლავსა და მის წინამე მდგომი გამეუღლის კონფიგურაციაში. პირიბო-ტალური (მიცედებული) და ვერტიკალური (გამველელი) ხაზების ურთიერთდადაკევის სიმბოლიცა, თავისებურ სიყრცულ-ვექტორულ აზრს ახმანებს საფლავის ქვაზე ამოკვეთილი ეპიტაფია, რომელიც „სამწვიფე“ ნამყოფის არა სიციუხლები, არამედ სწორედ სიკველის შემდეგ ნათქვამია თუ ნაწარხის ილუსტრირება.

ეგრეთ ნოდებული მოარული ეპიტაფიები, რომლე-ბიც ბერძნულ-რომაული კულტურებიდან იღებს სათა-ვეს, საფლავთან გამველების (მოგზაურის – ეტორენა ზომ მოგზაურობა, „ეხორგების გამველელი“ კი მოგზა-ური) ფუნქციის აქცენტირებას ახდენენ: „გამველყო, შენ მიდიხარ, მაგრამ საბოლოოდ მაინც დაწვები“, ან „მეწერდა, გამველყო, უკრი მოგვაგაყარე იმით, ვინც უკ-ვე ეწვეარო“. საფლავი არსებითი მუქქია გამველების (მოგზაურის) გზაზე. იგი შემთხვევით არ გაივლის აქ და თუ შემთხვევით გაიარა, ეპიტაფია მოგანებს, თუ სად დასრულდება მისთვის მოგზაურობა მიწაზე და სად და-ინება „მოგზაურობა შეციური“. ეთერ თათარაიძისა და ამირან არაბულის მათ თამბორული ეპიტაფიების სიკველის ახეთ ფილოსოფიურ განსჯას უცუბო სამყა-როში, სულეთში გადასვლა-გარდაცვალების უფრო „ყოფით-კანერული გააზრება“ ენახება. თუცა ბეკ-რან რა უნდა თქმულიყო იქ, სადაც უკვე დაწერილი იყო „ვერ დაიქრავს სიკველიადა...“ ან „ღმერთმა გიმე-ვლოს, სიკველი...“ ქრისტიანული ხარწმუნობა, რო-გორც წიგნის ავტორები მიიჩნევენ, ღვთის შერწევის მიცვალებულთათვის სამოთხის დამეკიდრების, „საუ-კუნო ნათლის“ იმება ნერგავს. სოფლად „შობაში-ხადარ“ სიკველი, ხალხის თვალთხედვით, ყოველის ბოლოს მომღები მაინც ვერაა და მისი სისახტესაგან განირიგება სულეთის სანატრულ სიერცეში დამეკიდრე-ბით არის შესაძლებელი: „ღმერთო, მეც ღირსი გამაბა-დე, სადაც სამოთხე შენია, იქ მაინც ნათლად მამოფეც, რადგან სიკველი ბნელია მინა, შენი ვარ, უფალი, სიკ-ველი სულს მტერია...“



საგულისხმოა, რა არის: მკითხველი გულგრილი ვერ დარჩება არათუ ტექსტში, მართლაც რომ, მარცხალიტბინით განხილულ ამგვარი სტრიქონების, ან სიკვდილ-სიკვდილზე ფიქრით შთაბრძნელი ფორტოების მიმართ, არამედ ქართული სოფლების ამ უძველესი სახელმწიფოების მიმართაც, რომლებიც ამ წიგნით აღძრული ფიქრების მიმოჭრუვების ბუნებრივ არსულს ქმნიან და ჩვენი კულტურის მქსხიერების კოდიჩრებულ ნიშნებად წარმოგვიდგებიან: ტანია, მამკოდა, სატრეე, სამშვილდე, მაქართია, ფარცხისი, გომარეთი, მუგუდა, ხელთუბანი, დუშაიხი, ურბნისი, ვადალეთი, წინარები, ჭორილა, დეირი, არახვეთი, სამდერეთი, კარქუჩა, ორბეთი, სეფე, წყლულეთი, შიხისი, მენაეთი, ჭართალი, ფუთა, ომალი, პელი, ნოსტ, არდოტი, იკოთი, ბინმენდი...

ფოლკლორისტიკაში ეთნოგრაფიკებისა და განსაკუთრებით, ქვისმოდული განქანაობის მარცხალიტბა მასალის სიმინითაც არის გაქმინებული – გვიხსნის წიგნის ავტორები. ამიტომაც მოწინებთ გვაცნობენ ქვის ორთულ ოსტატის, მარტოა ვაგინაშვილისა და ავთანდელ ბრძელულის სახელებს. ქვითხრო საწილთი საქმეა ხდება, „სამაროთა“ შემამკობლების არყოლა კი მიცვალებულისათვის საუკეთესო პატივის მიცემის ჩვენს საგრიწილად გლარობებულ ტრადიციებზე სახელდა – განცემირტავენ მსინა თან ასეთ ზუსტ ფორმულირებას გვანდებან: ანონი ეთნოგრაფთა და ქვისმოდული ხელთუბანა ფორმისაის სამყაროს შექმნის მიზეზიკა და, ინაგდროულად, შედეგაც. რაც შეეხება მათი განრულ თავისებურებას, ამას შესახებ წიგნი ვითხოვლობა: „... როგორც ბარდული ვხვდებით, ისე სიტყვაფარმის საეტიმოლოგიური ნაწილები თავის იწინს ამა თუ იმ ქუთხის ეთნოგრაფიული ფოფისა და სამეორეუნი საქმიანობის დომინანტი მოტევიან.“

ეს შეცნეოული თვალთმადვეთი. ემოიფირი აღქმის თვალსაზრისით კი, შეიძლება ითქვას, რომ დრო-ფაშისაგან სიმკვეთრეს მოკლებული ეს დაცრეცილი გამოსახულებები ძველ ეგვიპტურ „სეულისმოსახსენებელ ფერმერას“ (ენ. „ზუთპოიონია ვიჟიპის“) წადავს, სადაც, მაგალითად, ცხენის ფიგურა არა კონკრეტულ ცხენს, არამედ უფრო „ცხენად ყოფის“ გამოსახვას ემისახურება. ასეა აქაც: მიცვალებულითა პორტრეტები, მათი ამქვეყნიური საქმიანობის ამსახველი ატრბუტოები, წინააღიბურების სიხვისი ამ უტყუარო ნიშნებში, ყველაზე შთამბეჭდვი გარდასახვის შემდეგ მიცვალებულად ყოფის მარადილუ ხატებად წარმოვიდგებთ. მალო ის ელგაირობა და სიხადე, რომელი „სამაროთა“ შემამკობლების შემართის სტრელსა და ხელობისადმი მათ დამოკიდებულებას აფლენს, სიკვებლის ჩავლის შემდეგ სიკვებლისავე აუკვადევისა და წიშნეულობის ასეთი სახის ემისახვას ესწრაფვის, როგორსაც სხვა შემთხვევაში ის ვერანაირად ვერ დამისახურებდა“. სხვა სიტყვებით, ესა სურათ-ხატებები, უფრო სწორად კი, წიგნის ავტორთა ტრინომოლოგიას თუ დაქვსებებით, ხატერილობით აღბეჭდილი სიკვდილის სახატაობა, რომელიც თავისი სიძველესა და სინადილუის გამო ჩვენი კულტურული წარმოდის ერთ მნიშვნელოვან პლასტს ხსნის.

ახალი თაობის ინტელექტუალები, რომლებიც ქართულ კულტურას გარემო თვალთმაყ ადიქემენ (რაც თა-

ვისთავად ცუდი მოეღენა არ არის), ცოტა არ იყოს, გადაჭარბებულ ირონიულობით აფსაბენ საკედლის ფაქტით აღძრულ ჩვენს განცდებსა და ქნედებებს, ფიქრობ, ამის საფუძველს მათ აძლელი უტეზიონი და ტლანქი ფარჩქულობის პრინციპით აგებულ დედექანდელი სასაფლაოები, სადაც მინიმუმამდა დაყვანილი „საფლავის ფუნქცია სიკვდილის ხსენებაში შეინარჩუნის მიცვალებულნი“. კრიტიკა კრიტიკად, მაგარა, რაც მათთვისაა, ამ თხულებში არ ჩანა ნამდვილი გულშემატკივრობა, ნაკლოვანების გამოსწორებისათვის შხაობა. ვიერ თათაროიძისა და ამირან არაბულის წიგნის გაკუნებად ნაქმინება იმანი, რომ არა მარტო საფლავების, არამედ მრავალი სხვა პრობლემის ამგვარად სრულიად უგერსპეტეო, ნეტატიურ ქოილში დანახვა საქობისადმი ცალმხროუ დამოკიდებულების ანუ დროთა გავიბრის რღვევას შედეგთა წარსულში მხედვის უფრობას მომავლის ბუნდებინებას ხადებს. ხომ შეხადია, რომ ჩვენი წინაპრები ცხოვრობდნენ საფლავის ქევაზე აღბეჭდილი მიცვალებულთა და საერითად, სიკედლისადმი გამახატული ამ კონკრეტული დამოკიდებულებით, რომელიც ელოდენ სახიერო და მეტყველი. იგი შეუდარებლად უკეთესია იმანე, რასაც ზედ დღეს ვაკეთებთ. ამიტომ ყური უნდა დავუგდოთ იმათ, ვინც შეხედ წარსულში სიკედლის დსკურის პროფესიონალური ნაკობება, ხეისმოკიდებულ, ხალხმორეულ ლეობებში ჩვენი კოცხილი თანამყოფობა.“

რადგან დროთა გავიბრე წამოვარდა საუბარია, კიდევ ერთ საგულისხმო დეტალზე გაემახიელებოი ყურადღებას: კრებულში „შენდობით მომოსენიეთ“ არ არის გამოტოვებული ამ ერთი ცნობილი ფოლკლორისტის, მკელეერის სახელი ვახტანგ კოტეტიშვილიდან ელდარ ნადგრაძემდე, ვინაც თავისი წელით შეუტანია ქართული ეთნოგრაფიული ძველებს, ქართული მემორიალური კულტურის მეცნიერულ შესწავლაში, რაც სრულიად ბუნებრივია ჩვენი ავტორებისათვის, რომლებიც საკუთარი საქმიანობის მნიშვნელობას არა დღევანდელისა, არამედ დროის უფრო შორეულ პერსპექტივაში ხედავენ.

საინტერესოა, ვის აღმოაჩნდებოდა დღეს გამხედობა საკუთარი საფლავის ქევაზე ნაქურა – აქ განისვენებს ა რ ა ვ ნ ა ნ ა რ ა ფ ე რ ი, არაფერი“ სწორედ რომ ცნობილი ლიტერატურული პერსონაჟის, გვი შადურის (ესეც როსტომ ზეიქემე შქინძის) ამ სულაც ემილი დეკონსონიეული გაგებით. საფოველითა ეგოიზმის ხანაში ეს თითქმის წარმოუდგენელია. სამაგიროდ, არსებობს და კვლავაც იარსებებს სიკედლისწინა მყოფების წამი, განსაკუთრებული და შეუხადამებელი, რომელიც ნაკლებად ან მეტად მაღალმხატვრული ავტოპეტიკავის შექმნის რეალური მისეზე ხდება. ვთქვათ, ასეთის: ასოკედლო, ჩენ ფიქრთ დომილო/მოდა, მანზეთ ხელთა/გაუმარჯვებელ ქალას/მწეწე იფე და მხსენელა/ვლზე წერილობივი შამბი/მისის მოსაწინ ფერია/შორიდან მიცნის იქნება/ქარონის ნეთი მწველია...”

შეიწრდა ძველი საფლავის ქვასთან, იფიქრა, აფიქრა იმანებ – ასეთია ამ გამოჩრეული წიგნის შთობის, სწორედ ისეთი, როგორიც უკვე გამოხატულია ამ უკედავ სტრიქონებში: „სედების და სცდების, სიკედლთა ვი არ მოელის წამისად...“

ქარდა ქარდუხი

მუდმივსანახი ფოლიანტები

ნახსპი კომპატიუბილის სონატაი

არქიუმი მუსანახი ფოლიანტები, როგორც წესი, სამაჟ განიყოფიან; დროებით, ხანგრძლივ და მუდმივსანახად. მუსანახისად, ძირითადად, 1-10 წლის ვაჟები, 10-75 წლის ვაჟები და ერთიდან დასასრულამდე, ან უსასრულობამდე.

საკულსბნოა, რომ პირადი საქმეება არაა მუდმივი. გამონაკლისი მხოლოდ გამოჩენილ, ღვაწლმოსილ და სახელგანთქმულ ადამიანთა საქმეება. ამ კატეგორიის ადამიანებს კი კანონიც, მაგრამ ძირითადად არქივარუსი გამსაზღვრავს. და არიან პიროვნებები არტივარუსის გე-მოუნების იმედად. იმედაი, არ შეეძლებათ არქივარუსებს და სახელგანთქმულსა და სახელგანთქმვინილ (პოპულარულ) პერსონებს გამოარჩევენ ერთმანეთისაგან ან შეეძლებათ და აღწეულების მუდგე მათ მიერ არასწორად მუდმივი ვადით შენახულ საქმეებს კონისია გამოყოფს გასანადგურებლად, მაგრამ არასწორად უკვე განადგურებულთ არ უშეკლებათ აღარადფერი.

მოკლედ, დამოკიდებულია ადამიანთა ბუდი, უფრო სწორად ადამიანთა ღვაწლის ბუდი, არქივარუსთა ინტელექტზე, გემოვნებასა და განწყობაზე. მაგრამ არის ერთი, რომელსაც არასოდეს ეშლება, რომელსაც ადამიანთა თავზედ თმის ყოველი დერი დათვლილი აქვს, იტყობდენი სიზუსტით აფასებს ადამიანს მიხი ღვაწლით და მის პირად საქმეს პიროვნულად მოქმენს აფგილს მარადისობის არქივსაცავის კუთვნილ თაოროზე.

გაგვიტეზი ამ ცხოვრების ტრამპზის ბოლს, ვით ხალხურ ლექსში მივფიქვლი ვერი ქვადნი, მე ამავკვანად ვატყვილი ასლი ვარ მხოლოდ, არსთავამრავს არქივშია ჩემი დედანი.

არ ვიცი, ამ ბოლო წლებში არქივთან რომ ვარ დაგვე-მირებული შეიძლება ამაჟად მომზენა განსაკუთრებით ბატონი ვახუშტი კოტეტიშვილის ეს სონეტი (ჩვენი მწერლობა № 15), ყოველშემთხვევაში ასე მოულოდნელი სახით, ღვაწლად გამოთქმული ადამიანის ქვეყნად ყოფნის ნარჩავალია, მე არსად შეზვედრია. არსთავამრავე ნყვეტს, რა ბუდი ეწევა დედანს, არა აქვს მნამუნელობა რა მოუვა ასლს ამ წუთისოფელში დროებით დავანერ-ბულს.

თუ პირადი საქმე დროებითია, ასლი — მითვლილზე; არ ეღვინს ასლზე ვადებება, რაღაც მარიაფილსა და ნარქულს უნდა გაუწიროს მზერა კაცმა, დედანზე იტყ-როს:

მაგოცხლებს მრნახსი, რაიც ჩემში ხულმა შენეთა და ეინწლო ასე აფეხსრულო, ღმერთო, შენითა!

შეიძლება ნამით გვლიოს „გაფრეცილმა ასლმა“ და „წუთისოფლის საკართანო ვიჯლის დაცლა“ როგორც გაადადო და „დაიხვალეთ“ მაგრამ ესეც დროებითია — მარაფიული ფიქრი „აფგანაზე“, „არსთავამრავის არქივში“ რომ დაუნჯებულა. ნაღვი შემოქმედისთვის ნი-გუნების „აიბაბებმა“ არაა მიზანი, არც სატრამპზო, თუნი-ჟაც შთამომავლობის წინაშე, შთავარი აღზათ ირია, ისე იღვარა და წერი, შთამომავლობის შენს პირად არქივში, ხოლო შენ „აფგანში“ ჩახედვის არ შეგარცხებს, და, ღმერთო, რა ძნელი ეს აბლათ, როგორცა კავს დაბან-მითგან მოდგამს... დავქვევა:

წუთისოფელი, მე გაგიღე ისე ვით ხარკო, ზესთასოფელი, თუმი არ ვიცი, საერთოდ, ხარ კი?

კულარები

ბლოკი სიცოცხლის უკანასკნელ წელს

აღუქსანდრ ბლოკის იმედაცრუება მიხი სიცოცხლის უკანასკნელ წელს უკიდურეს ზღვრამდე მივიდა. აი, რას იმედაცრენ მიხი მეგობრები პოეტთან საუბრებშიდან:

„მე ვიხუბოები, ვიხუთები, ვიხულოები. მარტო მე არა, თქვენც, ჩვენ ვიხუთობთ, ჩვენ დავირბობით. მსოფლიო რევოლუცია მსოფლიო მავლადუნად იქცა!“

ანდა: „გულს მირცხს მარქსისტული მეტყველება. მიზა, მოსკოლურ მუქაფორიას ვაქანსუტებზე, გინდოლით ვიცი-რნობე ვენეციის არხებში. O, Ca d'Orlé, O, Ponte del Sopp!“

1921 წლის 29 იანვარს უკვე დაავადებულმა ბლოკმა მოსკოვის ლიტერატორთა სახლში წარმოთქვა სიტყვა,

რომელიც ეძღვნებოდა პუშკინის გარდაცვალებიდან 84-ე წლისთავს. „სოტეს სტორფება სიმწოდე და თავისუფ-ლება, რათა პარწიონის მისცეს გზა. მაგრამ სიმწოდესა და თავისუფლებასაც გვართმევენ. არა ვარეგან სიმწო-დეს, არამედ მიზანს. არა ბაეშეურ თავისუფლებას, არა ლიბერლობის თავისუფლებას, არამედ შემოქმედების — აფსულდ თავისუფლებას. და პოეტიც კვდება, რადგან ველარაფრთ სუნთავს. ცხოვრებამ აზრი დაკარგა...“

ჟე, გაუფრთხილდნენ წინაოწიეკები მათი სახელის ავად მიზნენიებას, ჩინოწიეკები, რომლებიც ცდილობენ პოეზია რაღაც საკუთარ კალამოტებში მოაქციონ, ხელე-ონ მიხი იფშაღი თავისუფლება და წინ აღუდგენენ მისი იფშაღი დანიშნულების აღსრულებას.“

ამ სიტყვების მოსმენისას ბეგერ დაშანრეს შემფოთება გამოხვებება სახეზე, მაგრამ ბლოკის ხმა, როგორც ყოველ-თვის, ფერდა თანაბრად, მშეიდად და მტკიცედ.



დავინახე 1983 წელს ქ. თბილისში, ფილოლოგების ოჯახში. დედა, შაია წინიძე შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის მოავარი მეცნიერ თანამშრომელია, მამა ამჟამად პროფესორი არ შეუძლია, მაგრამ განსხვავებული გავლით აწრის ხატის ეკლესიაში. ბავშვობა, ისევე როგორც ჩემი თაობის ვველა ადამიანმა, ძალიან რთულ პირობებში გაატარა. მამონ ასე ფყო, ვისაც ფული ჰქონდა, ან ძალიან მოხერხებული უნდა ყოფილიყო, ან არაკეთილსინდისიერად უნდა მუშაობებინა. ჩემი ოჯახი არც ერთს განეკუთვნებოდა, არც მეორეს, ასე რომ, ის, რასაც პეფია ბავშვობის ხალისი, ჩემთვის ნაღვეტურის გარშემო გათამამებული „ქალაქიანა“ და მამათან ნამდვირი ქალაქური სიმღერების სიამოვნებებს ნიშნავს.

პირველი ლექსის დაწერის განცდა ახლაც მახსოვს, მამონ ტელევიზორში აჩვენებდნენ ზოგჯერ ომში დაღუპული ბიჭების სურათებს და ერთ ჯერზეც ზუსტად ის ვიერაქნე, რასაც პატარაობაში უფრო იმავინად ვა ახლა უფრო ხშირად ვგრძობო ხოლმე - ძალიან მოინდო რაღაცის დანერა, მახსოვს, რომ ძალიან მენაწეო იმ ბიჭებზე დარგმა, ჩემი აწრის და თანაგრძობის გამოხატვა მომინდა. მეც დიდებანი არ დაძინებია.

2000 წლიდან უფრო ხშირად და ახლა ძალიან პროფექტულად ვმუშაობ. მეც ჩემში მეგობრებმა გააკეთეს ლიტერატურული პორტალი, ელექტრონული ბაბლიოთეკა, www.lib.ge ახლა მეც მათთან ვარ. 2007-ში ჩემს მეგობარსთან, დიანა ანდრონიკიძესთან და ნათია ნაცვლიშვილთან ერთად შექმნა ლექსების საღამო „ცოცხლების საკითხავი“. ვარ ფილოლოგი. ვმუშაობ ლიტერატურის ინსტიტუტში და ვაშაბავ დესერტაციას თემაზე „ლიტერატურული წარების სოციოლოგია“. ვყავი ბევრ სკოლაში და ახლაც ვმუშაობ ძალიან მყვარს ბავშვები, თითქმის არ შეიძლება მათთან ურთიერთობა და შექვს ჩემი ხედავ სკოლის განვითარებასთან დაკავშირებით. სკოლის პრობლემა ჩემს ლექსებში ბევრჯერ შეუნიშნავთ. სკოლის და, ზოგადად, ბიუროკრატიული ცნობიერების თვალში მე და ჩემმა მკვლავმა, ხელეწინააღმდეგე თამაშა მჭედლიშვილმა, გვაკეთებ პერფორმანსი „KATHEDRALE“, კრებულში „ლიტერატურაში“, „ლიტერატურულ პლატაში“, გამოვეცი პარათი „ერთი ლექსი“ ჩემი მეგობრის ილუსტრაციით. მაჭვს თამარევი იდეა, რასაც, იმდენად, მალე აღვასრულებ. არ შემიზია სიახლეების და არც კრიტიკის.

ქეთო წინიძე

ყოველდღიური ღონისძიება

უფალა, მომეცი ძალა, რომ მეყოს საკუთარი თავი, დავანაწილო და ღუკმებად გამოვიზოგო სიკვდილამდე.



მომეცი სიხარული, რომელსაც თმებში ჩაეინი და მისი სურნელით კაბის კალთებზე ავიყოლებ მთფუსფუს ქუჩას. მომეცი თვალბები, რომლებიც არ მეტყვინება და ხელები, რომლებიც არ გამოუხედეება და ენა, რომლის ძალითაც ქუეის კოლოფში შემოფრენილ სამკუთხეებს, რომბებს და პარალელგრამებს გაფავადნობ ჩემი აბლოლებების თვალის უპეების, ტუჩის კუთხეების და ფურის ნივარების წაღობში.

მომეცი ძალა, რომ მიყვარდეს მთელი არსებით და თვალბებიდან სხედასხტეა ფურის თვსაფურების მსგავსად ამოუადერინო ველში დაგუბებული ხმები და შეძახილები.

მომეცი მოთმინება, რომ გაეუძლო მთებიდან ვარჯნას, ლოდებზე შესკვამას და ათის გზაზე გატოტვის, რაკი ვერ მივღვინებო მდელიზე გამეფებული წყაროსავით უშფოთვლელად.

მარტეც ხალხი, რომლებსაც დავაბინავებ, გამოვჩაბიორებ. და ნუ მეტყვინება სული, თუ ისინი ნახვლის წინ აურფაურევენ ჩემს ოთახებს. მინდა, რომ ვყო სუფთა და ღამაზი შათივის. და ნუ ტყენები დავიარიელებული სახლივით თვალბამოლამებული და პირდაფრენილი.

მომეცი იმედი, რომელსაც სამოვარზე ვასული დატვირთული ხელჩანთებით ამოეზიდავ ჩემი სახლის კბეებზე და ოჯახის ნეერებს გაუენანილებ. ან თავად მოუწხადებ სამოვარზე გასული ოჯახის ნეერებს და კარის ზღურბლზე გაეურბინებ.

მანავლე, ღმერთო, რა ეთიხოვო შენგან და ჩამახდე ჩემი სულის



ექვთიმთ ამოღესილ
ფიქრო ქაში.

ქალაქი

მზესავით მრგვალო ბურთი მიწვეას
გამომირალ ყელს.
წყალზე დაენეცი, ჩემი თმები
თითო ღერებად დაიშალა
და საიციხლის ხანი მიჩვენა.
თვალეზი დაბუჭევი,
რომ ერთი ნაშით შეგრძნო
ჩემი შორი ქალაქი.
და გამაბსენდა
მშვიდი შურა ბორკილდავებულ ტუსალის,
რომელიც რაღაც მელიდიას, ალბათ, დღიწინებს
და ოთახში მოფხუფხუვს მზიკებისად კი ესაუბრება.

ზღვა აყმულდა გუმინდელი ბავშვივით
და ტალღებად გადაშიარა ჩემმა ხუნთქვამ –
მამმა ჩემივე სახელისა.

ღინასხლისი სილასი

კაშისციხის მოტოვზე
დამიერწყდა, როგორ ვნერდი
ძვლუბურ ღეჭიებსა-
როგორ მოფიოდა სევდა,
რომელსაც ჩავიქრდი და
მოფიწყვდივით ვულში,
მოვბუფავდი...
ამიკლებდა ერთხანს ფრთხილათ
და ბზულით,
მერე კი გაყურდებოდა და
მთელ სხეულში გაქონავდა.

დამეტყო კიდეც,
რომ ეერ ეიმორწილებ სიტყვებს, –
ასინი ჯოტად იხმორებაან
და თელემენ ჩემს
ძველ რვეულუბში.
მე კი ხელებად კაპინებული მარჯვედ
ვაგროვებ საჭირო მასალებს
თანამედროვე კერძის გამოსაცხოზად.
ერთ-ორი უცხო მუტადფორა,
თითო სახე განზოგადებით
საინტერესო სათაურნი
(სასურველია, ერთსიტყვიანი),
ამაღლელებელი დასასრულა,
იუმორი – გემოვნებით.

გამინანებდნენ ჩემს სიტყვები
თბილი ქვეყნებისკენ დამნკროდნენ,

მე კი ჯოტად გტრიალებ სილამი
და უგემური ტორტებისათვის
ტალახის ცომს ეზელ.

ღინას

(ცოკლე ფოტოალბომი)

ქუსლიანებს ძირში თუ არ
გადაიქორთ,
ფხვი მიბრუნდება.
გვერდით მომდებს
ფრთამოკვეცილი მზაგანა ვევი
და საარულში მავადერებს.
ეს პომიდა არ უნდა ნამესვდა,
დღეს ისე დავბა,
რომ შეიძლება ჩამომანდეს
და მწერტამს შემომაჭამონ...

მოგკუმატ ტურებს,
რომ დამალა ნითელი ფერი
თმებსაც აერხევე,
ლუხას სადმე სხვაგან მოვისვრი,
სხვა მინამა ჩავაქლობ,
სათაც ჩემი მამივე ჩანთა
გადამიყვლებს.

მოემუნე პირს.
ახუ ხუნდება ბუზი
უნონადლობაში,
თავს შემახსენებს –
მიუხლება ყრუ კულებს
და მიგნიდან არ მომასვენებს.

აენრიალეები,
ფიქრებს ვიღრპობ მაღალ ქულებზე,
თითებზე ნითელ შამებს შემოვიკენებ.

ბაიკლ ფრანძი

(ცოკლე ფოტოალბომი)

მოიხედე, ფრენქს,
მინდა, მხარზე მოვითათუნო,
ისე ახლო ხარ.

მაგრამ შენ აიკიდებ და
გაუწყებო.

მე შენ მარტო
ზურგიდან გვიწობ.

სასაუზმოდ არ ჩამოჯდებათ,
ფრენქს?

ლანის დროა.
ჩამობრტყე, სულ გააღეთორდი,
აი, მერამდენედ დამიტოვე
ოთახში თოვლის ნაკვალავი.
ერთხელ გაჩერდი!
მინდა, დაგაკვირდი,
მერე, თუ განდა,
ასივდე და გაუფვიო...

გაიყოლე ჩემი სევდა და
ლამპონების მბეჭეტავ განათებაზე
თოვლის მოლოდინის სისველე.

დააპნიე ხაჩუმის მარცვლები,
ფრენსა!
და ფეხპერფით
შემოვიღებები.

რეკვიზიტი

თათია ჯგუშია

ღვთისგან დასტამბული პოეტი

ჩვენ ახლა „ღამობაზე“ მივდივართ, მუხური ღამაზე
სოფელია, ღამაზეზე ვართ ჩვენც! ჩვენ გვიყვარს ღვთისებო
და ღამა გახარია...

წიგნის სახელებს დავიბეჯეთ გონებაში „მუხის პა-
უზა“, „99 და ერთი“, „ნაშლილი ღამე“, „იჩიოთონი“
(მეგრული ლექსების კრებული), ამასწინათ „100 ღვესიკ“
გამოვიდა „ინტელექტის“ სერიით. ყველა ვიცით, ვიყნო-
სეთ, მივაგენით.

ჩვენ დაკარგული თაობის შვილებს გვეძახიან, მაგრამ
ერთმანეთს არასდროს ვეძებთ, სულ ერთად ვართ რად-
გან... ჩვენ ვნახეთ „კედის ტა“ და გვახსოვს, რა ავისმო-
მასწავებლად ჩაგვჩურჩულეს მშობლებმა პატარებს უფრ-
ში. „კაფარიახალეხადა დარსა!“

სულაც არა არ შევიმჩინოთ ასე არ შეიძლება...
ქალაქის შუაგულში პატარა ბულივარია, ამის ნაპირზე
ჩაემწკრივდებით, გამოინდება ვინმე „კეი კეი“ და ნაგ-
ვიყვანს. არა, რას ამბობთ, სულაც არ არის მუხური შორს
შუგდიდობა, არც ჩვენ ვართ მუხისმეტად ბევრნი! მე,
ზუიად და ზუკა კვარაცხელიები, ბუბა სორდია, ჯაბა გერ-
სამია, ბეტა მამფორია და... მოვრჩა. საღამოედება შახათ-
დღეს ცნობისმოყვარე ნივთარქმობა ეპარება მომავ-
ლესკენ – კვირას დიდი ამბება იქნება მუხურში! იქ ჩვენი
გველან, ზუგდიდელ „ხმაურიან“ ახალგაზრდებსა.

წლებს წინაა, ხმაურით არა, – უფრო მოფიქრებელი
ფეხპერფით შევა უკვე რამდენიმე საუკეთესო ლექსის
ავტორი დაზირ გახარია გაზეთ „ახალგაზრდა კომუნის-
ტის“ რედაქციაში და კარგ მწერალა და საოცარ პიროვ-
ნებას, თამაზ ბიბოლურს ნარაუდვენს თავის ნაშრომ-ნა-
ჭირნახულებს. ბატონი თამაზ თავაულებლად ჩაიკო-
ხავს და ერაოდერთ შეხარობას მიიჩნევს საჭიროდ: ავ-
ტორის სახელს „დაზირ“ გადაშლის და მის ნაცვლად
„ღამაშ“ წაანერს ხელნაწერის ბოლოს, – ანელ კარგ ბიჭა
და პოეტს ეს სახელი არ შეგფერისო... ნათლობა და გზის
დალოცვა სხვა რას ქვითა.

... მივდივართ, ბიბა კუთლი კაცის მანქანით... სანა-
ტორიუსსაც მალევე მივადგებით, მადლობებს არ ვიშუ-

რებთ, რა გვენაღვლება, არ დაგვებარვება, აქეთაც უხ-
ვად მივლია. ბევრი გვაქვს, უამრავი!...

ხომ გიხიბართ, მუხური ღამაზე სოფელია-მეთქი.
მთები დიდი და პატარა, შიგ ჩამდგარი ჩუი-სიჩუმით და
მუხების, ჭადრების ურიცხვი ჯართი! პატრონობენ! ზედ
დაქანკალებენ? არა, რაღაც სხვა სიტყვა, ნეტა რომელი?
გრგვინავენ, ბიბოქარი მიდევრებით და მისათულებით, არ
გენდობიან თითქოს.

რომელიღაც ლექსს კითხულობს:

ბავკარკლა ორკოლი,
წყარო – კლდე-ქვლებში გამძვრალე;
ცირა – თვალტიაკოკონა...
ბრონეულების ხანძარი
ხეზე ამძვრალი კაჭიტი,
ოჩოფეხება ბუღლები,
ქალაკი – ქინკას პაჭიტი,
დევინაღვლა ლღვევი!...

... სოფელი ბინდისფერია, მუხური – ხაჩუმისფერი.
რკინის კარები შევალთ და მივედით, ერთი გოგო და ზუ-
თი ბიჭი. ჩამოქმნილები, გიტართი, ლექსების კრებულე-
ბით... ბუბას ასოციაცია: „თათა, ჯენის ჯოშლინი ხარ!“ მე
გულში „პო, და მუხურში მაქვს ვასტროლება.“

ერთი მოქალაქეულე ოთახი მივეჩინეს, სტუმრები
გვიან ღამით ჩამოვლენო, სხვათა შორის გამოკვიცხადებს
და გაიკრიფენ. ხის საწოლებზე ესხეფვართ და ფანჯრე-
ბი არის ღია. სახამებლით გახევებული ფარდები გერ შრი-
ალებენ. ვრლა. შურკოშუმუდან ქარი ნახირივით ჩამოდე-
ნის სუბს და სიჩუმეს, ფანჯარასთან შეაჭურებს და უკან
გაბრუნდება.

„Is there anybody out there?“ – ბუბა ხელინდელზე
ფეხობს, ვარკობობს. ზუიადმი ლექსები უნდა წაიკოთ-
ხოს, ბუბამ კი მელიდია შეუთავსოს. ფანჯარასთან სხე-
დან, პირისპირ, ერთი გიტარას, მეორე – წიგნს ჩაბლაუჭე-
ბული. ორივენი განუყრლები არიან, საგნებთან და ერ-
თმანეთთან...

მორიგი მელიდია. ლექსიც მომდევნო. „თოჯინები“
(ქვლენება მარინა თეტუშაშინიკის):

ასი საღამო მომავლად ნუხელ და...
არი თიმაში რიშია მომპარინა!
გახსოვს ღამის ყავა მომიდულე და...
თორივი ღვა გავებუტენ, მარინა!



**„ვაზაფხული უშინობით ცივია“...
 ნიაკი თმა სავარცხელზე წელდება;
 თოჯინები როცა არ იციანინ,
 რაღაც ხდება, რაღაც ცარბანდება.
 გარეთ ცრის და ქოლგასა ვახობს ტუჩა,
 უჭირთ ქველებს – წინაში ხელგაკოჭილებს;
 თოჯინები არასოდეს სტყვიან,
 ეს... დედები ატყუებენ თოჯინებს.**

გვიანი ღამეა. ფერცუნის ბოლოს ხმაური მოისმა. აღბათ სტუმრები ჩამოვიდნენ დედაქალაქიდან... საჩქაროდ დაეტოვებოდა ჩვენს ბუფეარს და „მასპინძლობანას“ თამაშის წესებს გაეცინებოდა, არადა, ჩვენც სტუმრები ვართ, უბრალოდ შორის მოსულებს მტეი ეღვარება დაპყრავთ, უფრო ჩანან ამ წვევარაში... კართან მასპინძელ-თმასპინძელი დავლანდო, ბუბანგან „დედა-ბატონად“ წოდებული, დედად მშვენიერი და ბატონად დიდებული ქალბატონი ლიკა (ლია ნაროუმელი). ლამაზი მისთვის შინ ყოფნასათვის იქნებოდა აღბათი, მისხალ ნაგროვები და ნასათუთარი ლექსების ჩვენთანობა-ბუნ გადმოუფიქრდა მასი ზრუნვა, განათებით ღამეების წყება, მოცილის სიხარული და დაკარგვის სევდა. თითქმის ყველა კრებულს ხომ მინ უღალბა, უნაბათ...

ვუფრუბთ ყველა ერთად და ცალ-ცალკე. მინაც შეგინებანი. მოვანებო, ამაზე თქმის: „თქვენი იმედი მაქვს, მაღავეთო!“ – ვიმხსლოვებ ხმას და ბეჭერებს. როგორ თქვას... დედასათვის, აჲ, ძილის წინ კოცნა და თმაზე ხელის გადასმა როგორც არის, ზუსტად ისე...

ერთელე საღიანი, სეპარირი მედიდურობით გამაგრებული მზრებით, თავაზიანი მასალებებით, უფლის ხსენებით და დალოცვით, ყოველთვის „რადიკალდაცვებით“ ხელში. ჯანრი კამია ერთელე მეგობართან, კენზოსთან ერთად: კენზო ქვიანი ძაღლია. ამკარად!...

ჩვენ ოთახში მებრუნდებით და... გველანი იქ გვერევიანი მოვეანებებით. ზვიადს მივიტანა ლუნანი საღერდელეს ბიძკის, ჩვენ შეტყუვლები ვართ და აღარ ვაკერვებით ხოლმე: „საიდან იციან?“ ჩვენი პანა ოთახი ნელ-ნელა იცავება, ერთად ვართ შეტყუვლები ბატარა სამაგროები. ბოლოსკენ ჩვენც შეტყუვლებით და ნამოვლთი ნანა-გაგონილი-გაგონიობის ბანაკს, ბეჭე „თავისებს“ მოკითხავს, არც უკმა დადებით ტოლს. საღერდელი ლიტერატურაზე შუაღამეებზე გასტანს. ძილი თავისი იხმას. მე ბოლო სტუმარი მასსოცს, ჩვენი ოთახი რომ დატოვა და გასულის ღრის ჩაიღებარაკა. ეგვნი ვინ ყოფილან, კაცო!“ კარი რომ მივხურო, მაშინ გავიგონე ტრანაბის საბანს არ ჩავსაფრებივართ. ოთახში ხუთი ლოჯინია, ჩვენ ეცენი ვართ! არაფერი! მე და ბუბა იატაკზე ვიძინებთ, უცხო ფერია! არაფრთეტიკურია. – შეტყუვლებად! არც ამის ვიმჩნევთ. გუნამს და ვაბტყუვებით მონდროვებით: პიპები დინობაგრევიით არ

გადავიწებულან, ისინი დღემდე არსებობენ... ჩვენ პატარა პიპები ვართ. ამ ერთი ღამით!

დღითი ჭმკართან უზარმაზარ სატყირთო მანქანას შემოუვლით ვარს, ცუნბისმოყვარეობით ვაკვარდებით. „ამ მანქანით შურობებს მთაზე ავიდით.“ – მძღოლის განმარტება. თავიდანვე მივხვდი. ამ ჩვენს სატყირთოს ხედ შუბლზე ერტყა ერთადერთობის ეტიკეტი.

ხომ შეიძლება მგზავრობის ამსახველი კადრები ამოვქრა და შემდგომი ამბები მოვეყვ? – შეიძლება, ცხადია! უკვე იქ ვართ, ანუ აქ. მაღლა, ზეით! მთები არ შეგინორებენ, რასაც იტყვი, უცვლელად გაიმეორებენ, ოღონდ ხმამაღალი უნდა იყო, ამ ლექსს მუდარა შენის, ცოტაც პროტესტა:

**მესაფლავე – აბა, ბარის ფული,
 არ დამმარხო, არ გაგინყრეს
 ღმერთი;
 ჩემს ცხედარზე თუ არ გმეფდება
 გუული...
 მეც ფიხებზე არ მკიდია, ერთი!...**



ლამა გახარია

მინიმუმები და გულისშობანი დასაინგვდება, ასოციაციის ისარი პირდაპირობას და სწორბაზოვნებას უჩერებს, შეპატივს:

**მშაო, იქნებ გამიკვრო ლანჩა...
 საცალფეხო ცოტა კიდევ დამჩნა.
 ქარიც შემსხენ, მერე რა რომ არ ჩანს,
 თუკს, ხომ იცი, არ ატანენ დამბრუნავს...**

კვირადღე. საღამო. ძაღანი საღამო, ღამე ანუ. დასკვნითი ღონისძიება, როცა მუზურის ჩვეულ სიმუდროვნეს ღამა გახარიას ლექსების მელოდია შეუხვის... ზუსტად მორგებული იქნებოდა პოეტისვე სიტყვებით რომ ანუნერა ფიანალი: „... ზედაც ღიწო, ჯავრი წუ გაქვს ხარჯის... ნამო, სიკვდილს ჩაუვლდინით ხოში!“

ორმაბათი. დღილა-ღიორი. ახლა ყველანი სახლებში ნიავლი...

უკეთესის მოლოდინი გამართლებას და ჩვენი მშა-მეგობარი, ჯბამ ფიფია ნამოგვერტეს სათითაოდ მუზურის საინებინდან.

გზად მუზურის სკოლის შესასვლელთან, აბრა გამომურკართ: „პოეტე მინც ერთი ლექსია, ოზლის ცრემლივით ცამდე მართალი!...“

ლამა გახარია.
 ჩვენი პოეტე...
 რაღაც მინც ხომ გახარეთ?!...

ელგუჯა ბერძენიშვილი

ლორთქიას ბაბალი

გულის ოპერაციის მერე წევთ ლეიოს აღარ სეაშდა. მისი მკაცრი ასკეტობა ძალიან შალე დამთავრდა. ერთ საღამოს მაგარი სიზღერა ჯასცხეს ჯა იმას აბრადებდა, თავი რომ ექღარ შუქავა და სასმისი შეივსო „ბატის ქუცისფერი ლენით“.

იმის შემდეგ სეამს და გულო ნორმალურად მუშაობს. არ მანუხებს იმიტომ, რომ არც მე ვაწაუბებ გულსო, – ამბობდა ლორთქიას. როგორც კი მოისურვებს, ლეიოს იმნამსვე ვანჯი, იმნამსვე ვესრულებ სურვილსო, ორივენი კმაყოფილები ვრჩებიით.

ერთად ვისხედით და ომისდროინდელ ამბებს ვისხებოდით. ლორთქიასაც მოჰყვა ერთი ამბავი. მოჰყვა უბრალოდ, მაგრამ ისე ხალისიანად, ისე მხიარულად, რომ საცილისაგან მუცელი ხელონდგავდა, თუმცა ამბავი სატრადი და საშინაო უფრო იყო.

ომის დროს ყველა გაჭირვებით ცხოვრობდა. ლორთქიამ ახსენა უფროსი რობერტ სტურუა, შატავარი და მისი აბლო მეგობრები. ეს დამწეული ხალხი რობერტ სტურუას დიდ სახელოსნოში იყრიდნენ თავს, იქ შეკონინებდნენ მცირე თანხას და ცდილობდნენ, სამწიფი ყოფი ლენით დაეიწყებინათ. ზამთარი გადაიტანეს და ახლოედებოდა გაზაფხული. შოვდა, რობერტმა ამბობდა – ყევიბა ლორთქიას – ზამთარი პალტოებმა ვაგვჯარბინია, მაგრამ ზაფხულში...

რა გინდა რომ ქნა, პალტოებში ხომ არ ეთელთ? გაიბდი და გამოწდება, რაც ვეცდითა და ვეცავთა ბონებია. ერთხელ ვსხედვართ ცარიელ მაგდასთან, მაგდას, რა თქმა უნდა, თეთრი სურნა აქვს გადაფარებული, რომელაღ დამწეული ლატები, ოფსლაღ არსებულ ბენდიერი ცხოვრებას ნაკვალეუ, მუქად შემორჩენიდა. – მოდო, იცი რა ვქნათ? – ამბობს „ჭა“, – ამ სურფით შევიკეროთ პერანგები. სახნარაფოდ გადავხადეთ სურნა მაგდას. „პარტნიო“ ხაიკამ თქვა: ორ პერანგს გამოეცივანი, ოღონდ მოკლე მკლავებისასო, ჰაა და შაიძლება ერთიც ქუდიო.

თბილისში მოულოდნელად ჩამოცხა, ხომ იცი, თბილისმა ვაზაფხული არ იცი, ზამთრიდან პირდაპირ ზაფხულში გადახტება. ხაიკამ შემოვივლა, ქუდი არ გამოდიხო. ჩვენ შეულოვალეთ – ფოს პერანგები, უქლოდ ვიე-

ლთ, მხოლოდ ჩქარა, თორემ დაფიხუბებით, ცოფო ვართო. ხაიკამ თავისი სიტყვა მესარულა.

აი, ვუსხედვართ უსურფო მაგდას მე და ქია (ოთარ ქიაშულს). ნარსულს ვისხენებთ მიწერები. ქია საჩენებელ თიხს მაჭერს გულზე და ამბობს: ეპ, ნეტა იმ დროს, აი, აქ ხელი ნომერი კახური ლენო რომ იდგა, ცოტა ქვემოთ ჩაის ტიქების ევალი ამწევი. მერე თავის პერანგზე საწენებელი თითით წერს ხაზებს, თიხს მიყოლებს ოვალურ კვალს და ამბობს სინანულით და ნუხილით: აი, აქ საციო იდგა. ეწწევი კოდევიც ლაქა, ვრეცხავ, მაგრამ არ ამოვიდა. ხანდებან ვყნოსავ ხოლმე, მაგრამ აღარაფრის სურნელი აღარ შერჩენია სურფას.

ერთი სიტყვა, – სიცილით ამბობდა ლორთქიას – დიდ ვასატორი იყნენ რობერტი და მისი შეინახენ: ქია, ვვსეულა და, ვინ მოსთელის, რამდენი მზიერ-მწყურვალნი.

ერთხელ მეზობლის დედალი დაკელს ჯერ ბუდდთან გადამოსვეს კრუხი. ეს დედალი განსაკუთრებული ჯიშისა ყოფილა თორმე. ყოველ დილით კვერცხს უდებდა მეზობელს, იმპავდ ამით გაქქონდა თავი. შოვდა, გამოაცალეს კრუხს კვერცხები და დაახალეს ტავას. მადა ქამში მოიღისო და როცა შექტიოდნენ, დაკელს დედალიც. – პატარა ბიჭი ვიყავო. ნაი, იყიდე დედალიო, მიიხრეს. მე ნაევი და ვიყიდე მამალი. არ დაჯდა ბუდედ, დაჯდათ. მოვიდა პატრონი, დახედა თავის მარჩენალ დედას და, შოი საოცრებებ, ბუდედან თავი ნამყო მისმა დედალმა და იყიდა. იქ ამბავი ჯცვდაა – ხარხარებს ლორთქიას და მასთან ერთად ჩვენც.

– მერე რა მოხდა? – ეეკითხები ლორთქიას, – მერე?
– მერე მამალიც დაკელს და ლენოზე გამაგზავნეს.
– თუ დული ვქონდათ, ჩემ დედალითა რა ვინდებოდათ, პირდაპირ ბაზარში წასულიყავით, – ვვიროდა მეზობელი. რობერტმა ლენით სავთ თასი მიანიდა. ამით დააწყნარა მეზობელი. მან დაილოცა, გადაქარა ლენო, თასი მინაზე დანარცხა და გარეთ გავარდა. ქენა იხოცებთან სიცილით, მე კი ჩემი მამალი მცყოდებოდა.
უცნაური სიხარულით და სიყვარულით მუცხება გული, როცა ნამყოიდგენ პატარა ლორთქიას, მარჩე მემოსმული ნითელ მალხით, უფროსებისსაკენ და მათ საამებლად რომ მიიქარის...

მაგრამ მწუნარებთ მეცხება სული, კინოფირზე შემორჩენილი კადრი რომ გამაშხედებდა...

ლორთქიას მიღის თბილისის მზანს ქუქამში, ჩვენ თვალს მივაცილებთ. მერე მოიხედავს, ხელს გვიქნება, გვემყოფობება, საშუამოდ.



ჯერამ ლორთქიასი

ერეკ-ემანუელ შმიტი

მეტოქა

როგორც კი ოპერის შენობაში ფეხი შედგა, მთელი მიწის სხეული თრთოლვამ იტანა. აქ კედლებიც ისეთივე დარჩენილიყო, როგორც ახსოვდა, ამის გამო ნაშირად ისიც კი გაიფიქრა, რომ თეთონაც არ შეეცვლიდა, და თუ ზაგვებს გახსნიდა, თავის უნიფორმ, ნორჩ, სუფთა და მსუფხვმასად გადმოღეროდა და მთელ დარბაზს, ყოველ ღლიურს კუთხე-კუთხულს ნიაღვრად მოედებოდა. დიან, მას მოეუწვნა, რომ ეს ხმა უკვე მღეროდა Un Bel Di Vedremo-ს.

არადა, სინამდვილეში მხოლოდ ტურნის სიმშრალე შეფერანო – ოპ, ეს დანდებული ნაშტები – ახვეი ღან-ღანზე ჩამონოლილი, კუბ ზაქვისგან დამზადებული სქელი სათვალის სიმსიმი. სლოკანი ავჯერდა და ერთ-ერთ საკაქხელს ჩაებლავდა.

არა, მცდელობამ უშედეგოდ ჩაიარა, ფლტებიც პაერთი ვერ გაეყო, ვერც მუცელმა გაუნია ძლიერი საგრდენის სამაბურეო სუნთქვას... არა ნამდვილად არა. ღა სკალაში შემოვლამ ვერ დაუბრუნა ის ხმა, ოცე წლისა რომ უფლბა და, ცხადია, ვერც ის სინორჩი. შემიჯნო რაგის ერთ-ერთი საკარბელო მიკალოთა და მზერა ცარიელ სცენას მიამყრო. ეცდა ის თავისი საფერული გმირებით დაესახლებინა. მადამ ჰატერელიც, აიდა, დუბუფრონა, მიო... ამ სცენაზე არაერთხელ ყოფილა სიყვარულის სენით შეპირობილი, ტანულება რამდენჯერ აღმოაშინია კენესა, დღევანდელი ბაღულებია ზეჯერისადაც, აგონიაშიც კი ჩაჯარდნილა ხშირად აღსრულებულა, მაგრამ ყვეალებში ჩაფლული აღტყინებულ თავიანთმცემელთა შრავის შეტახილებსა და გაბაყრუებულ ყოფინით შაფრინთ, ყოველთვის წელში გამართულა როგორ უღერდა ავანსცენაზე მდგარს თავის დახრა. ამ უზარმაზარი ხომალდის ცვათრზე შესკუებულს თავისი ფლტორენი ხმით ამ უცნობ ადამიანთა ამოპურებულ ოკეანის მოთოკვა და დამომშინება. რა ბედნიერება იყო იმის ვანცდა, რომ მისი სი ზემოლ ან ციფრ-სი ასე ავიღლა მომეცეოდა ორკესტრის მიერ აზურითებული ტალღების თავზე, რაგინდ ძლიერაც უნდა ყოფილიყო ის. ხანაჯეროდ, ძველად აპლოდიმშინებების ქარიშხალს იძიკა.

მოლანის ღა სკალას სცენაზე გამოსვლის სურვილი ნიშნავს მთელი მუნი ცხოვრებას საოპერო ხელოვნებას მიუძღვნა. რა პქორდა ამ ნაგებობას უფრო ბრწყინაველ და აღმატებულა, რასაც სხვეში მოკლებული იყენენ. ნეთუ მხოლოდ ეს დარბაზი, ერთმანეთზე დახორბული სართლებით, იმპოზანტური უმპროპორტიო და ნითელი და ეანგისტერი შეფეროლობით, მიშვერილი უაიფეგანო სცენით ხმარება და მომთხოვნ და, ბნარად, ზოგიერთების თქმით, უსამარალო პუბლიკას... ეს, ეს არიდლები ყველგან... აქ მზებს, ასე რომ ოთაყანებოდნენ ოფენდაცკის-ნელისაბლის შეუფერებათ თათი, მაგრამ არ არის გამორიცხებულ, ნებისმიერ ნაშაი ისეც თარი გაიფერონ...

ტურისტთა ვგუფი ქალბატონიდან რამდენიმე მეტრზე შეუფენდა. მამაკაცი გიდი გგონებოდათ მყისიერად მიხვდა, რაზეც ფიქრობდა იგი და ეცადა მისი აზრების

განვრცობას. „ქალბატონებო და ბატონებო, მსოფლიოს ყველი დიდი მომღერალა, ქალი იენება თუ მამაკაცი, მხოლოდ ერთ რამზე ოცნებობს: საეოკალო ზელოვნების ამ უზენაესი ტაძრის სცენაზე ერთი ნაწარმოები მარნე შეისრულოს. ეს მათთვის მსხვერპლშეხარვის აქტის და საბატოო ღვთაობის ორდენის დამსახურების ტოლფაინა, ეს დარბაზი მასპინძლობდა კარუზოს, ჯილის, ფლტ მონაკოს, შვარცკოფს, საზურენდს, დომინგოს და, ვინ მოთლენ, კოდე რამდენს და რა თქმა უნდა ყველაზე აღმატებულს მათ შორის, მარია კალასს.“

მხოცი ქალბატონი შეკრთა: არა, შეუძლებელია ვეღაფერი თთვიდან დაიწყოს. ნეთუ იხვე ჩემზე და მხოლოდ და მხოლოდ ჩემზე იყბდებუნ.

„ქალბატონებო და ბატონებო! მარია კალასმა თთისი რეპერტუარის მინიმულეოვან როლებს სწორედ რომ ღა სკალას სცენაზე შეცხა ფრთებ. ვანაა კუთრებით შორის ხაზი ვაფუცა ვიოლტას პურსონაჟს „ტრაგეიტადან“. ეს ისტორიული სტეტიკალია, რომლის მიზანსცენაც ღუკინი ვისკონტის ეკუთვნის. მსგავსი ხორცმქნება და ინტერპრეტაია ადამიანებს მას შემდეგ არც უნახავთ და არც მოესმენიათ.“

– შენ ამის არაფერი ვაგვცეხა რა, სულელი საწყალი არსებო! – გაოფიქრა მცოყანამა ქალბატონმა, – შენ მამამ დაბადებულე კი არ იენებოდი, სხვეტი ამ გინახავს და არც მოგსმენია!

– „ამბობენ, რომ „Addo Del Passato“-სი მესამე აქტის ფინალური არის შესრულებისას, სადაც ყოველი სოპრანო მალელებში დასრულებას, ღამაზი ბგერის გადღერების მცდელობას არ აკლებს და ამით სურს საკუთარ ხმას მეტი ღრეზებულეა შესძინოს, მარია კალასი ბუდავდა სრულიად სანინაბამდელი რაგინა და მახინჯი ხმა ამოეცა“. ეს მომავლეთი ავამანის გულმომკვილი ქეთითია, სასონარკვეთის ყოფინაა, რომელიც „მხოლოდ ტუბერკულოზით ვაფერებულე ადამიანს შეიძლება აღმოხდეს“ – ხსნიდა თურმე.“

– აბა, გვეგონოს, მარია სხვა არჩევანი არც ქურთია, ღამაზი ბგერით დასრულებას რომ ცდილიყო, ყველა მისვდებოდა, ფარმევენის ხმას პატარინი რომ იყო!

გიდი კი არჩენად განაგრძობდა: აქვე მინდა გავწყყო, რომ იმხანაზე პუბლიკა სრულიად მოუშრადებელი აღმოჩნდა ამდენი ხიახლის ან კოდე სამეცნარულელო ხელოვნებისადმი ნაყენებული მოთხოვნების აღსაქმეღად და ვასათავსებლად. აქედან გამომდინარე, აქ, ამ სცენაზე, მარია კალასისთვის უსტეცნით კოდე და ზეცამაც აუფენათია.

– ეს ქე მინც მარიალია! – ეწყაფილებით ჩაილულელა მხოცემა ქალბატონმა – „მისთვის არც პრასი და



არც ბოლოკი დაუკლიათ. ბრახ! ბოლოკის მეგვრა ავან-საყვანაზე, ბრახ! ბრახის მათი ვარდნა ბევრად უფრო ხმა-ურჩანია, ვიდრე ვარდების თავგულებების, თანაცარმონ-იდგინეთ, ბოლოკი იატაკზე რამდენიმე ნახტომს როცა შესარულდება. ალბათ, იმხანად ვევალებითა და პოსტნე-ულით მოვაჭყენე ერთხანად და წარმატებულნი იყვნენ... ყველა ყრუ ხომ არ არის."

კალასმა საბავშრო ხელოვნებმა რვეოლუციურ მოძ-რაობას დაუღო დასაბამი ძველი ტრადიციების ერთგუ-ლები ძალიან გაუნაწყენდნენ. კალასი მისიმე, ქანცგამ-წვეტ ბრძოლაში ჩაება. მისი კარგობა კრიტიკის ქარცეც-ხელში გრძობდა; ბევრმა წყალობა ჩაიარა, ვიდრე მასი ამაგი ჯერონად დაფასდებოდა. თქვენთვის, ალბათ, ადვილი მისახვედრია, თუ რატომ შეიშობს უფრო მეტადარ კალასი დიდების შარბანდებით, ვიდრე ცოცხალი.

გადის ამ მტკიცებითა და ექსცხადებამ მოხუცი ქალ-ბატონის მთელი არსება ღვარძლითა და ცოფით გააჯე-რა. იგი ტურისტებს მიუბრუნდა და გამაინაყი ხმით შე-უკრულა:

- კალასი! კალასი! კალასი! ნუ გავგონავლეთ გული ამ კალასით. ცხოვრებაში ასზე მეტ მომღერალს შევხვედრი-ვარ, და ყოველ მათგანს ბევრად უფრო ღამაში ხმა ჰქონ-და, ვიდრე იმ თქვენს ყბადაღებულ კალასს. ვალიარებ, ნამჯეოლად ჰქონდა ძლიერი ხმა, მაგრამ პირიდან მსგავსი სიმბინჯი რომ ამოედის, ამას ხმას უკვე ვეღარ დაარ-ქნე, ვიდრე უკუღს. ეიმორებ, მსგავს ყოკალს სხვა სა-ხელს ვერ მოუღებინი. გულწრფელად გეტყვით რაც შეიბე-რა მისა ხმის ტემბრს, შე მას ჰარბი მხოლოესაგან თოი-ქმის დანახმირებულ ღორს შევადარებდი, დახმირე-ბულს, გადავლაშუბულას და ზედმეტად ცხარეს, პირს და-აკარებ და ნამჯეოლ გემოს რომ ვერ გავუგებ. რასებობა, ვასხეობსტებული და დათოვლილი კი არა, როგორც ეს ნამჯეოლ სოპრანოს შეტყვრის, გესმით?

გემა მზრები აიჩნა.

- კეთილი, ჭალბატონო, გეთანხმებით, რომ ბევრად უფრო ღამაში ხმებიც არსებობდნენ, მაგრამ ალიარეთ, რომ კალასს ყველაზე დიდი დიამაზონის ხმის პატრონი გახლდათ.

- სიყრულა!
- რას ბრძანებთ, სამი ოქტებთ დანგებულ და ითი-სუპ დამთავრებულ!

- გამორებთ, ეს წმინდა წყლის სიერუვა. თქვენ წარ-მოგებენ არ ვაგაჩნიათ, როგორც დიამაზონი აქეთ სხვებს, განსაკუთრებით, როცა ვარჯუშობენ, მაგრამ ისინი სვე-ტაზე ყოველგვარ რისკს ერიდებიან და საკუთარი ხმის ტისიტურას არ სვლიდებინან, იქნადა მხოლოდ ღამაზე ბგერებს (ოქტებს) არჩევენ და ეს იმისთვის, რომ ნაკლები ჯაფა დააგვთ. ასე მომღერალს შეუძლია რამდენიმე ათეული წელი გასტანოს. კალასმა უარი თქვა მსგავს არ-ჩევანზე, რაც მისთვის მომავადინებელი გამოგდა ვუქ-რობ, ვაგაოვით, არა? თქვენ ჩემს თვალში ის ადეოკატა ბრძანდება, რომელსაც იმ ტურისტებს დაცვა ვადაუწ-ყვებია, სიმადლად ყუზმარებით დამქეცილი რომ ბტება და თქვენ კი ამას შესაბერ არაფერი იცით. დიახ, კალასმა ყველაფერი იმღერა და იმის გამო, რომ ყველაფერი მო-სინჯა, მასმა ხმამ დიდხანს ვერ გასტანა.

- „რა მნიშვნელობა აქვს. სჯობს ამ წელს იმღერო მასავით, ვიდრე ოცდაათს - სხეებივით.“ - დაასკვნა გად-მა და აუღიტირისა მოუნდა, პარტერს ზემოთ აპყო-ლოდნენ.

ტრინიტა ბაბაღდომ კი პასუხის გაცემისაგან თუ თავი შეკავა, მაგრამ გრძობდა სკავა დაეგვობდა მომეტად, როდესაც ბრახთან ეერადერს განაწობდა, როდესაც დავ-როული ღვარძლი თავისთავად გადმობინებოდა. ექიმ-მაც სასტკიკად აუკრახლა ნერვებს აპყოლოდა, მისი გული უკვე ვეღარ გაუბღებდა ვნებათაღელვას. საგარძელში ჩაღვლული, ბრწყვილია მექედებით დახუნძლული საბელე-რებს ჩაებღაუტა, ფტებში ერთმანეთს მიატყუბა, კისერი უკან გადაიფო და ეცადა წელი სუნთქვით სიმწიფედ ისე უკან გამოეხმო. ლა სხვებმა სიკვდილი მომღერლისათვის მტება სანახაობიკო იქნებოდა, მაგრამ იქნენ ვერ არც დადგარეს ეს გაბა... და ეს მინცდამინც თუ მოხდებოდა, სიამოვნების განდდისაგან სიკვდილი განა უფრო უპრიანი არ იქნებოდა, ვიდრე ცოფისგან. არა, დანყარად, ჩა-სუნთქე, ამოისუნთქე... ერთი, ორი, სამი, ერთი, ორი, სამი, თავიდან - ერთი, ორი, სამი, ასე არა სჯობს?..

ნორმალური სუნთქვა როგორც კი დაიბრუნა, არ-თორხისგან ნამებული თითებით ბოლოკისმას ნაკვეები გაიხსრონა. როგორც ყოველთვის, კალასმა კიდევ ერთ-თხელ ჩაუწინა სიამოვნება... არადა მართლად დაწებდა საამურ განვლებს ამდერი წლის არაფერსა შემდეგ. უნ დაიკავა, ისე ჩაურთეს ვლში ის სატანთიული კალა-სი და ისე დაუსვტეს ნერტილი მის ნამირე ბედნიერებას. ჩანს, როგორც სიკოცხელებზე, ასევე სიკვდილის შემდე-გაც კალასი არ დაიხარებდა მის სანდებლად და სულის ამონართმევად დაბრუნებდა... თავის ფროზე კალასმა მას კარგობა ანაწავა ცხვირთან, ახლა კი ასაკმა უმუხთლად და ხმისაგანც განაიარადა. არა, ხომ შეიძლება, რომ ცოტა ხნით მაინც შეეშობს მას... ხომ არ შეიძლება ტრინიტა ბა-ბაღდომ სულის ამოღობამდე ამ მეტოქესთან ბრძოლაში გაატაროს.

და როდის დაწყო ეს ამბავი?
მას შემდეგ ოცდაათ წელზე მეტე გაივიდა... მამის ომისგან გავერნებული ვერონა ძღვის ითქვამდა ხელს... დიახ, ტრინიტას ზოგონებმა სძლიეს... პირველად მარია კალასი როცა იხილა, მიუხედავად ვეღაფერისა, ბაბაღ-დის ეს ზონზროხა ბერძენი დედაკაცი - ახლამხედველ-თათვის ნიშნული სქელი სათელეთი - მაინც სიმშათიერი ექნება. საშინლად იყო მოხალი, თავის ზომა-წინასთან შე-დარებით პატარა ხელჩანთა უბრალოდ გროტესკული ჩანდა, თან ანტიკური ქვაირი ახლდა, რომელსაც ამ კუპა-ტის ვარსკვლავად ქვევა განუზახა. მოხალეობით იტა-ლიურზე მეტკვკვებდა. თავისი საეტყო წარმომავლობის ამერიკული აქცენტე ვერა და ვერ მოიცილა.

ტრინიტამ იმ ბეღოლთის ვერონას არწინა მოუსმი-ნა, კალასს „ყოკონდამ“ მღეროდა. ბაბაღდი მამის აპ-ლოდისმენტებად დიდღვარა. რაც მართალია მართალია, მსგავს უკიდვანო ადგილებში უბუნობს დასასყაყოფი-ლებლად ზედგამოჭრილია მოსული, ზორციანი ათლეტე-ბი, გამყინავი, მეყვარა ხმებით. მსგავს გემომიგობს არ-სებობა აუცილებელიც კია, თუ განდათ რომ ეს ხელნაწი საერთოდ გადარჩეს. ისიც უნდა ვალიაროთ, რომ ხნორედ



მათი არსებობის წყალობით წარმოიჩინებოდა ნამდვილი სამკაულები, სუფთა მარჯალები, ბუნებით ღამაში ხმები, კრიალი, გასხვობისგან და ნათელტემბრანა სიბრანსობით რომ ჰქვიათ, როგორც ჰქვიათ თეთის ტრინიტას, რომელიც თანამედროვე იტალიური გოგონის აღმოჩენად მოიხატეს. იმ მუცლ ტრინიტამ კალსინი თავისი მომავალი მუტოვე ვერ აღმოაჩინა, მთავისი რამ წამოიღო კი არ უფიქრია, ისინი ერთსა და იმავე სამეფო კარს არ ემსახურებოდნენ. და მერე, ვინა შეიძლება ცქრილია შამპანური მთავე სედრს შევადარო? ტრინიტა ბაბაღლი, აღმაგალი ვარსკვლავი, უკვე იყო სასურველი სტუმარი ნებისმიერ დღესასწაულზე, მის გუნდრუკს უკავებდნენ, მსოფლიოს ვეღაზე დიდი თეატრები მის ანგაფრებას ერთმანეთს ეცდილებოდნენ, ხმის ჩამწერმა სტუდიებმა კი აღარ იცოდნენ, რთი მოვითე მისი გული. პარიზის კალასს სე უფროვე დაზინებში დღესათვის პარტიზანის თე შეეძლო გამოეკრა ზელი, სადავე მაცურებელი არასაბრბილო ფიზიკური და ეოკალური მონაცემების მქონე მოყვარულისადმი კრიტიკულად განწყობილი და ხედმეტად მომბოხი ვერ იქნებოდა.

სამავიგროდ, ტრინიტა ბაბაღლის ორი წლის თავზე უნდა იყოსა, მის წინააღმდეგ მუთქმულები რომ მზადდებოდა, როგვისაც მილანის ლა სკალას მახიბობა შეასახლავდათ ახალგაზრდა მავგერემან, გამხდარ, ძალიან ლამაზ, ფერფარული და მამფებულ ქალბატონს მუფეთე. თა პირველი მოსკვან გუნს როგორც კი მოეყო, ამ მუენიურებამ პირში მიახალა: „რა იყო ტრინიტა, უკვე ვეღარ მცნობ?“

არა, ტრინიტამ ნამდვილად ვერ იცნო მარია კალასი, ის ყოფილი ფაშემა, რომელიც აშემა დისთ ტანადი, ელვანტური, გამხდარი და მამფარიყო და რომელიც ასე ტკბებოდა მოწყობილი სივრძობით.

იმ დღეს ტრინიტა წინააღმდეგ მუტამორფოზის გამო მხოლოდ აღფრთოვანების გამობაღვით შემოიფარვლა და ვერც კი მოიხარა, რომ თავისი მომავალი მუტოვე კეთილურებით შეაგეო.

საკუთარი კარიერის გამყარებით დაკავებულმა ტრინიტამ მარია კალასი დროებით მიიწენა. ეს კია, რომ ამ უკანასკნელზე ხშირად ემდებოდნენ რესტორნებში მყარობილი ხელოვანები. მარია კალასი იმ დროის კურიოზად იტყა. წამოიღებინეთ, მუტქანამ როგორ ჩამოიყარა ბორცები, ვამბეშო როგორ გარდაიქმნა ღამაწამანად, მუტლუხი ჭიასგან როგორ გამოიჩინა პეპელა. ეს იყო ანგელოზი და სხვა არაფერი. ტრინიტას იმდენი საშუაოა ჰქონდა, სად ეცალა ჭორებისთვის. პარტიზე უნდა ეხსენებოდა პინანისტან და მუტამებებით ემეცადინა. მოგვეხსენებათ, სოლფეჯიო ნამდვილად ვერ იყო მისი ძლიერი მხარი, არაერთი მდიდარივინა უსაყვედურა კიდევ, ტატქში ნამეტან თეთიმუტომებებს ეწეო.

– ვერ გამოიკა, ორკესტრთან ერთად აკომპანემენტს მანვეთ თუ მარიქით ხდება? – მიახლებო ხოლმე ტრინიტა, ბუნებდა დირიჟორი აფელზე რომ მოეცა. – ცეკობა თქვენ უნდა შეასრულოთ ჩემი concert არა? – ამ გრანით ინურებოდა დირიჟორის ყოველი უკმაყოფილო გამოხატვა. მატატორებმა ხედმეცადინით უნყოფნენ, რომ მათ ტრინიტა არის განმავლობაში თავის ძალეში მიიწე და

მაინც დარწმუნებული ვერ იყო, მის დასასრულს აუცილებლად მოიკრებოდა ძალ-ღონე და გააფელვებოდა მუტქარი, მალაღ, მსუღე, მუტხოვარ ძლიერ ნოტებს და დაგვირეცებდათ ამასწინდელ ორქოვობასა და ბიფრახილით გაადაგებოდა ნამოფესს. ამის გამო აღტკინებული მუტლუხი ვოკალის ტემპირიტა თავყანისმცემელი, ერთგვარ ტკიბობას მიუღწეოდნენ ხოლმე.

ტრინიტამ ვერცხვად ვერ შეაფასა მარია კალასის მცირე მოპოვებული პოპილარის მნიშვნელობა, როცა მუტყო, რომ მას და იმ ბერძენ დედაკებს ლა სკალას სცენაზე ერთი და იმავე პერსონაჟის განსახიერება მოუწევდათ.

– თქვენ ალბათ ვინდობათ გუტქათ, რომ მარია კალასი ჩემი დუბლიორი იქნება?

– არა, თქვენი და მარის დუბლიორი ერთი აღბანელი ქალბატონია, რომელიც მუსიკალური განათლება წყალობა მიღო. თქვენ უბრალოდ შეგნაცვლებით ერთმანეთს.

– ეს ხარისკია...
– ეს თვის? –
– მისთვის, ცხადია. დაუსტყვენ სანაჟას. არა აქვს ღამაში ხმა.

– დამწვიდით, მას ჰყავს თეთის თავყანისმცემელი.
– რასან თქვენ ზრასუნეთ, სხვა რა გზა მატეს, უნდა დაგიჯეროთ. მე რა მადარდებს, მე კი არ უნდა ვინებით წარუმატებლობას ხმინარე. ბუნებრივია, პრევიერაზე მე ემღერა.

– არა, მარია კალასი.
– უკავრავად, მომესმე?
– ეს რეესპონის მოთხოვნაა.
– ვერ გაგიგო...
– და დირიჟორისაც.

თავხარდაცემულმა ტრინიტამ ისიც კი გაიფიქრა, რომ ლა სკალას დირექცია სულ გააფაგა ტქოფან. კი იყო ყაბულს დირეორისთვის აზრი ეკიხთა, მავრამ თორმე რეესპონსაც ჰქონია თავისი სიტყვა საუტქელი, ეს კი მის თავში ეერწინარად ვერ თავსდებოდა. რას წარმოადგენს რეესპონ? მისი მოვალეობაა, აუხსნას მასობრივი სიტყვების მონანთლობის და ასევე გუნდს, რომ სიტყვების დღეს მინ არ დარწმენდ და თეატრში ამა თუ იმ კოსტუმში მოსილი გამოცხადდნენ. მუტაფონში მოღრიალუ სადადგემო ნანთის ვამეგე, რომელიც უნდა მივითვინო, სცენაზე სადად მუტვითე და სადად გამოხიდეით, სხვა მუტე მას არაფერი მოეთხოვება. ლირიკულ ხელოვნებაში კი ცხვირის მუტყოფის უფლება არ აქვს...

ერთხელაც, როდესაც ერთ რეესპონს კაბის არჩევაში მონანთლობის პრეტენზია გაურწხდა, ტრინიტამ იგი უტეშიად გამოათათხა და თავისი ადგილი მიუჩინა. ცეკობა იმ უბედურად დროზე გაჩნებოდა არც კი იცოდა, ვარსკვლავის სტატუსის ყოველ ღირსეულ მფლობელს ნებისმიერი წარმოდგენისთვის საგანებოდა და რუდუნებით მოფიქრებულ სახში რომ აქვს.

მომხვენი რამდენიმე თვის განმავლობაში ტრინიტამ გამოიკვლია, თუ როგორ დეკაპატრონა მარია სწამლევებს და ლა სკალასი ამოყო თავი, ის ინტერესით თავს იკატუნებდა, თითქოსდა რეესპონსა და დირიჟორის ნათქვამი მსახვისი კანონი ვახლდით, ეთომ მათ შორის დამკვიდ-



რეზული თანხმობა მისთვის როდესაც გასახსნილად ფასდაუდებელი გასაღები იყო. რეპეტტიცივზე მისვლას ვერკანად დასწრებდა, თვატრს კი ყველაზე მოლოს ტოვებდა. კონსერვამ დაუფასებურა ტრინიტას, რომ მარია შინ დაბრუნებაზე უყოფილთვის ითრეყდა ფეხს, ორკესტრის რეპეტტიცივზე დასწრებასაც არ იზარებდა და განმარტებულთან დისკუსიებშიც კი ებმებოდა. ნაშუადღევს დაფიქრებით მოსთხოვდა ზოგიერთი სცენის განმეორებას, რათა დაეხევიანა ყოველი ტემპი, ყოველი მელოზმა, ყოველი ნოტა, მუსიკალური ფრაზა. შეიმდეგ სცენაზე ადოდა და ყოველ გესს-ტაბა და გაადაფიქრებას იმეორებდა და სრულყოფილების მიღწევამდე სამშეიფეს ვერ ატოვებდა.

ძალიან კურიოზულია, მაგრამ ფაქტია, პრემიერის საღამოს თურმე ადამიანებს ჩრებათ მოაბეჭდილებს, რომ ტემპებთან მოლონად ინსტიტუტებით მართული ელური, დაუოკებელი ძლიერების ცქერი - დაასკნა კონსერვამ.

ტრინიტა მიხვდა, თუ რატომ ატანდა ძალას მარია საკუთარ თავს და რატომ აბეჭდოდა თვებს. თხელუნაზე უფრო ბეცს, ცხადია, ზედმინიციით უნდა გავზუთხა მუსიკა, როგორც კი სათვალეს მოხსენიდა, რეჟისორს ხომ ვერ დაინახავდა, ცხადია, მის ინტერსებში შეიძლება ყოველი გადაფიქრული ნაბიჯის და ყოველი გადაადგილება გათვალეს. ნინიაშიდგე შემთხვევებში ორკესტრის თორილი მოადენდა პრაგვიანს. ტრინიტამ არც აცია და არც აცხელა და ქვეყანას მოსდო, რომ ქვესაობითა და სრულყოფილებისა და დახვეწილობის ქომაგად თავის გასაღებით არაერთი ფიზიკური სიმახინჯის დამდავს დასამბოდა. თავის მხრივ, ტრინიტამ გადაწყვიტა, საკუთარი ზვედებისათვის ერთი ნაბიჯად არ ეღადავს. ერთ მშვენიერ დღეს, უკანყოფილი დროიერმა რეჩიტატივის ტემპის შეტყლებისკენ მოუწოდა და თან სცადა მისთვის ზოგიერთი სასაცილო ფესტის აუტელელებლია შეგონებინა. ტრინიტამ მყისვე ყველაფერს საკუთარი ადგილი მიუჩინა.

- ჩემი იმედი ნუ გტყნებათ, აქ მე მუცლის ცეკვას ნამდილად ვეძრე შეგისრულებთ, მარია, კალასი ხომ არ გგონივართ. ვიმეძრე, ჩაეიკვამ და ვამოხრავებ ისე, როგორც ეს მე მომეპარანება... ნერტილი!!!

განაწყენებულმა რეჟისორმა და დროიერმა ღრმად ამოხეხნებდა და ინიციატივით ამით ამომწურა. ისე კი მთელი რეპეტტიცივის მანძილზე ატმოსფერო ცივი და დედაბული დარჩა. ცხადია, სამუშაო ვეფილე მარიას მიმართ შეტეხსაბითვის გამობახავდა. ტრინიტა ამას არაფერად დაგაფიქრდა და მიჩნევიდა, რომ მახელჯარნიერ პუბლიკას შავისგან თეთრის გარჩევა არ გაუქირებოდა.

პრემიერის საღამოს დარბაზის ერთი ნაწილი თავგამოუდებელი უსტევენდა მარიას, მეორე კი ფესზე მდგომი ხანგრძლივად უკრავდა ტაბს. ტრინიტა არ დაეპირო ამ ამბავს, მეტოკის მოსმენა არც კი ისურვა, არც მასთან შეხვედრა. სამხეიროდ, მიეწეულა და კლავიროთა გუნდის წევრებს იმ ზერძქნის დასატერორებლად საგანგებოდ რომ უნდადა ფულს, ყურადღებით უსმინდა. მათ შორის ღეფმორეულებმა ამცნეს, რომ საღამო შტორმის დროს მშეთთავრე და აზოერთებელი ტალღების მიმაცულებობას უფრო ნაავგვდა.

- კალასი, აი, ნახათ ცოტა ხანში არაკის ემასოერება. გამომიციხებულა, რომ ეს დიდხანს გაგრძელდება.

მეორე დღეს ტრინიტა ბაბაღდის ყოველი არის დასასრულად ნამდილი ოვაციები მოეწვეს, აპლოდისმენტებად დაიჯიარნენ კლავირობიც და არა მარტო ისინი. არც არავის უსტევენია, ეს იყო უდავო ნარმატება. გამარწყინებულმა და გასბიჯონებულმა ტრინიტამ დაასკნა, რომ ბრძოლა მოიგო. ეს კი თავის მხრივ ნიშნავდა, რომ ვერ მიიღო მხედველობამის უცნაურობა, პუბლიკას რომ დასწრებდა: იგი განახტობდა ღელეგამოშვებით ნარმოდგენებზე დასწრებას, მარია კალასის გამობარტებას; ტრინიტა ბაბაღდის ბისზე უხმობდა, მის მეტოკეს კი ტრინიტის ქარცეცხლში ატარებდა. ტრინიტას შეეძინა შთაბეჭდილება, რომ გამჭვირველად და არასმენილად გახდა; ის კი, რომ ისევ ისე ოვაციებს უწვამბდნენ, ყველა აღიარებდა მის დაბაზხმას, რომელსაც ის საუცხოოდ იყენებდა. მოუხედავად ზემოთქმულისა, ტრინიტა მარცხს საკლებ ინტერესს აღუწრავდა მაყურებელს. მას მიერ დაქირავებული კლავიროთა ხანდის ბეღადმაც კი აღიარა, რომ არაერთი ამბოხებებდა საკუთარი დანახარჯების საღმარადი ქალასის კონცერტს დასწრებოდა და სტეენით გული იწვერებინა, ვიდრე იგივე თანხა ტრინიტასათვის ტაბის დასატრავად გაეღო.

ტრინიტამ მიიჩნია, რომ ლაპარაკი იყო მოდურ ფენიმენზე, ფენომენზე, რომელზე თავისი ხასიათით ერთდროულად ძლიერი და მჭვრადივ გახლდათ და ეფემერულიც.

- კალასი? ცოტაც და მასზე არავინ იღამაბავებს... როგორ შეიძლება, რომ ეს დიდხანს გაგრძელდეს.

იყო დრო, როცა ტრინიტას თავის განაქნში ეჭვი ეპარებოდა. ერთ მშვენიერ დღეს იგი სრულმა პანიკამ მოიცვია. სრულად შეშინებული გადამავდა ჟურნალი შუა გვერდზე და რას ხედავს: ერთმანეთის გვერდიგვერდ დაბეჭდილი ორი ფოტო - მარია კალასი და ტრინიტა ბაბაღდი ერთსა და იმავე, ანუ ნორმის რაღმა. გალილი ქალმშერთი, რომელიც ლოცვებს მოეარისკენ აღაფლენს. ბეჯერულმა ტრინიტამ თავიდან საკუთარი თავი ვერ ტყნო და პირველად მარია მხრებულ მუნულებთან და გაფიქრებულ ყასბის ცოლს დააფჯა თვალი. მისი გულდარბინი გამომსატყველებდა ყოველგვარ ემოციას უგმბანავდა ზხას. კამა, რომელმაც გამოკაზმულიყო, გასასკუთრებით უსვამდა ხას მუცლის გორას და სქელ მკლავებს, ძებვებით რომ ეკიდა და მავებზე მონებლობის განყოფილი სიმაჯუბელი შემოეჭლო, როცა საკუთარი თავის ოდნებდიტრება დაასრულა საკმოდ გვიან იყო, განაჩინე უკვე გამოუტანია, სამავერიოდ, მსუბუქ, ვრძელ ვლანგებთან კაბით მოსილ მარია მხრებულ მონულებს უსამეველოდ გრძელი მავი თმით, ნახევრად გამჭვირავლი, ელგანტურ და შთავრებული ჩანდა. სურათებზე აღტეჭილი სასტრეკმა, სრულიად უმოწყალო და გამანადგურებელმა ტექსტმა განაურცო: ტრინიტა ბაბაღდის მიიჩნევენდნენ ნარსულის ძველმოძურ განსახიერებად გაზარამაცულები მუსიკალურობით, რომელიც მთლიანად ლამაზი ბეჭერების გუდღერებაზე სრუნავდა.მარია კი ძლიერი პერსონაჟების გამოსაძენებად თავით ეფხებამდე იყო ჩართული, სულსა და გულს აქსოვდა შუა, მეტიც, თავიდან იგონებდა ტრავმებისა და საოპერო ხელეფიქების. თურმავის ტე შეზღუდვი სიტყვებით ასკენიდა: - ტრინიტა ბაბაღდი ხელმეკრულებით



გარანტირებული კომფორტი, მინჯდომის ჩვეული ადამიანი, მუსტიტოანი რომ ასოცირდება. პროცედურული დი-ფუა, საჯაროში მოკლადიებული და დახალ მავიდაზე ფემინოზობილი, რომ უამებნი, ამ დროს არ არის გამო-რჩეული დროდადრო ხერხეულ კი ამოუშვით.

ვაკოფუებული ტრინიტას ბერიც არ უფერია, სასწრა-ფოდ მიაშურა ქუჩას, სადაღეს მოზვეტა ძალის მისიერ, გაფაუბას მუყაოს ამანათში, თან ხედ ხელმინერილი სა-ეიზტო ბრალით დაუერთო და დაუფოცებელი სტატის ავ-ტორთან აფრინა, შემდეგ კი თავის სინდის-ნაშუსთან აელაშართალი რომ ყოფი-ლიყო, საეუთარ თავს გამო-უტყდა, რომ გულის სიღრმე-ში სძულდა კიდევ ნორმას რლი. დაიფიცა, ამოღრდენ აღარასოფეს დაუბრუნდება ამ პერსონაჟსო, და ბოლოს საეუთარ თავს მსუბუქ დო-ტასაც კი შეშვირდა.

რამდენიმე დღის თავზე, საბედნიეროდ, ტრინიტას სულ ამოშვალა მახსოვრობი-და ინციდენტიც და დიეტაც. ცხოვრება გრძელდებაო, მასთან ხელშეკრულებებს აფორმებდნენ, უკრავდნენ ტამს, პონორარებსაც უბ-დიდნენ... ტრინიტაც მღერო-და და მღეროდა.

იმ დროს მარია კალასი უკვე შიფლი მსოფლიოს მუბ-ღლის წესებდა, მას უამებ-დნენ ნო-თორკი, ლინდინ-ში, ევენში, პარიზში. ადგილს უთმობდნენ საინფორმაციო გამოშვებებში, თავს ინონებ-და ფურნალთა გარეკანზე.

ტრინიტას კარიერა კი იტალიის ფარგლებს ვერ გასცდა და მდორედ მიფინებოდა სულ უფრო და უფრო ნაკლებ-ნიმინეულთან საოპერო თეატრების სცენებზე; ფირფი-ტების ჩაბრუნება შეეშვა, ლა სკალასე უკლო მის მია-ტრეებს. როგორც კი ამას შეიგნებდა, მორიგი მარხვის დაღებით იმპიდებდა თავს, მაგრამ იმავდროულად მო-მავალი ბრავოს შეახილებზე ზრუნეასაც ასამარებდა. და თუ ტრინიტა რომელიმე ტენორს ან ბარიტონს გაფაეცრე-ბოდა, რომელიც მის მეტოქეთან გამოშვალა მოწინაა, უშალ სწენად გაფაეცრედა, როდესაც ისინი ამ ეუფ მო-გონების იხსენებდნენ. მათ სულით ბორცამდე სძულდათ ის ბერძენი, ევლარ აიტანეს მისი მანიაკური ზრუნვა პრო-ფესიონალიზმზე, საეუყო პირის მკერა დორიფორებთან, გაზუაადებული, სრულად მუსსაპამო პონორარება. მხო-ლად ერთ რამეში ვერ უტყდებოდნენ ტრინიტას, რომ იმ-ღურეს აზურთაბული ტაღლის გვერდით, რომელმაც იხი-ნი ნაყოტებად აქცია.

ერთ დღეს ტრინიტა გარემოებათა თანხედროს ნყა-ღობით, ლა სკალას სცენაზე გამართულ სპექტაკლზე და-

სასწრებად გაემართა, მისმა საცარიელმა არსებებებრი-ვი ადგილები იმოვა. 7 დეკემბრის საღამო ველისათვის სასურველი და მინიმუნლოვანი იყო. სწორედ ამ დღეს სსნიდა ლა სკალა ტრადიციულ სეზონს. ტრიავიტა რომ არა, ცხადია, ტრინიტა აქ ნასვლისაგან თავს შეკავებდა. ეს ის რლი იყო, რომლის შესრულებასაც დღემდე უა-რობდა. ისე გაურობდა პირველი აქტის ეოკალიზების გაბ-ლანტებას.

იმ დღეს რაც ნახა და მოსამინა, ბაბაღდომ სულით ხორცამდე შეიბუნა. თიგიდან სულაც არ შეეცქნა ოპერა-ში ყოფნის შთაბეჭდილება, თიუ თეატრში ეგონა, მეტრეც, კონოფარბაში. პერსონაჟებს უკან მღერა საერთოდაც არ მოიაზრებოდა. დარბაზიდან გვერდობდა, უზნის კინო-ვლების ცრანზე ნარვენებ მე-ლოდრამას ადევნებდით თვალყურს. კალასი უწყინარ და უცოდველ მსხვერპლს გა-ნასახიერებდა, ყერმონი მა-ღალ ბორც მამაკაცს, აღ-ფრეოდ კი ქარაქცვა ფუქსა-ეატა, რომლის გულისთვის ყოველ ქალს გონება ემდერე-ვა და ელემელეთი მოსდის. ტრინიტას გარმემოყოფნი ისე ჩაითრია სცენაზე დატრი-ალებულმა ტრადიციამ, რომ ზოგიერთებმა მორე აქტი-დანვე ცხვირსახოცების დაძ-რობა არ დაახანეს. ტრინიტას კომპანიონმა ეოეე ჩაიფი-ნა. ბაბაღდო გარეგნულ სიმ-შეიფიც კი ინარჩუნებდა, მაგ-რამ შინაგანად დულდა: დმერთო, ამის უკვე ოპერა



მარია კალასი

აღარ პქცია. ოპერა ღამაში ველიდან გაემოფინელ ღამაშ ნოტებს გულისხმობს, ეს სიაშოვნებას ნიშნავს, მხოლოდ და მხოლოდ სიაშოვნებას. ის ღამაზად მორთულ ეკრანს მოკავრებთ, ან კარგად ადვენეულ ღერებს და არავფერ აქვს საერთო აქ გამოშვებული მელოდრამისთვის ნიშნულ ატმოსფეროსთან, ამ გადამღებულ, გულისმორე სენ-ტიმენტალობასთან, არც ისტერიულ უროტმითან. ის, რასაც ტრინიტა ესწრებოდა, შორს იყო მშენეირებისა-გან, ეს რაღაც უჯოჯობითური, ხემდებდა ექსპრესიული, გაუსაძლისი ფენომენი გახდებდა, მეტრეც — უკერნებელი სენი.

ბოლო აქტის მოახლოებისას ტრინიტას სამშეიდ და-უბრუნდა, რადგანაც მიხედა, უახლოეს ნოტებში სცენაზე რაც დატრიალდებოდა. მისი მეტოქე საცაა კისერს მოიგ-რებდა და პუბლიკისათვის მტკნარი სიბრე საიდუმლო უკვე ევლარ იქნებოდა. იმ ოთახში, სადაც ყოველმანს სუ-ლი უნდა ამიხდებოდა, ტრინიტას გათლებით, მარიას ფერმკრთალს, გამზარასა და გაფაღტყვებულს, არაქა-თი უნდა გამოსცდოდა. ის ვერ გასტანდა როლის ბოლომ-



დღე, რადგან წინა ორი აქტის მანძილზე მთელ თავის ძალ-
 ლონსე ნირვა გამოუყვანა. მის ხმას უკვე გადაუფრინა ერ-
 თვეარი სამგლოვიარო პირბადე. სარკის წინ Addio, Del
 Passato გამოიმედილებდა გაფრენულ ყრბობასთან უფრო
 ჩუბა, ვიდრე იმეორა. მისი ფსევდოსიამბიოზი ნიჭით გა-
 ცურებულმა გულუბრალოდ მავრებელმა მიჩინა, რომ
 შარმა ეს განაცხად ჩაიდინდა და ოვაციები უნებურა ძვანდა.
 შარმავე ეოლტებს მიჯნურის დანახვაზე უპირად ისევ
 დაუბრუნდა უნერგია, მაგრამ მალევე დაინყო მისი მზას
 ჩახვერება.

მოუთმენლობისაგან ტრინიტა ფეხების ბაკუნს მო-
 ყვა, ჩასაფრებული იყო ინტონაციის უნიშვნელო შეცდო-
 მასაც კი. სულ მალე მარია ერთივე ყრბოცის მორთვდა
 და გველა ცოცხალი სიმი გაუნყებოდა. საკუთარი შეც-
 დით იგრძობ, რომ მარიას სუნთქვის უკანასკნელი მარა-
 გაც ამოეწურა. მოუხედავად ყველაფერსა, ღონისძიდე-
 მა დგამ გრანტელისათვის ნიშნული სიმარჯვით აგონი-
 სის სცენა ბოლომდე ჩაიფანა, მეტყი, ფინალში გაწუწუ-
 რებული მთელი ბეჭეც დასტყდა. ეს ის მომენტი, როცა
 ეოლტეს სულს ღდავს და იმეადიროლად გამოცხადება
 ექვევება. ოო, სახიზლარი მარია!

ტრინიტა მინასთან იყო გასწორებული. მის გარშემო
 ყველა მყისიერად წამოხრება და ისეთი ტამი დახსენს,
 ლამის დარბაზი დაინგრა. მის თანხმობასაც დაემჩინა პი-
 რი და „პრავო“, „პრავოს“ გამოკრება, ტრინიტას გვერდით
 არსებობა საერთოდ დაეინყება, არც იმანვე უდარდა, თუ
 რას ფიქრობდა ეს უკანასკნელი მომხდარზე. ტრინიტას
 ცოფმა მთელი საღამო ვერ გაუარა. მისი სავარაეროდ
 იძულებული იყო მომღერლის ამღვთობა უფრტვიე-
 ვად გაეატიტა.

არა, ეს უკანაო, ყოვლად უღირსი სპექტაკლი, რომე-
 ლიც ზენდ დღეს ვიზილეთ, სხვა დღებმა ოპერის ცენებს
 არა, არ ვიცი რა დავარქვა... ეს სება რამა... ცირკია... კი-
 ნია... არა მე და ის ქალბატონი ერთსა და იმავე პროფესი-
 ას წამფილად არ ვგმსახურებთ. კი არ მოგცეს საშუა-
 ლებას არ დადარდ არაის საერთო მთლიანობაში მთლიანობაში
 მშვიდად, წყნარად უსმინო, დეალოდ მტვრით. როგორ
 გვეადრებთ! გართმევს სიამოვნებას, ცევირ-პირში ყო-
 ვდგეგარი რიფისა და ტაქტის გარეშე გახლის თავის
 ვრძინობებს, ვერ გათრულებს დაუფრო, რომ მართლა ქუ-
 მისა ჭლია, მერე განემოგებათა უფოფული მსხვერპლი და
 ბოლოს მომიტყვევია არსება. ეიმოგრებ, ამის არაფერია
 აქვს საერთო Bel Cantos ხელოვნებასთან, არაფერია
 ოოო, ისევ ზენმა შაკიკმა შემომატა. თეატრში იმისთვის
 ხომ არ დადიან ადამიანები, რომ ყველაფერი ატკურდეთ.
 პირადად შე, როცა ვმღერო, სრული ბედნიერების განცდა
 მუფილდება, შორს ვარ უბედურებისაგან, იმედი შექვს,
 ამას ხსენებენ დამიბდასტურებენ...

კალისი... ღმერთო ეს რა შხამი გაუჩენია ღმერთს... ვა-
 ლარით ისიც, რომ „ტრაგიატა“ ბერის გულის ვასამა-
 რად გაძვირებდა ლამაზი არაფრით. რა შუაშია ეს შავბე-
 ლი ამბავი, რომელიც ამ საღამოს ასე უცერემოზოდ მოგ-
 ეახლებს თავს. მადლობა ღმერთს, ვოლტეს პირატას არ
 ვმეტირებარ, სხვათა შორის. წინააღმდეგ შემთხვევაში
 ჩემს რეპერტუარში ერთი დღე არ გავაჩერებდი; განასა-
 ხიერო შენავი, ძირს რომ გორავს და თან პირადან სისხლს

აფრქვევს, არა, გმადლობო, თქვენითვის გამომოლოცია,
 ვარდა ამისა, მე მღერა მიყვარდა და არა თეატრი. ოო, ვე-
 ლა ეს პერსონაჟი, მთელი ეს გრძობები და ძალადობა
 გულსამარტვია, ფისივით გუნებება, ნებაო მწილად ჩამო-
 სარტყბისიც უნდა ველიარო, რომ დროდადრო სულად
 არ მეტობება ან ლამაზი კოსტუმების მორგება, მაგრამ
 მეტწილად მხოლოდ და მხოლოდ ლამაზი გოვალის გამო
 ყაბულს ვარ ამ სასაცილო, კომიკურ მორთულობებში
 გამოივსივარ. თუ გვინათ, რომ დიდად ვაფასებ თეირ
 შარეს „მადამ ბატერფლაიში“, ან ქუჩა მცუტებმა, როცა
 მეორე დღეს „ადამი“ მაქვანიანის როლით, მე შარეს
 რომ დამაკოსებენ თავზე, ძალიან ცდები; უარს ვერ ვამ-
 პობ იმ უზრალო მიზევის გამო, რომ სწორედ რომ ეს რო-
 ლები მამცეს საშუალება, გამოვავლინო ჩემი ცინიკ-
 და ჩემი სი ბომი. განსაკუთრებით ხაზს მსურს სი ბე-
 მოლს გაეცესა. ახლა მანც თუ ბეებეთი, რომ ყველაზე
 ლამაზი ადგია „ტრაგიატაში“ დასანყისია, ეიმოგრებ,
 მხოლოდ და მხოლოდ დასანყისია - ნამდვილი სადღერძე-
 ლია. ეს იდეალური მონაცვეთია. მღერი იმეტომ, რომ სია-
 მოუნების განცდა გეუფლება, კმაყოფილი ხარ გემირელი
 სადლის მხოლოდინი ამ მისი მორთმვის შეშვედ; თანაც,
 სამღერად მარტყვია, კარგად შეტრული და ცქირალი; გგ-
 რძლება კი ჩვენს შორის დაჩრს... არა, გულწრფელად
 მითხარე, ჩავგორდებოდი ლოგინში ამ ძვლებს აცმას...
 არა, სურვილი მანც დაგატყდა, არ შეგიძლია მიმასუბო,
 იყავი გულწრფელი, როცა გეკითხები. მოხებედ აქვთ,
 მგონი მერ ველამარტყვი!

გაიხეგრება რა, რომ ჩაძინების ყოველგვარი შიში
 გადაეწურებოდა, ამ მზოდ ტრინიტას თუ არ დამომი-
 ნებდა, საყვარელია დეი გემირი ჩაიერა და გამოთინამდ
 ჩამდენჯერზე დაუმტყვია, რომ მხოლოდ და მხოლოდ
 ჩაბქირებულ ფეხამა ეინერებზე ეინერებდა გონება,
 როგორც კი ინათა, მღერის სავარაეროდ ფრზას მოიშე-
 ლია: „კალისი, აი ნახავ, ცოტად და მასზე არავინ ილია-
 რაკებს, ეს დიდახმა არ გაგარძელებია.“

ასეც მოხდა, ძალიან მალე მარიას ხმამ მალელებში ეიბ-
 რირება იწყო, ნეალოდს ქუჩებში, ვასამორობად გადაკო-
 ლებული თეთრულიად გამაჩრდილი ძაღვებს ქარზე ლი-
 ლევი გვერნებოდათ. ტრინიტა არ ცდებოდა, როცა თრ-
 ყვობდა, რომ ქალბის ხმას ვაგონტროლებელი ეიბარა
 ტა შეეგარა, რომელიც გრძელ ნოტებში არაკეთის შაა-
 ბებულებებს ეწინადა. ნოტებთან ერთად მარიას სულ უფრო
 და უფრო უჭირდა ზოგერთის ბეგრის გაღვრება და, რაც
 უფრო იზრებოდა მისი პოპულარობა (სხვათა შორის
 ამას ძალუმად მუწერო ხელი მასმედის საშუალებათა
 განსავ-გაჭირვის ხშირმა საბიზნესი - მლიაზრდებმა ონი-
 სისმა), მით მისი ეოკალური ხელოვნების ტრითუფს
 მბრძინელებდა აკლებოდა. ნარბოდეგების მინორულს
 გამართულ წვეულებებზე ტრინიტა შანს არ უშვებდა ხე-
 ლოდან, მის მიერ პირად მეტოქედ გამოცხადებულ მარია
 კალასზე საყვარო მოსხენება არ გაეკეთებინა.

- ჩემდა საუბედუროდ, იმ დღეს რადიოში მარიას ერთ-
 თი კონცერტის გამმოცემის საფაროდ. ეს იყო ნამდვი-
 ლი პათეტკა რასაც შეკია, არა, თეოთრზე უფლები უფრო
 მის პალეტინაციების მომგერედ ეიბარატოს. როგორც კი
 ძალას დაატანს და დააბრუნს მის, უკვე აღარ იცის, რა

ბერა ამოსდის ხახიდან, ევლარ იმორჩილებს ყველადან ამოტვირთვით ბეგრებს. ამ ბედოვლობებს კი ვუპასურობთ პირი და პასუხიწილით ერთსა და იმავეს გაიხანინა: *marc aporin* აბსოლუტაა, ანუ ერთი იმას თქმა სურთ, რომ ქალებისთვის დაწერილი ნებისმიერა პარტიას შესწავლას ხელს უწყობს. ეს ხომ წინადადება სიტყვითაა, ის თავის რეპერტუარს ერთი და იმავე კი არა, სამა ერთმანეთისაგან სრულიად განსხვავებული ხმით ასრულებს. მარია მრავალთავიანი პოდრაა, ურჩხულია, რომელსაც პარიდან სამი განსხვავებული ხმა ამოსდის. მადლემის ხმ წრიონა და გამონათავი ვერცხლისფერი ელვარებით, შუანა ვანგანი, ხეში და ხორკლიანია, დაბლებში კი ეს ხმა ზეგმეტად მკურდინებრია, გვერდებით, ნეურითი ქალი მღერისო. ერთი სიტყვით მისი ადგილი ბაზრის მოედანზე და არაფერი ესაგებია ოპერის სცენაზე, არც რამე აკავშირებს ბელ კანტასთან, რომელიც ლამაზ, მემოიასგან დაშორებულ ხმას გულისბობს, ხმას თანამოდ გადამაწილებული ტემპით მთელ ტენორებზე. - და ბოლოს ტრინიტა ამ დაახლოებით მისივე თითქმის უცვლელი სიტყვებით.

- კალასი? სულ მალე ნახავთ, აი თქვენ და აი მქვ ცოცხლად და მასზე აღარავინ დასცვლდება პირს, ეს დიდხანს არ გაგრძელდება.

როდესაც უკრ კიდევ ახალგაზრდა, ორმოცს ძღვის მიღწეულმა, ვოკალისთი დაკვირვებულ პრიოდებში გაშო პერიოდან გამომიწირობებულა მარია სცენა დატოვა, ტრინიტა ბაბალიდა სისორთისაგან ლამის მკვებრე ენა ეწია. ისტორიამ ტრინიტას ნინასარმეტილებსა ფრთები შეახსა, იმ ბერძენს ხმა, როგორც ჩანს, ლოტოცონა. ერთ მიწვეიორ დღეს სხვა გამოსავალი ევლარ აღმოჩნდა, თუ არა კიბით სახვებლობა. რამდენიმე წელი მარია საერთოდ არავის უნახავს, არც მასზე საჭიროად იცლიდა ვინმე. ტრინიტა კი ვერ დამოშინდა, ახდენილი ნინასარმეტიცვლება უკროვან სიაშოვლებს უკვე აღარ განაცდევინებდა და ამიტომაც განაგრძობდა რევანშის იგი მარიას დებოუტასდროინდელი როლების ინტერპრეტაციას მუდგა, ის კია, რომ გამოსავლა მნიშვნელობით მუორქვარისხიდან თეატრთა სცენებზე უწევდა, როგორც ბიკა ტრინიტას, გენუა, უდანი ამ რომი, სამხატვროვ, ან გაქმნებრები არ წყდებოდა, არც აღმოდისმინებები ენანერობიდა მისთვის. ყველაფერთან ერთად ცხახებ უცხადესოა ერთი რამ, თვითმფრინავთა თვითმფრინავებზე გადებარება დიდი ეკრავფირი ზვირაა ხმის სიმბოლისთვის. ტრინიტამ, როგორც თვითონ ბრძანებდა ხშირად, მუდლო საკუთარი მარგალიტის ბზინვარების შენარჩუნება უკვე საბოლოო წელს გვარიადა იყო გადაცილებული, ახალგაზრდა შეყვარებულ ქალიშვილია არების კი არ ეშვებოდა.

კალასი ორმხედვადამეტი წლისა დარჩის, სცენის, მწვანეების, კავშიანსაგან დათუთქული გულით გარდაიცვალა. იმ დღეს ტრინიტას თავში ორმა ურთიერთგამორიცხვამა მოსაზრებამ დაიბნა. ერთი მხრივ სიაშოვებით ამოხიენება და აღნიშნა, რომ როგორც თვითონ, ასევე მთელმა სამყარომ დასიყენა იმ ბერძენს ქალბატონისაგან. მეორე მხრივ თავს ვერ გაუბაღიანდა თანავრძობა ვამოუხატა ამ ყველასაგან მიტოვებული, სიყვარულში ხელმოყვარული ადამიანის მიმართ, რომელსაც პარიზში, ვორც-მანდელის გამაზრებ შედგარე სახლის

ფარგებს მიღმა სამიწელ აგონიამ აღმოხდა სული. ზუსტად ისე, როგორც ეს ხშირად განუახიბებრება. ტრინიტა ტამისაბრადლებს მთავასი გამოვლინების საბაზად უთოდ ტრინიტას ხმითრანი და ხარჯიანი ვანქორტინენ უნდა მარწილით მის მეორე მუდლებთან, რომელიც მას იმადროულად იმპრესარიოს სამსახურს უწევდა.

ტრინიტას ნახელა სცენიდან ხანგრძლივი პროცესი აღმოჩნდა, ამის შესახებ ოფიციალურად კრინტიც არ დაუძრავს. ფინალისაქენ ხმა კი არ უბიძგებდა, რომელიც ისევ ისე ხოლიფორი და შედგარი შერაა. არა, ფეხებმა გაუწყალა გული, უკვე არაერთხელ უღალატეს, ჯოტტობდნენ და მის ტარებას უარობდნენ. კანქებმა და მანასცემში ნაყოი უფტებოდა და მთელი სპექტაკლის მაჩვენებლზე ფეხზე დგამდა და თავის დაქვრა უშინიშა. და ერიადან და რადგანავა მის რეპერტუარში აღარ იყო როლი, რომელიც დაშვარდა უნდა შეესრულებინა...

ტრინიტა პენსიაზე გავიდა და ბუნეროს აირენში პედაგოგის პოსტს დათანხმდა.

კონსერვატორიში თუ რომელიმე შეკვირვს მარიას სახელი დასცდებოდა, ტრინიტა უნდა ჩააფრინებდებოდა ყველა.

- მოვისმინეთ მაინც მისი მღერისთვის?
- არა, მაგრამ არსებული ფორტიტების წყალობით...
- შეწყობტეთ და ნუ მოექცევით ჩამწერი სტუდიების სარეკლამო კამპანიის ზეგაღების ქვეშ, რომელსაც ერთ რამ აკრითთ პირზე მოშინების ღრისა მხოლოდ მათ მიერ ჩაწერული ფორტიტებია. კალასი? ცოცხლად და მასზე აღარავინ ილაპარაკება, ეს დიდხანს არ გაგრძელდება.

სტუდენტებს ხმა დაირბა, რომ ტრინიტა ბაბალიდას გაქმნებულ მარია კალასის სახელის სურენებისაგან თავი უნდა შეეკავებინათ. პედაგოგმა გადამწყობტა, რომ ახალი თამბა უკვე აღარ უსმენდა იმ ჯოჯობიეორი ბერძენი დედაკალის სამხერებს. კალასი? მისზე უკვე არც არავინ ღაპარაკობდა.

არგენტინაში გატარებული ოცდახუთი წლისა და ინფარქტით სავითი გასტუმრებული მესამე ქმრის შემდეგ ტრინიტამ გადამწყობტა შეეწყობტა დღეცვლების კურსი კონსერვატორიში და იტალიას დაბრუნებოდა. ცხადია, სამშობლოში ბევრი უკვე აღარ იცნობდა. მასი ახლი შეგობრები და ახალგაზრდობის გამწვდელი კოლეგები იმ ქვეყანაზე გამგზავრებულსა. მიუხედავად ყველაფრისა, ტრინიტას სიაშოვებდა მის ვარშემო, მისსავე მშობლიურ ენაზე მუტყველი ადამიანები რომ ტრიალებდნენ. ექმნიბოდა ოჯახში დაბრუნების სრული შეგრძნება, ოჯახი, რომელიც უკვე აღარ ჰყავდა, სინამდვილეში კი ტრინიტას სურდა, მშობლიური იტალიური მინისთვის მიტარებინა სული.

...უკვე რამდენიმე დღეა, რაც ტრინიტა მილანის ერთ-ერთ სასტუმროში მოწვეო. ვიდრე ბრისს იძივის, აქ დარჩება, თან ბარეს უნდა დაელოდოს, რომელიც გემით ჩამოვა. გემით, ასე რომ მოზობილავს.

პირველი კიზობი და სკალას მთავი. მოხვდებდა ინიხა, რომ იმ რვევინმა ვიდემა მუტოქობს სხენებით ასე უმობხამა დღე. აქ გატარებული მართოლვარე და მყოლვარე საათების მოგონებით, მას მაინც ბედნიერების საამბური შეგრძნება დაეუფლა.



მეორე დღეს ტრინიტამ ფორფიტების შექმნა გადაწყვიტა. მსგავსი სურვილი უკვე რამდენიმე წელია, არ გასჩნდა, რადგანაც დისკების საკუთარ შესანიშნავ კოლექციას ფლობდა. მიუხედავად ამისა, მოიჩინა, რომ ბარკის ჩამოსვლამდე რამდენიმე კვირის გატარება უმუსიკოდ გაუსაძღობი იქნებოდა, ისე კი მეტყველო ამასობაში გამოუფიქრებინა ციფრული დასაკრავი, რომელიც მისთვის ნომერში საგანგებოდ მოეთავსებინათ. ერთ უზარმაზარ მაღაზიანს მიამოწრა, სადაც ათასი ჯურის ტელეტურული საგნებით ვაჭრობდნენ, მათ შორის წიგნებით, ფულშიებითა და ფორფიტებითაც. პომპუაქისა და საერთაშორისო ესტრადის ზღვა ჩანანერთა გვერდით ტრინიტამ კლასიკური მუსიკის მოკრძალებულ, საკმაოდ მწირ არჩევანს მოჰკრა თვალს. იკითხა კიდევაც თუ არსებობდა ქალაქში სამღვილი, კერძოდ კი ხელ კანტოზე გამიზნული მაღაზია. მომღერალი ლა საკლავთან არც ისე შორს, დახურულ გალერეაში განთავსებულ მაღაზიის ვახს გაუყურეს. ადგილზე აფიქრებოდა და თანამედროვე და გარდასული დღეთა სცენის მსახურთა პორტრეტებით დამშვევებული ვიტრინის წინ ჩამწკრივებულ როსინას, დონიცეტას, ბელანის, ბოზეს, დელობის, ეადენრის, ვერდისა და პუჩინის ესოდენ ნაცნობ და ახლებელ გვირებს მოჰკრა თვალი. სინამდვილემ არც არაფერი შეცვლიდა, სწორადაც იქცეოდა, რამდენიმე ათეული წლის მანძილზე ფორფიტების შექმნას რომ უარობდა, რამეთუ არც ვერდის და არც პუჩინის თავიანთ ამგებინებელ განსასვენებელში რაღე ახალი არ შეუცნობათ, აღმოსაჩენიც არაფერი იყო. ბარკოს ხანის მუსიკა კი მომავალიდგინებელ სევდას ჰგვრდა. ეს ანტიკური არიები მხოლოდ მისთვისაა ზედგამოჭრილი, სწავლების პირველ წლებში – ბევრი ჯავახია და ოფლის ღვრის გარეშე – ხნაზე რომ მოხვდებოდა. თანამედროვე მუსიკას მეთოფურად და შეგნებულად არ სცნობდა. იქნებ თქვენ ამას მუსიკას უწოდებთ, სადალა მასში მცოდნეა და როდის წარმოაჩენს ეს უკალის ღარსებებს. ტრინიტა მოინდევდა, რომ ზედმეტწინა იცნობდა საკუთალ მუსიკას. ახლა ჰპეტტალებს დასწრების ან ფორფიტის მომხმის სურვილი მხოლოდ მისივე ხსლევდა, თუ რომელიმე შემწრელების, მისთვის მოქმედა ვა ხუთხლ რეპერტუარიმ ვარგისიანობა დაედგინა ჩანანერთი, ან წარმოადგინო დიანტრესებისათვის ახალი და ძველი ხმების შედარებას კმარობდა.

კარის შეღებისას თანავე გაუღვდა, რომ მიუხედავად ვასილი წიგნებისა, მაინც რეგულარა ალბათობა, მსგავს ადგილის მასზე ტრინიტა ამოყენით და საკეთილ ჩანანერების მოკითხვით თავის განასახარავების შემაძღებლობა არ გამოირჩევა. ამიტომაც ემსაკობა იზიარა.

სალარისთან მუდარ გომპოს მუხატლევდა, მისი ანტაგუბული გამოიშტყელებას, წინ გამოშვერილი კბილები გამო ადრული გულისრევის შეგრანება ტრინიტამ რის ეატვტალებით გადაღასა.

– “მადამ ბატერფლის” ჩანანერები ზომ არ გენებობოდათ? – რა თქმა უნდა, ბოლოდე მიანც. – რომელს მიჩრქევით? – მარია კალასის შესრულებით. – გოგონა, მარია კალასი ლირიკული სოპრანო კი არ გახლდათ, არამედ დრამატული. პუჩინის “მადამ ბატერ-

ფლია” ლირიკული სოპრანოსათვის დანერა. მომეცით ფორფიტა ლირიკული სოპრანოს შესრულებით.

– კეთილი ქალბატონო, შევკვიდილა შემოვთავაზით ფრენი, ვიტყვითა დე ლოს ანბელესი...

– შეთხვევით ბაბაღის შესრულებით ზომ არ გვენებობოდა.

- ბატონო? – ტრინიტა ბაბაღი გთხოვთ – ტრინიტა ბა... არა, არა მგონია. თუქმა მოითმინეთ, კომპოტერში შევაპონებ.

მაღალმა მარდისფერიათიანმა სამყუთხვამ, კლავიატურაზე გასამუშაველი სხსნრავით აკაკუნა... თითები ერთი კლავიშიდან მეორეზე ბტოდნენ, ხან წინ გავარდებოდნენ, ხან უკან გამოქანდებოდნენ, ხან კიდევ ერთ ადგილზე ბუნებოდნენ. ტრინიტა დაეჭვდა, თითების ამ ფრეზულს საერთოდ რაიმე აზრი თუ ჰქონდა. რაც კი გაიფიქრა, ეს ფაშატი კომპეტენტური თანამშრომლის იერის მორგების მხნით აქ წარმოდგენას ხომ არ მიწყობს. როგორც იქნა ცხენჯალამ თავი ნამოსნია.

– არა, ქალბატონო, მსგავსი რამ ბუნებში არ არსებობს.

- როგორ გვაკადრებთ, არსებობს. 1952 წლის ჩანანერის ბედნიერი მფლობელი თვითონვე გახლდით. – 1952 წლის? მაშინ მოითმინეთ. გადამდრეველ მომღერალთა ციფრული ექსპიციის კატალოგს გადავქეპე.

ტრინიტას ხულები არ ენაბა, გადამდრეველს კვალდაკეცია რომ მიეცა, მაგრამ პირში წყალი დაიკვბა, ამჯობნა რაგორიმე შეეღვისათვის მიეღნა. გარდა ამისა, სულაც არ ჰქონია განზრახული ვებტატი გავტელებინა ადამიანთან, რომელიც უბეღლას სისხლიანი ღრბლებისა და მათში ღღრი-წოდრედ ჩარჭობილი ცხენის კბილების მსგავს სუნაშო სპეტაკალს უმართავდა.

– ლეანა მძებთ, გოგონა, ვთხოვთ ისარგებლოთ შემთხვევით და მოიძიეთ ყველაფერი, რაც ტრინიტა ბაბაღის სახელზე რეგისტრირებული, არა აქვს მისიწველობა, რეიტრალი იქნება თუ პირში. ერთი სტყვეთ, ყველაფერი, რაც ადგალებო.

ტრინიტამ ცოტა არ იყოს იცრწა, მწყენობად უნდვდა საკუთარი დისკოგრაფია, რეიტრალის ორი ფორფიტითა და სამი ოპერით რომ შემოიფარგლებოდა. უზარალოდ გადაწყვეტა საკუთარ საშახურში ჩაყენებით გამყოფელების ნერვები აქენწა.

რამდენიმე დეთაში ლიბრეტოების კართოტკეცას და კატალოგმა ჩატარებული გათხრების შემდეგ ცხენკილამ აიბიბენწა.

- ძალიან ვუსუყარ, ვერაფერს ვპოულობ ნახსენებ შემსრულებლებზე. – უკაცრავად? – არაფერი, ხელახლა არაფერი გამოვიცაით. და ვინ იყოს...

– დებოთ, მარია კალასის ერთ-ერთი მეტოქე. – ტრინიტას მოახლოებული მამაკაცი დაუბონწა. ტუმბარიტად, ტრინიტა ბაბაღი მარიას თანამედროვე გახლდათ. მახსოვს, პაპანუმი ვიპაზოდა, ტრინიტას მარიაზე ბევრად უფრო ღამაზე, ბევრად უფრო პარამონიული, სრულყოფილი და გასხივისებებული ხმა ჰქონდა.

ტრინიტამ გაჭირვების ტალღეები, ასე მოულოდნელად რომ გამოეცხადა, თავით ფეხებამდე შეთავალებურა. მალე და გამბდარი მამაკაცი აღმოჩნდა, მოხრილი მხრებითა და ჩაყარნილი მკერდით, ზღაბივით აბრტყნილთმანი, გვეგნებოდათ, უნტელტელტოთ დიფარცენტა. ფერკერთად სახეზე სიმწველე გადაჰყურებდა, სახეზე რომელიმე თვალმსახურები ნაკეთი არ აღენიშნებოდა. ერთადერთი, სულე ჩარჩოიანი და სქელე ლინზებინას სათვალე სდებდა მის სახეს ვარკვეულ იერს.

- პაბათქვენი მართალი ბრძანებულება ახალგაზრდავ, - მესყურა ბაბაღალიძე.

- იმდენი შეჩინია იმ მომღერალზე... ტრინიტა თურმე ხშირად სტუმრობდა უფინას, სადაც პაპა ცხოვრობდა.

- უფინა, რა თქმა უნდა, უფინა, - ისევ გაიმეორა ტრინიტამ, გვეგნებოდათ, ამ უცნობი ადამიანის პაპაც კი გაჩნებოდა.

- ო, ეს არ გახლავთ პირველი კლასის საკონცერტო ღარიანი, მაგრამ პაპას თუ დევექრება, იქაურები სახელეოვან მომღერალთა უკმარისობის ნამძვილად არ უჩიოდნენ.

- და თანაც, როგორები ჩადიოდნენ იქ! - სახმუნაროდ, ძალიან ახალგაზრდა ვარ და ბაბაღალიძე არასდროს მინახავს. პაპაჩემისა და მარია კალასის ფორტეპიანოს ნეალობით, საჯოკლო ხელოყენებას ნამძვილი ფანი გახვდდა და თავისთავად ცხადია, ჩემთვის დიდი ბედნიერება იქნებოდა ბაბაღალიძის ხელოყენებასთან შიარტავი.

სიკეთის მოზღვავეების ტრინიტამ გადაწყვიტა მარია კალასის სახელის ხსენება უკმარებრად დევეტოვებინა და ახალგაზრდა მამაკაცს სახეიშო ტონით გამოუცხადა.

- სულ მალე თქვენ ამის შანსი მოგვეძიეთ. როგორც კი ბარეჩ ჩამოვიყვანო, მოგაქმნებინებთ მის ჩაბნელებას. - შეაინანიავია, ვეკოფები აღმოჩნებზე, ნარმოუდვენელ, უკვე კარგა ხნის მოდიდან გადასულ რამდენიმე რომ გამოქცევი. და როგორ მღეროდა ის ტრინიტა ბაბაღალიძე?

ტრინიტამ შეკითხვების გამო, ცოტა არ იყოს, თავი უზურულად იგრინო, საკუთარ თავზე მესამე პირში ბაბის ქსამება.

- ოო... ძალიან კარგად, ეს ნამძვილი ლირაკული სოპრანო გახლავთ, Linco Spinto-ც კი, მალაღ, წვრილაღ, შთამბეჭდავი კერნაო.

- ოო, ვეკოფები, ვეკოფები! - ყური მივხედი, ახალგაზრდავ, შევწყვიტოთ სიცრუე, მიჩრეკია ახლავე გაუსწყით სიმართლე. მე გახლავარათ ტრინიტა ბაბაღალიძე.

მამაკაცი მოულოდნელობისგან ყბა ჩამოუვარდა. ტრინიტამ გადაწყვიტა, რომ დაედა დრო, სადმე ერთი ფანჯანი ჩაი მიერთავთ და უცხო მელომანს ხელკაცი შესთავაზა. დაბნეული, დარცხენილი, ესა მუცელშიაგარბინი დაბნეული ახალგაზრდა მუსიკორავი მომღერლის საშისაბურში ჩაჯდა, ამასობაში გადაავიკრავა ერთმანეთზე ახორხილი ყუთები, კარის სახელურსაც ძლივ მიიგნო და ბოლო გულანტურად წელიში გაიხარდა, რათა ქალბატონი გაეტარებინა ტრინიტა ხელით თანამშევიდობა მადმუხელ ღრბილას, რომელიც გაკვირვებას კიდევ უფრო დემახინჯებინა.

ანტონიო ყოველდღე სტუმრობდა დევის სასტუმროში და ერთად ნრუბადუნს ჩაის. ტრინიტამ აღარ იცოდა, რა უფრო ახალ კომპანიებზე. ანტონიოს გულმოდგინებაში და ხიარინებაში, მისმა ზრდილობამ და გლანტურობამ მომღერალი მხოლოდ ერთ რამეში დაარწმუნა, ანტონიო მხოლოდ მამათმავალი შემიძნელა ფოტოდეკორაციადანს გადავიღებოდი ქალი მხოლოდ მომოსტესუალთა მავრ აღიწმება ქალად. მამრთა დარჩენილი ნაწილი მასში დამჭვანარი კანის გარდა ვერაფერს პოულობს. ტრინიტას ვერასდროს გაეყო კაქრის მომღერლებზე გადაყრული მამაკაცთა ნაწილი თუ რატომ ქმნა ფოტოდეკორა აქლოფისმენტების ფრტვევით და აზრადაც არ მოსდოდათ მათთან უფრო თამაში, გაბედლო სახალეო, სამეფოო, ტრინიტა, პროფესიული აუცილებლობის კარნახით, ჩინებულად დაეუფლა მოთმების ხელოყენებას. არასდროს უნდა ჩაეფრთხო იმ ქაში, სიდედაც სვამს ზმირად ახსენება ბაბაღალიძე ნინამორბედ სამ ქმნას, როცა ეს უკანასკნელი იმ „მეტ-აკტებს“ ქილიკს იწყებდნენ.

ანტონიო სულ მალე დაამთავრებდა სწავლას და თურსტიკი გახდებოდა, თავისუფალ დროს მთლიანად საოქერო ხელოყენებას სწირავდა. დადიოდა და საკლამი, იძენდა ფორტეპიანო, ხარბად კითხულობდა კომპოზიტორთა და შემსრულებელთა ბიოგრაფიებს, სასტუდენტო საც კი ნრუდა ინტერნეტშირესაში, რომლებიც ამ ხელოყენებისადმი მისი დიდი გატაცებით აღბეჭდილიყო. მიუხედავად იმისა, რომ ახალგაზრდა ფანა უამრავ შეკითხვას უსაფლად დევის და იმასიყურებდა მის პასუხებს, ტრინიტა მაინც არ იყო დარწმუნებული, რომ ანტონიო მას მიუყვავდა. ფორტეპიანო, ერთად ამდენს იმპრტი ვებელობდნენ, რომ დევა მისთვის ვარდასულ დელოთა უკროსის ნარმოადგუნდა, იმ ეპოქის გამონამოსი, რომელიც მას ასე აღაფრთოვანებდა და ნუსხავდა. ყველაფერთან ერთად ამ საუბრებისას ტრინიტა თავის მეზუფუდლად გრმნობდა, ეინაღლი და რადეზანაც ანტონიო ნამძვირუმ ახსენებდა, თუ როგორ აღმერებდა და ეთაცვანებოდა მარია კალასს, ტრინიტამ გადაწყვიტა თუ მოეცებოთ თავისი ცხოვრებისა და კარიერის შესახებ, საკუთარი მეტროქე ერთხელაც არ ქსენებინა, არც მის ნინაღმდეგ დაგროვილი ზიზზისა და ღვარპლისთვის მიეცა სადენარა. თუ ამ დათმობაზე არ ნაიფილდა, ხომ შემიძნელა, რომ მისით დაინტერესებული ბოლო ადამიანაც კი გამოსცლოდა თვალსა და ხელს შუა.

ეს მოსთვლის მისი რეპერტუარის ამა თუ იმ არიაზე საუბრისას რამდენჯერ უკვეტია ტრინიტას ბაგეები, რათა გაყოფებულს არ ეკიდეს ახალგაზრდა თაყუანისმცემლის მიერ მარია კალასის სახელის ფოულე ხსენებაზე. არა, ტრინიტას უნდა გაეფლო, მოთმინა ბარგის ჩამოსვლამდე. ტანჯა იმ დღემდე, ეიდერ ბოლოს და ბოლოს მის ჩანაწერებს ერთად მოუსწენდნენ, ნამძვილად საუცხოო მღერას, ქვემარტ ლამაზ კოკალს. კრინტი არ უნდა დევეტრა მანამ, სანამ არ გაუნადგურებდა ანტონიოს სათაყვანელე ქალმშობრის მარია კალასს და არ აიძულებოდა მის ნინამე მოედროკა მუხლი. არა, ბაბაღალიძე ანტონიოს ერთადერთი კრპა უნდა გახდებოდა, მაგრამ ჯერ ადრეა, ცოტაც გაუძელ, იქნოლო მოთმინება!

სამწუხაროდ, ამ ნაშუადღევს ტრინიტა ბაბაღდის ყოველი ძაღლისმყვანი ფუქი აღმოჩნდა, და ეს მოხდა მაშინ, როცა მოთმინებისაგან სუნთქვაშეკრულმა და სირბილისგან ლოყებდაღვალაგებულმა ანტონიომ ბენედიქტობი და სისარულით აღბეჭდილი ხმით ტრინიტას სხაპასხუბით მიახალა:

– შესანიშნავი ამბავი მოგტყავნებ, იმდენი ვილაპარაკე თქვენზე ჩემს გარემოში, ბეგობრებს წრეში, ვესაუბრე დოქტორ გრამაღდსაც, რომელიც მარია კალასას სახელობის ფონდის თავმჯდომარე გახლავთ, ეს ნუთია დამირეკა, სურვილი გამოთქვა თქვენზე ყოფილიყოთი თორის ნეერი მარია კალასას სახელობის პრიზების მორიგი განაწილებისას.

ტრინიტა სავარძელში წამოაშარათა და ჩახლენილი ხმით ამოვიჩნია:

- კალასის სახელობის პრიზი?
- დიხს, რომელიც საერთაშორისო კონკურსზე გამარჯვების შემთხვევაში საუკეთესო მემორიულის ხეიდრია.
- მარ რა... მარ რა, პრიზი დაბრუნდა?
- დიახ, ის ბრწყინვალე ქალბატონი მარტო საკუთარ თავზე როდი ფიქრობდა. ანდერძის თანახმად, მისი ქონების გარკვეული ნაწილი სწორედ ამ ფონდს უნდა გადასცემოდა, ეს კი თავის შრიც დიდების მწვერვალსაკენ მყოფად ხელყოფის აღმასვლის გააადვილებდა. ეს ხომ ქუმმარტო სიკეთისა და ხელდასაქმების დასტურია, არა? ამ პრზას, სხვათა შორის, უკვე გამოავლინა არაერთი ნიჭიერი შემარაღებელი. ყველა დიდი მომღერალი ასე თუ ისე კალასის წინაშე ვალშია.

ტრინიტამ ასეთი ხორხისმიერი ბეკრები ამოუშვა, რომელიც შეეძლება თანხმობადე აღმელოცყო. ახალგაზრდა ამხალკაცო კი განავრძობდა:

- შეიძლება თუ არა დოქტორ გრამაღდის გადავერეკო და თქვინ თანხმობა მოვახსენო? გარდა ამისა, გუძლევით ბენედიქტო მესაძაღბლმა, მუხასხნითი პუბლიკას, რომელმაც მივიჩინათ, თუ რა ადგილი გვკავათ საოპერო ხელოვნებაში...
- იე... იე...

ამის გავრძელება უკვე ტრინიტაზე აღარ იყო დამოკიდებული... გულნასული დიხს დანახვადე ანტონიომ განგვაბი ატება და სასტუმროს მთელი მოწახალურე პერსონალი ფეხზე დააჯენა. უხმეს ექიმს, რომელმაც თავის შრიც სასწრაფო დახმარების მანქანა გამოიძახა და ტრინიტა სავადმყოფოში გადაიყვანა.

სასწრაფო დახმარების განყოფილებაში მომღერალი ისევ სიცოცხლისკენ მოაბრუნეს.

რამდენიმე საათის მონურულს თეთრი თიახის მუფავულში ხელოვნურ სუნთქვაზე მიერთებულ, გაუნძრევლად გამოტოლი ტრინიტა მხებდა, რომ დიდა ხნის სიცოცხლე არ დაჩრქუნოდა. სამედიცინო მოწყობლობები ზედმორვენი აღბეჭდადენენ, თუ რა ხდებოდა მომღერლის სხეულში... როცა ძალ-ღონე მოიკრიბა, ტრინიტამ ქალადე და კალამა ითხოვა. ანდერძის წერის სცენას არაერთხელ შემსწრე მუხებე ვიარაღებს მომზადებულები მუხებდენ და უშალ დააბრეს ქალადედი და კალამი: დიდი ვაი-ვაგლებით ტრინიტა კალამს ჩაებლაუჭა და შემდეგ დაფაბტნა – „კალამ“.

რასაკვირველია სურდა განეგრძო, რათა ქუმმარტება ყველასათვის ნათელი გამხდარიყო, უნდოდა გა-

ნეტხადებინა, რომ კალასი თვითმარქვია იყო, არც მეტი, არც ნაკლები. მტკნარი სიცრუე, რომელმაც დღემდე მოაღინა. სურდა გაეფრთხილებინა მომავალი თაობები, ამ მუხანათურად დავებულ ხაფანგში არ გაბმულიყვნენ.

...ძლიერი გრძობების მოხლეკებამ ტრინიტას მთელი სხეული შეძრა, გული შეკუმმა და დუპატარადე, ერთხელედა დასალოკინა და უგონობაში ჩაყავნათა.

რამდენიმე საათის თავზე საავადმყოფოსთან მედებარე ეკლესიაში სამგლოვიარო წირვა ჩატარდა, მას მხოლოდ ანტონიო, ერთი მედადი და სასტუმროს რამდენიმე თანამშრომელი დაესწრო.

ანტონიომ რთული და ქანცგამწვევტი კლევეა-ძიების მუდამდე ტრინიტას ნათესაებს მიავნა, მაგრამ არცერთი მათგანისგან არ მიიჩნია აუცილებლობად ამ შორეული, თითქმის უცნობი ნათესაის გასენებაზე ამხელა გზაზე გადაადგელება.

კურეს ტრადიციული მონოლოგის შემდეგ, უფრო პირადული სატებარა სიტყვის წარმოთქმა ანტონიომ საკუთარ თავზე აიღო. ტრინიტას კარიერის მიმოხილვის მერე ასე თუ ისე ილაპარაკა რა იმის შესახებ რაც თავად მოხსენებოდა, დაასკენა:

- ქალბატონმა ტრინიტამ ბაბაღდმა მთელი თავისი ცხოვრება საოპერო ხელოვნებას მიუძღვნა, დედამინის ზურგზე არაფერი განაცდევინებდა ისეთი ბენედიქტების ნუთხი, როგორც საუკალო ხელოვნება. ჩვენ მას მუსიკის მანგების თანხლებით უნდა გამოვემშვიდებოდით, ვინაიდან და რადგანაც მისი წინანერების მოძიება დღესდღეობით არახებთად მუშაუბეგებია, მე რატომცხად მივიჩნე, რომ... მოკლედ ჩავთვებ, რომ უპრინციპული და ნამომელი ის, რაც შინ აღმოამინდა... დახა... მეტი სათქმელი არაფერი დამჩნა... ტრინიტა, ჩვენ ახლა ამ ფრთხიტას შენს სულის სადიდებლად მოვლემინ.

იმ დროს, როდესაც დამრძალავი ბიუროს თანამშრომლები კუბის მადლა სწევენენ, გამაღლიერებელი ვინა მასუეე ხმა გაისმა, მადლა იჭრა და თაღებტემ გადანანილდა. „მთელი ცხოვრება ხელოვნებისა და ადამიანების სიყვარულში განვლე, ზანი არავისთვის მიმოცენება“, რაკრაკებდა მელოდორად სომარანის ხმა. ტანჯული, მძაფრი ემოციებისგან შემოქილი ულუ ხან აღსარებით, ხან კიდევ ლოკვითა და მოთქმით ნელ-ნელა მშენელთა ხელოვრა სამყაროს შორეულ კუთხეკუჭჭულისკენაც იკლევდა გზას, საკუთარ გაკვირებასა და დაბნელობის თანახიარს ხედიდა. რატომ, უფალო, რატომ, რატომ მომეცე აგრერიგად, რა ფასი აქვს ცხოვრებას ამ ხელოვნების ხანსახურს, თუ ამყვეყნური ძალადება ასე დავერეკვს ხელს, ასე შემოგვაწვევს თავს.“

ოდრე ტრინიტა ბაბაღდის ცხედარი ნელ-ნელა ტრეება სამღვინველოს, მარია კალასის მიერ ნამღერმა არიამ Vissi D'Arte, Vissi D'Amore ისე შეძრა მრეელი, რომ სამგლოვიარო ცერემონიება ასე ჩვეული მღვდლისა და ქორალის ზავმესისაც ლოყებზე ცხარე ცრემლები გადმუვგორდათ.

ფრანგულიდან თარგმნა
მარია ფიჭინა

**მინი ჭირიმი, სულში ჭირიმი,
გულში ჭირიმი...**

ციხისთავის გამოუყვია ცხენის ზორცი, ფეცლი, ხეი, ზირიჯი, კაკაო, შიქარი, ჩაი...

დასავლეთში არაერთი მასალა გამოქვეყნებულია იმ გამოცემის თაობაზე, რომელიც თავს დაატყდა საბჭოეთს არსების 1921-22 წლებში, მოიცვა მოსახლეობის 20 პროცენტად და იმკვეყნადა გაისტუმრდა დაახლ. 5 მილიონი სული (შესაფარებლად: სამწლიან, სინხლსმდგრელ სამოქალაქო ომში დაიღუპა 10 მილიონი).

ყური ვათხოვით, ამ შემთხვევაში, ყველაზე ეჭვიუტანელ მონშეს. 1922 წლის 19 მარტს, გრაფიო „სასტაკად საიდუმლოდ“ ღენინი ნერილიობით მიმართავს თავისი პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბუროს წევრებს და აცნობს საბჭოთა ხელისუფლების მიერ საცდელსო ფასეულობათა მიტაცების გეგმას.

ამ „სასტაკად საიდუმლო“ ნერილში, სხვათა შორის, ვეთხოვლობით შემდეგს: „სწორედ ახლა და მოლოდ ახლა, როდესაც ზოგან დამშეღლი ტამენ ადამიანებს, ხოლო გზებზე ყრის აბოებით, თუ არ ათასობით, გვამა, ჩვენ ძალევის და უნდა ჩავატაროთ საცდელსო ფასეულობათა ამოღება გააფართოვებული და დაუნდობელი ენერგიით“.

ეს ნერილე ღენინის თხზულებათა ყველაზე სრულ 55-ტომიან კრებულშიც კი არ შეუტანიათ. პირველად გამოქვეყნდა რუსული ემიგრანტული ფურნალის ფურცლებზე 1970 წელს პარიზში (ჩანს, ღენინის დაბადების 100 წლის-თვის მიუძღვნეს). ქართული თარგმანი და სათანადო კომენტარი, ელზაზარ ჯავახიშვილის თაოსნობით, დაბეჭდა „ლიტერატურულ საერთოეღვისში“ – 1989 წლის ნოემბერში).

ახლა მოვაცნობთ ღენინი (ფუი ეშბასკი) და გადაცენაცელოთ... პრინციპითაი (?)!

რუსეთში საკმაოდ ცნობილ და პოპულარის დიდ მესაიდუმლოდ წოდებულ მწერალს მიხეილ შარპინის 1923 წელს დაურება მომტრო დოკუმენტური მოთხრობა „შორის ბეი“ (Сонка Маира).

ეს სამკვერდიანი ნაწარმოები კერძო ნერილის ფორმით არის შექმნილი და ადრენატატი გახლავით კადე უფრო ცნობილი ალექსეი რეშიზოვი, ემიგრაციაში წასული რუსი მწერალი.

„შორის ბეი“ მოვითხრობს იმ ადამიანის განცდებს, რომელსაც ღეცმასურის მომუგება აღუქმავს „ცხოველურ სიხარული“ რომელიც რადეც სასწაულია ნაშოენ ბენზინის სანთებელას მუჭში მაგრად ჩაიბლუჯავს და უზომოდ ბეცნიერი იძინებს ბალდის ძლით; რომელიც სოფელში მასწავლებლად წასული ენევათ თაყინი რომელიც მონაფის ქობს და მოამინებით ეღოფება, ეცმე პურის ან ღორის ქონის ერთი ნაჭერი მომანდოლო.

პროფირციადი მისკოვმა გადახანგებულ პრამეინი ადამიანებულა ისეთ მანანკანტელა და ნესტთან ოთხში, რომელზეც უარული საფრონტო სანგარი თუ ექნებოდაო. ერთადერთი აევეს წარმომადგენდა უზურგო მერხი და ხედ, ღევისის ნაცვლად, გაშლილიყო წარწლისგან თითქმის შეშეშული ენობის ქურჭი პოტ ოსიბ მანდელტამისა. თავად პოტეც, ცოლთან ერთად, ღაშუს ათეფდა მავიდაზე – მოპირდაპირე ფლაგელი.

ამასობაში „კუბუს“ (მეცნიერთა ყოფა-ცხოვრების გაუმჯობესების კომიტეტი) მშეიერ-მწერეღვილი იტელეგენ-

მაგრამ უპოდურეს გაქორეგებაში ჩაეგრძნო და მაინც ამაყად თეანულ მანდელტამას ბუტეხია ნამეღილი ბუნტი – მე, როგორც პოტეც, ვლადე არარაობაზე დაბლა დამაგვენთ და ცხენის ზორცს მეორე კატეგორიით მიმეღეთო? (უმაღლესი კატეგორია მარტოოდენ მაქსიმ გორკის მიანიჭეს).

მანდელტამას სხვებეც ამოსეგომიან შარში და უკვე თხზავდენ კოლექტორ უარს აეადემოერ უღუფაზე, როდესაც გამოირეცა, რომ ზემოსხენებული სიამეში ყველა კატეგორიისათვის ერთნაირი ოფენობით გაიციმოდა (განსხვავებული იყო მხოლოდ ფულადი შესანევერი).

მაგრამ მანდელტამი ვლადე გაანჩილებულა: ამერიკელი ფლანტრეები რომ გეგენარჩინან, სამაგეროდ მოითხოვეს, სახადლობელი მიწენროთო. განა სმეცენი არ არის, რუსმა პოტეცმა დახმარება ასე მხოლოდ?

ფიქვებული პოტეც ფრად ორიგინალური პირეუნებეც ბრანდებოდა. მუდამ უპოდარი ნაცნობ-მეგობარათაგან ფულის სესხებას იყო ჩვეული, ოღონდ ვალს არასოდეს იტეუმრებდა და ჩახეხების წაცვლად გესელიან ემიგრამებს თხზავდა კრედიტორთა მისამართით.

ახლა კი – სახადლობელი ქართულად დაენეროთო, ეუნება პრემიული და ტექსტავც სათავაზობს: შენი ჭირი-მე, სულში ჭირიმი, გულში ჭირიმი... [ქართული სიმღერა მასსალეზელი სირუსტითაა დამონებული].

ეე რას ნიშნავს? – ეკითხება პრემიერი.

ქართველები ასე იხდიან მასდობასო, უხნის მანდელტამი. ეს იმას ნიშნავს, რომ შენი სნეულება ჩემა იყოლო, სნეულება გულისა, სულია... ყველა შენი სნეულება მე შეუყაროლო. ომაც, მიმძლიეც, ტეფიც – სულ ჩემი იყოლო. შეე კი გაიხარე, სიმდედრე და ბეცნიერება ნუ მოგაკლებოთა.

როგორც ცნობილია, მანდელტამი მეორეეჯერ ჩამოვიდა საქართველოში 1921 წლის ივლისში და ნახეცარი ნელენად დაქო აქ.

მეორეეობდენ ცისფერყანწლები. რსფსრ საელწომ სასახბურეც გახებრია. მშეიერი აღარ იყოთ კითხოლობდა ლეცქეცა თბილისსა და ბათუმში. მონაწილეობდა პოეტურ საღამოებსა და ფისუტეტებში. რუსულ ენაზე გადათარგმნა ვაფა-ფიფელას „კოვოთერ და აფშია“, აგრეკულიც ტეციანი ტობისი, ეაღვლისა გაფრინდაშევილის, ნიკოლო მინიშვილის, გიორგი ღეონიძისა და ოსებს გრეშამევილის ელქეცა.

იმეგინად შევეთვისა თბილისის კულტურულ ცხოვრებას, რომ მეტრეგრადის ლიტერატურულ ფურნალში ცნობა გამოუქვეყნებიათ, პოტეც ოსიბ მანდელტამი საცხოვრებლად თბილისში გადასახლდაო.

პურმარული ნამეფოლად არ მოაკლებოდა და, აღებათ, არავითებელ მოუსმენია ეს მშეცნიერი სიმღერაც. ქართულ სახადლობებს (რუსული ტრანსკრიპციით!) რომ ნაიციხიხედენ მარაჟამაძარი ამერიკელი, ხომ წარმოვიდგენიათ, გოაცებულ-გოაცებულნი რამეილა პარს დააღებდენ!



დუგლას გვიფრის პროტაზები

გლისიდან ჩემი სათაფარიგო პროტეზები მომანდინონო? გალანდმა ეს თხოვა ავ- ნობა წაორედ გენერალ კრაიპეს, რომელმაც მისი შემო- ნათვლი მოახსენა ფელდმარშალ შვერლეცს, ეისი ნებარ- თითაც საერთაშორისო ტალღაზე გადაიგარმა აფრინეს ინგლისში. ორი დღეც არ იყო გასული, რომ მაიორ დუგ- ლას ბუფერის პროტეზები პარამუტით დაეშვა გერმა- ნელთა აეროდრომზე.

მაფლი არავის არ უნ- და დაეუცკარგოთ, მაგ- რამ...



ბრძოლა ინგლისისაფრის

ფოლკენგის უკანასკნე- ლი რომანის, „პალატა“ რომ პქვია, ერთ-ერთა მოაფარი პერსონაჟი ლინდა სნოუპი, ესპინეთის სამოქალაქო ომის მონაწილე და ამჟ კომპარტიის წევრი, გულისფან- ცქალთი ელოდებდა ახალ ცნობებს ინგლისდან, რომელიც 1940 წელს ერთი ერთზე უმკლავებდა ნაცისტურ გერმა- ნიას და ახლა მისი ბედი მოლიანად დამოკიდებულა ან- გლისელ მფრინავთა გუ- ლადობასა და ოსტატო- ბაზე. ლინდამ ზეპირად იცის ბრიტანეთის საბაე- რო ფლოტის მოპულა- რულ მფრინავთა გეარები და სასოებით იმეორებს ხოლმე: მელენ, ეიტკენ, ფინუკეინ...

არ აინწყებდა არც უცხოელი მოხალისენი - ამერიკელები, ვინც არ დაელოდა შეერთებული შტატების ჩაბმას მეორე მსოფლიო ომში; პოლო- ნელები და ფრანგები, ვი- საც არა ხურს შეურაცდეს თავისი სამშობლოს დათ- რგუნვას. ზეპირად იცის მაიი გეარებიც: აფე- მონდ, ველფესკო, კლას- ტრემან...

ზეპირად იცის ინგლისურ თვითმფრინავთა სახელწო- დებანიც და ლოცვასაფიო წარმოქვამს: სპიტფარ, ბო- ფაიტერი, პარიკეი, მერლინგ, დარ...

1940 წლის ზაფხულ-შემოდგომაზე ინგლისის ცაში გა- ჩაღებულ საბაერო ბრძოლებში ინგლისელმა მფრინავებ- მა გადაარჩინეს ინგლისი.

პრემიერ-მინისტრმა უინსტონ ჩერჩილმა პარლამენ- ტის თემაა პალატაში განაცხადა: „ადამიანთა კონფლიქ- ტების ისტორიაში არანაფეს მომხდარა, რომ ესოღერ მრავალნი დაჯალბებული ყოფილან ესოდენ ცოტათაჯან“.

ნაცისტური გერმანიის ავიაციის გენერალი ვერნერ კრაიპე აპტკობებდა, რომ გერმანია-ბრიტანეთის საბაე- რო ომში მეტოქეთა შორის ქუმარიტად რაინდული ურ- თოერთობა სუფევდა. გერმანელ გენერალს საწინამუდ- ცოებებ ამავე ერთი ინგლისელი მფრინავისა. ეს იყო დუგლას ბუფერი, რომელსაც ჯერ კიდევ ომის დანებებამ- დე ორჯე ფეხის ამბუტაცია არგუნა ბედმა, მაგრამ უბე- დურებს ვეკაცეურად დაუშლევია. მონაწილეობდა მეორე მსოფლიო ომში, როგორც მფრინავი-გამანადგურებელი. ერთ-ერთ შტატკეპში გერმანულეს ჩამოფედიათ ბუფერის თვითმფრინავი. ინგლისელი მფრინავი არ დაეუბუ- ლა, მაგრამ თავისი ალუმინის პროტეზები დაემსხვრაო.

კრაიპეს სიტყვით, იმავე საღამოს პოლკოვნიკ გალან- დის საბაერო ესკადრის ოფიცერთა სასაფლოში ბუფერის საბატარი შეხვედრო მოუწყვა. დატყვევებულმა მფრინავ- მა პკითხა მასწინებუბს, ხომ არ არის შესაძლებელი ინ-

ტია „რაინდობას“.

მრავალთაგან ერთ-ერთი მომზობა ეცებოდა საგანის კონცლავერში მომხდარ ამბავს.

თუმცე ტყველმა ჩავარდნილი ინგლისელი მფრინავები აუტანელ პირობებში იმყოფებოდნენ და გაქცევა ვანუზ- რახავთ. ძალზე მოკლე დროში გათხარეს მინისტკუმა გვი- რაბები. ეს იყო ტიტანური შრომა, რომელიც გასრულდა 1944 წლის მარტში. 80 მფრინავი გაიტკა კონცლავერი- დან. გერმანიამ საყველითაო განგამი გამოცხადდა. გაქ- ცეულებს გაუფიცებთ უბეშენენ. საბოლოოდ ჯველანი შეიპყრეს - სამი გაცის გამოკლებით.

გერმანიის შეიარაღებული ძალების შტების უფროსმა ვოლკემ კუტველმა თაობრივი გამართა, სადაც განაცხა- და, ინგლისელი მფრინავები უნდა დაეხვრიტოთო. ერთმა გენერალმა მოკრძალებით შეახსენა, რომ მთელს მსოფ- ლოში საშედრო ტყვის ნებისმურ ცვას, თავის არმაში დაბრუნდესო, განიხილავდნენ, როგორც უზენაესი პატ- როიტული ეალს მოხდას. დასძინა, ღვევისს კონველი ტყვეობიდან გაქცევის სამარცხენო მოქმედებად არ მი- იჩნევს და სისხლის სამართლის პასუხისმგებას არ ითვა- ლსწინებოს.

კუტველმა პასუხად იყვირა: „მომფურთბება ფენვის კონვენციისათვის“ (ეს სიტყვები გაახსენეს ნორნბერგში).

განაწენი ფორერთან იყო შეთანხმებული და მისი ნე- ბა ფენვის კონვენციად მელა იფდა.

დუგლას ბუფერის პროტეზები, რა თქმა უნდა, ვერ გადასწონის 77 ინგლისელი მფრინავის სიცოცხლეს.

არა კრიტიკა, არა რეცენზია, არამედ რაღაც სხვა



თვალსაჩინო კრიტიკოსი თვალსაჩინო გარემოში – ლევან ბრეგვაძის კრიტიკული მოთხრობები ლიტერატურის შესახებ.

აკაკი წერეთელი, ილია ჭავჭავაძე, გალაკტიონ ტაბიძე, ჯემალ ქარჩხაძე, ვახტანგ ჯავახიძე, სოსო პაიჭაძე, ნაირა გელაშვილი, მუხრან მაჭავარიანი, აკაკი ბაქრაძე, რეზო ტყეშელი, რევაზ ინანიშვილი, ივანე ნიკლაური, გურია კვარაცხელია, ანა კორძაია-სამადაშვილი, ზაურ კალანდია, ლაშა იმედაშვილი, ბესო ზვედელიძე და სხვანი – მოსტმოდერნისტულ განსჯათა პერსონაჟებად.

ეს წიგნი მოგვითხრობს... მოთხრობებზე, ნოველებზე, რომანებზე, ლექსებზე, მოგვითხრობს მათი ავტორების მწერლურ ოსტატობაზე, მოგვითხრობს მხატვრული ტექსტების, მხატვრული შემოქმედების თავისებურებათა შესახებ.

დიახაც, მოთხრობაზეც შეიძლება დაიწეროს მოთხრობა, რომანზეც, ლექსზეც, ესეისტურ თხზულებაზეც... მოკლედ, რასაც აქ ნაიკითხავთ, არც კრიტიკული წერილებია, არც რეცენზიები და არც ესეები, ესენი მოთხრობებია იმის შესახებ, თუ რა გრძნობები ეუფლებოდა წინამდებარე წიგნის ავტორს ამა თუ იმ ნაწარმოების კითხვისას; ეს არის მცდელობა ამ გრძნობებში სიცხადის შეტანისა, მათში გარკვევისა; მცდელობა იმის ამოცნობისა, რაც ზედაპირზე არ ძეგს, რაც მისაგნებია, მისაკვლევია, რასაც მკითხველზე მხატვრული ტექსტის ზემოქმედების საიდუმლო ჰქვია.

ავტორს იმედი აქვს, რომ შეძლებს მკითხველის აყოლიებას და მოუწევენლად ტარებას მხატვრული ტექსტის საიდუმლოებათა შეცნობის გზაზე, ვინაიდან ხანგრძლივი გამოცდილებით იცის: მთხველთა ოსტატობის შესახებ თხრობა არავის ტოვებს გულგრილს, რისი მიზეზიც ის უნდა იყოს, რომ ყველა ჩვენგანი, მეტად თუ ნაკლებად, მთხველია.



ბ 85/30



გულანუბო

ილია პატაძე-ურსი